

ROLL

1 200 000 TL temmuz sayı: 2000/07

jeff buckley

ciguli

erol
büyükburç

Küçük mavi bir şey

Bugün ben
küçük, mavi bir şeyim
bir bilye misali
veya bir göz gibi

Dizlerim çenemde
değirmi bir halde
seyrediyorum seni

Teninde üşüyorum
Yansıtıyorsun bana kendini
Kayboldum cebinde
Yok oldum parmaklarının arasında

Merdivenlerden düşüyorum
Kaldırımında sekiyorum
Fırlatıyorum göğe
Parça parça yağıyorum
Işık gibi saçılıyorum
Işıldıyorum ışık gibi
Işıldıyorum ışık gibi

Bugün ben
küçük, mavi bir şeyim
Porselenden
camdan

Sakin, pürüzsüz ve merak içinde
Parıldamam asla
Dönüp duruyorum elinde
Avucunun içinde
küçük, mavi bir şey

Kan gürültü eder

Yardımcı olayım doktor sana
Yardımcı olabilirim gerçekten
Ama kafamdaki şu şamata
Çok fazla ve hayra alamet değil hiç

Rüzgarlı bir tüneldeyim
Bağırıyorum gürültünün içinden
Bilgi vermek isterdim
Sorduğun şeylere dair
Ama kan gürültü ediyor
Kulaklarım çınlıyor
Kan gürültü yapıyor
Duyamıyorum seni
Korku ağırlaşınca

Bilmek istersin herhalde
Detayları ve olguları
Ama öyle bir şey var ki kanımda
Reddediyor fiilleri hatırlamayı

Unut gitsin doktor, boşver
İlgilenmen hoştu hakikaten
Yeniden denememiz gerekecek
Sessizlik geri gelince

Çingene

Uzaklardan geliyorsun
Gözlerinde resimlerle
Kahvelerle ve sabah sokaklarıyla
Mavi ve sedasız gündeğümünde

Ama gece katedraldir
Orada gördük alameti
Ve biz, yabancılar, şimdi tanıyoruz birbirimizi
Bir parçası olarak genel düzenin

Bebekmişim gibi tut beni
Uyumak istemeyen bir bebek gibi
Kundakla beni içinde
Hissedeyim sıcaklığını

Kız gibi tebessümünle
Saray soytarısın
Kadınlar baştan çıkardı seni
Gamzeleri ve bukleleriyle
Güzel ve haylaz
Ürkek ve mübarek
Rüzgarda savrulan etekleriyle
Seni koyunlarına almayı vaat eden
Kadınlar baştan çıkardı seni

Yağmur suyu gibi ellerin
Kulağındaki küpe
Ve yüzündeki erdem
Yalanlıyor yaşını
Bir çömlekçinin parmakları
Ve bir budalanın gülünesi hikayesiyle
Düzensizliğin düzenleyicisi
Tuhaf ve basit kurallarınla
Evet, şimdi başka bir düzenbazlayım
Garip ve şeffaf bir haslet
Uzun, ince bir vücut
Ve kafasında bir şiş
Bebekmişim gibi tut beni
Uzun, ince bir vücut
Tatlı ve yumuşak eller
Sonsuzluğa kanatlanacağız yakında
Uzaklara, başka diyarlara
Ne olur beni arayıp sorma
Kal yanımda
Bir gün bir şarkıda duyacaksın kendini
Rüzgara karışan bir şarkıda

Liverpool'da

Liverpool'da
bir pazar günü
trafik yok
sokaklarda

Işık soluk ve ince
senin gibi
ses seda yok ortalıkta
şehirin bu tarafında

Çankulesindeki delikanlı hariç
Delinin teki, kulenin tepesinden
Aşağı atacak kendisini
Cennetteki bir kambur gibi
Hilafsız yarım saattir
Çanlarını çalıyor kilisenin
Bir hasret çekiyor sanki
Birini, sahip olamayacağını bildiği birini
Özlüyor gibi
O değilse bile ben özlüyorum

Hasretini çekiyorum
Hep aynı vakti gösteren bir saatin
Bazen hiçbir şey ifade etmiyorsun benim için
Başkalarının koynunda yatarken
Sineye çekiyorsun herhalde onların mazisini

Ben ekmek parası için şarkı söyleyen bir kız
Sense geniş alınlı bir keşiş
Gökyüzüne hatıralar savuran
Liverpool'da bir pazar günü
Hiçbir sebep yok seni hatırlamam için

suzanne
VEGGİ

- 4 Ajans
- 8 Erol Büyükburç
- 10 İstanbul Caz Festivali
- 12 Taner Öngür
- 14 Calexico
- 16 King Crimson
- 18 Björk
- 20 Steely Dan
- 24 Jeff Buckley
- 30 Eden
- 32 Ciguli
- 37 Sevinç Erbulak
- 42 Kiraathane
- 43 Ahmet Insel
- 47 20 Yılın Ardında Hip-Hop
- 50 Gayd
- 52 Albümler
- 56 Liste
- 57 Erol Büyükburç (devam)
- 62 Ansiklopedi

Abdurrahim Soğan, Ahmet Eken, Ali Yıldızay, Alican Tayla, Atilla Aydoğdu, Ayşe Draz, Baran Özdemir, Bihter Sabanoğlu, Cem Sorguç, Cüneyt Cebenoyan, Derya Bengi, Donat Bayer, Duygu Akin, Ender Ergün, Eray Makal, Erdir Zat, Fatih Özgüven, Gökhan Akçura, Gökhan Pamuk, Gülüş Gülcügil, Görkem Başkan, Hakan Lokanoğlu, HknKrtsh, Hilmi Tezgör, İlker Aksoy, Kerem Demir, Kutlukhan Kutlu, Mehmet Ali Meram, Melih Katikol, Merve Erol, Nedim Yalgi, Neslihan Say, Nevzat Çalışkan, Oğın Güner, Osman Kaytaoğlu, Özgür Uçkan, Özhan Binici, Salih Nâzım Peker, Sarp Keskiner, Sarven Bingöl, Serdar Beyaz, Serdar Karataş, Serkan Seymen, Sevan Ataoğlu, Sevin Okyay, Sid, Siren İdemmen, Sungu Çapan, Şahan Nuhoğlu, Ulaş Özdemir, Ümit Bayazoğlu, Yücel Göktürk

baskı: Lebib Yalkın Yayımları ve Basım İşleri **dağıtım:** Bir-Yay **adres:** Sırselvililer Cad. Billurcu Sok. 32/3 Taksim - İstanbul **tel-faks:** 245 56 06 **yıl 4 sayı 44 temmuz '00 imtiyaz hakkı:** Nefes Yayıncılık adına Yücel Göktürk **sorumlu yazışmaları müdürü:** E. Derya Bengi **ilan irtibat:** Orhan Esen (231 53 48 - 233 49 81) **AYDA BİR YAYINLANIR**

REVOLÜTÖR

Şiki şiki Kafka

Mecaz değil gerçek (ya da gerçek ama mecaz): Anlatanların yalancısıyız, tanınmış bir yazar, şair-yazar (ismi mahfuz, zikretsek mecaz gibi olur) bir gün Fatih'te turalarken "Kafka Market" diye bir tabela görmüş. Haliyle akli şaşmış. Ama şaşmakla kalmamış, ser-de şairlik var, içeri girmiş, dükkan sahibine "bravo" çekmiş, tokalaşmış, "bu zamanda, bu 'durus', bu varoluş, helal olsun" kabilinden şeyler söylemiş. Dükkan sahibi hafif şaşkın fakat memnun mesut tebrikleri kabul ettikten sonra, "iyi de abi" demiş, "nedir olay, niye bu muhabbet?" Şair-yazar,

"Kafka Market olayı"na atıfta bulunun-

ca, bakkal vatandaşı, "ya abi" demiş, "bizim 's' düştü, ondan 'Kafka Market' yazıyor orda." E, madem durum böyle, o halde bir "Roll over Kafka":

"Çokları dert yanar, 'bilgelerin sözleri mecazlar-dan başka bir şey değil, günlük yaşamdan başkası yok elimizde' diye yakınır. Bilge: 'Karşıya geç!'

dese bununla söylemek istediği, gerçekten karşıya geçilmesi değildir; aradaki yol zahmete değişiyorsa, eh nihayet altından kalkılabilir bunun; ancak, onun söylemek istediği efsanemsi bir karşı, bizim tanımadığımız, onun da bize daha yakından açıklayamadığı, dolayısıyla bize burada bir yararı dokunmayacak bir şeydir. Bütün mecazların anlattığı, hani kavranılmayanın kavranılmazlığıdır ki, bunu da zaten biliyoruz. Oysa bizi her gün uğraştırıp duran sorunlar

apayrı.

Bunun üzerine biri şöyle dedi: 'Ne diye diretiyorsunuz? Mecazların ardından yürüdünüz mü, siz kendiniz de mecazlaşır, dolayısıyla günlük yaşamın mihnetlerinden kurtulursunuz.' Bir diğeri de şöyle söyledi: 'Bahse girerim ki bu da bir mecaz.'

Birincisi cevap verdi: 'Bahsi kazandın.'

İkincisi cevap verdi: 'Ama ne yazık ki sa-

dece mecazi olarak...'

Birincisi cevap verdi: 'Hayır, gerçekten; mecazi olarak kaybettin'...'

İnsan kendi kokusunu bilir mi / Bilmem / Bilemez **EDİP CANSEVER**

Bir kahkaha gibi kırılır kadehim birden. **APOLLINAIRE**

Ben yirmi yaşında bir kızım. 25 yaşında bir zenciye delice aşışım. O da beni aynı şekilde çok seviyor. Beni ailemden istedi. Razi olmadılar. Kaçmaya karar verdim. Yapacağımız bu hareketi doğru buluyor musunuz?

– Bir genç kızın ailesinin muvafakatini almadan kocaya kaçmasını doğru bulmuyoruz. Bir zenci ile evlenmeye gelince, eğer hakikaten seviyorsanız, bu izdivaçtan mesud olacağınıza kanaat getirirseniz, çocuğunuzun da biraz çikolata rengi olması sizin hoşunuza gidecekse, niçin olmasın? (1963 tarihli *Hayat mecmuasının Gönül Postası* köşesinden)

Ben Pakistan'ı seviyorum
Ama nerden şimdi aklıma geldi
Güzün varken Pakistan
SALAH BİRSEL

Portishead üçüncü albümün kayıtları için stüdyoya giriyor. İngiltere'nin çeşitli sahnelerinde Portishead'in DJ'i Andy Smith'le çalıştığı zamanlarda Geoff Barrow'u şu sıralar en çok meşgul eden şey ise Bristol gruplarını tanıtmak için geçtiğimiz günlerde açtığı internet sitesi: www.bristolsound.co.uk. Barrow'a göre, Bristol'un Londra'ya çok yakın olması bugüne kadar orada müzik endüstrisinin gelişmesine engel olmuş. "Bu yeni site çok yararlı olabilir, bütün yeni gruplar ve biraz olsun alternatif olabilecek her şeyi düşünerek söylüyorum bunu, çünkü büyük plak şirketleri şu sıralar sadece pop'a yönelmiş durumda."

Fun Lovin' Criminals.

2000 yılının sonlarında çıkması beklenen dördüncü albümün kayıtları için stüdyoya girdi. Grup bu arada "Titan A.E." isimli animasyon filminin soundtrack'i

"Everything Under the Stars"a da imzasını attı. Önümüzdeki günlerde, kliplerinden ve bir turneleri

Hürmetler, Bülent abi

Dünya 90'lı yılları tribute albümlerle geçirdi. Türkiye'de ise "Şarkılar Bir Oyundur" bir ilk: Memleketin en iyi şarkıyazarlarından biri için, Bülent Ortaçgil için bir hürmet, şükran, sevgi, saygı derlemesi. İkili albümde –Sezen Aksu'dan Gündoğarken'e, Mavi Sakal'dan Leman Sam'a– 22 sanatçı ve grup birer Ortaçgil şarkısı yorumluyor. Çeyrek asırlık klasik "Benimle Oynar mısın"dan tam sekiz şarkı, "Pencere Önü Çiçeği"nden iki, "İkinci Perde"den dört, "Oyuna Devam"dan üç, "Bu Şarkılar Adam Olmaz"dan dört ve son albüm "Light"tan da bir şarkı yer alıyor "Şarkılar Bir Oyundur"da. Ortaçgil fanlarının da, ona bugüne kadar ısrarla kayıtsız kalanların da hoşlanacakları yorumlar içeren bir albüm. Biz özellikle Mirkelam'ın "Çiçekler Su İster"ini, Mor ve Ötesi'nin "Sen Varsın"ını, bir de Teoman'ın "Yağmur"unu hayranlıkla dinledik. Bulutsuzluk Özlemi'nin "Normal"i de güzel: Bir taşla iki kuş vurmuşlar, hem Ortaçgil'e, hem Santana'ya selam etmişler...

Herkes şaşırırdıktan, "bu kadar farklı türde insan nasıl oldu da Ortaçgil şarkılarında buluştu" makamından çalışıyor, oysa biz tersini düşündük. Kötü anlamda söylemiyoruz ama, albüm biraz "ahbap-çavuş" işi olmuş gibi geldi. Sonra televizyonda Beyaz'ın, bizim ciddi ciddi düşündüğümüz şeyi sırf komiklik olsun diye Bülent Ortaçgil'e sorduğunu duyduk: "Mahsun Kırmızıgül filan sizin şarkılarınızı okusaydı ne olurdu?" "O insanların beni tanıdıklarını pek zannetmiyorum" diye cevap verdi Ortaçgil ve ekledi: "Açıksa şarkılarımın arabesk yorumlarını merak ederim." Bizim önerimiz Müslüm Gürses'ten "Olmalı mı Olmamalı mı".

Lafı amma da dolandırdık, aslında söylenecek şey basit: "Şarkılar Bir Oyundur" sadece iyi bir albüm değil, çok çok önemli bir albüm.

hakkındaki belgesel görüntülerden oluşan bir DVD de piyasaya çıkacak. Ayrıca, grup elemanları, Echo & The Bunnymen'den Ian McCulloch'un sonbaharda çıkacak albümünün prodüksiyonuyla da meşgul oluyorlar.

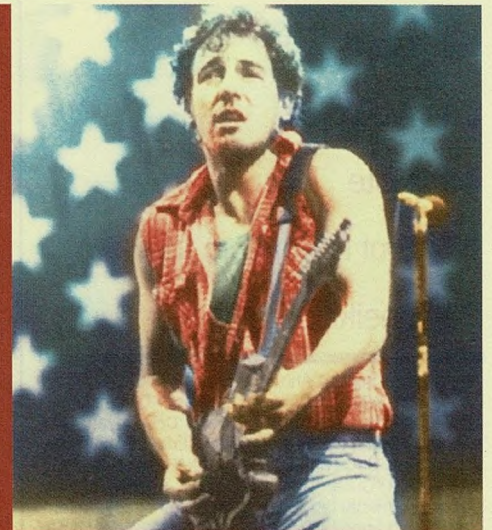
İngiliz tiyatro yönetmeni, sinema, belgesel ve televizyon programları prodüktörü **Keith Griffiths**'in, Mali'ye gitmek üzere yola çıkmış genç bir adamın Afrika günlerini anlatan son projesi "Timbuktu"yu **Steve McQueen** çekecek. Filmin müzikleri ise gölgede kalmayı tercih eden **Tricky**'ye ait olacak. Bunun dışın-

da, Keith Griffiths BBC için, her filmde bir yönetmenle bir müzisyeni bir araya getirecek bir seri projesi için de çalışıyor: Quay kardeşlerle Stockhausen'ın müziği; Nicholas Roeg'le Adrian Utey (Portishead), Hal Hartley ile Louis Andriessen, Werner Herzog ile John Tavenner gibi...

Kırkbir el ateş

Bruce Springsteen'den çok yakında yeni bir albüm haberi duyacağımıza dair söylentiler yoğunlaştı. Ama daha haber resmileşmeden, Springsteen'in yeni şarkılarından biri, Springsteen'e yakışır biçimde ortalığı karıştırdı. Yeni şarkının adı "American Skin (41 Shots)". Şarkı, dört polis tarafından Bronx'ta yayılım ateşine tutularak öldürülen silahlı Amadou Diallo'ya ilgili. Bilindiği gibi göçmen Diallo, cüzdanını çıkarmak için elini cebine attığında, bir anda silah çekiyor zanneden polislerin 41 kurşununa hedef olmuş, isabet alan 19 kurşunla can vermişti. Daha önce Public Enemy'nin "41:19" isimli parçasına da konu olan bu vahşet şimdi Springsteen'in dilinde... "American Skin", konserlerde çalınan ve dinleyicileri gaza getiren şarkılardan biri oldu daha şimdiden. Hatta New York'taki Polis Derneği Başkanı Patrick J. Lynch, bir basın toplantısıyla dernek üyelerini ve tüm vatandaşları Bruce Springsteen'i boykot etmeye çağırdı. Lynch'in zirvalaması şöyle: "Şarkıcı Bruce Springsteen, konserlerinde 'American Skin' adlı bir şarkı söylemektedir. Şarkının adı ve sürekli tekrarlanan '41 El Ateş' nakaratı, Amadou Diallo'nun vuruluşunun ırkçı bir olay olduğunu ima

etmektedir. Tam da polis kuvvetlerinin ve kurbanın aif olduğu camianın yaralarının yeni yeni iyileşmeye başladığı şu günlerde, bu trajik olayı yeniden gündeme getirerek Bruce Springsteen'in cüzdanını şişirmeye niyetlendiğini düşünmekteyim. Bütün Polis Derneği üyelerini, Springsteen konserlerinde güvenlik görevlisi olarak çalışmayı reddetmeye ve konserlere dinleyici olarak da gitmemeye çağırıyorum. Bu önemli konuda bir arada olmalıyız." Bruce Springsteen bu açıklamaya bir yanıt vermedi ama, şarkının sözleri zaten konuşuyor: 41 el ateş 41 el ateş 41 el ateş / Lena oğlunu okula hazırlıyor / Diyor ki, bak Charles, sokakların kanununu öğrenmelisin / Söz ver bana, bir polis durdurursa seni / Kibar olacaksın, sakın ha, kaçmaya çalışma, söz ver annene / Ellerini hep görünür şekilde tutacaksın / Çünkü elindeki silah mı? / Bıçak mı? / Cüzdan mı? / Bu senin hayatın / Gizli kapaklı bir şey olmamalı / Sır olan şey dostum / Öldürülebilirsin / Sırf Amerikan derinin altında yaşamaya çalıştığın için / 41 el ateş 41 el ateş 41 el ateş / Öte tarafa giden bu kanlı nehirde / 41 el ateş parçaladı geceyi / Bedeninin üzerine eğiliyorsun, hayatı için dua ederek / Elindeki silah

mi? / Bıçak mı? / Cüzdan mı? / Bu senin hayatın / Gizli kapaklı bir şey yok / Sır değil bu / Öldürülebilirsin / Sırf Amerikan derinin altında yaşamaya çalıştığın için / Öte tarafa giden bu kanlı nehirde / 41 el ateş ve botların çamura saplandı / Hepimiz bu sulara ve birbirimizin kanıyla vaftiz edildik / Bıçak mı? / Cüzdan mı? / Bu senin hayatın / Gizli kapaklı bir şey yok / Sır değil bu / Öldürülebilirsin / Sırf Amerikan Derinin altında yaşamaya çalıştığın için / 41 el ateş 41 el ateş 41 el ateş...

Rh Pozitif M zik Yap m Sanayi ve Tic. A.
Yeni Yuva Sokak No. 27/29,
80060 Cihangir, stanbul/Turkey
Tel: (0212) 292 97 71/72
Fax: (0212) 292 97 73

e-mail: doublemoon@turk.net
www.doublemoon.com.tr

Kırkını geçmiş bir adamın beyaz saçlarıyla, mektepten henüz çıkmış bir genç gibi hayatını tanzim edememiş bir vaziyette kalışından daha hazin bir şey tasavvur edemiyorum. Bütün nesiller, yanımdan kahkahalar ve şarkılarla geçip gidiyor ve ben dünyanın nimetlerine hâlâ bir dilenci gözleriyle kenardan bakıp durmaktayım.
AHMET HAŞİM (Yakup Kadri'ye yazdığı mektuptan)

Kalpağımı kafese / Kuşu kafama koydum dışarı çıktım / Ne o?, dedi komutan sokakta / Selam vermek yok mu artık? / Hayır, dedi kuş / Selam vermek yok artık. / Bağışlayın, dedi komutan / Ben var sanıyordum da. / Aldırmayın canım, dedi kuş / Her insan yanılabilir. **JACQUES PREVERT**

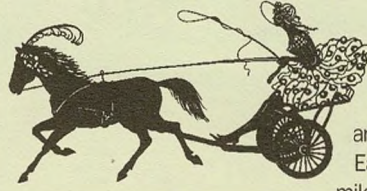
Gerçeklik düştün daha iyidir. Bir şey gerçekse gerçektir, senin yapabileceğin hiçbir şey yoktur. **UMBERTO ECO**, Foucault Sarkacı

Ünlü flütçü James W. Newton, **Beastie Boys**'a, prodüktörleri Mario Caldato Jr'a, plak şirketleri Grand Royal ve dağıtıcıları Capitol'e dava açtı. Newton, "Check Your Head" albümündeki 92 yılının hit parçası "Pass the Mic"de kendisine ait olan bir solonun izinsiz olarak kullanıldığını fark etmiş. Bu durum Beastie Boys'a pahalıya patlayacak gibi görünüyor.

Morcheeba kentleşiyor. Daha önce bol güneşli, kır kokulu iki groove albümünün sahibi grup, 1998'deki "Big Calm"ın devamını getiriyor, bariz bir şekilde daha kentli tonlar taşıyan "Fragments of Freedom" ağustos başında çıkıyor.

Son albümü "Cobra & Phases Group Play Voltage"la hayal kırıklığı yaşayan **Stereolab**, geçtiğimiz ay, durumu telafi etmek için "The First of the Microbe Hunters" adını verdikleri yepyeni bir albüm için kolları sıvadı.

Dr Dre ve Ice Cube gibi hiphopçuların içinden çıktığı efsanevi rap

kollektifi **Niggers With Attitude**, Quentin Tarantino'nun çekeceği "Chin Check" klibiyle yeniden bir araya gelişini kutlamaya karar verdi. Eazy-E artık hayatta olmadığı için mikrofonu Snoop Doggy Dogg alacak.

Prince kendini arıyor: Yedi yıl önce adını değiştiren şarkıcı, 42. yaşgününde gerçek adına dönüyor.

Killah Priest ikinci solo albümü "View from Masa-da"yı gerçekleştirmek üzere aile ocağı **Wu-Tang Clan**'dan bir süreliğine ayrılacak. Brooklyn'li rapçi, 1998 yılında yaptığı "Heavy Mental"le abileri Ghostface Killah, RZA ya da Ol' Dirty Bastard'la boy ölçüşmeye hazır olduğunu göstermişti.

Spiritualized için tünelin ucu gözükte. Geçtiğimiz sonbaharda grubun solisti Jason Pierce'in herkesi işten atmasından sonra, büyük başarı toplayan 1997 albümü "Ladies and Gentlemen we are Flo-

ating in Space"ın devamı olacak yeni albümü grup tekrar suyun üstüne çıkıyor. Klavyecileri Kate Radley Richard Ashcroft'la evlendi ve bundan böyle onun menejerliğini de üstlenecek.

David Bowie, son albümü "Hours"daki parçalardan biri olan "Seven"ın remiksini yapması için **Beck**'le anlaşta.

Peter Greenaway'in yeni filmi "The Pulse Luper Trilogy"de **Madonna** başrolü üstlenecek. David Thewlis, Vincent Gallo, Kathy Bates, Isabella Rossellini, Debbie Harry gibi oyuncuların yer aldığı filmde, Madonna baştan çıkarıcı bir kadını canlandıracak. "The Pulse Luper Trilogy" sadece üç film doğurmakla kalmayacak, aynı zamanda iki CD-Rom, 52 bölümlük bir televizyon dizisi ve sadece internet üze-

n-Closer

Endüstriyel trip-hop diye bir laf

Kadıköy yakasından gayet iyi bir albüm geçti elimize: Biraz boğuntulu, biraz uğultulu bir elektronik şenliği n-Closer'ın "Colors of Julia" albümü. İlk konserlerini İstanbul Müzik Şenliği'nde verdiler, bizim söyleşimiz de tam üstüne denk geldi. Savaş Kılıç ve Onur Mercan'la oturduk, gençliklerinin meyvası üzerine konuştuk...

Savaş Kılıç: İki-üç sene önce ben bir cover grubunda çalışıyordum, grubun vokalisti Onur'un arkadaşıydı. O zamana kadar Onur da ben de bilgisayarda sürekli bir şeyler yapıyorduk. Tanıştıktan sonra birlikte müzik yapmaya karar verdik, hatta direkt albüm yapalım dedik.

Daha evvel rock mu yapıyordunuz?

Onur Mercan: Evet, ben hatta Radical Noise'da da çaldım bir dönem. Alakasız türler. Seviyoruz hâlâ ama. Hardcore dinliyordum, death metal, daha eskiye doğru. Sonra elektronik müzikle tanıştım bir şekilde, ama cıstaklarla filan değil de, direkt Richard D. James'den girdim olaya. Öyle öyle giderken yumuşak vokaller olsun, ama alttan tezat olsun gibi şeylere tutuldum, böyle bir şey çıktı ortaya.

Savaş: Onur'la tanışana kadar bilgisayarla müzik yapıyordum, her tarz müziği bilgisayarla yapabiliyor olmak istiyordum. Caza tabii ki bilgim yetmezdi ama, mümkün olan her tarzdan numune şarkılar yapıyordum kendimi geliştirmek için. Sonra sadece Cure, Depeche Mode, Suede gibi grupları dinlemeye başladım. Bilgisayarda yapabileceğim tarz da Depeche Mode tarzı olabiliyordu tabii. Biraz daha ip tıs ip tıs düz disko ritimlerle giden şarkılar yapmaya niyetlenmişim, daha fazlası yapılamaz diye düşünüyordum. Dört kanallı

Amiga'm vardı, sample filan da alamıyordum; bir sampler'im vardı, hiçbir işe yaramazdı. Bu şekilde profesyonel bir şey yapabileceğimi düşünmüyordum. Üniversiteye başlayana kadar stüdyo yüzü görmüş bir adam değilim zaten. Elimden gelen budur diyordum, hatta enstrüman çalamayacağımı düşünüyordum, çünkü bilgisayar o kadar mükemmel ki: Sıfır hatayla çalan bir alet var karşında... Üniversiteye başlayınca, klasik grup kurulur, uzun saçlı tiplere bakılır... Öyle oldu, grubumuzun adı Osman'dı, ben de bateri çalmayı öğrendim. İTÜ II. Rock Festivali'ne çıktık, çok zor şeyler çalmadım ama, temiz ve metronomu iyi tutturarak çalmıştım, en büyük kasıntım oydu. Bateria'nın üstüne gittim, ama keşke

şimdiki aklım olsaydı... Şimdi 9-6 işteyim, ama daha çok bateri çalışıyorum. O zamanı daha verimli değerlendirmek, şimdi çok iyi bateri çalabilmek isterdim. Hayat o zaman insana sonsuz gibi geliyor, ama okul bittikten sonra, "elli seneye sığdırabilir miyim acaba" diye düşünmeye başladım kafamdaki planları, hayat kısa gelmeye başladı.

Ne işte çalışıyorsunuz?

Savaş: Bir bilgi-işlem şirketine. Şirketin Citibank'ta bir projesi var, her gün bankadayım, en nefret ettiğim yerdeyim yani. Okuldan mezun olur-

ken hayatta bankada çalışmam diyordum, ortasına düştüm. Geçenlerde istifa ettim, bir süre annemlerin yanında kalacağım, işin doğrusu geçimimi de annemlerden sağlayacağım, eski okul günlerimdeki gibi. Çalışmaya başladıktan sonra koymaya başlıyor onlardan para istemek. Ayıp artık, eşek kadar adam para istiyor, "annee, babaaa...", hoş olmuyor. **Onur:** Benim de işim internetle ilgili, tasarım falan şeklinde. Zaten benim müzik işlerim de ilkokul sonlarında Commodore 64'le başladı, onun da daha çok içini söküp bakmakla. Lise dönemlerinde Akmar Pasajı, gitar, "rock star olacağım" gibi olaylara girdik biz de.

Rock'la aranız nasıl şimdi?

Koca ülke daha fazla satın almak, daha fazla kazanmak, daha fazla harcamak, çevresindekilere ayak uydurma tutkusuyla yorgunluktan tükenip yere yığılncaya kadar dolar ağacının çevresinde tepinerek dans etme nöbetine tutulmuş devasa bir televizyon reklamına dönüşmüştü. **PAUL AUSTER**, Cebi Delik

İlk itici güç, selamım ve montumdu ve çok da başarılı oldu. "Bir programı bir fenomen haline getirmek için bulunabilecek formüller" adı altında bir tez hazırlansa, benim anons tarzım, selamım ve montum bir tez konusu olabilir. **SADETTİN TEKSOY**

Gerçeği anlamak için hâlâ vakit var, ama gerçeğe göğüs germek için iş isten geçti belki de. **UMBERTO ECO**, Foucault Sarkacı

- Bu balık sana neyi animsatiyor?
- Başka balıklar.
- Peki, başka balıklar sana neyi animsatiyor?
- Başka balıklar.
JOSEPH HELLER

rinde gösterilecek 1001 kısa metrajlı filme analık edecek. İlk filmin çekimleri bu sonbaharda Utah çölünde başlıyor.

Brigitte Fontaine ve **Sonic Youth** birlikte stüdyoya girdi. Paris'e konserler için gelen grup, liderleri Thurston Moore'un yıllardan beri idolü olan Brigitte Fontaine'le fırsattan istifade her gün kayıt yapıyor. Bu arada Art-hur Rimbaud'ya adanmış bir dizi etkinlik kapsamında Brigitte Fontaine, **Mano Solo**'yla birlikte bir konser verdi.

Placebo'nun üçüncü albümünün ilk single'ı "Taste in Men" temmuz ortasında çıkıyor. Londra'da geçtiğimiz ilkbahar kayıtları yapılan albümle grup, beklen-

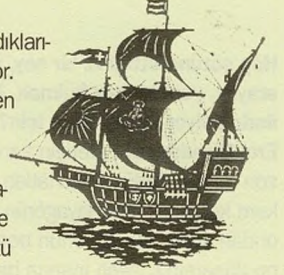

medik davetileri için içine katarak farklı sound'lara açıldı. İsveçli Stina Nordenstam, PJ Harvey'in aranjörü ve bateristi Rob Ellis, Linoleum'dan Caroline Finch ve Amerikalı rapçi Justin Warfield ekim ayında çıkacak bu albümün misafir sanatçıları listesinde yer alıyor.

Joe Jackson hâlâ capcanlı. Sanatçı, 1982 tarihli "Night and Day" in devamını çıkarmaya hazırlanıyor. Sonbaharda çıkacak olan "Night and Day2" de Marianne Faithfull, Jimmy Somerville ve Lou Reed'in katkıları da bulunuyor.

Rickie Lee Jones sıkı bir ekiple stüdyoya kapandı. Joe Jackson (vokal, piyano ve düzenlemeler), Ben Folds (vokal, piyano), Taj Mahal (vokal) eşliğinde çalışmaya başlayan müzisyen sonbaharda piyasaya çıkacak bir cover albüm hazırlığı içinde. Albümde, Gershwin (I can't get started), Steely Dan (Showbiz Kids), Marvin Gaye (Trouble Man), The Beatles (For no one), Leonard Bernstein (One hand one heart) parçaları yer alacak.

Beck kenarda köşede sakladıklarını internetçilerin önüne seriyor. www.beckdirect.com üzerinden "Stray Blues: a collection of B-sides" a ulaşmak mümkün. Şu ana kadar sadece Japonya'da bulunabilen albümle Amerikalı müzisyenin gizli yüzü ortaya çıkacak.

Birkaç yıllık dinlenmenin ardından **John Malkovich** yönetmen olarak ilk denemesine başladı. "The Dancer Upstairs" Güney Amerikalı devrimci örgüt Aydınlik Yol'un liderlerinden birinin yaşam öyküsüne dayanıyor.

Mick Jagger ve **Martin Scorsese** birlikte senaryo yazıyor. Mick Jagger'in deneyimlerinden esinlenerek müzik endüstrisini anlatan bir film olan "The Long Play", Jagger'in prodüksiyon şirketine ait bir proje. Ancak müzisyenin filmde rol alıp almayacağı ya da filmin yönetmeninin Scorsese mi olacağı henüz açıklanmış değil.

Onur: Rock müzik grubu artık feci at gözlüğü formatına inmeye başladı. Gitar alıp yapacağın şey zaten belli, ne çalacağını bilirsin. Tarkan çalmak amacıyla eline gitar alan bir adam kalkıp da Slayer çalmaz. Rock'un içine zaten bir yere sokmuş kendini adam, sonra da gitara sokmuş kendini, yapabileceği şeyler sınırlı. Zaten Türkiye'de kesinlikle yeni bir şey üretilemez bence rock anlamında. Eline aldığı zaman gitarı, yapacağın tek şey bir nota bulmak ve onu çalmak. Bilgisayarda o notayı bulduktan sonra yüzbin tane enstrümanla çalabilirsin. Canlı grupların uğraşmayacağı ses mühendisliği kısımlarıyla da uğraşırın.

Savaş: Zaten bir müzik nerede akustiktir, nerede elektronik, belli olmuyor. Bütün kayıtlar bilgisayar ortamında tutuyor. Çoğu grup canlı davulda saliselik kaymaları bilgisayarda düzeltir hale geldi. En akustik gruplar bile "baslar kaymış, biraz sola alalım" diyor.

Sizin de başınız tarz meselesiyle hoş değil galiba...

Onur: Şu tarz olmuş mu olmamış gibi hiçbir kaygımız yok. Ne tür yapıyorsunuz dediğinde biri bize, öyle bakıyoruz adamın suratına, hiçbir şey diyemiyoruz. Endüstriyel trip-hop gibi bir laf bulduk biz de...

Savaş: Referans gruplarımız Aphex Twin, Nine Inch Nails, Massive Attack, Lamb... Gölgede kaldığımız için pek göremiyoruz yaptığımız şeyi, anlayamıyoruz. Dışarıdan bakanlar şuna benemiş, şöyle olmuş dediği için biz de "endüstriyel trip-hop yapıyoruz" diyebildik. Massive Attack'e benzetmeler var...

Portishead'e var özellikli...

Savaş: "Ben Gibi" şarkısıdır. Birisi Zihni Müzik'te çalınırken "aa, bu Portishead'in yeni şarkısı mı" demiş. Bir defa şarkı Türkçe, er-

kek vokal... (gülüyor)

Onur: Sound'u benziyor olabilir. Biz de hiçbir şeye benzetemiyoruz, çok daha sert geliyor bize. Albümü her dinleyenden "çok karamsar, daraldım" gibi yorumlar geliyor. Ne güzel diyoruz biz de, bunu yapabildiysek ne mutlu.

Niye insanları daraltıp mutlu oluyorsunuz?

Onur: Bizim istediğimiz, ağır olsun. Karamsar diyorlar, demek ki orada bir sürü melodi var, oradan bir şey alabiliyorlar. Dinleyip de "ee, güzel olmuş" deyip gitmesinden daha iyi.

"Bored" diye başlıyoruz albüm...

Onur: (gülüyorlar) Belki bizim de farkında olmadığımız bir şeylerimizi yansıtıyor ama, biz aslında o kadar şey insanlar değiliz ya...

Savaş: Karamsar şeyler bulduğum zaman, tam tersine, mutluymumdur, kendimden memnunumdur. Gerçekten dibe vurmuş zamanlarımda müzik de yapamam.

Onur: Portishead de aslında çok karamsar müzik yapıyor, Lamb de aslında öyle. Ama bir dinlenebilirlikleri var, karamsar olmaları kötü gruplar olduklarını göstermez. İlla çiçekler, böcekler olmaz, ki biz daha işin başında "sözlerde kesinlikle ay canım, çiçekler ne güzel olmayacak" dedik. Onların dışında sözler yazınca da bunlar çıktı zaten.

Sözleri nasıl yazdınız?

Savaş: Beş şarkıda söz var. "Ben Gibi"yi Climb'dan Gökalp yazdı. "Bored"u Türkçe düşünüp İngilizce yazdım, "Innocent Skin" zamanında Türkçeydi, İngilizceye çevirdim. "Be-ef" de Türkçe düşünülüp hiç Türkçe yazılmadan direkt İngilizce yazılmış bir parça.

Niye Türkçe düşünüp İngilizce?

Savaş: İşin doğrusu ben yaptığımız müziği de çok düşünüyorum. Bu aralar Attilâ İlhan'ın yazılarını okumaya çok fazla daldım. Ne ya-

zarsa kabulümdür artık. Neyse, iyi kötü, niye İngilizce müzik yaptığımızı düşünüyorum.

Ne neticeye varıyorsun?

Savaş: Bu fikirlerim bir ay sonra değişebilir de. Herkesin amacı ne: Dünyaca ünlü bir grup olmak. Bu da Amerikaca ünlü bir grup olmaktan geçiyor. Bütün kitle iletişim araçları onların elinde olduğu için, dolayısıyla dünyada da ünlü oluveriyorsunuz. O zaman Amerikan müziği yapmak gerekiyor. Meselemiz daha çok kişiye sesimizi duyurabilmek. Yine de underground bir müzik yapıyoruz, dünyada daha çok kabul görse de... Bu konudaki fikirlerimi daha tam oturttabilmiş değilim...

Attilâ İlhan nasıl soru işaretleri koyuyor kafana?

Savaş: Vatansız olmak gerekir mi, gerekmez mi diye düşünüyorum. Kastım, ülkücü ya da aşırı sağcı olmak değil... Citibank'ta çalışırken rahatsız oldum. Bankanın resmi dili, bütün içyazışmalar İngilizce. Çalışan insanlar da yan İngilizce yarı Türkçe iğrenç bir dil konuşmaya başlamışlar. Ağzlarını yamultup konuşmak çok hoşlarına gidiyor. Bu çok kötü. Rengarenk olması dünyanın daha güzel, ama Amerika'nın bize yaydığı kültür dünyada tek kültür. Buna müziğimizle mi karşı çıkacağız, yoksa siyasi fikrin de buna paralel gitmek durumunda mı olacak, hatta davranışlarının, bütün yaşayış şeklini mi buna göre değiştirmek zorunda kalacak, hiçbir şeyi kafamda oturttabilmiş değilim. Daldan dala atlıyorum son beş dakikadır. Yaptığımız müzik bugüne kadar yaşadıklarımızın doğal bir sonucu... Bilmiyorum, emin değilim yaptığımız şeyden.

Onur: Ben zevk aldığım şeyi yaparım, niye bundan zevk alıyorum diye düşünmem. O zaman hiçbir şey yapamam zaten.

Erol Büyükburç

Türkiye'nin Elvis'i desek de doğru olur, Charles Trenet'si de... Neresinden baksanız, bir avangard: İlk Türk pop müziği bestesi, ilk türkü düzenlemesi, ilk turne, gazino sahnelerinde ilk pop... Ayrıca, ekollerin sanatçısı: Standart cazdan türkülere, alaturkadan rock'n'roll'a, pek çok tarzın Türkiye'de yaratıcısı... Büyükburç'u anlatmaya hacet yok. Birakalım kendi anlatsın: Yeni "best of"u bahane edip –Esen Püsküllü'nün dediği gibi– "Eröl" abiye misafir olduk, harika kuklalarının, usta işi resimlerinin arasında eski zamanlardan, bu diyarlardan, dereden tepeden sohbet ettik. Şimdi albümü bekliyoruz: "Kırk Kalp"ın, "Berduş"un, "Avere Aşık"ın tadını tekrar çıkaralım diye...

Hep sözünü ettiğiniz bir şey, yeni bir şeyin arayışı, yeni bir şey bulmak. Ne anlam ifade ediyor yenilik sizin için?

Erol Büyükburç: Estetiğin kanatları son derece özgür. O kanatları bir kere kendinize takmayagörün, ondan sonra sürekli onun peşine düşersiniz. Allah insana bir takım kodlar vermiş, akıl, sezgi gibi kodlar. Bunları kullanarak yeni bir yol açmak, insanı iyileştirmek lazım. Aslında arayışım o. İnsanların dangıl duygul konuşmaları hoşuma gitmiyor. Bakıyorum, Allah Allah diyorum, daha çok yontulması lazım bu insanların. Çok ütöpik bir dünya düşünüyorum. Bu biraz yüksek bir takılma, farkındayım, ama işine gelen takılır, işine gelmeyen takılmaz... "Aa, uçmuş kaçmış bu adam" diyorlar. O zaman Salvador Dali uçuk muydu? Uçuktu tabii, ama akıllı bir uçuktu. Güzel bir adamdı yani. Picasso kötü bir adam mıydı? Hepsisi son derece akıllı insanlar. Benim üstünde durduğum konu şu: Durağanlaşmış, artık kristalize olmuş sanatlardan yana değilim. Bazı sanatlar vardır, kendi içinde derin değildir. Bu tür sanatları tapanların aklından şüphe ederim. Bunlar biraz zayıf kişiliklere sahip insanlar. "Bir ekolü yakaladık, biz artık bunun müridiyiz..." Yahu bırakın bu ayakları!

Az önce örneklerinizi resimden verdiniz, yoksa resim müzikten daha mı ağır basıyor hayatınızda?

Farketmiyor, gönülüm neye uzanıyorsa ona doğru giderim. Diyeceksiniz ki, çok mu fazla zamanın var? Ben zamanı özellikle çok titiz ve hayra kullanırım. Bir başka yeniliğin kapısını aralamak, oradan kafamı uzatmak, ömrüm vefa ettiği kadar oradan içeri gerekirse girmek, onun içinde koşmak isterim. Bu resim olur, müzik olur, şiir olur, heykel olur, hiç farketmez.

Müzik başka bir ruh haline tekabül ediyor da, resim başka bir şeye mi dokunuyor?

Bu, Allah'ın mektebi. Bu dünyayı kurmuş ve bütün formatlarını son derece yüce bir noktadan önümüze sermiş. Mesela çiçekler, böcekler, aklımızın almayacağı kadar çok hayvanlar... Onların hepsinin kendilerine has bir dizaynı var. Allah demek ki perfect bir ressam, perfect bir heykeltıraş.

Sizinki de bir kusursuzluğa ulaşma çabası mı?

O mükemmelliği ben sanatla yakalayacağıma inanıyorum. Sanat, insanları mükemmelliğe götürecektir en güzel yollardan biri. Aynı zamanda içinde çok büyük bir ahlâklılık da barındırır. Ve hep bunlar birbirleriyle paralel çalışır. Özdeyişlerin peşine koştum yıllarca. Bunlar zihnimi niye kurcalıyor? Çünkü değişim olurken, değişimle dejenerasyonu birbirinden ayırmak lazım.

Bu işin Leonardo da Vinci'siyim

Özdeyişlere merakınız nasıl başladı?

Bunları on senedir yazıyorum, artık oniki bin tane falan oldu. Ama bunda yeni bir dil kullanmak da istiyorum.

Onları kitaplaştırmayı düşünmüyor musunuz?

Eninde sonunda bunların bir gün yarara dönüşeceğini biliyorum. Zoramacı bir araştırmacı değilim yok. Biraz oluruna bırakıyorum... Bazıları medyatik olmayı sanat edindi, bunu çok çirkin buluyorum. "Hayat işte, o da mücadele veriyor kardeşim" diyebilirler. Mücadele ver, ama soylu mücadele ver. Mücadelenin de kendine göre soylu boyutları var. İnsan kendi kendine karşı da sorumludur. Görüyoruz işte paparazzilerdeki yafta yafta olayları. Bunları çok sokak, çok vülger, çirkin buluyorum. Kendi dünyamda çok mutluyum, o ayrı. Fakat dış dünyaya baktığım zaman müşahade boyutum çok yüksek. Olayın tanısını koymak o kadar çabuk oluyor ki benim için... Bir hayale kendini kapırmış, şizofrenik bir kimlik diye mi nitelendirirsiniz, bilemem ama, ben kendimi çok mutlu hissediyorum ve çok güzel bir yolda olduğuma, doğrularla uğraştığıma inanıyorum. Birleri de "nereye takılmış bu adam ya, uçmuş ya" diyebilir geyik muhabbeti içinde. Sen giderken ben seksen bin defa dönüyorum zibidik!
Nerelisiniz siz, nerede yetiştiniz?
Adanalıyım, fakat baba tarafı Antakya. Halep'te, Fransız mektebinde okudum. Anneannemlerle

kalıyordum o zamanlar annemle beraber. Babam Devlet Demir Yolları başveznedarıydı, aynı zamanda başka bir durumu da vardı, MIT'te olduğunu çok iyi biliyordum. Cumhuriyet ideolojisiyle yetişmişti, ben de onun yenilikçi kanadındayım. Zaten Atatürk'ü çok iyi anlamak lazım, ama ona yakın, belki onu aşan görüşlere de yavaş yavaş uzanmak lazım.

O zamanların Adana'sı, Halep'i nasıl yerlerdi?

Halep'teyken etnik bir zenginlik vardı. Arap, Fransız, İngiliz, Rum, Ermeni, bütün arkadaşlarımı bunlardan seçerdim, dolayısıyla birçok dili de orada arkadaşlarımdan öğrendim.

Böyle bir ortamda büyümeyi kazanç olarak nitelendiriyorum. Eğer sadece Türklerin bulunduğu tek yönlü bir çevrede büyümüş olsaydım, kendi ulusumun kültürünü alırdım ama, bu karışık insanların kültürlerinden yararlanma imkanım olmayabilirdi. Çocukluğumda anayasamı oluşturmuşum. İnsanların, toplumların anayasaları olması lazım, ahlâk anayasaları.

Japonlarnkini mesela çok beğenirim, onura, işe, ülkeye sadakate, insan ilişkilerinde yüksek hassasiyete dayanan, eskilerin deyimiyle adabı muşeret kurallarına dayanan bir toplum... İnsanlar şimdi çıkar yürüncesinde bir cerbezeye tutulmuş, güneşin etrafındaki yörünge gibi. Çıkar ilişkileri de o güneş işte; güneşin ortasında dolar yazıyor, herkes ona bakıyor ve onun etrafında başlıyor dönmeye. Bu dönüşü çok insani görmüyorum. Bu hadisenin üzerine gitmek kara deliğe düşmek gibi bir şey oluyor... Ben böyle ekstrem şeyler söyleyeyim, uçuk kaçık noktalar toplumun

Hep deneye yanıla bunları buralara kadar getirdim. Ne olursa olsun, Türk haff müziğini Türkiye'de kabul ettirdim. Otursunlar kalksınlar, bana dua etsinler.

daha hoşuna gider, bunları dinlesin daha iyi. Bunlardan da böyle alıntılar yapın, pat pat pat oraya koyun, hep tradisyonel ya da konvansiyonel konuşmalar yapmayalım.

O dönemde çevrenizde sizi etkileyen şeyler nelerdi?

Hah, şimdi bakın, oluştururken bir insanı, Tanrı, onun etrafına bir takım şeyler koyuyor, ona yardımcı olacak şeyler. Mesela fillerin hayatında bu var: Bir çocuk öksüz kalmış, ablaları, teyzeleri, halaları, amcaları onu koruyor, sonuna kadar bakıyorlar. Allah o file bile o güdüyü vermiş. Müthiş bir olay, insanlar bunun farkında değil. Birçok insan etrafındaki insanlardan nasıl yararlanacağını bilmiyor. Ben çocukken nasıl yararlanacağımı biliyordum, işte bu çok önemli. Ertuğrul dayımı izliyordum, subaydı, o bana hayat

Sony Music

NOON

Alternative Rock

BOB DYLAN

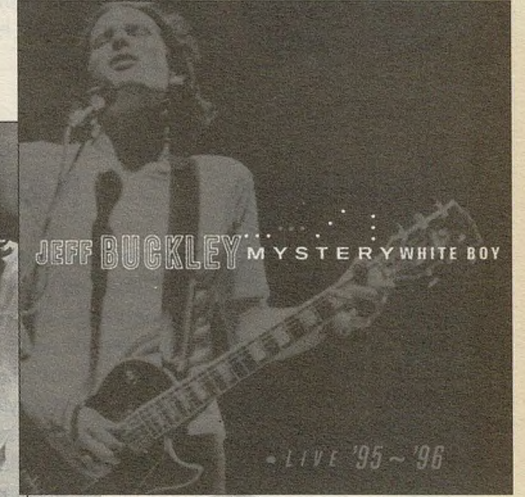
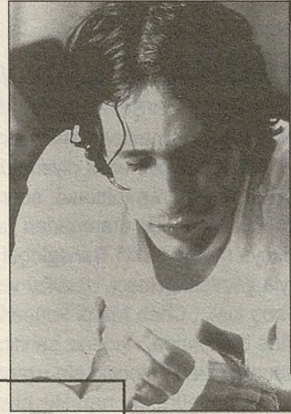

The Best Of BOB DYLAN
volume 2

THE BEST OF-Volume 2

Dünya müzik tarihinin en büyük ismi Bob Dylan, en iyiler serisinin devamı ile karşınızda. Wonder Boys filmi için yazdığı yeni single "Things Have Changed" ile desteklenen Best of Vol 2'da Bob Dylan'ı bugünlere taşıyan klasiklerin tamamı bu albümde.

JEFF BUCKLEY

MYSTERY WHITE BOY

Live '95-'96

Müziğin dahi çocuğu Jeff Buckley ölümünün 3. yıldönümünde tekrar müzikseverlerle. 1995-1996 dünya turnesindeki canlı performanslarından derlenen 12 şarkılık "Mystery White Boy"la sanatçıyı bir kez daha anıyoruz.

PEARL JAM

BINAURAL

Rock ve modern rock dünyasının en büyük grubu Pearl Jam 2 yıl süren sessizliğini 6. stüdyo albümü Binaural ile bozdu. Kariyerlerinin 9. yılına yine zirvede giren Pearl Jam'in Binaural'dan yayınladığı ilk single "Nothing As It Seems".

BAD RELIGION

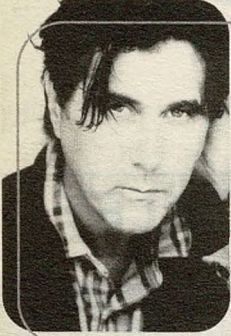

THE NEW AMERICA

Punk-rock'ın ünlü grubu Bad Religion 14. albümü "The New America" ile, 20 yıllık müzik kariyerlerinin en iddialı albümüne imza atıyor. Folk, pop, rock ve punk çizgisinde güçlü vokallerle süslenen 14 yepyeni şarkı bu albümde...

Tüm Müzikmarketlerde
Sony Music Yıldızların Yervüzündeki Adresi

Temmuz bereketi

BRYAN FERRY

8 Temmuz Cumartesi, Açık hava Tiyatrosu, 21:30

Rock tarihinin en "şık", en "zarif" sayılanlarından biri açılacak Açık hava'da. Glam rock yıllarından bugünlere kadar kazasız belasız gelen, sesinde yeniyetme sanat koleji talebesiyle kart zamparayı aynı anda barındıran bir "crooner". Bryan Ferry konseri şaşırtıcı bir konser olacak. Arkasında 13 kişilik bir orkestra var. Gitar, davul, bas, piyano tamam, peki ya gerisi? İki saksofon, bir trombon, bir trompet, yaylı çalgılar üçlüsü ve bir arp. Bu orta ölçekli "cazband"la iki dünya savaşı arası yılların ünlü baladlarını, bir zamanlar Frank Sinatra, Billie Holiday, Nina Simone'un dillendirdiği ezgileri seslendirecek. Yani son albümü "As Time Goes By" repertuarını sahneye taşıyacak. İkinci bölümdeyse "Love Is The Drug" dahil, şahsi tarihinin hitlerinin orkestral yorumu var. O gece güzel bir mehtap ister İstanbul. Saatli maarif takvimine baktık, aydede müsait mi değil mi diye. Yarımday. Gene iyidir.

NATACHA ATLAS VE CHEB MAMI

13 Temmuz Perşembe, Açık hava Tiyatrosu, 21:00

Bizler, yani Eurovision şarkı yarışmasına katılabilen talihli bir ülkenin talihli evlatları, 13 Temmuz Cumartesi akşamı çok çok çok uzak diyarlardan, ta Ortadoğudan gelen iki müzik elçisini ağrlayacağız. Önce bir Anglo-Arap rakkase, sonra Paris sokaklarından bir Cezayir bıçkını. Avrupa illerinde kendi müziklerinden utanmadan yaşayan iki büyük sanatçı. Natacha Atlas, daha önce iki kez "dünya müziği sirki" Transglobal Underground'la uğradığı İstanbul'dan ilk kez kendi orkestrasıyla geçecek. Basçı, davulcu ve klavyecinin yanısıra bir Arap kemancı ve dümbeleççi, toplam beş kişi... Cheb Mami konserinde ise bu enstrüman kadrosuna bir de gitar dahil olacak. Atlas dağlarında, Akdeniz sahilinde, Nil suyunda, sahra kumunda dolanıp shaabi'den rai'a, gelenekselden gelecekle uzanan bir makamsal-rock dinleyeceğiz. Birkaç parçada Natacha ve Mami düetine de hazırlıklı olun.

RONI SIZE'S REPRAZENT

8 Temmuz Cumartesi, Hilton Convention & Exhibition Centre, 23:00

Bir taraftan 1000 kişilik –herkes ayakta– bir "parti" gözüyle de bakabilirsiniz, bir taraftan da Roni Size'in "kalıcı" projesi Reprazent'in henüz çıkmamış albümünün repertuarını dinleyebileceğimiz sıkı bir konser... Roni Size, hip-hop tahsili görmüş Bristol'lı bir elektronik müzik dahisi. Reprazent grubunda –"grup" değil de, "kollektif" tabirini kullanmak yerinde olur– yanında ünlü arkadaşları var: DJ Krust, DJ Die ve DJ Suve... Ayrıca vokalde Onalee ve MC Dynamite'in yer aldığı, canlı baslı, canlı davullu bir ahir zaman müziği... Bir nevi "drum'n'bass tiyatrosu". Eşi benzeri olmayan bir hip-hop, soul, caz, house, jungle, rock sentezi... Bol ödüllü ilk albümleri "New Forms"un ardından daha yeni, yepyeni formlara kanat açan ekip, bu müziğin stüdyo cambazlığından başka bir şey olmadığını düşünenlere bir "live" ders verecek. Bryan Ferry "ders"inin bitişi zili çaldıktan hemen sonra.

BUENA VISTA SOCIAL CLUB

5 Temmuz Çarşamba, Açık hava Tiyatrosu, 21:30

Küba'nın efsane ihtiyarları bilet satışlarıyla ciddi bir Türkiye rekoruna imza çıktılar, çıktığı gün 1 saat 37 dakikada tükendi biletler... Olsun, karaborsacıları tavsiye etmiyoruz, ama o saatlerde hiç değilse Açık hava'nın etrafında dolanıp bütün yüzünlü katetmiş bu tarih gibi insanların seslerini kulaklarınıza buyur edebilirsiniz. Buena Vista Social Club, üç yıl önce Ry Cooder'in desteğiyle çıkan meşhur plaklarındaki "üç as" önderliğinde sahne alacak: Şarkıcı İbrahim Ferrer ve Omara Portuondo, bir de piyanist Ruben Gonzales. Sahnede ayrıca 14 Kübalı daha yer alacak, bongocusu, timbalcisi, kontrbasçısı, tromboncusu, saksofoncusu... "Chan Chan"ı dinlemek için sahibi Compay Segundo'yu, yani ayın 15'ini beklememiz gerekiyor (ya da arzu ederseniz, ayın 11'inde Orishas'dan hip-hop versiyonu var), ama "Dos Gardenias", "Veinte Anos" ve "yangın var" şarkısı "Ay Candela" yıllarca, kulaktan kulağa ve kuşaktan kuşağa aktarılan mükemmel gecenin ateşleyicisi olacak...

LOU REED

7 Temmuz Cuma, Açık hava Tiyatrosu, 21:30

Bizce İstanbul'da (kronolojik sırayla) Bob Dylan, Page & Plant, Rolling Stones ve Patti Smith'le birlikte en büyük rock'n'roll konseri. 35 senelik kırılmaz bükülmez müzik hayatından damıttıklarıyla New Yorklu bir rock edebiyatçısını ağırlıyoruz şehrimizde. Arkasında, son albümlerinde birlikte olduğu amansız trio var: Gitarist Michael Rathke, basçı Fernando Saunders, davulcu Tony Smith... "Walk On The Wild Side"i, "Perfect Day"i, "Sex With Your Parents"i acaba söyler mi bilmiyoruz. Yalnız onları değil, her şeyi söyleyin, söylenmedik hiçbir şey bırakmayın istiyoruz. Ama 2000 tarihli mükemmel albümü "Ecstasy"deki şarkıların başrolde olacağı kesin. 58 yaşındaki bu küstah bilgenin konseri şu berbat dünya için, bütün yaşadığımız bu pislikler için birbuçuk-iki saatlik bir elektroşok tedavisi.

RYUICHI SAKAMOTO

11 Temmuz Salı,
Lütfi Kırdar, 19:00

Sakamoto 70'li yıllarda bir tür Uzakdoğu Kraftwerk'i olan Yellow Magic Orchestra'da çalışıyordu, sonradan da yüzyılın avangard bestecilerinin izinde minimalist-deneysel işler çıkardı. "Küçük Buda", "Son İmparator", "Mutlu Noeller Mr Lawrence" gibi filmlerin müziklerini yaptı, Bowie, David Sylvian, David Byrne, John Lurie, Marc Ribot gibileriyle çalıştı... Kollarının nerelere uzandığını yakından görebileceğimiz bir "acayip" gösteri olacak Sakamoto konseri. İlk bölümde Moğol şarkıcı Sharyn Chimedtseye solo takılacak, ardından Sakamoto 15-20 dakika süreyle pikaplarının ve sample cihazlarının başında bir DJ set yapacak. Ardından, "ana" bölümde Sakamoto, Chimedtseye, kemancı Sonia Slany ve Brezilyalı çellocu Jaques Morelenbaum bir saat müddetince "Life" operasından kesitler sunacaklar.

UTE LEMPER

14 Temmuz Cuma,
Lütfi Kırdar, 19:00

Bu senenin Festival programında, -sayfaya resimlerini koyma lüzumu hissetmedik- bazı önemsiz konuklar var: Mesela Elvis Costello, mesela Tom Waits, mesela Nick Cave, Scott Walker, Divine Comedy falan filan... Ciddi söylüyoruz, kazara bu isimlerden hoşlananlardansanız, Berlin kabarelerinden kopup gelen bir sarışın afetin konserine bilet alabilirsiniz. Ute Lemper büyük bir yorumcu, büyük bir oyuncu. Son albümü "Punishing Kiss" için devrin en büyük rock bestekârlarının kapısını çaldı, onlardan birer ikişer parça koparttı ve işte bu albümü "sahneye koymak" üzere İstanbul'a geliyor. Costello, Waits, Cave, Walker, Neil Hannon, ayrıca Philip Glass ve -olmazsa olmaz- Kurt Weill'in eserlerinden oluşan bir programla, gitar, bas davul ve piyanodaki saz arkadaşlarıyla Ute Lemper bize benzersiz bir rock-kabare tecrübesi yaşatacak.

VOLLENWEIDER, GASPARYAN & ÖÇAL

10 Temmuz Pazartesi, Açık hava Tiyatrosu, 21:30

Konserin "sahibi", elbette, dünya müzikleri ekip new-age biçen arp sanatçısı Andreas Vollenweider. Ama kimse duymasın, biz kendisini değil, misafirlerini seyretmeye gidiyoruz. Özellikle de "duduk baba" Civan Gasparyan'ı. Sadece bir oktavlık bu enstrüman, Gasparyan'ın eline geçtiğinde alemin dünyası şaşıyor çünkü. Bir gün onu tesadüfen dinleyen Brian Eno'nun yüreklendirmesiyle müziğini Ermenistan dışına açtı ve 10 yıldır Amerika ve Avrupa'da mekik dokuyor, senfoni orkestralarıyla, Michael Brook'la, daha kimlerle kimlerle çalışıyor... Gasparyan'ın İstanbul'da üfleyeceğini duyunca, telefona sarıldık, Los Angeles'da evinde bulduk. "Müziğimi her yerde duyurmak isterim, neden İstanbul olmasın, geç bile kaldık..." dedi. Geç olsun güç olmasın. Bu gece sadece dört parça için Vollenweider'a eşlik edecek, Burhan Öçal'ın da bir parçada onlara katılması mümkün. Açık söyleyelim, sahnede görmüşken bırakmak istemeyiz, beş-altı-yedi, daha fazla Gasparyan.

COMPAY SEGUNDO

15 Temmuz Cumartesi, Açık hava Tiyatrosu, 21:30

Festival açıldığı gibi coşkuyla kapanıyor. Buena Vista Social Club'ın 93'lük "esas oğlan"ı Compay Segundo kendi orkestrasıyla festivalin finalini yapıyor. Gitaradaki hünerlerini gösterecek, üç-beş şarkıda "lead" vokale duracak, genel olarak da Basillo Repilado Lagrada ve Hugo Garzon'a "segundo" vokalde eşlik edecek. Arkasına Küba'nın bütün bir yüzyılını katıp geliyor, haberiniz olsun. Festival idaresinden küçük bir ricası olmuş, hemen aktaralım: 8 adet puro. 4 tanesi sahne kenarında hazır bulunacak. Ama herhangi bir puro değil, Monte Christo No.4. Ona göre! Diyeceksiniz ki, bizim ondan istememiz icap ederken o mu bizden istiyor? Elbette bir bildiği var, kendisi seneler boyunca Monte Christo fabrikasında tütün ekperi olarak çalışıp maaş almış, çocuklarına bakmış bir çilekeş müzisyen. Söz konusu purolar çok iyi kalite ve maalesef Küba'da bulunmuyor, sadece ihraç ediliyor... Festivale kesif dumanlar içinde, güzelim "Chan Chan"la veda ediyoruz...

Rage gibi olmamız lâzım

Geçen ay Esenyurt Rifat Ilgaz Kültür Merkezi, kapılarını anti-nükleer bir festivale açtı, ve sahnesine Akkuyu'ya karşı duranları davet etti. Festivalin düzenleyicileri arasında Taner Öngür de vardı. Öngür, işin arka planıyla, ekonomi-politiğiyle de ilgilenenlerden. Bu meselenin ardı arkası nedir, son durum ne, konserler nasıl geçiyor gibi meraklarımızı giderelim diye teybimizi kendisine uzattık, ayrıca bir davet aldık: 5 Ağustos'ta, Akkuyu'da...

Amsterdam'dan yeni geldiniz. Önce Amsterdam'dan başlayalım. Ne konseriydi bu?

Taner Öngür: Demokratik İşçi Dernekleri Federasyonu (DDIF) tarafından düzenlenen bir konsere katıldık orada. Kültürel etkinlikler yapıyorlar. 96'dan beri irtibat halindeyiz ve Moğollar olarak konserlerine katılıyoruz. O zaman Köln'de 18'inci yıl kutlamaları yapılmıştı ve Avrupa'nın her yerinden 12 bin kişi gelmişti konsere. Geçen yıldan beri de festival haline getirdiler. Avrupa'da yaşayan üçüncü kuşağın içinde yer aldığı etkinlikler bunlar. Çokkültürlü bir olgunluğa erişmişler: Afrikalı, Hintlisi, Jamaikalı ile bir araya gelip, eğlenip çalışmalar yapıyorlar. Genel sloganları da "Birlikte Değiştirelim". Her sene bir yerde gençlik kampı yapıyorlar. Bergama'da yapmışlardı en son. Bu yıl da Avusturya'da yapacaklar.

Geçen gün televizyonda Rage Against The Machine konserini izledim, Mexico City'deki. Bizim de otuz yıldan sonra artık Rage Against The Machine gibi olmamız lazım. Başka çaresi yok, çünkü kimsenin bir şey yaptığı yok. Özellikle de İstanbul'daki müzik çevreleri ve dinleyicisi kopmuş durumda. Hepsi çok modern ve evrensel yaşadıklarını düşünüyor. Oysa uluslararası camiadan, politik görüşlerden, yeni fikir hareketlerinden, her şeyden kopmuş durumdadalar ve farkında değiller. Bu korkunç bir şey...

Bunu Esenyurt'taki anti nükleer festival sırasında daha da iyi anladım. Taksim'den Bostancı'ya gitmek akşam saatinde bir buçuk saat, Esen-

yurt'a gitmek yarım saat. Festival boyunca her gece orada üç tane iki katlı otobüs bekledi. Bu taraflardan kimse gelmedi.

Bostancı bir yana, Ömerli Barajı da epey uzaktı ama oraya gidildi...

Tabii, H2000 başka. Bol sponsorlu, modern bir ortam vardı orada. (gülüyor) Türk Woodstock'u falan tabii, marjinal bir hava vardı orada ne de olsa... Dediğim gibi, İstanbul'daki entelektüel takım artık kopmuş durumda. Serbest piyasa ekonomisi anlayışı dünyada çoktan sallantıya girdi ama, bizinkiler bu oyuncakla daha yeni tanıştıklarından oynamaya devam ediyorlar. Dünyada neler olduğunun da farkında değiller. Türkiye'ye yeni fikir akımları on sene geç geliyor tabii. Şimdi bunların ardından tam olimpiyatların başlamasına birkaç gün kala Melbourn'da büyük bir hareket olacak. Dünya Ticaret Örgütü Toplantısı var ve bütün dünyadan 450 bin kişinin gelmesi bekleniyor. İnternet üzerinde bunun haberleşmesi yapılıyor şu an.

Herkes anladı ki, 30 milyon aç insan var. 300 milyona yakın insan açlık sınırının yakınında. Sadece Avrupa'da bir milyara yakın insan işsiz. Bir de kaçak işçiler var. Çocuk işçi sayısı 700 milyon. Sadece 500 milyon iyi bir hayat yaşarken geri kalanı senalet içinde. Globalleşme ve global ekonomi defilen şey bu işte.

Bizim bu entelektüel TV kanalları var ya, CNN gibi, NTV gibi, oturup tartışıyorlar "globalizm karşıtları ne istiyorlar?" falan diye. Bu globalizm karşıtı olmak demek değil. Global ekonomi adı altında bize dayatılan bu adaletsizliğe bir karşı çıkış. Üstelik global bir karşı çıkış. Onlar serbest piyasa ekonomisi oyuncakları ellerinden gidecek diye bozuluyorlar tabii.

Bu nükleer santrale karşı mücadele fikri nasıl gelişti sizde? 1993'te de bir festival organize etmişsiniz...

1993'te on yılın ardından Almanya'dan dönmüştüm. Orada anti nükleer mücadelede en son noktalar gelinmişti, onları yakından takip etmiştim. Şimdiki Alman Dışişleri Bakanı Fischer yaşadığım eyalette Çevre Bakanı'ydi. Siemens'in fabrikalarını kapatmak için mücadele ediyordu. Şimdi tamamen kapattı mesela.

Almanya'nın geçtiğimiz günlerde nükleer santralleri kapatma kararı alması tek bir istisna dışında gazetelerde ya yer almadı ya da küçük haber oldu.

TEAŞ yetkilileri de "onlar blöf yapıyorlar" gibi saçma açıklamalar yaptılar. Almanların bunu yapacakları çoktan belliydi. Konrad diye bir elektronik firmasının katalogunu aldım örneğin, vidadan, teybe kadar her şeyin satıldığı bir yer. Orada üç katlı bir binanın elektrik enerjisinin yüzde 35'ini karşılayan güneş enerjisi sistemlerini satıyor. Fiyatı da 15 bin mark, yani üç buçuk milyar kadar. Almanya'da çok fazla güneş de yoktur bu arada. Bütün eyaletlerde de vergi indirimi gibi desteklerle bunun satışı destekleniyor. Rüzgar enerjisi şu anda Avrupa'da en büyük hızla büyüyen enerji sektörü. Danimarka enerjisini yüzde 60'ını böy-

le karşılıyor. Avrupa ve Amerika'da senelerdir böyle gelişmeler var. Sürekli destekleniyor ve nükleer santraller kapatılıyor. Avustralya, Yeni Zelanda gibi ülkeler baştan proje yapmalarına karşın santral kurmaktan vazgeçmiş durumdadalar. Referandumlarla halkın isteği doğrultusunda vazgeçilen ülkeler var. Bütün gelişmiş ülkeler artık vazgeçiyor nükleer santrallerden.

Biz niye istiyoruz?

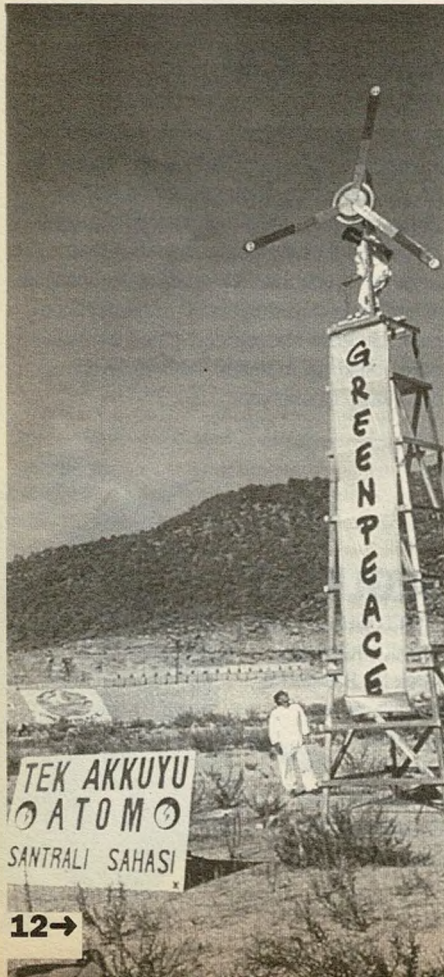
Bizde isteyenler gruplara ayrılıyor: O ülkelere santral kuramayan bu firmalar bizim gibi az gelişmiş ülkelere pazarlamak için büyük çaba sarfediyorlar. Sadece çaba sarfetmiyorlar, bir de lobi faaliyetleri için para dağıtıyorlar. Konsorsiyum şeklinde çalışıyorlar ve bu konuda Türkiye'de en çok lobi faaliyeti yapan firma Siemens. Üstelik Siemens, dünyanın güneş enerjisi teknolojisi ürünleri konusunda dünyanın bir numaralısı. Almanya'da tamamen güneş enerjisi pazarlaması yapıyor. Türkiye gibi bir güneş ülkesine gelince, bundan hiç bahsetmeden nükleer santral pazarlıyor. Sadece Akkuyu santrali için 400 milyon parayı lobi faaliyeti için dağıtıyorlar. Bunları nasıl ve nereye dağıtıyorlar, tahmin edilebilir. Medya çok önemli örneğin.

Festival öncesi basına yaptığınız açıklamalarda Siemens ile ilgili kurduğunuz cümlelerin gazetelerde, reklam bağlantıları gibi sebepler düşünülerek yayınlanmadığını duyduk...

Şaşırtıcı değil. Bazı günler bakıyorsunuz, bazı köşe yazarları aynı gün, aynı anda "Türkiye'nin enerji açığı büyüyor" gibi yazılar yazıyorlar. Eminim ki, onlar da bu işten para alıyorlardır. Köşe yazarı dediğiniz adamlar da şöyle adamlar: İsmet Berkan'ın bir yazısını okudum, cip modellerinden, Range Rover'in olduğundan falan bahsediyordu. Milyarlık ciplerle gezen ve bunu yazan adamlar... Bir de nükleer silah yapabilmek için nükleer santral isteyenler var. Türkiye nükleer silahsızlanma anlaşmalarına da imza atmış durumda halbuki. Türkiye'de bir de Atom Enerjisi Kurumu var. Okuyup mezun oluyorlar, kapıyorlar, ister istemez yapılmasını istiyorlar. İsteyenler böyle, ama istemeyenler daha fazla benice. Bir de Bergen Anlaşması'na göre bir bölgede nükleer santral yapılacaksa o bölge halkının referandumda bunu kabul etmesi gerekiyor. Türkiye'nin de imzası var bu uluslararası anlaşmanın altında. Hayır oyu fazla çıkarsa yapamıyorsunuz oraya santrali. Devletin böyle bir referandum yapması lazımdı, yapmadı. Bunun üzerine Akkuyu Belediyesi ve Yeşiller işbirliği ile bir referandum yapıldı orada. Yüzde 86 hayır çıktı.

Bu da gazete ve televizyonlarda ciddi bir şekilde yer almadı.

Daha okunmamış, görülmemiş çok şey var. İki yıldır Türkiye'ye Kanada vasıtasıyla nükleer atık gelip bir yerlerde depolanıyor. Bilinen bir şey bu, ama hiçbir yerde yayınlanmıyor. Esas ana plan şu: Türkiye ile AB arasında bir enerji nakil anlaşması gündeme gelecek yakında. Mesela Almanya nükleer enerjiden rüzgara ve güneşe geçti, ama bu ihtiyacın olsa olsa yüzde 60'ını karşılar.

Kalanı ne yapacak? 2010'da diyelim, bütün Avrupa, bu sisteme geçecek, yüzde 30 açıklar var, nereden karşılayacaklar? Plan bu. Bütün bu bize sattıkları kirli enerji üretme yöntemleri enerji nakil hatları ile oraya gidecek. O yüzden bizim enerji bakanı bas bas bağınıyor kimse engelleyemez bunları yapacağız diye. Son aylarda Türkiye ve bölgesinde oynanan bütün oyunlar ve gelişmeler enerji kaynaklı. Kendi ülkelerinde vazgeçiyorlar çünkü. Shell'in yabancı CNN'de çıkan reklamlarında çevreci bir kadın var, ormanda hayvanlarla falan görünüyor ve "bu bizim enerji planlayıcımız" deniyor reklamda. Bir dönüşüm yaşıyorlar, ama teknoloji ortaya çıkan açığı kapatmayı başarana kadar açığı bizim gibi ülkelerden karşılayacaklar. Atıklar da bize kalacak. Shell'in bugün Avrupa'da hidrojen enerjisi ile ev ısıtma sistemleri reklamları çıkıyor. Tamamen suyu kullanıyorlar ve atık tamamen yine su. Aptal değiller, bütün pis teknolojiyi bize satacaklar. Bütün bunlara dikkat çekebilmek için bu organizasyonu yaptık işte. Esenyurt'taki Rifat Ilgaz Kültür Merkezi yöneticisi İmam Bakır'la konuşuyorduk, "bizim orada yapalım" dedi ve işe başlamış olduk biz de. İşin esas kahramanı, emekçisi İmam ve ekibi aslında. Çok iyi çalıştılar onlar. Ses tesisatı en büyük sorun olur böyle işlerde. Daha öncekinde ben ödeyip borçlara girmiştim.

Bu defa da borç kaldı mı?

Bu defa borcu İmam üstlendi. Ses tesisatçılarına borçlu kaldı. Bir milyondan biletle her gün için. Her gün üç grup çıkıyordu. Ortalama her gün 350-400 biletli insan vardı. Onunla da ses tesisatının parasının bir kısmı kalmış oldu borç olarak.

Akkuyu'da yapılacak olan konsere para bulunabilecek mi?

Ona başka çözümler aranıyor. O zaten bir günlük bir konser olacak. 5 Ağustos Cuma günü olacak o konser de.

Esenyurt'a gelmeyenler Akkuyu'ya hiç gelmezler ama...

Yok, oraya Türkiye'nin her yerinden konuya ilgi duyan insanlar gelir. Burası İstanbul, gelmeme durumu burada oluyor. Burada bir yerden bir yere gitmekten fazla hoşlanmayan insanlar var. (gülüyor) Bazıları iyi duyurulmadı diyor.

Bence duyuruldu. Basın açıklaması yapalım dedik, Suavi "mezarlıkta yapalım" dedi. O zaman medyanın ilgisini çeker. "Sanatçılar mezarlıkta", güzel başlık olur tabii, geldi hepsi. Hayatımda karşılaştığım en fazla medya mensubu vardı açıklama sırasında. Üzücü tabii, ama önemli değil, İstanbul'un böyle olduğunu zaten biliyordum.

Peki, böyle bir konsere popüler, pop yıldızı diyebileceğimiz insanların da çağırılması daha fazla ilgi çekmek açısından iyi olmaz mı?

Onu ben düşündüm ve söyledim. Ayna'dan Erhan'la (Güleryüz) konuşmuştum. Murat Kekilli'yle konuşmuştum. İkisi de "katılınz" dedi. Katılacak gruplarla toplantı yaptık. Bunu söyledim onlara, "ya yapmasak, tepki toplanz, reklam olarak kullanırlar" dediler. Oysa herkesin kendine has bir kitlesi var, önemli olan burada daha geniş kitlelere nükleer santral konusunda uyarı verebilmek. Ama rock çevreleri, "abi olur mu rock'çuyuz biz, ne işimiz var onlarla" dediler. Nasıl rock'çuluksa bu, kıçlarını kıpırdattıkları yok. Dinleyicileri de Taksim'den kalkıp gelemediler... Tamam, birisinin bunu reklam olarak kullanması sinirlendirir insanı, ama keşke reklam malzemeleri bu olsa. Kendi kitlelerine ne amaçla olursa olsun bu sorunu anlatmış olacaklar. Bütün dünyada nükleer santrallerden vazgeçildiyse, bu, on yıllarca süren kamuoyu muhalefetinin genişlemesi neticesinde oldu. Bir kesimin nükleer santrale karşı çıkma ayrıcalığını kendinde tutmaya çalışması da aptalca bir şey olur ve rock çevresinden de böyle aptalca talepler geldi açıkçası. Türkü camiasından insanlar da katılın istedin ben. Murat Kekilli de olabilir ben için. Hatta İbo Şov'da çıkıp İbrahim Tatlıses, "bu nükleer santrale karşıyım ben kardeşim" dese fena mı olur. Hatta Televolelerde bile çıksa bu konu yine iyi olur bence. Televoleler de ilk defa bir işe yaramış olur. (gülüyor)

Bunca yıllık müzisyen kariyerinin ardından çalıp söyleyip, hayatı gayet güzel götürmek varken niye bu işlerle uğraşıyorsunuz? Hem ma-

30 milyon aç insan var. 300 milyona yakın insan açlık sınırının yakınında. Sadece Avrupa'da bir milyara yakın insan işsiz. Bir de kaçak işçiler var. Çocuk işçi sayısı 700 milyon. Sadece 500 milyon iyi bir hayat yaşarken geri kalanı sefalet içinde. Globalleşme ve global ekonomi denilen şey bu işte.

nevi, hem de ses tesisatı probleminde görüldüğü üzere maddi dert alıyorsunuz başınıza... (gülüyor) Gözümü açmaya çalışıyorum, açınca görüyorum. Aptal olmamaya çalışıyorum. Aptal olmak, kandırılmak istemiyorum. Normal bu. Herkes rahata alışmış ama. Rock camiasındakiler bunlarla uğraşmayacaklarsa saçlarını kestirip kravatı takıp memur falan olurlar. Hem sokakta yürürken de kimse rahatsız etmez. Herkes kendi çelişkilerini yaşıyor. Ben de yaşıyorum. Bu arada Zappa'yla tanıştığım zamanlardan, onun şarkı sözlerini çözmeye çalışırken edindiğim eski alışkanlığım sayesinde, uyanık olmaya çalışıyorum. Kendi kendime tokat atıyorum. Pis uyanıkların cirit attığı bir zamanda onlarla baş edebilmek için iyi bir uyanık olmaya çalışıyorum. Mesele kendine saygı duymaya çalışmak, kendine saygı duyabilmen için de düzgün olmaya çalışman lazım işte. Zen budizmin de etkisi var tabii. (gülüyor) Bu arada ben bunlarla uğraşıyorum ama bunlar politika yapmak değil. Politikayla ilgilenmek diye bir kavram var yaa! Politikayla ilgileniyor musun? Evet, ilgileniyorum, hobimdir... (gülüyor) Bu hayatla ilgili bir şey, yaşıyorsan bunları bilmek düşünmek zorundasın. O kullanılan anlamıyla bir şey değildir politikayla ilgilenmek, hayatın kendisiyle ilgilenmektir politika.

Söyleşi: Serkan Seymen

Kızgılcın misali

Kızgın Avı Lewis Carroll

Söz gelimi "kızgın" ve "çılğın" sözcüklerini alalım. Şimdi bu iki sözcüğü birden söylemeyi tasarlayın, ama hangisini önce söyleyeceğinize karar vermeyin. Şimdi ağzınızı açıp konuşun.

Eğer düşünceleriniz azıcık olsun "kızgın"a yatkınsa, "kızgın - çılğın", yok eğer kılpayı "çılğın"a yatkınsa "çılğın - kızgın" dersiniz. Yok eğer, o çok ender rastlanan yeteneğe, kusursuzca dengeli bir zihne sahipseniz, "kızgılcın" diyeceksiniz.

Bir düşünün Pistol o ünlü sözlerini söylediğinde: "Hangi Kral Bezonyalı? Konuş, yoksa öleceksin!" Justice Shallow bunun ya William ya da Richard olduğuna emin, fakat hangisi çıkaramıyor ve böylece bir adı öbüründen önce söylemek elinden gelmiyor olsaydı, öleceğine "Rilchiam" diye haykırmaz mıydı?

Lewis Carroll

Kitabevlerinde (kenarda köşede)

ROLL ATINA'DAYDI

Hatta bir değil, iki Roll birden Atina'daydı. İki acar gazeteci, iki sıkı Roll'cu, birbirlerinden habersiz yollarını komşuya düşürdüler, Beşiktaş'tan Tak-sim'e dolmuşta karşılaşır gibi, birbirlerini ancak yolda farkettiler. "Şok olay"ın ayrıntılarını az sonra okuyacaksınız, ama elbette mevzu bundan ibaret değil: İki Roll'cu, üstelik iki Calexico fanı, yabancı bir şehirde, birbirleri yetmezmiş gibi, bir de üstelik Calexico'yla karşılaşılıyorlar, John Convertino'yla da laflıyorlar. Hem de grubun yeni albümü "Hot Rail" henüz yayınlanmamışken. Buyurun sofraya: Spagetti-western, oldu size uzo-western...

YOLUNUZ BİR GÜN CALEXICO TARAFLARINA DÜŞERSE

Tesadüflere inanmak ya da inanamamak. Kendi payıma, bu "çatalı yollar bahçesi"nde tesadüf mefhumunun yeri yok. Önceden bilip bilmemek meselesi değil. Karşımıza çıktığında "farkında" olmak ya da olmamak; hepsi bu. Senelerdir İstanbul'un aşağı yukarı benzer mekanlarında dolaşmamıza rağmen topu topu birkaç kez karşılaştığım Cüneyt'le, olmadık bir yerde, olmadık bir zamanda karşılaşmış Calexico'yu tam kalbinden fethetmemiz de böyle basit bir tesadüfle izah edilir mi, bilmiyorum. Tek bildiğim, Tanpınar'ın "Huzur"da gönlümüze naksettiği o muhteşem "barbunya" hikayesi kadar olmasa da (bakınız, Roll'un 42. Mayıs sayısının 50. sayfası, tepe yazıları), artık bizim de anlatmaya degecek bir "Calexico" hikayemiz var...

Baştan alalım. Bir-iki ay önce de olabilirdi, sonra da; ama ilk müsait zamanda birkaç günlüğüne Atina'ya gitme zarureti; yer bulamama, sonra "yedek yolcu"luktan kurtulma gibi safhalar; derken onca geniş zaman aralığında mümkün olan tek cumartesi, Cüneyt'in de aynı sefer sayısı ile ilk defa Atina'ya geliyor olması; buna rağmen ta varışta, giriş gümrüğünde onu farkedişim, hikayenin giriş bölümleri. Onun seyahat sebebi, New York'dan Atina'ya gelecek abisini ziyaret; benimkiyse birkaç günlük bir kurs... Son kararımız, kendimize ayırdığımız kısa sürelerde kenti birlikte fethetmek.

Başlangıçta ikimizinki de birbirinden habersiz çıkılmış seyahatler, ama şehre doğru ilerlerken farkediyoruz ki, Cüneyt'le haftasonu hedeflerimiz de pek farklı olmuyor. Şehri keşfetmek, musiki aleminin izini sürmek vb. Ha-liyle ilk iş, hemen birer kent rehberi ediniyoruz. Fakat tam o hafta Calexico'nun da Atina'da çalacak olması; benim "kesin bilet kalmamıştır" pesimizmime karşı Cüneyt'in "nerden biliyosun" opti-

mizmi, bizi yeni bir "tesadüfi" durumla karşı karşıya bırakıyor. Konserere neredeyse bir hafta olduğu için bilet bulabiliyoruz; aşağı yukarı 1500 kişilik Rodon kulübünden bize de birer vize çıkıyor ama esas güzellik, gişedeki görevli hanım kendi aramızdaki konuşmayı bile duymadan ilk bakışta memleketimizi tahmin ediveriyor... "Where are you from" sorusuna başka bir cevap vermiş olsak muhtemelen büyük hayal kırıklığı olacak. Tahmin edeceğimiz gibi kalbi Konstantino-

soru aynı: Acaba Meryem bize Calexico ile bir görüşme ayarlar mı? Cüneyt'in de aynı şeyi düşündüğüne şüphe yok. Kapıda ferah, izdihamsız bir kalabalık; kolayca birbirimizi buluyoruz. Ama o gece görüşmek üzere sözleşmemize rağmen girişte Meryem'i göremediğimiz için fikrimiz sadece kendimize beyanla kalıyor. Rodon, konser salonuna dönüştürülmüş eski bir sinema. O zamanki adı da aynıymış: Rodon, yani "gül". Aslında epey küçük bir mekan burası. Nasıl olmuş da Nick

müziyen sahneye yerleşip hafiften ses kontrollerini yapıyorlar. Davulun başında John Convertino; öbür tarafta Joey Burns elinde gitarı, mikrofونun arkasında. Artık salonun kutu gibi olmasından mı, ses düzeninin kusursuzluğundan mı, intro'yla birlikte her taraftan pırl pırl sesler yükseliyor. Convertino bazen dizlerinin arasına büyükçe bir tabla-yı sıkıştırıp gümbür gümbür çalıyor ama çoğunlukla davulunun başından ayrılmıyor. Davulun sesi her mesafeden, en yakınlardan bile

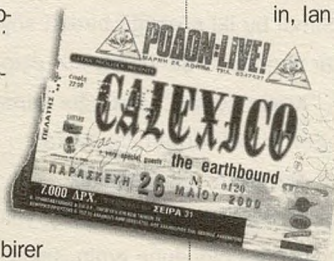

had safhada iç burkucu. Daha önce bu kadar melankolik bir canlı davul dinlemiş miydik? Şimdilik başka bir "Amerikana"cı izlemeyiz, bilmiyoruz ama, gecenin ilk saniyelerinden beri en kuvvetli manyetik alan davul çevresine yayılmış durumda. Burns'e gelince, o da partneriyle ahenk içinde. Hem gitar, hem sesi, yine pek yaratıcı olmayacak ama, çöl sıcağı gibi. Üzerine slide-gitar, trompetler, vibrafon da eklenince, sanki hep birlikte daha beter magmaya yaklaşıyoruz. Calexico'nun bu kadar canyakıcı olmasını bekliyoruz

polis'de kalmış bir Rum sürgünü ile karşılaşılıyor. Sonra apar topar gişenin dışına gelip gayet sıcak bir "hemşehri" sohbetine daldığımız Meryem, Meryem Georgaki, bizi hem Atina'ya, hem mekana bir adım daha yaklaştıran insan oluyor. Önce ufak bir kulüp turu, sonra Rodon'un neden Atina'nın en şöhretli kulübü olduğunu, kimlerin kimlerin o mekandan gelip geçtiğini sıralıyor: Nick Cave, Rage Against The Machine, Tindersticks, Smog, Spain, Ian Brown, dEUS, Dot Allison... O saydıkça biz nefesimizi tutuyoruz; dEUS'un ve Tindersticks'in güzelliğini, RATM tayfasının ne kadar munis insanlar olduğunu anlatmakla bitiremiyor. Doğayısıyla Calexico konseri de onun için gayet "olağan" bir durum. Konser gecesi yine Rodon'un yoluna düştüğümde, elbette kafamdaki

Cave, Rage Against The Machine 1500 kişilik bir yerde çıkmış? Bu arada "supporter" grup The Earthbound, yavaş yavaş sahnede yerini almakta. Epey kalabalıklar. The Earthbound ismi hem tanıdık, hem değil. Ama son kararımız: Değil... Kalabalık bir kadrosu var grubun. Müzikleri Calexico'nun, 16 Horsepower'in çok yakınlarında geziniyor. Banjo, vibrafon, slide gitar vb.. Sonradan öğreniyoruz ki, öz Yunan bir grup the Earthbound. Ama Yunanistan'ın Meksika sınırlarına epey yakın olmaları, çünkü başka bir coğrafyanın sesleri üzerlerinde hiç eğreti durmuyor. Bir saat kadar çaldıktan ve atmosferi iyice ısıttıktan sonra onlar gidiyor, biz de bir süre dinleniyoruz. Derken ortalık tekrar kararıyor ve arkada asılı boydan boya beyaz bir perde renklenmeye başlıyor. Her türlü spagetti-western "olmazsa olmaz"ları döşenmiş bir film seyrediyoruz önce. Vakit kaybetmeden Calexico ikilisi ve yanlarında bir dolu

muyduk? Doğrusu "şen-şakrak" olmayacağını az çok tahmin ediyorduk ama, böyle en dip köşe damarlara bile sıvacaklarını beklemiyorduk. Konser boyunca film görüntüleri arkada geçmeye devam ediyor. Kân revan içinde kalmış insanlar, yanıp kavrulan kasabalar... Ağırılık o akşam yeni şarkılarda. Malûm, yeni albümleri "Hot Rail" sonrası ilk Avrupa turneleri, ama "Ride Part II"dan "Minas de Cobre"ye, önceki albümde hatmettiğimiz çoğu şarkıyı da çalmadan geçmiyorlar. Kulüpte hemen herkes önceki "The Black Light" albümünün akabinde Calexico'nun peşine düşmüş gibi. Seyircilerin yaş ortalaması da epey düşük. Calexico daha uzun müddet sahnedeki kalmaya devam ediyor. İki "bis"lik uzatmalar konser zamanına ekleyince, neredeyse bütün Calexico külliyatını da bir tur tavaf etmiş oluyoruz. Dağılma vakti yaklaştıkça kafamızda yine aynı soru:

Meryem'i bulsak, Burns'le ya da Convertino'yla bize bir görüşme ayarlasa... İşte tam çıkış kapısında Meryem karşımızda beliriyor, soruyoruz; "bir bakalım" diyor, "menajeri bulalım, soralım". Neden, demesine fırsat vermeden açıklıyoruz, ona Roll'dan bahsediyoruz. Benim de İstanbul'da çok müzisyen tanıdığım var, diyor Meryem. "Grup Haramiler mesela, Uğur filan, eski arkadaşım..." Uğur, Uğur Dikmen... Bizim nereden tanıdığımızı soruyor..

Konser sonrası kulüpte 10-15 kişi barda demlenmeye devam ediyor. Meryem bize de bir şeyler ismarlıyor, derken sahne arkasına geçebileceğimiz söyleniyor. Convertino itina ile davulun parçalarını söküyor, huşu içinde kutularına yerleştiriyor. Bütün teknisyenler sahnedeki tek tek aletler topluyor. Arada birkaç kez Convertino ile göz göze geliyoruz ama yanına gitmeyelim diyoruz, böyle bir anda keyfini kaçırmayalım. Sonra Cyndi Lauper görüntülü bir arkadaş ona Türkiye'den gelmiş "muhabir"lerden söz edince, Convertino beklediğimiz bir samimiyetle, işini gücünü bırakıp bize yaklaşıyor. Rest-room'a geçiyoruz. O esnada Atina radyolarının John Peel'i sandığımız bir radyocu, kulübün idarecilerinden biriyle muhabbet halinde. Onlarla da tanışıyoruz, ama Convertino ile sohbet pek keyifli. Arkasından Joey Burns de aramıza katılıyor. Elinde en "indie" Yunan müzik dergisi Fraktal var. Calexico kırkbeşliğinin hediye edildiği eski sayılardan. İki tanesini çıkarıp bize veriyor. İmzalatıyoruz. Burns "Atina seyahatimizi böyle "özel" kıldığınız için teşekkürler..." yazıyor. Bir hata var, bunu bizim söylememiz gerekmiyor mu? Convertino'ya gelince o da "Sempre" diyor. "Sonsuza dek". Ne soru-cevap, ne söyleşi; tamamiyle "muhabbet" ortamı. Depremi bile uzun uzun konuşuyoruz. Ama biz yine bildiğimizden şaşmayıp bir köşeye karaladıklarımızı sormayı da ihmal etmiyoruz.

Aşağı yukarı bir saat geçiyor. Muhabbetimizin bitimine doğru, haliyle, onları memleketimizde de görmek istediğimizi söylüyoruz; tamam diyorlar. Convertino, yolumuz bir gün Calexico taraflarına düşerse otel vb. için bir internet adresi vererek mukabale ediyor: www.billions.com. Gitme vakti geldiğinde Cüneyt ve abisi Sinan, poster afişini de imzalatacaklar. Artık boşverin, diyorum; boşvermiyorlar. Sonra Sinan imzalı posterini bana hediye edince biraz mahcup oluyorum. Dönüşte tekrar "barbunya" hikayesi geliyor aklıma. **G.P.**

Kanımda güney var

Fonda bir spagetti western filmi gösterdiniz bazı şarkılarda. Sizi western'lerin vatani Teksas'a, şimdi yaşadığınız Arizona'ya, kısacası güneye çeken nedir? Bildiğimiz kadarıyla aslen kuzeylisiniz, değil mi?

John Convertino: Evet doğru, ben New York doğumluyum aslında. Daha küçükken ailem Arizona'ya yerleşmiş. Ama herkes beni Latin kökenli sanıyor. Daha ileri gidip asıl adım Convertino değil, Umbertino olduğunu iddia edenler bile var. İtalyanca bilmiyorum, İspanyolca bilmiyorum, aileden gelen bir şey değil, ama işte kanımda var "güney".

Post rock - Americana ilişkisi sizin için ne ifade ediyor? Post rock biraz daha kuzeyli... Ama hem içiçe gibiler, hem de birbirinden epey ayrı duruyorlar. Mesela Tortoise'in elemanı Rob Mazurek var albümünüzde... Tortoise'a post-rock mı diyorsunuz?

Evet, onlara post-rock, sizinkine Americana... Yoksa öyle denmiyor mu?

O insanlarla çok eskiden gelen bir tanışıklığımız var. Çoğunlukla Chicago dolaylarından. Müziklerimiz farklı elbette, ama bakış açılarımız çok uzak değil.

O kadar açılmaya gerek yok; yakınlarınızdan Smog, Palace, Sparklehorse, 16 Horsepower gibi isimlerle bile pek türdeş sayılmazsınız, ama yine de sizi bir araya getiren bir şey var...

Hepsi çok güzel gruplar. Mesela 16 Horsepower'a derin bir saygımız var. Onlarda da bizde olduğu gibi nostaljik bir yan var. Giyim tarzları, müziklerinde bu nostalji çok aşikar. Sonra Bill Callahan, Will (Oldham)... Hepsi harika insanlar...

Ya spagetti-western'ler? O filmlerden de akıp gelen şeyler yok mu mesela?

Olmaz olur mu? **Spagetti-westernler pek de derin filmler değil, ama sizlerin müziği alabildiğine derin...**

Haklısınız... Bize o filmlerde cazip gelen şey aslında mekanın uçsuz bucaksızlığı, boşlukta duran kasabalar vb... O enginlik duygusu... Ama ne kadar yüzeysel olursa olsun, o ruh aynı işte. Olup bitenler hep Meksika'ya yakın mevkilerde cereyan ediyor. Ve tabii Ennio Morricone'nin müzikleri...

Albümde "Ballad Of Cable Hogue" diye bir şarkınız var. Sam Peckinpah filmi olan "Ballad Of Cable Hogue"dan mı (Çöl Şeytanı adıyla gösterildi) esinlendiniz?

Evet, tabii ki ondan. Ama o şarkı ortaya çıktığında daha biz filmi seyretmemiştik. Joey'nin kız arkadaşı sözetmişti filmi; Joey de daha seyretmeden etkisinde kalmıştı. Sonra bir gün bu şarkıyla çıkageldi. Kız arkadaşı şarkının sözlerini Fransızcaya da çevirdi. Film seyrettik tabii sonradan, ama bizim için büyük hayal kırıklığı oldu. Ne yazık ki "...Cable Hogue" iyi bir Peckinpah filmi değil. Tipik de değil.

Göl kan kırmızı

Soyadını bilmediğimiz multi-enstrümantalist Erik'le de barda kısa bir konuşma yaptık...

Sen de güneyden misin? Amerika'nın neresindensin?

Erik: Ben Minneapolis'liyim. İyice kuzeyden yani.

Minneapolis şu Fargo kentinin olduğu ve "Fargo" filminin geçtiği yer değil mi?

Evet, seyrettin mi filmi? Komik bir aksanı vardır orada insanların. Ama film de iyice abartmıştı. (Fargolular filminden belli ki alınmışlar. Bu tanıştığım ikinci Fargolu. Ama söylenen hep aynı: "Film abartmış" -C.C.) Filmdeki göl sahnesini hatırlıyor musun? Hani katilin kızın bacağını hizar gibi bir aletten geçirdiği göl kıyısını? İşte ben küçükken hep o gölde yüzerdim.

Hâlâ gidiyor musun o göle yüzmeye? Yani filmden sonra da...

Hayır, artık göl kan kırmızı...

Bir de modern western'ler var ve tabii yine müzikleri...

Evet, Roberto Rodriguez'in "El Mariachi"sindeki "Desperado"yu da çalmayı çok seviyoruz mesela... Kim söylemişti hatırlayamıyorum...

Antonio Banderas olması lazım...

Tabii ya, oydu...

Yeşil renginin sizin için özel bir anlamı var mı?

Evet, ben de konser esnasında aynı şeyi düşündüm. Ortama yeşil renk hakimdi, değil mi? Ama belirgin bir nedeni yok...

Konserin atmosferi, ayrıca "Black Light"ın kapağı...

Yok... Tesadüf hakikaten...

Konserde yeni şarkılardan "Crystal Frontier", Carlos Fuentes'in romanından esinlenerek yazdığınızı söylediniz. Latin Amerikan edebiyatıyla aranız nasıl?

Fuentes, Marquez... Kendi payıma, onları çok seviyorum. Mesela Marquez'in "Kolera Günlerinde Aşk"ı. Okudunuz mu? Beni allak bullak etmişti o kitap. Muhteşemdi... Amerika'nın dilinin yalnızca İngilizce olması gerektiğini düşününler var. Ne kadar saçma. Herkes istediği dili konuşmalı, istediği yerde yaşamalı. Sınırların kalkması gerek.

Atina konseri Avrupa turnenizin bir ayağı mı, yoksa özel davet gibi...

Evet, Avrupa turnesindeyiz, ama bir tek Selanik konserimiz kaldı, sonra dönüyoruz.

Klasik soru... Türkiye'ye davet edilseniz? Oralarda da ne kadar tanınıp sevildiğinizi biliyor musunuz?

Doğrusu hayır tabii ki. Çok sevdim.

Türkiye'de böyle bir konser düzenleyebilir miyiz?

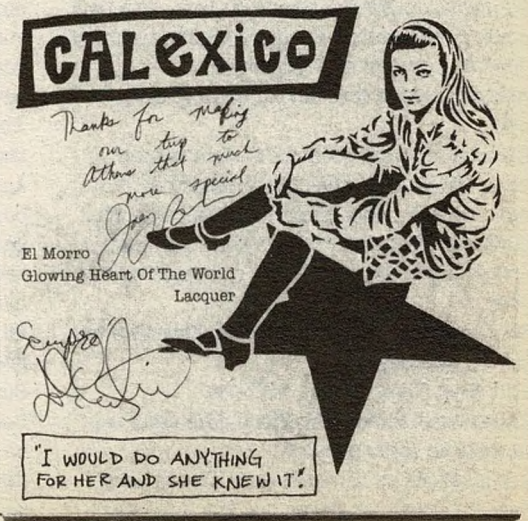
Mümkünse neden olmasın?

Kriterler ne? Burası aşağı yukarı 1500 kişilikmiş. Şu an İstanbul'da mesela, aynı sayıda insan izlemiş gibi geliyor ama, alım gücü buradakilere benzemiyor. Bilet fiyatı aşağı yukarı bizde de öyle belki ama (yaklaşık 14 milyon TL) işte, herkes kolayca bu kadar para vermek istemeyebilir.

Plak şirketi oralardaki satışlara bakıyor, potansiyeli anlamaya çalışıyor filan. Yunanistan'daki satışlarımız gayet iyiydi. Özellikle "Black Light"ınki...

Peki albüm satışlarınız nasıl? Memnun musunuz?

He de nasıl! Gerçi tam ne kadar sattık bilmiyorum ama, "Black Light"ın dünya çapında 20 bin kadar sattığını duydum. İnanılmaz bir durum. Tek kelimeyle inanılmaz. Hakikaten bu kadar iyi bir rakama ulaşacağımızı beklemiyorduk. (O sıralarda Britney Spears'in yeni albümü solo sanatçılar arasında ilk haftasında en çok satan plak oldu ve 1,3 milyon sattı; daha tozu dinmeden Eminem, 1,7 milyon satarak yeni bir rekor tesis etti.)

Söyleşi: Cüneyt Cebenoyan - Gökhan Pamuk

Yaşı kemale erenlere "Confusion will be my epitaph" dediğinde yüzlerinde güller açar. Sade suya nostaljiden değil, kırmızının krallığından. "21. yüzyılın şizoid insanı" nı yıllar öncesinden "bildiren" King Crimson, 31. yaşını, "Prozac Blues" adlı şarkıyla açılan yeni albümleri "The Construction of Light" la kutluyor. Zaman içinde kadrosu epey değişen, ama Robert Fripp'in kaptanlığında karaya oturmada seyrüseferine devam eden King Crimson'ın "süvari" si Adrian Belew'a "alo" dedik...

Enteresan müzik yapan normal insanlardan kurulu esrarengiz bir topluluk

King Crimson'a 1981'de katıldınız... Gruba dahil olmadan önce, nasıl bir King Crimson imgesi vardı zihninizde?

Adrian Belew: Bir King Crimson faniydim, yaptıkları müziğe hayrandım ve çok esrarengiz bir grup olduklarını düşünüyordum. Öyle pek fazla dinleyicileri de yok sanıyordum; sanki tek fanları benmişim gibi geliyordu bana. Crimson, benim şahsi zevkim gibiydi sanki.

King Crimson'ın İstanbul'da da fanları var, özellikle eski tüfekler... Onların birçoğu Radiohead'e takılıyor şimdi... Sizin Radiohead'le aranınız nasıl?

Evet, Radiohead'in King Crimson'ı andırdığını söyleyenler var, ama maalesef Radiohead'in nasıl bir müzik yaptığını bilmiyorum.

Hiç dinlemediniz mi Radiohead'i?

Dinledim dinlemesine de, sadece birkaç şarkılarını... Öyle üzerlerinde fikir yürütülecek kadar çok ve kulak kesilerek dinlemedim. Ama, umarım eski fanlar, Crimson'ın yaptığı yeni müziği severler.

Gruba katılmadan önce King Crimson'ı esrarengiz bulduğunuzu söylediniz... Nasıl bir "esrar" dı bu?

Oturup dinlerdim ve merak ederdim, "bu müziği yapanlar nasıl insanlar acaba?" diye... Şimdi, yaklaşık yirmi senedir ben de o insanlardan biriyim. Normal bir hayat süren ve enteresan müzikler yapan normal insanlarız.

Grubun eski perküsyoncusu Jamie Muir, "Larks' Tongues In Aspic" (1973) albümünün ertesinde, gruptan ayrılmış bir manastıra kapanmış. Merak ettik, nasıl biriydi Jamie Muir?

Bir manastıra girdiğini ben de duydum, ama hâlâ orada mı bilmiyorum. Kendisini şahsen tanımadım, dolayısıyla pek bir bilgim yok...

Aranızda sohbet ederken hiç bahsi geçmiyor mu?

Birkaç sefer bahsi geçti, Bill Bruford'la konuşurken... Bill Bruford, Jamie'yi çok takdir ederdii... Ama, sadece Jamie'nin performansının ne denli büyüleyici olduğunu anlattı... Ötesini bilmiyorum. Ama müziğini çok beğenirdim, çok özgün bir tarzı vardı.

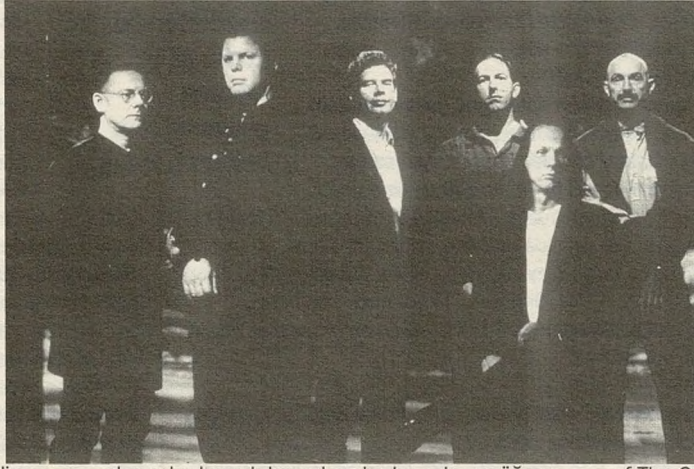
Siz King Crimson'dan önce Frank Zappa'yla çalıştınız, öyle değil mi?

Evet. Beni Frank keşfetti, 1977'de...

Zappa ismi telaffuz edildiğinde gözünüzün önüne nasıl bir resim geliyor?

Zappa gerçek bir dehaydı bence. Onunla çalışmak olağanüstü bir deneyimdi. Çok talihli sayılır

bu açıdan. Birlikte geçirdiğimiz bir yılın hikayesini videoya çektim. Birlikte yaptığımız her şeyi... Frank'in jestlerini, mimiklerini, ifadelerini, değişlerini, esprilerini, sigarayı tutuş biçimini, hepsini... Frank'in yanında olmak müthiş bir eğitimdi. On-

dan o kadar çok konuda o kadar çok şey öğrendim ki... Anlattığı hikayelerle, anekdotlarla, insanı katılırcasına güldüren esprileriyle o kadar çok şey öğretirdi ki...

Size en çarpıcı gelen tarafı neydi?

Onunla tanıştığımızda Frank'in müziği hakkında pek fazla bir bilgim yoktu. Onun müziğini çalmakta, doğru biçimde çalmakta bayağı zorlanmıştım... Fakat bir insan

olarak, beni çarpan tarafı dürüstlüğü ve komikliğiydi. Hiç yapmacık değildi, çok içtendi... Ve bir dehaydı. Mizah anlayışına bayılırdım. Mizahıyla etrafındaki çılgınlıkları

—normal addedilen çılgınlıkları— yansıttı, ama kendi müziğine, yaptığı işe büyük bir ciddiyet gösterirdi.

Zappa'dan sonra David Bowie'nin grubuna katıldınız... Bowie hakkındaki izlenimleriniz nasıl?

Zappa da, Bowie de çok yaratıcı kişilikler. İkisi de büyük bir iz bıraktı müzik dünyasında. David, çok gezmiş, çok görmüş bir insan... David Bowie'yi kelimelerle ifade etmek çok zor, öyle değil mi? (gülüyor)

En çok sevdiğiniz Zappa ve Bowie şarkılar hangileri?

Bunu söylemek zor. David'le daha uzun çalıştım; Bowie'nin müziğini, Zappa'ninkine kıyasla çok daha derinlemesine biliyorum. Çalmayı en çok sevdiğim Bowie şarkısı "Ashes To Ashes" dir. İkincisi ise "Heroes" dur. Gitar bölümünü Robert Fripp'in

çaldığı versiyonu. Frank'e gelince... Modern klasik parçalarının hepsini severim, ayrılm yapmam mümkün değil. Ama, "Yellow Shark" gibi daha sonraki parçaları ve "Civilization Phase Three" gibi bütünüyle "modern klasik" çalışmalarını bana daha cazip geliyor.

Bowie'nin son albümünü nasıl buldunuz, "Hours" u?

Bilmiyorum, dinlemedim... Pek fazla müzik dinlemiyorum, açıkçası, müzik yapmaktan dinlemeye pek vakit bulamıyorum. Arada bir çalışmayı kesip başkalarının müziğini dinliyorum, olup bitenleri yakalamak, bihaber kalmamak için... Ama bunu da pek fazla yapmak istemiyorum, çünkü o zaman başkalarının müziği düşünce sürecime etkide bulunuyor, kesintiye uğrattıyor.

Gruba katılmadan önce en gözde Crimson şarkınız hangisiydi?

Gözdeleirim, ilk albümleri "In The Court of The Crimson King" ve o kadroyla yaptıkları son albümleri "Red" di. Tamamen özgün, deneysel çalışmalarları bu albümler. İçlerinden şarkı seçmek mümkün değil, zira bütünlüğü olan albümlerdi bunlar, tamamını beğeniyordum.

"21st Century Schizoid Man" i nasıl buluyordunuz?

İlk dinlediğimde, sanıyorum 1969'du, 21. yüzyıl

Robert'la şöyle düşünmüştük: Beatles şarkısı gibi bir şeyi alıp onu "Crimsonize etmek"... "I am the Walrus" u Beatles'vari şarkının örneği olarak aldık ve sonuç "Dinosaur" oldu. Beatles'vari bir tınısı yok veya "I am the Walrus" gibi değil... Onun Crimson versiyonu gibi.

çok uzak geliyordu...

21. yüzyıl yaklaştığında o şarkı üzerine düşündünüz mü hiç?

Son turnemizde çaldık o şarkıyı... Üzerinde çalışırken ister istemez düşündüm; çok ilginç bir tecrübeydi benim için, defalarca dinlediğim bir albümün şarkısıydı... Neredeyse ezbere bildiğiniz bir Beatles parçası çalışıyorsunuz; ve üstelik sahnede Beatles'la birliktesiniz. (gülüyor)

Sözler için ne diyorsunuz?

Sözler çok iyi, çok başarılı, zira zamana direnmeyi becerdi. Karamsar, gelecekteki tehlikelere dikkat çeken bir şarkı —bence Pete Sinfield çok kabiliyetli bir söz yazar.

"1969'da 21. yüzyıl çok uzak geliyordu" dediniz, şimdi 1969 nasıl geliyor? '69 Woodstock yılıydı aynı zamanda...

1969'da 18 yaşındaydım. Müzikle çok ilgiliydim, ama müziğin hippie tarafıyla bir ilgim yoktu, ben daha çok pop kültürünün izleyicisiydim. Beatles... King Crimson... Ben bu iki grubun etkisi altındaydım. Ve bir de Jimi Hendrix. Hendrix benim için müthiş bir esin kaynağıydı. Ama, ben hiçbir zaman uyuşturucu kullanan, güneşte dans eden bir tip değildim...

Hiç keyif verici madde kullanmadınız mı?

Erken 20'lerimde kullandım, asit attığım oldu birkaç sefer, ama hepsi o...

Woodstock'un 25. ve 30. yıldönümlerini nasıl buldunuz?

Felaketti. İyi ki bir parçası değildik. Geçmişin yeniden yaşanabileceğine inananlardan değilim. Orijinal Woodstock belli bir tarihsel çerçevede cereyan etmişti... Yeniden tekrar edilebileceğini sanmıyorum.

Seattle olaylarını "politik Woodstock" olarak yorumlayanlar var...

Bilmiyorum. Seattle olayları hakkında pek bilgi sahibi değilim. Çünkü hiç televizyon seyretmiyorum. Gazete de okumuyorum... Eskiden her gün gazete okurdum, televizyon haberlerini seyredirdim, fakat bir noktada koştum... İlgimi yitirdim, sıtkım sıyrıldı... Kendi hayatımda ne oluyor, ona konsantre olmaya başladım. Hiç olmazsa kendi hayatım üzerinde bir miktar denetim gücüm var...

Albüm "Prozac Blues"la açılıyor... Bu şarkının öyküsü ne?

Uzunca bir zamandır, Robert'la blues gibi geleneksel bir formu alıp onu ters yüz etmek –"Crimsonize etmek", aramızda böyle diyoruz– üzerine konuşuyorduk. Dolayısıyla, aklımda belli bir gitar stili vardı, onu çaldım, grup da katıldı ve öylece oluştu parça. Sözleri ise geleneksel bir tarzda yazmak istedim, ama bir paça kıvrıp bükerek...

Parçanın adı nasıl oluştu?

Türkiye'de nasıl bilemiyorum, ama Amerika'da Prozac denen ilaç hakkında büyük tantana var. Bu şöyle bir ilaç... Nasıl söylesem... Bir tür kimyasal denge sağlıyor. Dolayısıyla, kendilerini depresif hissedenler bu ilacı aralar kimyasal dengesizlikleri bertaraf ediyor.

Çok tanınmış bir isim Prozac... Blues gibi eski bir formu alıp modernize etmenin yolu, terminolojiyi modernleştirmekten geçiyor diye düşündüm. Ve sonuç "Prozac Blues" oldu.

Peki, Prozac, "sosyal bir vaka" olarak, sizin için ne ifade ediyor? Yüzyılın sonunda böyle bir ilacın üretiliyor olması –bu bir ihtiyacın ve dolayısıyla talebin ifadesi aynı zamanda– sizce neye delalet ediyor?

Topluma baktığınızda ne görüyorsunuz? Baskı, gerilim, mutsuzluk... Genellikle, insanlar niçin mutsuz olduklarını bilmiyor... Hatta, mutsuz olduklarını bile hissetmiyorlar. Ama, mutsuzlar. Depresyondalar, hayatla başa çıkamıyorlar... Modern hayatta o kadar çok fazla baskı var ki insanların üzerinde... Doğal olarak, tababet bilimi, mucizevi bir ilaçla çıkageldi bunu bertaraf etmek için. İnsanların daha sakin, daha az koşuşturmalı bir hayata ihtiyaçları var. Bundan elli yıl öncesiyle karşılaştırsak, her şey daha sakindi, daha ağır tempolu bir hayat vardı... İnsanlar ellerinde cep telefonlarıyla oradan oraya koşturup durmuyorlardı.

Siz denediniz mi Prozac'ı?

Evet, denedim. Ama, Prozac'ın etkisi doğrudan

hissetmediğiniz bir şey. Bu söylediğim size anlamlı geliyor mu?

Kismen...

Aldığınız zaman etkisini hissettiğiniz, kendinizi farklı hissettiğiniz bir şey değil... Bilemiyorum...

Hâlâ kullanıyor musunuz?

Hayır, ama bir süre kullandım, nasıl bir şey olduğunu görmek için... Birkaç arkadaşım hayatlarına denge getirmek için denemişlerdi, ben de merak etmişim... Kaygılanmanızı, endişelenmenizi önleyor, çok hafif, derinden bir etkisi var.

"Prozac Toplumu" diye bir roman yazıldı, okudunuz mu?

Hayır, bahsini duydum ama okudum...

Kitaplarla aranız nasıl? Okumayı sever misiniz?

Çok okurum, kitap kurduyum diyebilirim. Üç ayrı kitap kulübüne üyeyim... (gülüyor)

Ne tür kitaplar okumayı seviyorsunuz?

Daha çok modern tarih üzerine kitaplara ilgi duyuyorum. Biyografiler... Gerçek olaylar hakkında okumayı seviyorum. Edebiyat, roman okuru değilim. Oldukça büyük bir kütüphanem var ve son birkaç yılda olup bitenler hakkında epey bilgiliyim diyebilirim. En son Rus tarihi ve Napolyon dönemi tarihi üzerine yoğunlaşmışım. O dönemlerde olan olaylar çok ilgi çekiyordu. Şimdi vites değiştirdim, başka bir konuya yönelmek istiyorum, ama ne olacağına henüz karar vermedim... İkinci Dünya Savaşı'nı hatmettim, uzman oldum neredeyse.

En son ne okudunuz?

Hemingway'in son kitabını, "True At First Sight"ı okuyorum bugünlerde... Hemingway'in yarım kalmış romanı bu, kısa bir roman... Afrika'da yaptığı safarilerle ilgili... Kismen kurgusal Hemingway'in tarzını birkaç yıl önce keşfettim ve okumaya başladım... "Life" adlı bir kitabı yeni bitirdim. Richard Fortey'nin nefis bir incelemesi. Son dört milyar yıl içinde gezegenimizin hayatında olup bitenler... İnsana, insanoğlunun bu gezegen üzerin-

de ne kadar kısa bir süredir var olduğunu gösteren bir kitap. Dört milyar yıl içinde hayatın nasıl değiştiğini, hayatın başlangıcını, dinazorlar dönemini, insanoğlunun tarihi anlatan çok iyi yazılmış bir kitap. Ondan önce de Stephen Jay Gould'un "Dinosaur in a Haystack"ini okumuştum, o da harika bir kitaptı. Bir ara dinozorlara merak sarmıştım, dinozorlar üzerine teorilere... Aşağı yukarı yirmi kitap okudum o konuda...

Albümde de "Dinosaur" diye bir şarkı var...

Evet, okumak zihnimi besliyor, fikirler veriyor... Küçük cümleler, ifadeler zihnimde yer ediyor, sonra birdenbire ortaya çıkıyor, bunlar şarkı sözlerine, dizelere veya şarkı adlarına dönüşüyor... Çok okumamın bir sebebi de bu... Keşke herkes böyle yapsa, biraz daha çok okusa...

En gözde yazarınız kim?

Gözde yazarım yok, o kadar çok çeşitli şeyler okuyorum ki. Gözde yazarları olanlar daha çok edebiyat okuyarlardan çıkıyor. Fakat şu sıralar Hemingway'den çok zevk alıyorum. Hemingway'in yazı stili o kadar görsel ki... Anlatıldığı şeyler artık

yok, yerlerinde yeller esiyor...

Kişiliğini nasıl buluyorsunuz?

Tanıdığım kimseye benzemeyen bir kişiliği var. Ekstrem bir maço. Ama, hoşuma gidiyor, ilginç bir durum. Onun kadar maço olan birini tanıyıyorum, siz tanıyor musunuz? (gülüyor) Fakat sözcüklerle çok iyi oynuyor...

Demin "Crimsonize etmek"ten söz ettiniz... Nasıl bir şey bu?

"Prozac Blues"a bakarsanız mesela, alışılmadık zamanlamalar vardır. Belirli ölçekler, tonaliteler... Tercih ettiğimiz sound'lar... "Dinosaur" da "Crimsonize etmek"e iyi bir örnek. Onu yazmaya başladığımızda, Robert'la şöyle düşünmüştük: Beatles şarkısı gibi bir şeyi alıp onu Crimsonize etmek... "I am the Walrus"u Beatles'vari şarkının örneği olarak aldık ve sonuç "Dinosaur" oldu. Beatles'vari bir tınısı yok veya "I am the Walrus" gibi değil... Onun Crimson versiyonu gibi.

Crimson ismi nereden geliyor?

Bilmiyorum, Pete Sinfield'in icat ettiği bir şey galiba. İsim konusu, 1981'de grubu yeniden kurarken gündeme gelmişti... Ben King Crimson ismiyle devam etmeyi hararetle savunmuştum, çünkü

Crimson diye bir gelenek vardı ve saygıyla anılan bir isimdi. Yaptığımız müzik de Crimson müziği olduğuna göre, aynı isimle devam etmek en doğrusu olurdu.

Robert Fripp nasıl bir isim düşünüyordunuz?

O Discipline olsun istiyordu. Fakat, sonuçta "Discipline" albüm ismi oldu.

Disiplin gibi nahoş bir kelimeyi niye isim olarak düşünmüştünüz?

Ben de anlamadım, hiç sempatik bir kelime değil. İtiraz etmişim zaten. İyi bir grup ismi gibi gelmemişti bana, biraz sert bir isim... Affedici olmayan. Ama, iyi bir albüm ismi oldu.

1995 albümünüz "Thrak" için Robert Fripp şöyle diyor: "Şarkılarımız aşk, ölüm, nedamet ve çükü kalkan olgun erkekler hakkında..."

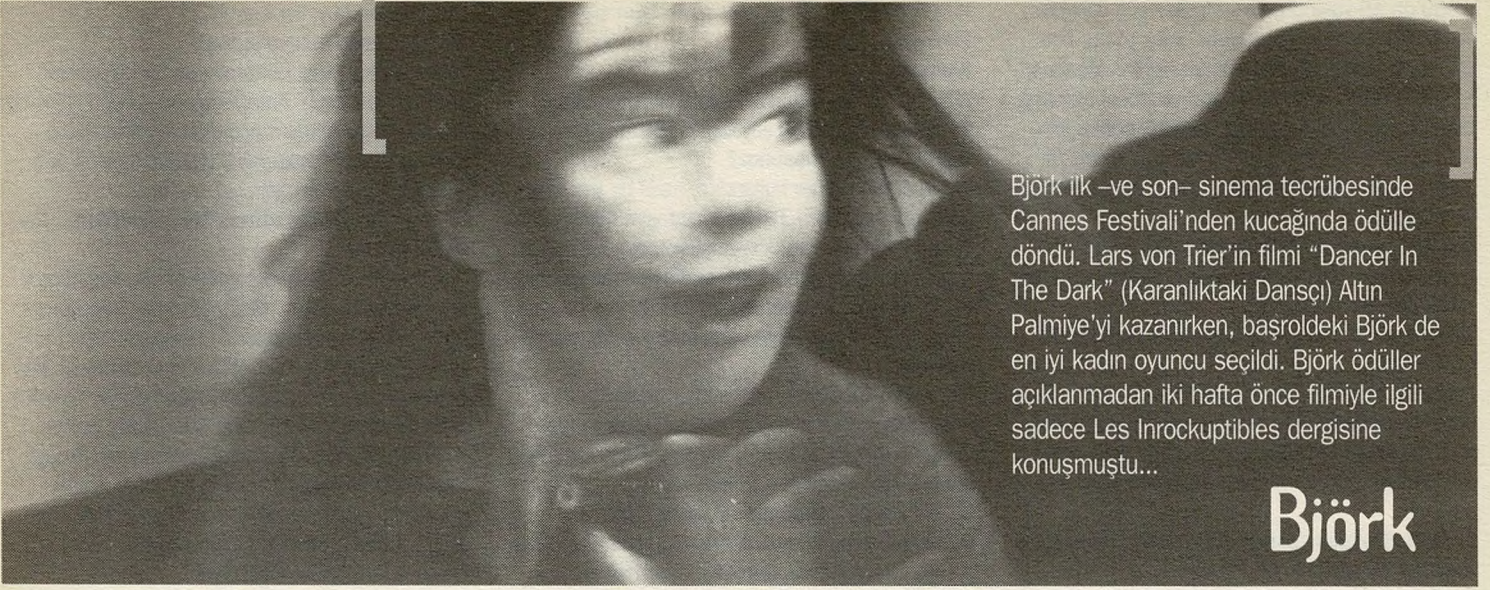
(gülüyor) Robert'ın yorumları üzerine yorum yapmam mümkün değil. Onun sözleri, benim değil. Komik bir ifade.

Peki, şarkılar Robert'ın dediği gibi mi?

Bana öyle gelmiyor... Bir tek cümlede ne hakkında olduklarını söylemek zor.

Robert Fripp'in bir de şöyle bir sözü var: "King Crimson, farklı zamanlarda, farklı bedenlerde yaşıyor ve grubun cismi değişime uğruyor. Fakat, sadece King Crimson'ın çalabileceği bir müzik zuhur edince, o müziği çalmak üzere King Crimson ete kemiğe bürünüyor..." Bu son albüm, "The Construction of Light" nasıl zuhur etti?

(gülüyor) Robert Fripp'in yorumları hakkında yorum yapmak istemem. Ama son albümün nasıl ortaya çıktığını anlatabilirim: Öncelikle, Robert, ekibin kuartet olmasına karar verdi; bu beni biraz kaygılandırmıştı başlangıçta, çünkü Dylan Tony ile çok uzun zaman beraber çalışmışım, alışmıştım... Peki, dedik, hadi stüdyoya girelim, bakalım ne olacak... Çok güzel bir sürpriz oldu, çünkü müzik kendiliğinden dökülmeye başladı. Ben şarkı yazarı olarak, sadece, grubun yapmaya meyilli olduğu müziği aldım, onları şarkı haline getirdim, melodiyi ve sözleri yazdım. Başka bir deyişle, grubun takdim ettiği müziği bütünüyle aldım, onu işledim. Benim hammadem oydu. Yani, sıfırdan, önceden hazırlanmış şarkılar getirmedim, "Crimsonizasyon" yaptım sadece...

Björk ilk –ve son– sinema tecrübesinde Cannes Festivali'nden kucağında ödülle döndü. Lars von Trier'in filmi "Dancer In The Dark" (Karanlıktaki Dansçı) Altın Palmiye'yi kazanırken, başroldeki Björk de en iyi kadın oyuncu seçildi. Björk ödüller açıklanmadan iki hafta önce filmiyle ilgili sadece Les Inrockuptibles dergisine konuşmuştu...

Björk

Rüyanda Thom Yorke'la şarkı söyleyebilirsin

Müziğini görüntüleyen yönetmenleri hep sen kendin seçerdin. Bu sefer, "Dancer in the Dark"da tersini yaptın: Bir yönetmenin görüntülerini sese döktün...

Björk: Müziği yazmak bu maceranın en heyecan verici kısmıydı. Bir başkasının dünyasına girip yerleşmek ve onu içerden dönüştürmek benim için olağanüstü, fantastik bir şeydi. Aynı zamanda hem eğlenceliydi, hem de hakiki bir meydan okuma gibiydi. Yıllardır, kendi evimin, memleketimin dışında, bu şekilde çalışmayı hayal ediyordum. Uzun süre, Sugarcubes'la müzik yaptığım zamanlarda, kendimin sadece bir parçası olduğum bir bütünün içinde diğerleriyle beraber, ortaklaşa yazdım. Bu nedenle de şarkılar benim hakkımda değildi, merkezde kendim yoktum, çok daha az egoistti. Solo olarak, altı yılda üç albüm kaydettim: Sadece bana odaklanan şarkılar... Dolayısıyla da, kendimi daha az merkeze koyan bir müziğe geri dönmenin zamanı gelmişti.

Björk'den gına mı geldi?

(*gülüyor*) Biraz dengeyi kurmak gerekiyordu. Kendi içinin derinliklerini kazıya kazıya, sonunda sınırlara dayanıyorsun. İçebakış yeterince uzun sürmüştü, başka yerlere, dışarıya bakmam gerekiyordu. Mizaç olarak bu kadar egoist değilimdir. 33 yılda, sonuçta, kendi içimi deşip durandan daha fazla kendi dışına dair müzik yaptım. Müzikte, benim asıl coşku duyduğum, insanlarla beraber bir şey yapmak.

Lars von Trier'le bu işbirliğinden sonra, yeniden egoist olmaya hazır mısın?

Oyuncu olarak yaşadığım bu kadar dramatik bir tecrübeden sonra, yeniden kendime kapanma arzusu duyuyorum. Oyunculuk yapmaktan hiç mi hiç hoşlanmadım. Hakikaten, müzik yapmakla yetinmem gerekirdi. (*gülüyor*) Lars von Trier'in bana gönderdiği senaryo taslağını okur okumaz, müziği çok kolay yazdım. Konu hemen hayal gücümü harekete geçirdi, müzikal bir şiir tasarladım. Daha sonra, sürekli olarak, kafamın içindeki bu müzik hakkında Lars von Trier'le anlaşmazlık içindeydim. Ama, sonuçta haklı olduğumu kabul ettirinceye kadar, çok mücadele ettim.

Bu soundtrack'i yaparken çok fazla kısıtlama hissettin mi?

Her ne kadar filmde canlandırdığım kız, Selma, Çekoslovakya'dan gelmiş ve Hollywood tarzı müzikal komedilere kafayı takmış olsa da, her ne kadar olay 1963'de geçse ve filmin genel tonu nostaljik olsa da, –halbuki ben tekno ritmlerini kullan-

Her gün yüzlerce kişinin içinde bir platoda bulunmak, tam bir kabustu! Her sabah, uyanıyordum, ve yine oradaydılar... Belki insanlar farkına varmıyor ama, ben içine kapanık birisiyimdir. Eğer Lars von Trier o kadar ısrarcı davranmasaydı, asla bu filmde oynamazdım. Benim oyuncu olarak kariyerimin başlangıcı ve sonudur bu film.

mayı tercih ederdim– kendimi dar bir alana hapsedilmiş hissetmedim. Bu müzik Selma'nın hayal dünyasını temsil ediyor aslında. Filmde, müziği duyabilecek tek kişi o, her şey onun kafasında geçiyor.

Filmde oynamaktan niye bu denli nefret ettin?

Her açıdan, bu tecrübe benim için bir felaketti. Sürekli, her gün her gün yüzlerce kişinin içinde bir platoda bulunmak, tam bir kabustu! Her sabah, uyanıyordum, ve yine oradaydılar, burnumun dibinde, hepsi!... Belki insanlar farkına varmıyor ama, ben içine kapanık birisiyimdir. Stüdyoda, albümlerimi kaydederken, etrafımda sadece bir ya da iki kişi olur, bunlar da uzun süreden beri tanıdığım, kendilerine güven duyduğum insanlardır. Çoğu zaman, İzlanda'da evime çekilmiş olarak, korunaklı bir şekilde yaşarım... Tamam, benim işim kolektif olarak yapıyor ama, mahrem bir şekilde, Mark Bell gibi müzisyenlerle ya da Michel Gondry veya Spike Jonze gibi yönetmenlerle. Halbuki orada her şey işgal altında. Ben soundtrack'i yazabileceğimi, Lars von Trier'in görüntülerini, bakışını adapte edebileceğimi ve dönüştürebileceğimi biliyordum. Ama aynı zamanda, bir komedide oynamaya uygun olmadığımı da biliyordum. Eğer Lars von Trier o kadar ısrarcı davranmasaydı, asla bu filmde oynamazdım. Ama beni oldu bittiye getirdi. Benim oyuncu olarak kariyerimin başlangıcı ve sonudur bu film. Bu endüstriye karşı bir diyeceğim yok. Sadece kendimin oynamasına karşıyım. (*gülüyor*) Oyuncu olarak doğmuş olmak bir lütuftur. Ama kesinlikle benim durumum bu değil.

Daha önce de bir mini-müzikal komedide oynamıştın, Spike Jonze'un "It's oh so Quiet" şarkın için çektiği klipte. O tecrübe sana zevkli gelmemiş miydi?

Lars von Trier "Dancer in the Dark"ın konusunu o klibin üzerine kurmuş. Onu görünce bu film fikri aklıma gelmiş. Bu nedenle de, filmin müziğini yapmamı ve Selma rolünü oynamamı istedi. Aylar boyunca, sıkı durdum, sadece filmi bestelemekle yetinip oynamayı reddettim, durmadan ona hakiki bir oyuncu bulmasını söylüyordum. Ama, iki yılın sonunda, eğer ben oynamayacaksam filmde vazgeçeceğini söyledi. Ben bütün müzikleri bestelemiştim ve bana şantaj yapıyordu. İki yıllık bir çalışmanın buharlaşmış gitmesini görmek istemiyordum. Benim açımdan çok zor bir dönem oldu.

Ama kliplerinde, oyunculuga fazlasıyla yatkın görünüyorsun...

Benim açımdan o oyunculuk değil: O şarkılar tam olarak içime

işlemiş durumda. Klipler müziğimin bir uzantısı. Ama onlardan sesi çıkarsan, müzik olmasa, akvaryumundan çıkarılmış balık gibi olurum.

Filmdeki rol arkadaşın Catherine Deneuve'un "Cherbourg Şemsiyeleri" (les Parapluies de Cherbourg) ya da "Tatlı Günler" (les Demoiselles de Rochefort) gibi müzikal komedilerdeki oyunculuğunu biliyor muydun?

Lars von Trier keşfetmemi sağladı, onun için çok önemli filmleri bunlar. Ben hayatım boyunca çok fazla müzikal komedi seyretmiş değilim, o nedenle, bu soundtrack'i yapabilmek için pek çoğunu görmem gerekti. Filmde, Selma'yı etkileyen müzikal komediler benim birikimimde yer almayan şeyler. Çocukluğumda, "Oliver Twist"i ya da "The Sound of Music"i gördüğümü hatırlıyorum ama, hepsi bu. Zaten çok az sinemaya giderdik, yılda iki ya da üç kere; o da ya bir Peter Sellers filmi veya bir Walt Disney filmi seyretmek için olurdu. Evde müzik öylesine bir yer kaplıyordu ki, başka bir şeye pek alan bırakmıyordu. Yetişkin olduktan sonra ancak filmler ilgimi çekmeye başladı. Şimdi de son sürat açığımı kapatıyorum.

Film müzikleri ilgini çok çeker mi?

Ufakken, sık sık şöyle bir hayal kurardım, bu hayal can sıkıcı bir durumda kendimi köşeye sıkışmış hissetmekten kurtarırdı beni: Küçük bir kaşık alıyorum ve masaya vurmaya başlıyorum. Birden, bütün insanlar dansetmeye, şarkı söylemeye başlıyor. Film seyrederken, onları çok fazla parıltılı, fazla görkemli buluyordum, benim küçük kaşıkla yaptığım müziği bütün o kemanlara tercih ediyordum, bana daha gerçek geliyordu. Hayalimde, büyü bu şekilde sadece perdedeki starları değil, herkesi çarpıyordu. Yani çok fazla soundtrack dinlemişliğim yoktur. Çoğu zaman bana, en ufak bir işbirliğine gitmeden, herkes kendi köşesinde kendi işini yapıyor gibi geliyor. Harika soundtrack'leri olan çok güzel filmler biliyorum, ama asla iletişim kuramıyorlar, aralarında en ufak bir kimya yok. Sanki besteci yönetmenle hiç karşılaşmamış hissini uyandırıyor. Benim için kabul ettiğim andan itibaren, bu işin içine tamamen girmem, kendimi vakfetmem kaçınılmazdı. Hayatımda tek bir müzikal komedi yapacağım gayet açıktı, onu da şişiremezdim; bantları Lars von Trier'e postayla gönderecek halim yoktu ya! Bu müziğe verebileceğim her şeyi vermeliydim.

Koreograf Vincent Paterson da (Michael Jackson'un, Madon-

Her ne kadar bu albüm için diğer üç albümüm için çalıştığmdan çok daha fazla çalışmış olsam da, ayrı duruyor. Gurur duymama rağmen, o "Björk dünyası"na ait değil. Selma'nın albümü, Björk'ün değil.

na'nın koreografi) bu filmde görev yaptı. Dansetmeyi oyunculuğa tercih eder misin?

Koreograflerin provasını yapmak için çok fazla vakit harcadık, ama hiçbir zaman bana korkunç gelmedi, çünkü müzikle, dansla ilgili her şey bana zevk veriyor. Ama müziği kapattıkları ve konuşmam gereken an geldiğinde dehşet de başlıyordu.

"Dancer in the Dark"ın müziğini dördüncü albümün olarak mı görüyorsun, yoksa senin için sadece bir parantez mi?

Her ne kadar bu albüm için diğer üç albümüm için çalıştığmdan çok daha fazla çalışmış olsam da, ayrı duruyor. Benden çok fazla fedakarlık istedi; en başta da, hayatımın üç yılını. Gurur duymama rağmen, o "Björk dünyası"na ait değil. Selma'nın albümü, Björk'ün değil.

Ama yine de, şarkıları söyleyen, Radiohead'den Thom Yorke'la beraber Björk.

Yıllardır onunla çalışmayı hayal ediyordum, seslerimizi birbirine karıştırmak, birbirine katmak çok büyük bir arzuydu benim için. Sonuçta, zor olan, filmle soundtrack'i arasındaki sınırı bulmak oldu, görüntüler olmadan da, müziğin tek başına ayakta durabilip duramayacağını anlamak. Lars von Trier'le müzik hakkında konuştuğumuzda bir noktada anlaşıyorduk: Müzik Selma'nın hayal dünyasını, hülyalarını, şiirini temsil etmeliydi, sözcüklerle ifade edemediği bütün her şeyi... Filmde, her şey onun için kötü gittiği anda, gerçeklik tarafından kısıp kırak yakalandığında, sözcükler nöbeti devralıyor. Yani, rüyasında, şarkılar aracılığıyla Thom Yorke'la konuşması bir te-

sadüf değil. Bu tür şeyler asla gerçek hayatta insanın başına gelmez. Ama rüyada, Thom Yorke'la şarkı söyleyebilirsiniz.

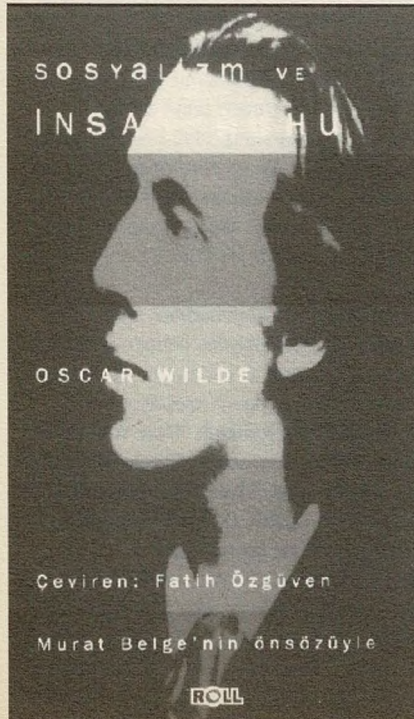
Bu üç yıllık deneyim sana neler öğretti?

Müziğe sadık kalmamı. O dönemde, onu ihmal ettiğim, bir kenara ittiğim hissine kapıldım. Sesimi bulduğum, hayatımı sesimle kazandığım için şanslı olduğumu fark ettim. Dolayısıyla da, müziğe daha sadık olmalıyım, başka mesleklerle aptal aptal flört etmemeliyim artık. Sadece bir şarkıcı ve fotoğrafçıların kurbanı olmak yerine, stüdyoda, bilgisayarların başında mesleğimi öğrenmek için çok vakit geçirdim. Hiçbir şey bilmediğimi, işin daha başında olduğumu farkettim.

Canlandırdığın karakter için müzik bir ölüm kalım meselesi. Sen de müziğinle böyle yoğun bir ilişki içinde misin?

Zaman zaman, sözcüklerle, sadece konuşarak iletişim kurmakta çok büyük zorluklar çekiyorum. İnsanlar konuşmak yerine şarkı söyleseler, onları çok daha kolaylıkla anlardım.

Çeviren: Siren İdemem

Modern zamanların en seksi yazarı

Oscar Wilde'dan

Sosyalizm ve İnsan Ruhu

"Oscar Wilde adıyla 'sosyalist' kavramının yanyana gelmesi, hele Türkiye gibi bir ülkede, insanları şaşırtabilir. Wilde denince Dorian Gray akla gelecektir; oyunları, masalı öyküleri akla gelecektir, ama sosyalizm üstüne ne düşündüğünü bilen fazla kişi çıkmayacaktır. Kendini sosyalist görenlerin bu yazıda söylenenleri ciddiye alarak düşünmesi gerekir. Çünkü Wilde gelişkin bir bireysellik çerçevesinde bakıyor sosyalizme... Kitleler adına bireyselliğe karşı manevi şantaj uygulayacak 'ahlakçılık' biçimlerinden hoşlanmıyor. Dünyanın pek çok yerinde sosyalist hareketlerde gelenekçi 'ahlakçılık' biçimleri sosyalist ahlaka karışmış, hatta onun yerine geçmişlerdir. Bu bakımdan Oscar Wilde'in tavizsiz söylemi bir panzehir işlevi de görebilir."

Murat Belge

Kitabevlerinde (kenarda köşede)

Steely Dan

Çok mutluyuz. 70'ler rock'unun en mühim "çift"i, 20 sene sonra birdenbire "do it again" diyerek "Two Against Nature" albümüyle geri döndü. Steely Dan'ın cazla rock arasında gidip gelen ve sırrını yalnız Donald Fagen ve Walter Becker'in bildiği cool formül hâlâ geçerli. Mojo, Q ve internet sayfalarından derlediğimiz taze muhabbete buyrun...

Yangın köpüğü gibi

"Two Against Nature"ın kayıtlarını yaparken kendinizi "Godfather III"ü çeken Francis Ford Coppola gibi hissettiğiniz oldu mu?

Donald Fagen: Coppola'dan daha başarılı olduğumuzu umuyoruz.

Walter Becker: Üstü örtük bir tür karar vermiştik: Eğer bir şey yapacaksak, bu, gerek yoğunluk, gerekse düşünce ve icranın niteliği açısından, eski işlerimiz kadar emek harcanmış, tasarlanmış ve icra edilmiş olmalıydı. Sonucun iyi olduğunu ve albümün beğenileceğini umuyoruz, bunu, üzerinde çok çalışarak sağladığımız kanısındayız. Bir miktar kendini beğenmişlik sayesinde gerçekleştirdik bu albümü.

Fagen: Bir tür denetimli megalomani diyebiliriz.

Becker: Belli bir özgüven gerekiyor, hayatın başka alanlarında sahip olmadığımız bir özgüven bu...

1980'de, "Gaucho" adlı albümünüzden sonra yollanış ayrılmıştı... Niye böyle olmuştu?

Becker: İlişkimize iş süreci egemen olmuştu. "Gaucho"ya geldiğimizde, birlikteliğimiz tatmin-kâr değildi, eğlenceli değildi ve ne yapmamız gerektiğini bilemiyorduk. Ayrıca, bireyler olarak şahsi meselelerimiz vardı, en azından benim vardı. (Becker'in sevgilisi kaza eseri fazla dozdan vefat etmiş, Becker da bu elim hadiseden sonra inzivaya çekilmişti.)

Fagen: Birbirimizden kopmadık, sadece uzaklaştık. Kendi özel hayatlarımız vardı ve iş sona erince, coğrafi nedenlerle pek görüşemez olduk. Arada bir telefonlaşıyorduk, ama on yıllık bir beraberliğin ardından bir molaya ihtiyacımız vardı.

Fagen: Zamana ihtiyacımız vardı...

Becker: Büyümemiz, olgunlaşmamız gerekiyor.

Büyüdüünüz mü peki?

Becker: Yaşımız büyüdü. Olgunlaşmaya gelince, insan çok kolay onun bokunu çıkarabilir.

60'ların cemaatinin bir parçası olmanıza rağmen hippie olayına pek takılmıyordunuz. Daha ziyade Burt Bacharach'la Velvet Underground arasında bir yerdediniz...

Fagen: Biz 60'ların topluluklarından biraz daha gençtik. İlk plağımızı çıkardığımızda, 60'larda inşa edilen yapı çökmek üzereydi.

Becker: Bizim kendimizi yakın hissetmediğimiz rock estetiği egemendi o zamanlar. Bayağı izole

bir vaziyetteydik, çünkü biz müzikal olarak çok başka bir şey yapmak istiyorduk.

New York'tan Los Angeles'a göç etmiş ve o günlerde adet olduğu üzere beş kişilik bir grup kurmuştunuz. Fakat grup yürümedi. Neden öyle oldu?

Becker: Bir sürü sebepten ötürü yürümedi. Kendimizi şöyle bir durumda bulduk: Grup arkadaşlarımızın yapmak istedikleri şeyleri yapmak istemiyorduk. Dolayısıyla başkalarının zevklerine, isteklerine, arzularına ket vuran tipler durumuna düşmüştük. Bira reklamı veya her neyse yapılmak istenen, bunları onaylamayan, her şeye "hayır", "olmaz" diyen gönülsüz katılımcılar haline gelmiştik. Bütün bunlarla cebelleşmekten kurtulmak, "bir süre çalışmayalım" diyebilme veya "şu davulcuğu çağıralım, o çalsın" diyebilme çok özgülleştirici olmuştu... İki kişi de-

Şarkılarımızda hep bir sürü "beat" karakter olagelmıştır. Kartların nasıl dağıldığını ve kendilerine gelen elin işe yaramaz olduğunu bilen, bunu mizah ve tevekkülle kabul eden insanlardır bunlar...

vam etmek yerinde bir tercihti.

1980'de Steely Dan'e nokta koyduktan sonra Becker'in sesi sedası çıkmadı ama, Fagen'dan iki solo albüm geldi: "Nightfly" (1982) ve "Kamakiriad" (1993)... Bu iki albüm arasında niye bu kadar uzun bir ara oldu?

Fagen: "Nightfly"dan sonra bloke oldum, yazamaz oldum. Bir orta yaş krizine girdim. İşkollik olduğum için farkına varamadığım bazı psikolojik meseleler meydana çıktı. "Nightfly"da çok özel şeyleri dile getirdiğimi, kendimi teşhir ettiğimi düşündüm ve bundan çok rahatsız oldum. Ortadan kaybolmak istedim. Kendi içime çekildim. Bir süre terapi gördüm. Bir ara müziği bırakıp başka bir meslek edinmeyi bile düşündüm. Bir de tabii Walter'ın yokluğu önemli bir rol oynadı.

1985'te, Gary Katz'ın prodüktörlüğünde, manken Rosie Vela'nın "Zazu" albümünde birlikte çalıştınız. Bu, Steely Dan'ın ısınma hareketleri olarak yorumlanmıştı...

Fagen: Birbirimizi ziyaret ediyorduk. 80'lerin ortasında, Walter New York'a geldi, birlikte biraz çalıştık. Sonra ben Hawai'ye gittim, bir-iki melodi yazdım. Fakat hüzünlü bir dönemdi, ikimiz de aynı hüznü duyuyorduk. Her neyse... Başka bir zamandı o günler... Birkaç yıl klinik anlamda depresyondaydım. Dolayısıyla her şey bir miktar hüzünlüydü. O zaman bir araya gelseydik, fazla erken olacaktı.

Becker: Yeniden bir araya geldiğimizde şunu keşfetmiştik: Uzun süre birlikte şarkı yazınca -ki, biz üniversiteden beri birlikte yazıyorduk- hep ortada bir şeyler vardır, bitmemiş bir şarkı, üzerinde çalışılacak bir parça... 80'lerin ortasında yeniden bir araya geldiğimizde ortada hiçbir şey yoktu, sıfırdan başlamamız gerekiyordu. Ve bu, bir bakıma eskisinden daha zordu.

Fagen: Aslına bakarsanız, birbirimizden başka arkadaşımız yoktu. Ve bir süre epey yalnız kaldık, yalnızlık çektik. Kadınlarla ilişkilerimiz oldu, çeşitli türde kadınlarla, fakat yoldaşığa gelince... İkimiz için de öyle bir ilişki geliştirmek çok zordu.

Ve birbirinizden ayrı kalamadınız, öyle mi?

Fagen: Evli insanlar gibiydik, iletişim kurduğumuz belli bir dil vardı. O kadar çok alt referansımız var ki, steno hızıyla anlaşabiliyoruz.

Becker'in 1992'de katıldığı "New York Rock And Soul Revue" turnesinde Steely Dan şarkılarına gösterilen ilgi, Steely Dan konserleri vermenize yol açtı. 1993, 94 ve 96'daki konser tumeleriniz nasıl bir tecrübeydi?

Becker: 70'lerde yazdığımız şarkıların ödüllendirilmesi -insanların alkışlaması filan- çok hoşumuza gitti. Fakat aynı zamanda, birkaç konserden sonra sıkılmaya başladık, eğer bu işi yaparsak -ki çok eğlenceli bir işti bu- sanki yeni

bir şarkı yazamıyormuşuz gibi hep eskileri çalarak devam edemeyiz dedik. Ancak bir de pratik sorun vardı: Konserlerde, seyircilerin daha önce dinlemediği, bilmediği bir şarkıyla ilişki kurması çok zor. Umduğunuz veya istediğiniz gibi olmuyor. Dolayısıyla, bir noktada farketтік ki, konser verebilmek için bir albüm yapmamız gerekiyor. Şimdiki şartlarda, kalite, denetim ve kayıtların sonik berraklığı bakımından o noktaya çok daha yakınız.

Onca yıl ayrı kaldıktan sonra, 1997'de yeniden bir araya gelip, sanki hiç ara vermemiş gibi kaldığınız yerden devam edebilmenizi neye borçlusunuz?

Fagen: Bir tür paralel gelişme sayesinde denebilir... Aslına bakarsanız, iyi bir ilişkinin şartı, insanın kendi kendine yetebilmesi, yalnız kalmayı becerebilmesidir.

Becker: Uzun bir süre devam eden ve verimli olan bir ilişkide, o kişiliklerde çakışan bazı niteliklerin olması elzemdir, aksi takdirde yürümez. Birlikte yaptığımızı, yaptığımız şekilde yapmamızın önünde bir sürü engel var. Genelde şu olur: Taraflar, hayatta en çok önemsedikleri konularda birbirlerine yanlış değerlendirmiş ve sonradan pişman olacakları tavizler verirler. Bizim için böyle bir şey söz konusu olmadı hiç.

Fagen: Nelerin olduğu kadar nelerin olmadığı da önemlidir. Mesela, yüksek miktarda stres olabilir ve insanı tüketir. Evlilik gibi... Bizim epey stressiz bir ilişkimiz var. En azından birbirimizle ilişkimizde...

80'lerdeki blokajı, bir şarkı yazarı olarak yaşadığınız blokajı nasıl aştınız ?

Fagen: Ya evrilirsin, ya devrilirsin... "Kamakariad" benim için bir dönüm noktası oldu. O albüm kendimle barışmanın, kendime acımayı bırakmanın, üniversitede dedikleri gibi "hayatı olumlama"nın vasıtası oldu. Ukalalık etmeden, yapmacık olmadan, bir fikirler kümesini popüler müzik denilen medya aracılığıyla iletebileceğime kani oldum. Şimdi geldiğim bu noktada, şarkı yazarken çok rahatım ve sanırım özlü şeyler yazıyorum. Genellikle gençlikte yapılan ilk çıkıştan sonra insanın başı döner. Birçok müzisyen o tripten çıkamaz. Ya umutsuzluğa, korkuya kapılır veya toksik maddelere yenik düşer. İşin püf noktası şu: Gençliğin narsisizminden, özseverliğinden -ki bu başlangıçtaki enerjidir- silkinmek. Ve sonra kendine yeni bir kaynak bulman gerekir.

Birlikte yaptığınız son albüm "Gaucho", sizin için kötü bir tecrübe olmuştu. Yeni albüme

başlarken "Gaucho"nun kötü anısı sizi etkiledi mi?

Becker: İyi bir albüm yapmak her zaman zahmetli bir iştir.

Fagen: Zahmetli olacağını biliyorduk, ama bu kadar uzun zaman alacağını bilmiyorduk.

Becker: Sadece şarkıları yazmak bir yıl sürdü.

Fagen: Bazı günler sadece birkaç satır çıkarabiliyorduk. Öyle oturup duruyorduk. Bazen biyolojik ritmimiz uygun olmuyordu, bazen içimizden gelmiyordu. İyi bir cümle bulduğumuz zaman kendimizi iyi hissediyorduk, "en azından bunu becerdik" diyorduk. Ertesi gün koca bir bölüm çıkarabiliyorduk. Sonra bir sürü şeyi eliyorduk, en iyilerini alıp belli bir vizyonla filtre etmeye, işleme, olmaları gerektiği gibi icra etmeye başlı-

Genellikle gençlikte yapılan ilk çıkıştan sonra insanın başı döner. Birçok müzisyen o tripten çıkamaz.

Ya umutsuzluğa, korkuya kapılır veya toksik maddelere yenik düşer. İşin püf noktası şu: Gençliğin narsisizminden, özseverliğinden -ki bu başlangıçtaki enerjidir- silkinmek.

yorduk. E, bütün bunlar zaman alıyor tabii.

Becker: Şarkılarımızı yazarken mola verip yürüyüşlere çıkıyorduk. Sözlerin özellikle kendi hakkımızda veya kendi duygularımız hakkında olmasını, ancak kim olduğumuza ve hayatlarımızda ne yaptığımızda sadık olmasını istiyorduk.

Kayıt süreci çok sancılı oldu mu?

Fagen: Standartı tutturamayan şarkıları eliyorduk, çünkü vasat bir şeyle uzun süre uğraşmak imkansız. Eğer bir parçanın iyi bir groove'u varsa, ortaya iyi bir şey çıkacağını görüyorsun, defalarca dinlemekten usanmıyorsun.

Becker: Hep yaptığımız gibi yaptık. Yani, mümkün olan en iyisini yapmaya çalıştık.

Fagen: Çok radikal, çok farklı bir şey yapmak niyetindeydik. Ama, fiilen yapmaya başladığımızda, bunların bir kısmından vazgeçtik...

Geçmişte, teknolojiyle başınız dertteydi, bu sefer böyle bir sorun yaşadınız mı?

Becker: Çok iyimserdik başlangıçta. Herkesin kullandığı şeyleri, mesela bilgisayar yazılımlarını kullanmaya ihtiyaç duymayacağımızı düşünüyorduk. Banda kaydedip basit bir montaj yapmayı, iki makine kullanarak işi bitirmeyi planlıyorduk. Fakat gördük ki, bu on kat daha fazla zaman alıyor. O noktada dijital audio yazılımına geçtik. Sonuçta o aletleri kullanıyorsunuz, çünkü başka türlü mümkün olmuyor artık. Ama, sonuçta her zamanki gibi oldu kayıtlar, değişen sadece teknolojinin detaylarıydı.

Kendi aranızda münakaşa ettiğiniz oluyor muydu, neyin Steely Dan'e uyduğuna, neyin uymadığına ilişkin...

Becker: Çoook...

Fagen: Ama tartışmalarımızın hiçbiri Steely Dan sound'una ilişkin değildi. Biz hiçbir zaman belli bir sound'un peşinde olmadık, 70'lerde bile. Duymayı sevdiğimiz şeyleri yaptık sadece. Öyle her şeye şamil bir şemamız olmadı hiç.

Becker: Aramızdaki stil, tarz tartışmaları daha ziyade üzerinde düşündüğümüz radikal kopuşlarla ilgiliydi, ama zaten henüz o tür şeyler yapmış değiliz. Yola çıkarken pek fazla kural, sınır koymamanın, herhangi bir suniliğe kaçmadan başlamanın doğru olacağını düşünmüştük.

Fagen: Dolayısıyla da, kurallar, sınırlar olmayın-

ca, ortaya çıkan her neyse kendiliğinden çıkıyor. Stil dediğimiz şeyin -bizim ona bir şey empoze etmeden de- zaten kendine has bir sınırlayıcılığı söz konusudur. İnsanın sevdiği şeyler, ister istemez bir çerçeve, dar bir çerçeve çiziyor zaten.

Bugünün dinleyicileri 70'lerin, 80'lerin dinleyicilerinin gösterdiği yakınlığı gösterir mi Steely Dan müziğine sizce?

Fagen: Umarım gösterirler. Bugünün coğrafyası, son plağımızı çıkardığımızdakinden epey farklı. Ayrıca, eskisi kadar yakışıklı da değiliz.

Becker: Olumlu tarafından bakarsak, çok geniş bir yelpaze söz konusu. Olumsuz tarafından bakarsak... Müzik sanayii o kadar parçalı ve bazı bakımlardan o kadar katı ki, harcalem olmayan bir müziğin şansı yok pek. Bize müziğimizin belli bir nüfusa, belli bir yaş grubuna denk düşmediği söylendi. Belli bir müziği sevmek, takdir etmek için belli bir yaşta olmanın gerektiğini sanmıyorum.

Fagen: Bugünün rock fan'ları, bir bakıma fiziksel bir özgürlük peşindedir. Bizim müziğimiz onların pek duymak istemedikleri bir şeyle ilintili. Dinlemek istedikleri şeyler ise beni şaşırtıyor. Bütün o beyaz şarkıcılar ve o sahte pürüzlü sesleri...

Becker: Rock sistematik olarak moda ile içiçe geçiriliyor. Bizim üzerinde konuştuğumuz estetik sorunların demode ilan edileceğine şüphem yok.

Gitar Dersleri
<<Özel Pena stili>>
(20 YILLIK DENEYİMLİ HOCADAN)

Rock, Blues, Country, Jazz, Heavy Metal, Pop severler için geniş kapsamlı eğitim.

>Nota Eğitimi ve Solfej >Teknik ve Kondisyon Çalışmaları
>Ustalardan Örnek Parçalar ve Sololar >Harmony Eğitimi
>Harmonik ve Melodik Analiz >Akor-Gam İlişkileri
>Improvisation Tekniği >Aranjman Tekniği.

Konularıyla ilgili yüzlerce metod... Ayrıca sıfırdan başlayanlara özel eğitim ve pratik çalışmalar...

İzli Eli Tel: (0212) 241 6261, 231 4521
Not: Özel anlaşım ayla evlere gidilebilir.

Fagen: Ben hiçbir zaman bir müzisyeni seyredip de "ya, bu herfin şovmenliğinde iş yok" dediğimi hatırlamıyorum. O tür şeyler bize yabancı kavramlar. Yani, bizim konserlerimizde sis bombaları filan olmaz veya gitarlarımızdan füzeler fırlamaz...

"Two Against Nature", tıpkı "Kamakiriad" gibi başlıyor, ilk parça "Gaslighting Abbie" baştan çıkarcı bir sinkopasyonla açılıyor, insan kendisini birden bir backbeat cennetinde buluyor...

Fagen: Evet, galiba. Böyle düşünmemiştim. Bir orkestranın akor yapması gibi bir sound'un olması dramatik bir şey. Walter, girizgahtaki kendi bölümünü çalmadan önce kendi kendine gitayla oynayıyordu öylesine, aynen tuttuk o kısmı.

Becker: Şimdilerde, arızalı girizgah tekniğimiz bu -aklımıza daha iyi bir fikir gelene kadar. Bu, aynı zamanda sıralama yapmanın da bir aracı, bir şeyi dışarı atmanın vasıtası.

Tıpkı "Kamakiriad"da olduğu gibi, melodi tek bir akorun üzerinde uzun müddet dans ediyor ve müthiş bir gerilim yaratıyor...

Fagen: Bu, sabit rhythm and blues veya funk temelli ritm bölümüyle ilginç bir dizesel gelişimin arasındaki kontrast. Bazen fazla akor kullanmak ileri doğru hareketi engelliyor, tıpatıp aynı olan tek bir ritm temelinde çalsanız bile. Birçok müzisyenin -cehalat ve saire bir yana- pek fazla akor kullanmamasının sebebi bu. Az akorla yol almak daha kolay. Eğer bir şey klişe gibi gelirse, onu inceleriz. "Bunun önüne geçmenin yolu nedir?" diye sorarız kendi kendimize. Kulağa iyi gelse bile rahatsız edici bir tarafı vardır. O za-

man bir takım tuhaflıklar ekleriz. Bu sefer de yapmacık olur. Bütün mesele klişeyle yapmacıklık arasında bir orta yol bulmaktır. Bizim yaptığımız birçok şey blues temellidir. Bütün çabamız blues'u daha ilginç bir hale getirmeye çalışmaktır. **Becker:** Akı başında bir insan, elektro gitarla blues temelli bir şeyin dışında ne çalmak isteye-

Mütevazı bir manifestomuz vardı, muhtelif nağmeleri birbirine eklememeye dair. Armoninin daha az burjuva olmasına, daha az yönlendirici olmasına, havadar olmasına dikkat ettik.

bilir ki?

"Two Against Nature"da, özellikle "Janie Ru-naway" ve "Cousin Dupree" adlı parçalarda groove'a çok kapsayıcı, kuşatıcı bir yaklaşımınız var, çok dikkatli seçilmiş sound'lar birbirleriyle buluşuyor...

Becker: Bu, hep yapageldiğimiz bir şeye bilinçli bir yaklaşım aslında. Mütevazı bir manifestomuz vardı, muhtelif nağmeleri birbirine eklememeye dair. Armoninin daha az burjuva olmasına, daha az yönlendirici olmasına, havadar olmasına dikkat ettik.

Fagen: Bu müzisyenlerin futbol dediği şey. Akoru barda tutuyorsun... Notalar bir Amerikan futbolu topunun üzerindeki çizgilere benziyor. Çok eğlenceli oluyor, destekleyici enstrümanları duyuyorsunuz, sonra onlar birdenbire ortadan kayboluyor, ve ortada sadece ritm kalıyor ve sadece ritm müzisyenlerinin çaldığı detaylar ortaya çıkıyor. Count Basie'nin yaptığından pek farklı bir şey değil aslında.

"Two Against Nature"ın sözleri önceki albümlerinize kıyasla çok zengin.

Becker: Belli bir anlatım, bir hikaye yok şarkılarda... Ama, bizim için anlamlı olan şarkıları, bizim için gerçek olan şeyleri yazdığımız için, ister istemez tematik bir bütünlük çıkıyor ortaya.

"Gaslighting Abbie"de olgun ve hazır bir kızdan, "Cousin Dupree"de küçük göğüslerden ve taytlardan, "Negative Girl"de lezzetli zehirlerden söz ediliyor...

Becker: Evet, biraz manik, hafif tertip münasebetsiz şeyler.

Fagen: Orta yaş krizinin belli başlı arazlarının tırifi bu aslında... Biz orta yaş krizinin ertesinde olduğumuz için bu konularda espriyapabiliyoruz. Bir korku duymuyoruz artık.

Becker: Okuyucularınıza şu noktayı açık seçik belirtmek isteriz: Orta yaş krizi diye bir şey olmadığını keşfetmiş bulunuyoruz, orta yaş krizi diye bir kriz yok hayatta, kesintisiz bir orta yaş krizleri serisi var. Orta yaş civarında bir yerlerde başlıyor ve ardarda geliyor. Ama, orta yaş krizlerinin ardı arkası kesilmiyor diye de insan denge-sini kaybetmiyor.

Fagen: Bunak bir morukla kim takılmak ister ki!

Becker: (gülüyor) Bu lafi cimbrizla çekip kullanmayacağınıza dair imzalı bir kağıt verir misiniz?

Fagen: Bir partiye gidip genç kızların etrafında dolanmak olacak iş değil. Allah korusun, çok boktan bir hadise.

Amerika'da ünlü bir radyo istasyonu "Janie Ru-naway"i çalmayı reddetti. Sebebi neydi?

Fagen: "Parçada saksofon solosu var, biz sadece gitar solosu olan parçaları çalıyoruz" dediler.

Sözlerine itiraz etmediler mi?

Fagen: Hayır, aksine hoşlarına gitti. Umurlarında bile değil. Artık o tür şeylerden çekinmemize gerek yok artık.

DONALD FAGEN

Fellini filmlerinde ve Stravinsky konserlerinde...

İlk gittiğiniz konser neydi?

İlk konser mi? Bir dakika. Stan Kenton Big Band. Çok ufaktım, dokuz veya on. Fakat hasta fan'dım. Caz olayına yeni yeni girmeye başlamıştım.

Okulda nasıl biriydiniz?

Biraz ukalaydım, uyuz bir tiptim ayrıca. Sınıfın arka sıralarında oturan bıçkınlarla gergin bir ilişkim vardı. Hem hasımdık, hem de müttetik.

Eğer rock'n roll starı olmasaydınız ne olurdu?

Bir kitabevim olsun isterdim. Kitapları severim, çocukluğumdan beri kitap kurduyum. Hiç televizyon seyretmem.

Sahip olduğunuz en kıymetli şey ne?

Karım. Eğer ona sahip olduğum söylenebilirse. O da bana sahip tabii. Hayır, bunu değiştirelim. Söz konusu "şey"i cansız bir varlık olarak düşünelim. Piyanom. Ucuz bir Yamaha.

Bugüne kadar yaptığınız en kötü albüm hangisi?

Walter'la (Becker) yaptığımız ilk plak. Steely Dan adını taşımayan bir müzikti. "You Gotta Walk It Li-

ke You Talk It" adlı ucuz bütçeli bir film için yaptığımız soundtrack'ti. Berbat bir şeydi.

En son ne zaman ağladınız?

Eyvah. Hatırlamıyorum. Fellini filmlerinde ve Stravinski konserlerinde gözlerim dolar. Öyle hüngür hüngür ağladığım olmaz, ama arada bir gözümde yaş gelir.

En sevdiğiniz zehir ne?

Henüz bana göre olanını bulamadım.

Kendinizi beş kelimeyle tarifeder-seniz ne dersiniz?

Hemen her konuda kafası karışık. Beş etti mi?

Şu anda cebinizde neler var?

Bir bakayım. Üç dolar, bir tomar anahtar, on dolarlık bir saat -koluma takmaya vakit bulamadım bu sabah- birkaç tane kartvizit, biri Woodstock, New York'taki bir masözün, ötekisi Harry adında bir araba tamircisinin.

En son kime yumruk attınız?

Lisedeydim, merdivenlerde Roger Hubbel'la kapıştık. Birbirimize düşmandık. Niye öyleydik, şimdi hatırlamıyorum.

En son satın aldığınız plak ne?

"The Best of David Frishberg". Çok tuhaf şarkılar yazan, söyleyen bir caz piyanistidir. Çok matrak ve acayip marifetli bir müzisyendir.

Otelde kalırken en çok neden şikayetçi olursunuz?

Klimadan. Genellikle gürültülü ve fazla aktif olurlar.

Anne-babanızdan devraldığınız özellikleriniz neler?

Müzikal kabiliyetim annemden miras. Babamdan da sanırım sinizm ve müşfikliğin garip bir bileşimini devraldım.

Kişiliğinizin en nahoş tarafı ne?

Arada bir asabileşirim. Çok nahoş bir halimdir.

En iyi yaptığınız mutfak işi ne?

Su kaynatmak. Bir zamanlar börek yapmayı öğrenmiştim, ama yıllardır yapmıyorum.

En büyük korkunuz ne?

Tabiat, kırmızı dişli ve pençeli tabiat. Ve beş parasız, evsiz-barksız kalmak, sokağa düşmek yani.

Cenazenizde neyin çalınmasını is-

terdiniz?

Henri Mancini'nin "Deramsville"ni. Çok dinlendirici bir niteliği vardır "Deramsville"ni.

Gelmış geçmiş en güzel filmler neler sizce?

Zor bir soru. İlk aklıma gelenler Fellini'nin "Sekiz Buçuk"u, Carol Reed'in "The Third Man"i ... "The Rules of the Game", "Bazıları Sıcak Sever", "Dolce Vita"...

Ezberinizde bir şiir var mı?

"Twass brillig, and the slithy toves / Did gyre and gimble in the wabe / All mimsy were the borogoves / And the mome raths outgrabe" Lewis Carroll.

Hiç tutuklandınız mı?

Evet, 50 kişiyle birlikte. 1969'du üniversitedeydim -seçim yılıydı ve savcı marihuna baskını yapmaya karar vermişti. Saat sabahın beşiydi, dışarıda fotoğrafçılar bekliyordu. Ellerimizi kelepçelediler -hücrenin kapısını kapattıklarında çok korkmuştum. Sonra dava düştü.

Sizi en çok ne cezbeder?

Karım.

Mutluluk nedir?

Mübalağa.

Becker: "Janie Runaway"i reddettiler, ama "Cousin Dupree"yi çaldılar.

Fagen: Halbuki "Cousin Dupree" daha aleni. Ama, gitar solosu var. Gitar solosu olduktan sonra, istersen milletin anneannesine küfret, bir şey demezler. Lenny Kravitz'in "Blow Me" (Ağzına al) diye bir parçası olduğunu söylediler, "bip - mip" yapmadan yayınlanmışlar.

"Cousin Dupree"de, "beraber oynardık üç yaşındayken / n'olur kuzenin Dupree'ye bir öpücük versen" diyorsunuz...

Fagen: Country veya Chuck Berry türünde bir şarkı o. Chuck Berry de böyle muziplikler yapar.

Becker: Country tarzı kendini hiç bozmadan çok matrak, çok gırgır olabiliyor. Mizah, şarkı yazma geleneğinin bir parçasıdır. Biz bu işe ilk başladığımızda komik rock şarkıları yazıyorduk ve milletin kafası karışıyordu. Sözlerdeki mizahın, şarkının otantikliğini bozduğu düşünülüyordu galiba.

Fagen: Halk mizahı geleneğinde akrabalar arasındaki ilişkilerden söz edilir. Birçok ailede "kuzen Dupree" olayı vardır. Bir psikiyatrist arkadaşım Puerto Rico'lu hastaları arasında ensestini çok yaygın -yüzde 80 dolaylarında- olduğunu söylemişti. Freud'un dediği gibi, "arzuların ikame edilmesi" söz konusu.

Becker: Bildiğimiz kadarıyla, Freud'un Puerto Rico'lu hastası yoktu, ama Nabokov'un aile içi ilişkileri ele aldığı çok ünlü ve çok sevilen bir romanı var.

Fagen: Nabokov'un "Anna"da anlattığına göre, kusursuz aşk, ancak arada kan bağı varsa mümkün; kardeşler arasındaki aşk, tesadüfen tanışan insanlar arasındakinden çok daha güçlü oluyor. Tabii bu, ensesti onaylıyoruz anlamına gelmez.

Albümde daha çok "kaybedenler" var...

Fagen: "Kazananlar" da var. "Janie Runaway"deki herif "kazanan"lardan mesela. Ayrıca, "Gaslighting Abbie"deki aşk üçgeninde, adamın karısını ortadan kaldırmayı tasarlayan çift de "kazanan"lardan. Psikopat da olsalar, yaptıkları şeyi neşeyle yapıyorlar.

Becker: Şarkılarımızda hep bir sürü "beat" karakter olagelmıştır. Kartların nasıl dağıtıldığını ve kendilerine gelen elin işe yaramaz olduğunu bilen, bunu mizah ve tevekkülle kabul eden insanlardır bunlar...

Fagen: Buradan bir "yabancı", "dışardaki" statüsü çıkıyor. Halbuki kahramanlarımızın sağlıklı, ve belli ölçüde tutarlı bir tavırları var. Biz kitapçı dükkanında çalışan 50 küsur yaşında adamlar değiliz, ama bazen kendimizi öyle hissediyoruz.

"What A Shame About Me" adlı şarkının kahramanı, eski kız arkadaşının yatma teklifini reddediyor ve sabık sevgilisine "bir hayaletle konuşuyorsun" diyor, gerçek bir elem anı...

Fagen: Sonradan insafa gelmesini umuyoruz. Ama, bilemeyiz tabii... Biz ona koltuk çıkıyoruz...

Becker: Şarkı boyunca ona koltuk çıkmaya çalışıyoruz, fakat o... Beceremiyor bir türlü...

Fagen: Gerçek hayatta "kendinden nefret" diye bir şey var. Bu duygu, insanların kendilerini değersiz bulmalarına, hayata yenik düşmelerine yol açıyor.

Becker: Eğer kişilikler yaratıyorsanız ve onların

Steely Dan, 70'li yıllarda

ete kemiğe bürünüp kendi başlarına varolmalarını, kendi ilişkilerini kurmalarını istiyorsanız, olayları kendi akışına bırakmanız gerekiyor. Öte yandan olayın bir de kurgusal yönü var

-ister istemez Raymond Chandler geliyor akla. Chandler'ı ilginç yapan şey, kahramanın belli bir anda beklenmedik bir şey yapmasıdır. O verili şartlarda ortaya çıkan o reaksiyona şaşıp kalırsınız. Bir kişilik, bir karakter böyle oluşur, böyle ortaya çıkar.

Fagen: Bu aynı zamanda Philip Marlowe'un kişisel ahlakıyla da ilgili bir şey. Bunu "What A Shame About Me"ye uygularsak, kahramanımız belki de o kızda, kendi ilkelerine ters düşen bir tür sahtelik seziyor. Kızı reddetmesi belki de iyi bir şey; kendisine zarar veren değil, koruyan bir tavır esasında.

Becker: Veya, özü itibarıyla "bu benim hayatım" tavrının olumlanması.

Orta yaş krizi diye bir kriz yok hayatta, kesintisiz bir orta yaş krizleri serisi var. Orta yaş civarında bir yerlerde başlıyor ve ardarda geliyor. Ama, orta yaş krizlerinin ardı arkası kesilmiyor diye de insan dengesini kaybetmiyor.

Fagen: O anda cazibeli gelse bile, boktan bir durumdan uzak durmak, ona bulaşmamak da denebilir kahramanımızın tercihi.

Ama, "What A Shame About Me"de bir de kendine acıma duygusu söz konusu...

Fagen: O insanın kendine göre gizli bir maksadı olabilir. "Utanc", kahramanlığın "kod"u olabilir.

Becker: Ya da idealizmin... Kendinizi bir de şarkı yazarının yerine koyun. "What A Shame About Me" diye biten bölümü düşünün. Eğer kızla otele giderse bu nakarat ne işe yarayacak?

Fagen: "What A Shame About Me"de bahsi geçen aşağı Broadway, benim zihnimde bugünün değil, 1966'nın aşağı Broadway'i. Orada, Strand kitabevinde üniversite kitapları satardık.

Jay And The Americans'dan Kenny Vance, 1969'da sizin için "asit atmış kütüphaneciler" demişti...

Becker: Kenny'nin kütüphaneciler hakkında pek bir şey bildiğini sanmıyorum.

Peki ya asit konusunda?

Becker: O konuda bayağı bilgiliydi.

Fagen: İkimiz de kitap kurduduk ve çalışkan öğrencilerdik. Öte yandan, 60'larda oluşmaya başlayan cemaatin bir parçasıydık. Sanırım, Kenny, karşılaşmalarımızda elimizde kitap gördüğü için öyle demiştir.

Steely Dan olmasaydı ne iş yapıyor olurdunuz?

Fagen: Akademisyen olurum herhalde.

Becker: Bilemiyorum. Zaten bilemediğim için müzisyen oldum ya!

"She Is Almost Gothic" bir Steely Dan aşk şarkısı...

Fagen: Bir idealleştirme tamamen, bir yüceltme... Son derece öznel bir şey. Bana kalırsa, söz konusu kadın mükemmel bir kadın. Kimileri buna idealizasyon da diyebilir. Onu daha yakından tanımadan bir şey söylenemez... Kim bilebilir?

Becker: (Fagen'a hitaben) Proust, mesela, 700 sayfalık "Swann'ın Aşkı"nda o kadının sana göre olmadığını anlatabilir.

"Two Against Nature"da kulağımızın aşına olduğu -"Almost Gothic" dışında- bir ses mekanındayız, fakat son iki parçada durum değişiyor. "Negative Girl" ve "West of Hollywood"da, sanki "bizi tartmak istiyorsanız, buyrun bu tartıyla tartın" der gibisiniz. O iki şarkıyla sanki, "daha söyleyecek sözümüz var" diyorsunuz.

Fagen: Harika. O şarkıların bu şekilde algılanmasına çok memnun oldum. Her ikisi de çok yoğun; onların zor parçalar olacağını biliyorduk -özellikle de kıyamet günü çağrışımı "West of Hollywood"un.

Becker: "West of Hollywood"da funk'la başka unsurları bir araya getirmeye, melezleme yapmaya çalıştık. "Almost Gothic"le birlikte bu iki şarkı, ötekilerden farklı. Onların üzerinde çalışırken, özellikle "Negative Girl"ün bambaşka bir ritmik boyut olduğunu farkındaydık. "West of Hollywood" ise tamamen deneyseldi.

Albüme adını veren şarkının, itiraf edelim, ne anlattığını zerre kadar anlamadık. Haşarat ilaçları mecazlarının bol miktarda kullanıldığı "Two Against Nature"da ne anlatıyorsunuz?

Fagen: Kendi kuşağımızı "cin"lere karşı müdafaa etmekten söz ediyoruz. Bu çeşitli biçimlerde yapılabilir. Evet, "Doğaya Karşı İki Kişi" biziz, ben ve Walter. Eğer bu albümde tematik bir bildiri, bir beyan varsa, o da bu. Blues geleneğine dek uzanan bir şey bu. Şu manada: Blues şarkılarının sözleri insanların kendi reklamlarıdır, kendilerine düzdükleri övgülerdir. Genç insanlara hitap ettiğimizin ve takriben 50 yaşında olmakla birlikte, aynen sizler gibi hayatla başa çıkmaya çabaladığımızın idrakindeyiz. Ve cömertçe, bizi dinleyenlerin dertlerine deva olma gayret ediyoruz.

Becker: Etrafı cinlerle çevrilmiş olanlara destek vermeye çalışıyoruz...

Fagen: Onlarla başetmek için elimizde çeşitli teknikler var. Haşarat spreyi mesela.

Becker: Yangın köpüğü mesela. O köpük çok etkilidir.

Jeff Buckley

Hayatı, tam üç yıl önce Mississippi nehrinin sularında son buldu. Ardında bıraktığı kayıtlar bu üç yıl zarfında birer birer piyasaya sürüldü. 94-95 yıllarına ait "Mystery White Boy" turnesinin kayıtları da bunlardan sonuncusu... Onu bir kez daha anmanın tam sırası. Önce arkadaşlarının ağzından Jeff Buckley'i dinleyeceğiz. Sonra da "Grace" albümü yayınlanır yayınlanmaz verdiği ilk kapsamlı söyleşilerden birine bağlanacağız... Bugünden bakınca Jeff Buckley nasıl görünüyordu? Ve Jeff altı yıl öncesinden kendi hayatını nasıl görüyor? Les Inrockuptibles dergisinden aktarıyoruz...

Suya güveniyordu

Jeff'le ilk karşılaşmanızı hatırlıyor musunuz?

Michael Tighe (gitarist): İlk karşılaşmamızda, Jeff bayağı uzun saçlıydı, tamamen kendine özgü bir havası vardı ve çok hareketliydi. Çok yoğun ve keskin bir enerji yayıyordu. Şivesi –ve uzun saçları– ona biraz telaşlı, ama cana yakın bir California'lı havası veriyordu. Benimle karşılaştığı için çok heyecanlı ve meraklı görünüyordu. Daha önce onu sadece bir kere görmüştüm; St Ann kilisesinde babasının anısına verilen konsere katılmıştı.

Brenda Kahn (şarkıcı): Bizim ilk karşılaşmamız, prodüktörüm David Cohn'un bürosunda olmuştu. O zamanlar, birçok plak şirketi onunla sözleşme imzalamak istiyordu. O gece rüyamda onu gördüm: Rüyamda bana shitaki mantarları pişiriyordu! Bana o kadar tuhaf geldi ki, hiç bekleyemedim, ona anlatmak için hemen telefona sanıldım. En az iki saat konuştuk. Dostluğumuz böyle başladı. Aramızdaki ilk akım müzikten geçti. O zamanlar Brooklyn'de devasa bir dairede oturuyordum, geceler boyunca hiç uyumadan müzik yapıyor ve kaydediyorduk. Onun insanı yaratıcılığa sürükleyen bir enerjisi vardı. Durmadan şarkı söylüyordu. Sanki müziğin fotoğrafını çeker gibi bir hafızası vardı. Yıllar önce sadece bir kere duyduğu bir parçayı bile notasına söyleyebiliyordu. İnanılmazdı. Habire Velvet Underground şarkıları ya da radyolardan duyduğu acayip ve ruh karartıcı şeyleri söyleyip duruyordu.

Michael Clouse (prodüktör): Ona ilk defa 80'li yılların sonlarında, California'da rastlamıştım. Bir R&B albümünün prodüksiyonunu yapıyordum, demo hazırlarken, gruptaki müzisyenlerden biri gelip, belki de alabiliriz diye bu müthiş genç gitaristten bahsetti. O akşam göreceklere kesinlikle hazırlıklı değildim: Siska ve saç başı dağınık genç bir herif, girdi, oturdu, iki çift laf etmeden hayatımda iştmediğim akıl almaz şeyler çalmaya başladı. Aşınmış deri montuyla 70'li yılların Lower East Side'ından çıkmış bir havası vardı. Johnny Thunders'ı andırıyordu. Daha şehri tanıyıp bilmeden, o bir New York'luydu. **Susan Feldman (St Ann kilisesini kalkındırma sorumlusu):** Aynı zamanda, Los Angeles'da da dostları vardı: mesela, Fishbone grubunun üyeleri. Ama orayı kendisine ait hissetmediği kesindi, etrafındakiler ne onun yeteneğinde ne de onun kafa yapısındaydı, üstelik de onu kıskanıyorlardı. Bir akşam, o zamanlar LA'de oturan John Cale'le yemeğe giderken, tamamen tesadüf eseri, Melrose Avenue'de, Jeff'le buruna geldik. John'la karşılaştığı için sevinçten göklere uçmuştu.

Nathan Larson (müzisyen ve Jeff'in arkadaşı): Onunla ilk karşılaştığımda, Shudder To Think grubunun gitaristiydim. Jeff Washington'da bizi dinlemeye gelmişti, çok sarhoş, çok nazik ve çok güzeldi. Prodüktörümüz Andy Wallace "Grace" üzerinde de çalışıyordu ve bana "Mojo Pin"i

dinletmişti: gözümde yaşlar fıskırdı, altüst olmuşum. Hemen Jeff'i stüdyoya çağırdım, o yoğun dostluğumuzun başlangıcı böyle oldu. İlk başta, gayet salakça, bu kadar güzel bir insanın pek yetenekli olamayacağını düşünmüştüm! Çok güzeldi, hatta fazla güzeldi, bu kadar bir handikap haline geliveriyor! En çok istediği şey ciddiye alınmaktı, ama hakkındaki yazılar hep abuk sabuk genç kız dergilerinde çıkıyordu. Dünyanın en güzel 100 surati arasında adı geçiyordu. Tam bir arza tipti, ama çok sokulgan ve sıcakkanlıydı. En ufak bir yapmacıklığı ya da iddialılığı yoktu. Hiç istisnasız, ne zaman istese, bütün ilgiyi üstünde toplayabiliyordu, inanılmaz, delice bir manyetizmi vardı. Kim olursa olsun, herkesi büyüleyebilirdi. Sokakta herkesle konuşurdu, evsizlerle, tesadüfen karşısına çıkan eş dostla... Kesinlikle zoraki ya da yapmacık değildi, mizacı böyleydi. Kafasının içinden neler geçtiğini bilemiyordum, bazen konuşmak istemediği konular olduğu hissine kapılıyordum; o zamanlar bir kişiliğe sığıyor ve ortamları arasına mesafe koyuyordu. Nazik konuları savuşturmak için mizaha başvururdu.

Hep etkileyici, şaşırtıcı bir müzisyen miydi?

Brenda Kahn: Konserlerde, sesi tek kelimeyle harikaydı, bir de onun o melek görünüşüyle birleşince, insanı allak bullak ediyordu. Edası ve tarzı vardı. Sesi, sözden daha doğrudan bir iletişim kurmasını sağlıyordu. Müzik onun için şeydi. Sözleri ve onları yorumlama biçimi onun için bir yaşam ya da ölüm meselesiydi. Bu, illa o kadar da iyi bir şey demek değil. Çok acı çekti. Bütün hayatını mükemmellik arayışına adadı.

Michael Clouse: Jeff duygularını dışavurmakta zorlanırdı, müzik bu işi kolaylaştırıyordu. Los Angeles döneminde çok içe dönük ve çekingen bir çocuktu. Lise yıllarına ait anıları pek hoş değildi. Etrafındakiler tarafından küçümseniyordu. California'ya yerleştiğinde, öyle özel olarak yetenekli olmadığını söyleyen müzisyenler vardı etrafında, bu da onun olumsuz yanını besliyordu. Bu insanlara arkasını dönüp, onları geride bıraktıktan sonra ancak açıldı. Los Angeles'ı terk etmesi gerekiyordu. Los Angeles'a yerleşmeden önce, Manhattan'da oturduğum için beni soru yağmuruna tutuyordu. New York'a gelmesi gerekiyordu, onun kâbesi burasıydı. Bir akşam, stüdyoda demolar üzerinde çalışırken, ona beş yıl sonra nerede olmak istediğini sormuştum. "Led Zeppelin 2"yi unutturacak bir albüm yapmak istediğini söylemişti. En beğendiği albümlerden biri oydu. Çok hırslıydı ve yolunu arıyordu. Başarılı olmak için gereken her şeye sahipti. Bu derhal, anında insanın gözüne çarpıyordu. Jeff'in başarılı olmasını istemeyen tek kişi, Jeff'ti.

Nathan Larson: Benim açımdan, iki Jeff vardı: dost ve müzisyen. Mikrofonun başında onun bir başkasına dönüştüğünü görmek baş döndürücüyüdü. Doğuştan müzisyendi, ağzından çıkanlar başka bir boyuttan geliyordu. Dramatize etmek istemiyordum ama, tam manasıyla böyleydi.

Michael Tighe: Hemen, müziğinde çok derin bir şey olduğunu fark ettim, ve bu ilk izlenim daha sonra güçlenerek sürdü. Müzik onun diliydi. Bizim aramızdaki ilişki hemen insani boyuta geçti, bir tür kardeşlik doğdu. En tutkulu, heyecanlı konuşmalarımız müzik etrafında dönüyordu. Mırıldanmalarını, şarkı söylemesini dinliyordum, fikirlerini nasıl geliştirdiğini görüyordum.

Onu ilk olarak şarkı söylerken gördüğümüzde, sesi sizin üzerinizde nasıl bir etki uyandırdı?

Michael Clouse: Jeff'in şöyle bir alışkanlığı var-

di: Kaydettiğimiz şeyi dinler ve mutlaka tekrar yapmak isterdi, halbuki bir önceki kayıt bize, hepimize kesinlikle harika gelirdi, öyle ki ben silmeyi kabul etmezdim. Mükemmelliyetçiydi. Onu farklı kılan da buydu: Tekrar kayıt yapmak bir çok müzisyenin canını burbundan getirir ve genellikle, sonuçta, ilk kayıt en iyisi olur, Jeff'in ise içindeki zenginlik tükenmezdi. Penasını ağzına koyar "baştan alıyoruz, baştan alıyoruz!" derdi. Yaptığı iş onu mest ediyordu, aynı zamanda en sert eleştirmeni de yine kendisiydi. Müzik onun içine işlemişti, onun içindeki cin gibiydi.

Michael Tighe: Daha ilk konserde, St Ann'de babasının anısına olan konserde, sesinin derinliği beni çarpmıştı. Sesini çok ileri götürabiliyordu. Ama bu çok özel ortamda, sesinin kapasitesini sonuna kadar götürmesini engelleyen pek çok şey vardı. Sesinin esas gücünü, kısa bir süre sonra, Sin-é café'de kendi şarkılarını söylerken dinlediğimde fark ettim. İnsanı yakalıyor, içine çekiyordu, yüreğine işliyordu. Bence, Jeff John Lennon'dan ve Band'den Richard Manuel'den bu yana en iyi beyaz şarkıcıydı. Üçü de bugün hayatta değil. Ve şarkı söylerken, daha o zamandan, o özel yerden, ölümlerinden söylüyorlardı; ölümsüz mesajları, aşk, sevgi ve inanç mesajlarını dile getiriyorlardı. Her akşam, konserlerde, bir önceki akşama göre biraz daha uzağa gidiyordu.

Zaman zaman ürkütücü olmuyor muydu bu?

Michael Tighe: Jeff'ten yayılan bu güce ve kudrete tanık olmak bana sadece yoğun olarak yaşama duygusu vermiyor, aynı zamanda, varoluşuma bir anlam katıyordu. Kontrolü kaybediyordu, her şeyi salıyordu. Çok cesurdu. Dinleyiciyle arasındaki çok özel teması hiç kaybetmeden çok uzaklara gidiyordu. Dinleyicisini büyüleyip kendinden geçiriyor, bir mahremiyet duygusu ve tamamen usdışı bir umut yaratıyordu. Sahneye tapıyordu, sahne nerdeyse onun doğal ortamıydı. Çoğu zaman aynı parçalar çalınıyordu, ama hiç mühim değildi, her seferinde hepsi yeniyen oluyordu. Orada olmak o kadar güzeldi ki. Grupta, onun şarkı sözlerini çoğu zaman kayıt esnasında keşfediyorduk. Son anda her şey somutlaşıyor, cisimleşiyordu, çok heyecan vericiydi. "Grace"de insanı şaşkınlığa sürükleyen sözler vardı: Başka bir yerden, ötelere geliyorlardı, kaderle dolap çeviren bir yerden. Jeff'in bu tür şeylerin yüzeye çıkmasına izin veren bir cesareti vardı ve bana kalırsa, zaman onun için çalışıyordu: Sözleri zaman içinde daha da güç kazanıyordu.

1991'deki Tim Buckley'li anma konseriyle ilgili nasıl anılarınız var?

Susan Feldman: Jeff ilk olarak St Ann'de çaldığında, bu olağanüstü bir deneyim olmuştu: Sanki bir melekti. 91 yılında, prodüktör Hal Willner'la beraber Tim Buckley'nin anısına bir konser hazırlıklarına başladığımızda, Tim'in telif haklarını yöneten adam bize, onun Jeff adında müzisyen bir oğlu olduğu haberini verdi. Bunun üzerine, katılması için onu davet ettik. Oraya gelmek onu heyecanlandırmıştı. Babasının müziğini yorumlamak onun için çok güçlü bir deneyimdi. Babasını hayatında sadece iki defa görmüştü, ama onun ruh dünyasında çok önemli bir yer işgal ediyordu. Geldiğinde, müziğinin gücü hemen

kendisini ortaya koydu. Öteki katılanlar ona saygı gösteriyordu. Güzelliğiyle beraber, ağzından çıkan en ufak bir nota, yolu üzerindeki her şeyi sürükleyip götürüyordu. Konser akşamı, "I never asked to be your mountain"ı söyledi ve salon adeta infilak etti. Konserin sonunda, babasının gözde parçalarından "Once I was"ı söylemek ister miydi diye sorma cesaretini gösterdim. Sahneye tekrar bis için davet edildiğinde, tek başına, gitarla bu parçayı söyledi, hatta gitarının bir teli de kopmuştu sanıyorum. Soluk kesecek dercede güzeldi.

Janine Nichols (St Ann kilisesi program organizasyonu sorumlusu): Bana kalırsa, bu konseri sadece babasının oğlu olmadığını tek bir kerede gösterme olanağı olarak gördü. Daha gelir gelmez, büyük bir coşku gösterdi, sevinçten sıçırıyordu ve derhal, bu proje için çalışan müzisyenler, onun hakkını teslim etti, yeteneği gözlerinden fırlatıyordu. Daha sonra da birbirimize olan yakınlığımızı koruduk, sık sık hiç haber falan vermeden, koltuğunun altında bir yağın kasetle çıkagelirdi. Onları teybe koyar, otuz saniye dinler, sonra paramparça ederdi. Yeteneğini israf etmek, olanaklarının sonuna kadar gitmemek ya da ticari bir şey yapmak ona bir saldırı gibi geliyordu.

Hal Willner (prodüktör): Lisede öğrenciyken, Tim Buckley'nin Philadelphia Mainpoint'deki

İlk başta, bu kadar güzel bir insanın pek yetenekli olamayacağını düşünmüştüm! Çok güzeldi, hatta fazla güzeldi, bu kadarı bir handicap haline geliveriyor! En çok istediği şey ciddiye alınmaktı, ama hakkındaki yazılar hep abuk sabuk genç kız dergilerinde çıkıyordu. Tam bir arza tipti, ama çok sokulgan ve sıcakkanlıydı. En ufak bir yapmacıklığı ya da iddialığı yoktu.

konserlerinin hiçbirini kaçırmazdım. St Ann'da onun anısına bir konser verme fikri de buradan geldi. Telefonda, Jeff bana babasının bütün şarkılarını çalmayı bildiğini ve "Sefronia"da zirveyi yakaladığını söyledi. New York'a gelir gelmez, dosdoğru St Ann'e tüydü. Işıkları loşlaştırmıştık, sahnede görüldüğü anda, sanki Meryem Ana vücuda gelmiş gibiydi. Bu onun konseri oldu, yıldızlığı öteki herkesten çaldı. Konserin bitiminde kendisine uzatılan kartvizitlerin haddi hesabı yoktu. New York'un bütün müzik ortamlarına kendisini kabul ettirmesi için tek bir akşam yetmişti. Daha sonraları, Sin-é'de çalmaya başladı. İlk başlarda, salonda 15-20 dinleyicisi oluyordu. Birkaç hafta sonra ise, kapının önündeki limuzinleri saymak imkansızdı.

Merri Cyr, siz önce Jeff Buckley'nin ilk EP'si "Live at Sin-é'nin, daha sonra da ilk albümü "Grace"ın kapak fotoğraflarını çektiniz. Onunla çalışmak nasıldı?

Merri Cyr (fotoğrafçı): Jeff'le '91 yılında tanıştım, Paper Magazine için çalışıyordum, kısa bir yazıda kullanılmak üzere fotoğrafını çekmeye göndermişlerdi beni. Müziğini daha önce hiç duymamıştım. Çok doğal, doğrudan ve canlıydı. Odasında ve çatıda çektik fotoğraflar. Beni ilk çarpan şey, başkalarıyla duygusal planda kurduğu ilişkiydi. Daha şarkı söyleyişini işitmeden, büyük bir sanatçıyla karşı karşıya olduğuma kani olmuşum. Sonraki hafta onu dinlemeye Sin-é'ye gittim. Gördüğüm şey inanılmazdı, çok sarıncıydı, allak bullak olmuştu. Konserden sonra ona hediye etmek üzere birkaç fotoğraf çektim. Yüzü ifadesizdi, ama fotoğrafları görünce, bir an

da değişti: Beni öptü, öylesine, kendiliğinden, tıpkı bir çocuk gibi. Sahnede komiklikler yapıyordu. Ama sesi insanın içine işliyor, tüylerini ürpertiyordu. Jeff'in, insanlardaki kapasiteyi hemen fark etmek gibi bir yeteneği de vardı. Birisini seçti mi, onu kabul ettirinceye kadar her şeyi yapardı. Benim sanatsal kapasiteme duyduğu güven bana verebileceği en büyük armağandı. Eğer bugün bütün bu albüm kapaklarını yapıyorsam, onun sayesinde. Benim hayatımı değiştirdi. Bu ilk EP'nin kapağının çekimleri destansı oldu. Onun ilk kaydıydı ve çok asabiydi. O gece, pek çok farklı alanda birden çalışmam gerektiğini fark ettim: Fotoğraflarla konseri ölümsüzleştirmek ve ona dikkat edip, onu kollayıp korumak. Salon müzik endüstrisinden tiplerle doluydu ve Jeff korkudan ölüyordu. İki set çaldı, arada, perişan halde, benim dizlerimin üstünde uyudu. Albümün kapağı için bir merdivenin üstüne çıktım ve panoramik bir objektif kullandım. Ufak bir yerdi ve tamamını almak istiyordum. Kapak için seçtiği fotoğraf onun mizah anlayışını da gayet iyi gösteriyor: O havaya bakıyor, içerdeki insanlar onunla ilgilenmiyor ve hatta ön planda gazetelerini okuyan bir İrlandalı var.

Janine Nichols, Jeff uzun süre sizin gitarınızı çaldı, bu nasıl oldu?

Janine Nichols: Babasının anısına olan konserden sonra California'ya döndü. Sonra, soyuldu, gitar ve bütün öteki enstrümanlar çalındı ve konserler vermek için New York'a geldi. Ona benim gitarımı, kullanmadığım Telecaster'imi kullanmasını önerdim; kendine gitar alacak parası oluncaya kadar onda kalabileceğini söyledim. Bir yıl kadar sonra, bana telefon etti ve bir albüm kaydetmeye hazırlandığını ve her şeyi bu gitarın sound'u üzerine kurduğunu söyledi: Kısa bir süreliğine daha gitar tutmak istiyordu. Ara ara beni arayıp gitarla ilgili komik ya da mucizevi hikayeler anlatırdı. Örneğin, bir gün Pretenders'la prova yapmıştı. Chrissie Hynde –ona hayranımdır– yüzünden bu gitarı satın almıştım, bu sefer de o Jeff'ten gitar almak istiyordu! Cezaze töreninden sonra annesi gitarı bana iade etti. En tuhafı, şimdi sanki o gitar tek başına çalıyor gibi! Ona ödünç verdiğimde, yeniydi ve çalması zordu. Şimdi, biraz yıpranmış, yara bere almış, ama birkaç kere dünya turu yaptı ve bütün müzik tarzlarına hizmet etti. Isındı, onu bu şekilde bulmak çok güzel.

Nihayet kendini bulduğu New York'u terk etmesi için, kayıt yapmak üzere Memphis'e gitmesi için bir sebep var mıydı?

Michael Tighe: Yola çıkmasından önceki son konserimizde, Jeff pantolonunun üstüne bir kadın elbisesi giymişti ve bugün ölümünden sonraki stüdyo albümü "Sketches – For My Sweetheart the Drunk"da yer alan bazı parçaları ilk olarak çalmıştık. Memphis'e gittikten sonra, Jeff parçalarını bitirmek için orada daha uzun süre kalmaya karar verdi. Memphis hem huzurlu hem de aynı zamanda elektrikli bir yerdir, yani çalışmak için ideal bir ortam. Düzenli olarak telefonlaşıyorduk, sesi bana orada hayatından memnun gibi geliyordu. Mekan değişikliği konsertrasyon için iyi oluyor. Tek başına çalışmak, içinin derinliklerine inme imkan veriyor. New York o kadar güçlü, kudretli bir makine ki, kısa sürede kapılıp gidiyorsun ve kırması zor alışkanlıkların içine giriyorsun. O kadar nazik ve cömertti ki, çok kişi onunla arkadaşlık etmek istiyor, peşinden koşuyordu ve sık sık da şeytana kapıldığını oluyordu sanıyorum. Bazı küçük kaçamak

lara direnmekte zaman zaman zorlanıyordu. Bu şehrin çılgin enerjisi bazen fazlasıyla yorucu, insanı tüketen ve zararlı bir hal alıyor, ve Jeff koca bir yığın işi bitirmek zorunda olduğunu düşünüyordu.

“Grace” tumesinin sonunda, bitip tükenmiş ve bıkkın görünüyordu. Baskı altında mıydı?

Michael Tighe: Zaman zaman sadece plak şirketinden kaynaklanan değil, genel baskı çok fazla güçlü olabiliyor. Jeff çok fazla şeyi üstleniyordu ve sonunda bitap düşüyordu. Turnede, sık sık gezintiler yapıyorduk ve dereden tepeden konuşuyorduk. Turneden önce de, turne sırasında da, turneden sonra da dostluğumuz sürüyordu. Zaman içinde ilişkimiz derinlik kazanmış, büyümüştü; ilk zamanlar, tek başına müzik yaptığı dönemde, sadece onu dinlemeye gidiyordum, konserlerinden sonra yemeğe gidiyorduk ya da gün boyu plakları alt üst ediyorduk. Turnede ilişkimiz yoğunlaştı, sanki aynı acayip ailenin üyeleri gibiydik. İnsan o kadar uzun süreyi birlikte geçince tek bir varlık gibi oluyor. Jeff’le tanışmadan önce, başka bir şey hedeflemeden, kendi kendime odamda gitar çalardım. Ama Jeff bende gömülü duran kapasiteyi ortaya çıkardı ve bunu geliştirmemi sağladı. Bana güç ve güven verdi. Bundan ötürü ona sonsuz minnettarım. Aynı zamanda, insanı kırıp geçiren bir mizah duygusuna sahipti: Sahnede parça aralarındaki skeçleriyle insanları katıla katıla güldürürdü. Çok az kişi onun aşırı derecede nazık olduğunu bilir.

Michael Clouse: Jeff eğer endüstriyle daha fazla işbirliği yapmış olsaydı, çok daha fazla başarı elde ederdi. Ama bu ondan daha güçlüydü. Bu nedenle de bugün Eski Kıta’da Amerika’dakinden daha iyi tanınıyor, çünkü Avrupa’da yeteneğin değeri biliniyor. Öyle sanıyorum ki, bitmek tükenmek bilmez turneler onu tüketiyordu ve kendini beslemeye, zenginleştirmeye ihtiyaç duyuyordu. Sadece müzik konusunda değil, büyük içsel fırtınalara kapılıyordu. Hayatına bir çekidüzen vermek istiyordu, bu da zaman alıyor ve ikinci albümün ertelenmesine neden oldu. “Grace” bir klasiktir. Ama tam olarak Jeff’in arzu ettiği gibi değil. İkinci albümde, hiçbir şeyi rastlantıya bırakmak istemi-

yordu, her düzeyde sözünü söylemek istiyordu: Bu albümün kendisinin olmasını istiyordu.

Memphis’e gittiğinde ne hissettiniz?

Brenda Kahn: Son karşılaşmamızda, sanki elveda der gibiydi, ama o zaman bunun farkına varmamıştım. Gecenin bir vakti beni arayıp yeni bir gitar olduğunu ve onu denerken mutlaka benim bateri çalmamı istediğini söyledi. O gece keyfim pek yerinde değildi, ama yine de ısrarı karşısında gittim. Birkaç saat çaldık, hatta kayıt yaptık; o kayıtları dinleyebilmeyi çok arzu ederdim. Bana daha sonra, başka zaman söyleme fırsatı bulamayacağı şeyler söyledi. Dostluğumuzdan ve benim yakındaki evliliğimden söz ettik.

Michael Tighe: Ortalama olarak Memphis’ten haftada bir, bazen de daha sık telefon ederdi. Beni endişelendiren bir şey yoktu. Jeff’in çalışmaya gömülme için yalnızlığa ihtiyacı vardı. Telefondaki son konuşmamızda çok gergin bir hali vardı. Şarkıların çok iyi yerli yerine oturduğunu, müziğin olgunlaştığını söylemişti. Bir ara bir şey almak için telefonda ayrılmıştı, odanın içindeki ayak seslerini işittiğimde, onu hayal etmeye ve kendimi orada hayal etmeye çalışmıştım. Geriye dönüp baktığımda, ölümü bana mantıklı geliyor. Bu denli enerji fişkıran müziğini insan yeniden dinlediğinde, daha o zamanlardan, bu müziğin onun hayatının ötesinde bir yerden geldiğini çok açık görüyor. Bana o kadar çok şey verdi ki.

Hiçbir sınırı yoktu. Biraz da bu sınırsızlık onu öldürdü. Mississippi, Kuzey Amerika’nın bütün sularının tek bir yerde toplanması demek. Tehlikeli bir nehirdir, kıyısında yaşayanlar bunu bilir ve kendilerini sakınırlar. Ama tam da ona yaraşır bir durum, ayağında koca botlar, üstünde koskoca, bol bir askılı palyaço pantolonu: hepsi suyla dolmuş...

Sağlığında da, ölüyken de. Öldüğünde, sanki öteden, uzaklardan gelen bir soluk gibi hissettim.

Bitiremediği ikinci albümü hakkında size neler söylüyordu?

Nathan Larson: İkinci albümü için Tom Verlaine’le çalışmaya başladığında, çok heyecanlıydı. Ama çalışmalar zor geçiyordu, hayal kırıklığına uğramıştı, tatmin olmamıştı, Memphis’te farklı bir ortamda, yeniden çalışmaya koyuldu. Yazmaya kendini verebilmesi için değişikliğe ihtiyacı vardı. Son konuşmamız sırasında, dört kanal üzerine kaydettiği demoların oturduğunu söyle-

mişti. Kesinlikle öleme arzusu taşımayan, çok olumlu ve sıcakkanlı birisiydi. O akşam, Mississippi’nin kıyısında yaşananın intihar olmadığını eminim. Mississippi’ye bakarsanız, karşı kıyının o kadar uzak olmadığını görürsünüz. İnsan kolayca, kafasından geçeni tahmin edebiliyor. Uç noktadaki durumları severdi, bu onu kamçıları. Sanki hep bir ayağı yerde, diğeriye ötelelerde gibiydi; insan neredeyse bir ruh gibi, bir hayalet gibi maddi varlığının kaybolacağını sanırdı. Bunun ezoterik geldiğinin farkındayım, ama hakikaten böyleydi. O nedenle de, geriye dönüp bakınca, ölümü şaşırtıcı gelmiyor. Bu bekleniyordu ve o bizi buna hazırlamıştı. Son telefon konuşmamızda bana bir sürü övgü yağdırmıştı. Bana büyük bir güç ve sanatçı olarak kendine güven verdi, bu çok büyük bir armağan. Bu anlamda, hayatının en zengin insanı ilişkilerinden biriydi.

Hal Willner: İkinci albümünün kayıtları sırasında, onu New York’ta stüdyoya davet ettim. O sıralar üstünde müthiş bir baskı vardı, Tom Verlaine’le çalışıyordu ve mutlu değildi. Projemin –ona bir şiir okutmak– onun kafasını dağıtacağı ve keyiflendireceğini düşünmüştüm. Ona birçok metin sundum, biri de Stanley Kubrick’in filminde, James Mason’ın Lolita’ya okuduğu şiirdi. O onun çok hoşuna gitmişti. Albümü ve taşınma işi onu çok meşgul ettiğinden, ancak Memphis’e hareket etmesinden bir gün önce stüdyoya girdik. Ben aynı zamanda, Terry Southern’la bir başka albümü bitirmek üzereydim. Bir Poe şiirini okuyacak sese ihtiyacımız vardı. Marianne Faithfull, Virgin Prunes’den Gavin Friday, Allen Ginsberg, şair René Ricard, hepsi oradaydı, hepsi Jeff’in dostlarıydı. Jeff daha önce hiç stüdyoda şiir okumamıştı. Bu onun için bir meydan okuma gibiydi. Ginsberg nasıl okunacağını ona göstermeyi teklif etti. İkisini yan yana otururken görmek çok güzeldi. Bu arada René kiskandı! Jeff o zamanlar pek mutlu değildi; zaten Marianne da üstünde eski püskü, partial bir palto, traşsız bir halde geldiğinde onu tanıyamamıştı. Ama Allen’la birden bir dönüşüm oldu: Jeff’in yüzü aydınlandı, her zamanki halini aldı. Dokuz kere kaydettik ve ertesi sabah Memphis’e gittik üzere yola çıktı. Geriye dönüp baktığımda, o akşam, New York’taki son akşamı, stüdyodaki son akşamı, sırtımda bir ürperti yaratıyor, özellikle de şiirin etkisiyle tabii.

Sonra birkaç ay arayla, Allen ve o öldüler.

Bütün hayatını kendisini kuşatan babasının efsanesiyle mücadele ederek geçirdi ve paradoksal bir şekilde, sonunda kendisi de bir efsane oldu. Sizce o, bu paradoksuz mizahi bir şekilde karşılar mıydı?

Brenda Kahn: Babasını doğru dürüst tanımamıştı, bu onun canını sıkıyordu. Bir kez daha buluşacaklarmış, ama o buluşmanın hemen öncesinde babası ölmüş. İkisinin ölümleri arasındaki paralellik beni çok sarsıyor, bu kadar büyük bir çakışma bana gerçek olamayacak kadar büyük geliyor. Hayatının kontrolünü elinde tutmak, Jeff için, imkansız hale gelmişti. O nehre kayıp da düştü mü, yoksa kendi isteği ve iradesiyle mi girdi, bilmiyorum.

Michael Tighe: Bugünkü Jeff Buckley efsanesinin bazı unsurları eminim onu hayal kırıklığına uğrattı ama, aynı zamanda, drama ve tumturaklılığa, abartıya da baylırdı. Sonuçta, her ne kadar bazı yanları feci iğrenç olsa da, bu gürültü patırtı o kadar da ağır bir şey değil. Arkasında bıraktığı altın madenlerine kıyasla, bunlar kedi pisliği sayılır.

Janine Nichols: İnsanlara, içinde bulunduğu duruma hep güvenirdi. Bazen bunun bedeli oluyor, bazen olmuyor. Bir anlamda, hiçbir sınırı yoktu. Bana kalırsa, biraz da bu sınırsızlık onu öldürdü. Mississippi'ye girmek kesinlikle onun yapabileceği bir işti. Mississippi, Kuzey Amerika'nın bütün sularının tek bir yerde toplanması demek. Tehlikeli bir nehirdir, kıyısında yaşayanlar bunu bilir ve kendilerini sakınırlar. Ama tam da ona yaraşır bir durum, ayağında koca botlar, üstünde koskoca, bol bir askılı paça pantolonu: Hepsu suyla dolmuş... Yapılacak iş değil. Ama aynı zamanda, onun kişiliğiyle çok iyi bağdaşiyor. Suyu güveniyordu. Onu büyük bir sanatçı kılan ve beraber takılması eşsiz bir insan yapan aldırmaçlığı hayret vericiydi.

Ölümünü nasıl öğrendiniz?

Michael Tighe: Onun tek başına bestelerini tamamladığı ikinci albümün nihayet kayıtlarını yapmak üzere gittiğimizde, Memphis havaalanına tur menejerimiz geldi. Jeff'in de bizi karşılamak üzere orada olacağını sanıyordum, ama bir arkadaşıyla birlikte otomobille bir tur atmaya çıkmıştı. Daha sonra ortaya çıktı ki, bizim uçağımız yere inerken, Jeff suyun içine girmişti. Onun evine gittik. Evi çok merak ediyordum, çünkü onun için özel, dinlendirici bir yer olduğunu biliyordum. Çok şaşırtıcı bir yerdi, sanki gemi gibiydi, ortam güzelliklerle doluydu. İnsan bazı evlerde ahşabın sanki soluk alıp verdiği hissine kapılır. İşte orası da tam öyleydi. Nesnelere yerleştirilmesi beni çok etkiledi, her şey milimi milimine bir kesinlikteydi sanki. Belki de ölmekte olduğu için. Sonra, telefon çaldı ve tur menejerimizin yüzü korkudan dondu kaldı. Jeff bir kavgaya ya da o türden bir şeye karıştı sandım. Ama Jeff Mississippi'nin kıyısından aşağı inmiş, nehre girmişti. Olayın olduğu yere gittik: Aynı zamanda hem sakin hem de iğrenç bir yerdi, fareler cirit atıyordu. Ama su berrak ve güzeldi, yüzmek istemiş olması neredeyse mantıklı gibi görünüyordu: Nehir size kollarnı uzatıyordu. Ay yükselmişti, yoldan çıkıncı bir hal vardı. Bugün sakin sakin anlatıyorum, ama o zaman hiçbir şey anlayamamıştım. Aynı gece, daha sonra, gittiğini anladım. Başlangıçta onu yeniden göreceğim umudunu taşıyordum. Ama bulutların hareketindeki ve o gece havanın ağırlığındaki bir şey bana tersini söylüyordu. Şok müthiş oldu, allak bullak olmuştum. Öfke ve yoksunluk duygusu arkadan geldi. Ben kendim de ölmüşüm hissine kapıldım, tamamen boşalmıştım. Ama yavaş yavaş hayat bana geri döndü. Hiçbir zaman olmadığı kadar yoğun ve çok daha güzel.

Ben zen'im

Jeff Buckley: Olayların çok fazla hızlı geliştiği gibi bir his taşıyorum. Hatta biraz yavaş bir tempoda –benim ritimimde– ilerlediği kanısındayım. Ünümün beni geçmesini istemiyorum, sadece şarkılarımla yargılanmak, değerlendirilmek istiyorum. İnsanların moda öyle buyurdu diye değil, seçim yaparak, tercih ettikleri için bana gelmelerini istiyorum. Benim yerim dergiler değil sahne, dinleyiciyle, insanlarla karşı karşıya, yüz yüze... Orada hakikaten bir şeyler oluyor. Gerisi, zevzeklikten başka bir şey değil.

Oldukça ağır bir imaj omuzlarına yükledi: Fez ya da Sin-é gibi moda kafelerde üniversite öğrencilerine ve New York'lu entellektüellere çalan bir songwritter olarak görünüyorsun.

Beni böyle gören insanlar nereden geldiğini bilmiyorlar. Ben her pazartesi akşamı, sıradan insanlar için, tek tük dostlarıyla Sin-é'de buluşan, işinden bunalmış insanlar için çalışıyorum. Ama entellektüeller de etten ve kemikten insanlar. Olgulardan ve bilgiden yorulduklarında onların da zihinleri tarafından yönlendirilmeyen duygulara ihtiyaçları var. Sin-é'nin vestiyerinde değer yargılarını, fikirlerini bırakmaya, ötekiler gibi kendilerini salmaya ihtiyaçları var. Ben entelijansiyanın özel mülk değilim. Benim mahallem New York'un Lower East Side'i. Tam sınırda oturuyorum. Bütün paryalar, itilen kakılanlar orada yaşıyor. Dolayısıyla, orası yaratıcı ve bayağı, insanların sanatlarıyla geçinmeleri için mücadele etmeleri gereken bir yer. Orada,

farklı, tuhaf olmak kabul edilir, herkes tuhaflığını sonuna kadar yaşayabilir. Ve haklı olduğunu gösterebilir. Amerika'nın onun dışındaki her yerinde, onları parmakla gösterirler, döverler, cadı gibi yakarlar, bir hiç bile olmadıklarını onların kafalarına kaktayla çalışır. **Onları bir röntgeni gibi, bir dikizci gibi seyrediyor musun, yoksa onlarla beraber mi yaşıyorsun?**

İki rolü de oynayabilirim. Ama o mahallede kendimi iyi hissediyordum. Hayatımda ilk defa kendimi iyi hissettiğim, doğanın bir hatası olduğum hissine kapılmadığım bir yer buldum. Orası, nihayet benim evim. Büyüdüğüm California'da yavaş yavaş tükenmeye başlamıştım, tıpkı deposu delinmiş bir otomobil gibi. Ve benim zihnim çok benzin harcıyor. (suskunluk) Eriyip, çöküyordum. California yıllar boyunca benim içimi boşalttı, New York yeniden şişirdi, cömert, eli açık bir şehir. Önemli bir plak şirketiyle sözleşme imzaladım, ama mahallede kimsenin bana tavrında bir değişiklik olmadı. Hâlâ hayatını müzisyen aramakla geçiren gitarlı zavallı oğlanım. Eskisinden daha zengin değilim: Milyonlarca dolar talep etmek yerine, özgürlüğümü temin etmeyi ve

uzun vadeli davranmayı tercih ettim. Benim için başarı şu demek: Sürmek, devam etmek... Sin-é'de yüzyıllar boyunca çalabilirdim. Yaşadığım sürece, bu barları ziyaret edeceğim. Oradaki ortamı, havayı, tumturaklılığı seviyorum. Oda büyüklüğünde bir salonda az

sayıda insanın dikkatini saatler boyunca uyanık tutmak önemli bir meydan okuma. İyi bir hikaye anlatıcısı olmak ne kadar zor ve ne müthiş bir iş! Günün birinde bunu becermek, meşaleyi devralmak istiyorum.

California'nın sana göre olmadığını ne zaman anladın?

Daha ufak çocukluğumdan beri, her zaman konfordan nefret ettim. İstikrarı, duraganlığı, etraftaki uyusukluğu reddeden, gözünü budaktan sakınmayan bir tiptim. California'da

her şey düz, doğru, netti: Bütün dehşetle Americana. İğrenç, korkunç banliyö yaşamı, çörekler pişirmek, dehşet... Bununla birlikte, çöl, dağlar, deniz, inanılmaz sanatçılar vardı. Ama o zamanlar onu fark edebilmek için biraz fazla küçüktüm. Neyse ki, annem hayatını habire taşınmakla geçiriyordu, bu da benim solgun yaşamıma biraz renk katıyordu. İnsanın köklerinin olmaması uyarıcı, heyecan verici, ürkütücü bir şeydi. Ama yine de, zaman zaman bundan utanç duyuyordum. Arkadaşlarının gözünde, başarısızlığı, süreklilik-

Ünümün beni geçmesini istemiyorum, sadece şarkılarımla yargılanmak istiyorum. İnsanların moda öyle buyurdu diye değil, seçim yaparak bana gelmelerini istiyorum. Benim yerim dergiler değil sahne, insanlarla karşı karşıya, yüz yüze. Orada hakikaten bir şeyler oluyor. Gerisi, zevzeklik.

ten yoksunluğu temsil ediyordum. Hiçbir zaman bana güven duymuyorlardı, hep bugün yarın yokolacağım hissine kapılıyorlardı. 12 yaşındayken, geleceğimin New York'ta olduğuna karar verdim. Benim gibi bir çocuk için, adam olmaz bir hayalperest için, New York bir saplantıydı. New York'un ayağıma gelmesi için televizyonu açmam yetiyordu: diziler, Bugs Bunny'nin aksanı, King Kong... Bu görüntülerden yayılan imaj ve atmosfer beni kendimden geçiriyordu. Sonra ayrıca, Lou Reed, Patti Smith, Creem dergisi vardı... Derginin kapağındaki o fotoğrafı hâlâ çok iyi hatırlıyorum: Kolunda bir sırıngayla Lou Reed sahnede. Onunla karşılaştığımda bu fotoğraftan bahsettim, öfkeden deliye döndü.

Doğudan batıya o büyük yolculuğu hangi vesileyle yaptın?

Babamın anısına düzenlenen bir konsere katılmamı istediler. Los Angeles'da neyim var neyim yoksa hepsini sattım, hiç kimseye tek bir şey söylemeden yola çıktım. Ülke felakete doğru giderken, her şeyin yolunda olduğunu iddia eden California'lı devekuşlarına artık tahammül edemiyordum. New York'ta, en azından, şiddet elle tutulur bir halde, yüzünü ör-

temiyorsun. Gerçeklerden kaçmanın imkanı yok. Yıllar boyunca, Harlem'de yaşadım. Herkes bana adımla hitap ediyordu, ne soyuldum ne saldına uğradım. Bu bir tercih değildi: Kız arkadaşım beni terk etmişti, kendimi orada umutsuzluk içinde buluverdim, bütün New York'un en iyi eroininin bulunduğu Needle Park (İğne/sırınga park) denen yerin yanbaşımda. Yine de, bu şehir beni asla hayal kırıklığına uğratmadı. Büyüdüğüm bölgeyi, dostlarımı, ailemi, tanıdığım bildiğim ve anladığım her şeyi terk edip gelmiştim, ama beklediğim her şey burada, elimin altındaydı. Burada kalabilmem için iki kolumu kesecek olsalar, yine de bu şehri tercih ederdim. Ama yine de, Tanrı bilir ya, ilk başta yalnız ve yoksuldum. Hatta şehrin beni yutacağından bile korktum, ama şoku atlattım.

Dengeye kavuşmak için böylesi bir değişikliğe ihtiyacın var mıydı?

California çok büyüktür, ama orada kendimi geliştirebileceğim bir santimetrekare bile yerim yoktu. Halbuki New York gibi dar bir yerde, serpilip gelişmek için harika bir alan buldum. Burada da sürekli bir rekabet var: metronun kapısına ilk varmak için, taksiye binmek için... Ama ben zen'im: Kan basıncımı yükseltmek için hot-dog kuyruğunda sıranın başını kapmak için mücadele etmekten başka yöntemlerim var... (gülüyor) Sanki evimi iki milyon kişiyle paylaşıyormuşum gibi hissediyorum. Hiçbir şey bana bir insanın yönünü bulmasına yardım etmekten daha çok zevk veremez. Hiçbir zaman bu denli bir topluluğa ait olduğum hissini, bir köyde yaşadığım hissini duymadım.

Müziğe ilk başlaman nasıl oldu?

Öyle, bir gün geldi de müzikle ilgilenmeye başladım diye bir şey hatırlıyorum. Bütün anılarım, en eskiye uzananlar dahi müzikten ibaret. Müzik benim besinimdi, tam bir oburluk vakası. Konuşmaya başlamadan önce şarkı söylemeye başladığımı sanıyorum. Büyükannem bana İspanyolca şarkılar öğretirdi, ellerimi nasıl yıkamam gerektiğini falan öğreten çocuk şarkıları... Annem bir klasik müzisyeniydi. Her akşam, ninniler mırıldanarak beni uyuturdu. Bu "ninni" anıları Simon & Garfunkel, Beatles, Barbara Streisand şarkılarına dayanıyor.

"Come Together"daki bateri sound'u bütün çocukluğum boyunca beni çok etkilemişti. Devasa bir telefon kadrınının gürültüsü gibi geliyordu bana. Arabadayken hiç durmadan müzik dinlerdik. Sesler beni büyülerdi, pedalların "wah-wah" sesi gibi... Anlamsız şeyler kurardım: O ses bana göre işkence edilen bir hayvanın sesinden başka bir şey olamazdı. Bütün bu ses muammalarına bir nokta koymaya karar verdim. Böylece, beş yaşındayken müzik benim için çok şahsi bir iş haline geldi. O zaman, ilk defa plak almama, müzik setini kullanmama izin verildi. Annemin sadece Volkswagen tamiri yapan araba tamircisi ikinci kocasının izinden gidiyordum. İki koskoca mavi gözü olan dev gibi bir adamdı. Benim gözümde Noel Baba'nın bir eşi ya da onun oğlu gibiydi. İki haftada bir, beş yeni albümle çıkagelirdi. Adet olmuştu, evi yeni seslerle doldururdu: Moody Blues, Grand Funk Railro-

ad, Joni Mitchell, Cat Stevens, Booker T... Otomobile biner binmez "Led Zeppelin 2"yi koyardı. Saatler boyunca albümlerin kapaklarını incelerdim. Bazıları, mesela Pink Floyd'un kiler beni ürkütürdü.

Bu oburca merak hep sürdü mü?

Asla o kadar güzel albümler olmadı. Belki Stereolab, Codeine, Melvins, Cocteau Twins -eski bir aşk hikayesi-, Pavement... Ve Morrissey, tabii ki. Smiths için, bu son büyük grubun şerefini teslim etmek için çok savaştım. Bir gün Johnny Marr'la beraber çalışabilmek için her şeyi verdim.

Müzikal açıdan özel birisiyle aranda bağ olduğunu hissediyor musun?

Bugün kendimi çok yalnız hissediyorum. Beni American Music Club'la karşılatıyorlar, ama ben bir alaka göremiyorum. Aynı zamanda, yeni-

Özellikle de büyük bir tutkuyla sevdiğim harmonyumlar. Bu şekilde amatör ruhumu hep koruyorum. Müziğe yeni başlayan birisinin masumiyetini koruyorum. Bu yaşımda otomobil kullanma dersi alsaydım, hiç şüphesiz çok tehlikeli olurdu. Ama armonikayla birisini nasıl öldürebilirim, bilemiyorum doğrusu.

İlk EP'nde bir Piaf yorumu da var. Evinizde bu türden albümler de dinlenir miydi?

Nusrat Fateh Ali Khan'a ya da Piaf'a aşık olmak için hasta ruhlular olmak lazım... Piaf'ı okulda, bir derste keşfettim. Anında beni yerle bir etti, ama tuhaf bir şekilde, yaşım büyüdükçe git-tikçe daha fazla bir ihtiyaç haline geldi. 22 yaşına geldiğimde, Piaf'sız olmam imkansızdı. Bu, tamamen akli mantığı aşan bir tutkuydu. Bazı gruplardan yıllarca nefret ettiğim oldu, sonra günün birinde birden şarkılarından birine gayet fiziki bir ihtiyaç duyduğumu hissediyordum. Annem olağanüstü hoşgörülüydü, hiç sorunsuz Sly & The Family Stone'un neşeli havasından Judy Garland'a geçiyorduk. Eklektizm kadınlara özgü hakiki bir özellik: Kız arkadaşlarım pekala Johnny Cash de, Snoop Doggy Dogg ya da "En Güzel Piano parçaları" da, Metallica da alabiliyorlar. Oğlanlar çok fazla seker.

Annem de baban da hayatlarını müzik üzerine kurmuştu, senin yerinde olsa başka pek çok çocuğun müzikten içi dönmüş olurdu herhalde...

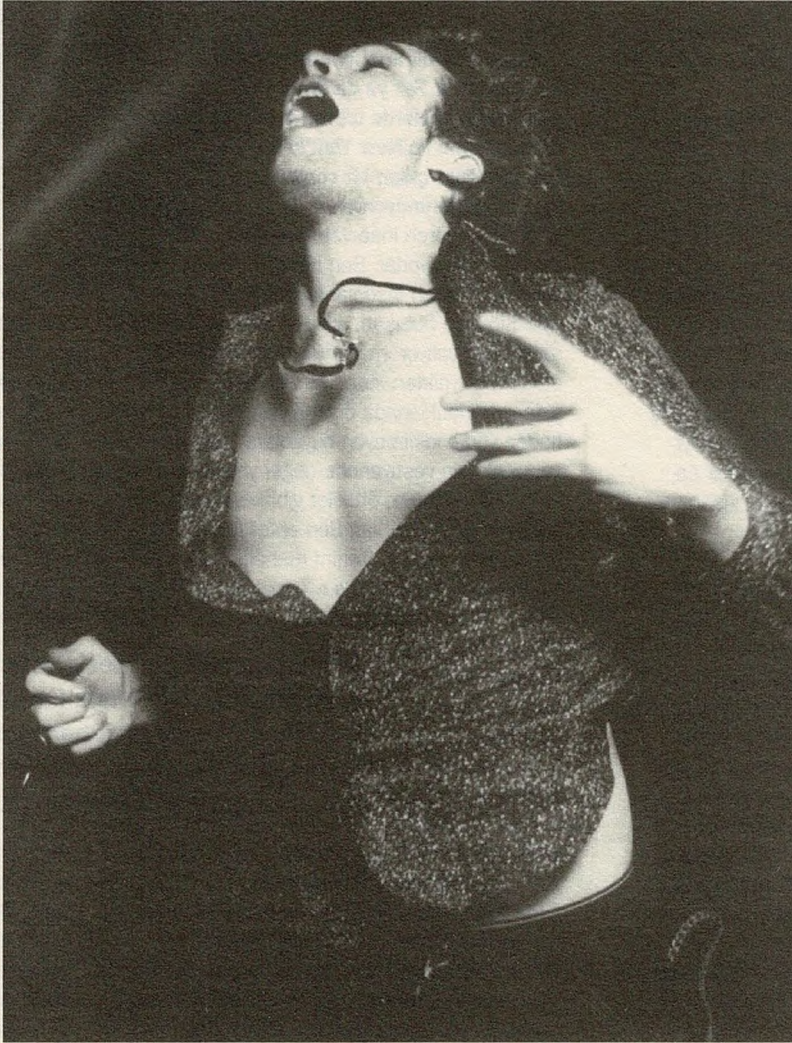
Annem ev işi yapmaktansa Mendelssohn çalmayı hayal ederdi. Kocası habersiz bir şekilde eve geldiğinde, onu piyanonun başında görünce deliye dönerdi. "Ne halt ediyorsun sen ha? Bu evin hali ne böyle, domuz ağılı gibi!" Zavallı piyanonun tozunu almakta olduğunu söylemek zorunda kalırdı; halbuki bütün öğleden sonra bana Chopin çalmış olurdu. O havaya, o ortama bayılıyordum, her şey benim için müzik oluyordu: evin burnunun dibinden geçen trenler, alçaktan uçan uçaklar... **Okulda marslı gibi görülüydün herhalde...**

Arkadaşlarım vardı ama, müzik hakkında konuşabileceğim kimse

yoktu. Bunu kimseyle paylaşmak istemiyordum, benim sırrımdı. Bazen günler boyunca bazı albümleri baştan sona ezberlemeye çalışırdım. Teyzem bana bakmaya geldiğinde, yanında kız arkadaşlarını da getirir, bana bu albümleri söylättirirdi. Altı yaşındayken, doğal olarak, piyano ve gitar çalmaya başladım. Annem televizyonda ki hiçbir klasik müzik programını kaçırmazdı, piyanist yarışmaları falan... Ne zaman bir melodi duysam, hemen koşarak iner, televizyona bakardım, özellikle de hayranlık duyduğum Elton John olduğunda... Müzikle uğraşmak istediğimi, hayatımı müzikle geçirmek istediğimi biliyordum, ama hiçbir zaman bir rock-star olmayı düşünmüyordum. Kim olursa olsun, herhangi bir kimsenin üzerinde iktidarım olmasını asla istemem.

Sosyal bir çocuk muydun?

Her zaman yalnız oldum. Her zaman kendimi sa-

den doğan folka ait olduğum söyleniyor. Bence folk yıllar önce öldü, Bob Dylan'ın elektro gitarıyla sahnede öldürüldü. Tek başıma, elimde bir gitarla müzik yapıyor olma, folk yaptığım anlamına gelmez. Bir gün, biliyorum ki Thurston Moore Sonic Youth'dan ayrılıp, sadece gitarla bir solo albüm yapacak, sana garanti ederim ki, bu bir folk albümü olmayacak. Liz Phair, Violent Femmes'a folk'a olduğundan daha çok şey borçlu, Beck ise bu müzik için fazla anızlı. Müzik hakkında olur olmaz şeyler söylenmesi hiç hoşuma gitmiyor, bu çok fazla ciddi değil: Ben akademik anlamda ciddi değil: Ben punk felsefesinden, teknolojiyi hor gören bu anlayıştan geldiğimi hissediyorum. Ama kendimi ifade etmek için artık başkalarına ihtiyaç duymuyorum. Ben bir emekçiyim, ilerleme kaydetmeyi, gelişmeyi seviyorum. Ama belli bir saflığı korumak için, durmadan yeni enstrümanlar satın alıyorum.

kar, hantal, şişko ve çirkin hissettim ve hâlâ da öyle hissediyorum. Dolayısıyla, pek dışarı çıkmıyordum. Yalnız olmak belli bir yere ya da insanlara bağlanmanın bir yolu: En ufak bir pişmanlık duymadan, aklım arkada kalmadan anında çekip gidebilirdim. Yaştlarının babaları gibi konuşmasını tiksintiyle izleyen bir yabancı gibiydim. Çok fazla geziniyordum, bayağı sigara içiyordum, beni ödevlerimden, derslerimden uzaklaştıracak ne varsa yapıyordum yani. Sonra birdenbire okulda hiçbir şey yapmamaya karar verdim. Öğretmenlerden birisi "bell curve grading" (çan eğrisi'ne göre notlama) sistemini anlatmıştı. Yani, derslerime iyi çalışıp, sınavlarda iyi not aldığım zaman, bu, sınıfın tembellerinin işine yarayacak, onları yukarı çekecekti. Öğle teneffüslerinde beni dövmekten başka bir şey düşünmeyen bu şişko tembellerine yardımcı dokunacak herhangi bir şey yapmam söz konusu bile olamazdı. Dolayısıyla, silahları bıraktım, sınıfın ineklerinin ortalamayı yükseltmek için birbirlerinin hakkından gelmelerini bekledim. Bu, evde okuyup kendimi eğitmeme engel değildi. En büyük utancım, sınıf başkanı olup bu sefilleri temsil etmem, sistemle uzlaşmış olmamdır. Okuldaki en uzun saçlı bendim, sürekli olarak ibne muamelesi yaparlardı bana. Bir gün, bir hokey maçından sonra, makası kaptığım gibi saçlarımı mahvettim. Tek pişmanlık duyduğum şey Ruth Wilcox'a -Avrupa tarihi öğretmenim- benim için ne kadar önemli olduğunu söylememiş olmamdır. Lisedeyken herkes ben-

den nefret ederdi, ben de onların cehaletini hakir görürdüm. O canavarlarla bereber bir şeyler yapmak, onların arasında kalmak, onlarınkine benzer bir varoluş sürdürmek imkansızdı. Tek bir arkadaşım vardı, Jason, onunla birlikte, gençlerin gidebildiği Woodstock adında bir kulübe giderdik. Şanslı günlerimizde, ışıkla ilgilenmemize izin verirdi, hatta müzik yapıp kızlarla konuşabiliydik. Kızlar bakımından çok şanslı değildim. Ama bu durum o kadar da canımı sıkıyordu: Oradaki kızlar da pek matah değildi.

O zamanlardan yazmaya başlamış mıydın?
O dönemde, ne kadar tatminsiz olduğumun, ne denli bir yoksunluk içinde olduğumun farkında bile değildim. Yazdığım zamanlar kendimi güvende ve iyi hissediyordum. Yazarken yazarken anladım ne derece uyumsuz olduğumu. Disneyland'in bulunduğu Anaheim şehrinde, zengin bir yahudi-hıristiyan banliyösünde büyüdüm... Tanrım, bu götverenlerden ne biçim nefret ettim... Ve bana pahalya ödettiler. Yazmak hakiki bir acıydı çünkü, yavaş yavaş, kendimi keşfediyordum. Ve gördüğüm şey de o kadar güzel değildi. Olmamıştım, kendimi çok hayal kırıklığına uğratiyordum.

Solo bir kariyer yapmayı mı, yoksa bir grup kurmayı mı arzu ediyordun?
Eğer Jeff Buckley adı altında kayıt yapıyorsam, bu bir dizi durumun sonucu: Bir grup kurmak ve sesimi bulmak üzere müzisyenleri çekmek için tek başıma gitar çalarak müzik yapıyordum. Ve bu şekilde sözleşme imzalamıştım. Ama bataristim ve başçım olmasa, bu müziği yapamazdım. Müzikte aradığım şeyi somutlaştırmamı onlar sağladı. Çocukluğumdan beri, hep gruplarla müzik yaptım. Benim açımdan, solo şarkıcı yoktur. Bob Dylan bile, o ne büyük grup öyle!..

The Band'le, Robbie Robertson'la sahneden atıldı, ama hiçbir zaman o kadar iyi bir grubu olmadı. O zamanlar şu sersem Mick Jagger'dan çok çok daha iyiydi. "Ballad of a Thin Man"de adeta çıldırır, tehlike arzeder. Onun video kasetini seyretmekten hayatta bıkip usanmıyorum. Kendi duruşumu bulmam için başkalarına ihtiyacım var. Sahnede kontrolüm dışına çıkan bir şeyler oluveriyor.

İnsanı korkutuyorsun, sanki transa geçiyor gibisin...

Benim açımdan, trans, bu vücutla, bu zihnin, bu ruhun mükemmel bir şekilde bir olmasıdır... (tikintiyle kendisine bakıyor) Söylediğim şeyle hissettiğim arasında artık en ufak bir fark yok, bu beni her zaman cezbeden bir duyguydu. Cinsellik gibi: Öyle bir an gelir ki müdahale edemezsin, kendini bırakman, teslim olman gerekir. Bana kalırsa, bir tek seks bu dünyayı kurtarabilir. Bütün bileşimler, mümkün olan bütün pozisyonlar, ama sonuçta, kendimi ölümsüz hissettiğim o an var ya...

Bu hali başka yollarla da anyor musun?

Grup olmasa, bateri olmasa bu hali yakalayamam. Ya da uyuşturucuya başvuracaksın o zaman. Alkol de aynı işi görüyor ama, benim daha az ilgimi çekiyor. Bütün veriler zaten bende, onların serbest kalması, açığa çıkması için ge-

Nusrat Fateh Ali Khan'a ya da Piaf'a aşık olmamak için hasta ruhlu olmak lazım... Eklektizm kadınlara özgü hakiki bir özellik: Kız arkadaşların pekala Johnny Cash de, Snoop Doggy Dogg ya da "En güzel piyano parçaları" da, Metallica da alabiliyorlar. Oğlanlar çok fazla sekter.

lip kapıları açmak yetiyor. Benim yerime düşünen, arabamı kullanan, çocukları uçuran eroin değil. O sadece kanın içinde dolaşan ve vücudun belli bir noktasını harekete geçiren bir madde. Çok eski ve çok doğal bir pratik. Eroin hiçbir zaman, hiç kimsede yepyeni endokrin hormonları yaratmamıştır, sadece zaten varolanlardan bazılarını uyandırmakla yetinir. İnsanın kendi üzerinde böyle bir denetimi olması güzel bir şey. Tehlikeli olan, bütün her şeyi uyuşturucunun sırtına yüklemek, eroine şapka çıkarırken kendi sorumluluklarını kabul etmemek. İşte o zaman, köpeği olmadan bir yere gidemeyen körler gibi oluyorsun. Köpek de nereden karşıdan karşıya geçmek gerektiğini, ezilmemek için ne yapılması gerektiğini illa bilme-yebiliyor. Pakistan dilinde, "sadece uyuşturucu altında ulaşılacak bir bilgelik biçimi" anlamına gelen bir sözcük var. Bu bilgelige, ölümlülerin çoğu yaklaşamaz. Ben uyuşturucu kullanmayı seviyorum. Bunda hiçbir kötü yan yok, yeni yollar, yeni kapılar açıyor. Bununla birlikte, arabamın anahtarlarını ona teslim etmem... (gülüyor) Kimseyi tehlikeye sürüklediğim sürece, kendimi kaybetmek beni rahatsız etmiyor. Genellikle uyuşturucu aldığımızda, çok sevdiğin birisine rastladığın anda hissettiğine benzeyen bir keyif alıyorum. Ona, onu sevdiğini itiraf ettiğinde, mavi mavi kıvılcıklar çıkar. Bu duruma uyuşturucusuz da ulaşılabilir, ama uyuşturucu işi kolaylaştırıyor. Uyuşturucuyu bırakabilirim, ama onunla benim aramdaki, ta çocukluğa uzanan eski bir hikaye.

Zaman zaman korktuğun olmuyor mu?

Uyuşturucudan hiçbir zaman korkmadım, ama onu satanlardan korkarım. Ne yaptığımı biliyorum. İlk defa uyuşturucuyu bana annem vermiş-

ti, çünkü sokakta gidip de almamdan, oradan alacağım maldan korkuyordum.

Sonunun babaninki gibi olmasından korkmuyorsun?

Babam benim önümde bir örnek değil. Daha ben doğmadan evi terketmiş. Onun benim üzerindeki tek etkisi, yokluğu. Evin erkeği bendim, onu özlemiyordum. Onunla sadece bir kere karışlaştım, ölümünden çok kısa bir süre önce. İşte o zaman, onu özlediğimi farkettim. Hakiki bir babayla ve birbiriyle anlaşılan bir anneyle beraber büyümek çok iyi olurdu. Ama neyse, ayakta kaldım işte.

Seni onunla kıyaslamalarını nasıl yorumluyorsun?

Benim hayatımı etkiledi, ama müziğimi değil. Albümlerini hiçbir zaman tam olarak zevk almak için dinlemedim, onları hep inceledim. Beni onunla kıyaslamak, anlayabildiğim bir kolaylık. Ben bunun doğru olmadığını biliyorum. Ama bu nedenle ona sitem etmem de anlamsız, onun hiçbir kabahati yok bu konuda. Karşılarında babamı görünme umuduyla peşime düşen hippilerden gına geldi. Onları hayal kırıklığına uğrattığım hiç şüphesiz.

Transa geçmek senin için adeta dinsel bir ritüel anlamına da geliyor mu?

Voodoo küçümsenemez. Binlerce yıldır, kuşaktan kuşağa aktarılıyor. Orada, toprakla, güçler arasında bir bağ var. Bu televizyon değil, beyaz büyücünün voodoo'su... Ben, dindar olduğumu kabul etmeliyim. Ama tanrı adına yeryüzünde yapılan organizasyonlara da inanmıyorum. Rahipler, papazlar, bütün o tanrıyı temsil eden her şey, bunlar akıl hastalarına göre şeyler... Peki yani şimdi tanrı orada sadece cezalandırmak için mi, ödüllendirmek için değil mi? Bir baba, ama anne yok. Kutsal Üçlü'de hiçbir kadın yok. Ne korkunç, ne büyük bir hata! İncil'de eleştirilmeyen tek kadının, hayatında hiç düzüşmemiş olan Meryem olması ne korkunç. Kulağıyla bebek yaptı. Hayır, hayır, ama hakikaten, ne büyük aptallık! Hayatımda asla, hiçbir zaman düzüşmemiş, üstelik de bununla gurur duyan birisinin verdiği herhangi bir öğüde kulak vermem. Papa, cinselliğe ne büyük bir küfür, kadınlara ne büyük bir küfür! Bütün dinlerimiz erkeklerden yana, hepsi beni tiksindiriyor. Toprağı da aynı hor-görüyle işlememize şaşmamalı: Ona tecavüz ediyoruz, onu mahvediyoruz, onun düşüncesine kulak vermiyoruz. Bütün bunlar insanın huzurunu bozuyor, allak bullak ediyor. Ben huzuru kaçmış bir insanım... (gülümsüyor)

Çok da karamsar mı aynı zamanda?

Pembe gözlükler takmayı reddeden bir iyimserim. Müziğim hiçbir zaman karamsar değildir, melankoliktir. Melankoli kendimi iyi hissettiğim bir duygu. Kendi kendine yaltaklanmaktan nefret ederim, benim midemi bulandırıyor. Ama, kendimden, ruhumdan biraz olsun bir şey koymadan, şarkılarımın dışında durarak da yazmam. Öyle olsa, çok erkeksi bir tavır olurdu. Ama benim şarkı sözlerim, bu anlamda, daha ziyade kadınsı. Sevdiğim bütün müzikler de böyle: karanlık, melankolik... Duke Ellington hariç, ondaki içinin derinlerinden gelen neşe genellikle benim yaralarımı dağılıyor. Bir sonraki albüm, kuşkusuz daha neşeli olacaktır, ama bunun öyle olması imkansızdı. İsteddiğin kadar, nazik, hoş, eğlenceli, cömert ol, bir aşk ilişkisinin bitme tehlikesi hep vardır. Kimse kendini bundan muaf tutamaz. "Grace" kıskançlığın, terk edilmiş bir zavallının albümü.

Önce Mc Sultan'dılar: Türküleri tekno ortamında dünyanın farklı sesleriyle harmanlıyorlardı. Şimdi grubu küçültüp Eden oldular: Bu kez kendi şarkılarını ambient, tekno ortamında seslendiriyorlar. Viyana'da yaşayan Özden Öksüz (vokal, saz), Metin Yılmaz (vokal, saz, mey, zurna) ve Vlado Dzihan'dan (klavyeli çalgılar) oluşan Eden ilk albümünü geçtiğimiz günlerde yayınladı. Gruptan Özden ve Metin'i Türkiye'de yakaladık. Hemen teybizizi uzattık...

AVUSTURYALILAR UZUNHAVA DUYDUĞUNDA “KARNİNİZ MI AĞRIYOR?” DİYOR

Viyana'dan başlayalım isterseniz. İkinci de küçük yaşlarda Viyana'ya gittiniz, değil mi?

Özden Öksüz: Metin abi de, ben de küçük yaşlarda gittik diyebiliriz. Ben 12 yaşında gittim. Metin abi de aynı yaşlarda gitti sanırım. Şu an 25 yaşındayım. Biz Adana'daydık. İlk önce babam gitmişti. Birkaç yıl sonra bizi de yanına aldı. Ortaokuldan öğrenimime devam ettim. Franz Schubert Konservatuarı'nda okudum. Türk müzik gruplarıyla müzik çalışmalarını yaptım. Ama gerçek anlamda ilk kez MC Sultan'la müzik yapmaya başladım diyebilirim.

Metin Yılmaz: Ben 1980'de geldim Viyana'ya. Ben de 12 yaşındaydım. Geldikten üç gün sonra Türkiye'de darbe oldu. O yıllarda ortaokulda okuyordum. Daha sonra ben de konservatuar da okudum.

Siyasi ortamdan etkilenerek mi gitmişsiniz?

Metin: Babamlar zaten oradaydı. Yaz tatiline gelmişlerdi. Ortamın kötü olduğunu biliyorduk. Benim için önemli değildi ama babamlar için kötü bir atmosferdi. Ne pahasına olursa olsun beni götürmek istediklerini söylediler ve Viyana'ya geldik.

O yıllarda çok Türk var mıydı Viyana'da?

Metin: Türkler tabii ki çoktu. Türkler her yerde çok. Bu bizim için de iyiydi. Pek çok arkadaşımız vardı. Onlarla müzik grupları kurduk. Yabancılar da vardı aramızda. Mesela Kardelen adında bir grubumuz vardı. Özden'le orada tanışmıştık. O grupta pek çok konsere çıktık.

Peki yaptığınız müzikleri kimler dinliyordu?

Metin: Kardelen'i filan Türkler dinliyordu. Ama Viyana yapı itibarıyla dünyanın dört bir yanından insanların yaşadığı bir kent. Dolayısıyla müziklerimize farklı kültürlerden insanlar da ilgi gösteriyordu. MC Sultan'la olay daha da ciddileşti. Gruptaki yedi arkadaş da farklı kökenden geliyordu. İki Avusturyalı, bir Afrikalı, bir Alman-İtalyan, bir Amerikalı vardı grupta. Grubun üyesi olmayan insanlar da katılıyordu baze. Türklerden çok yabancılar vardı etrafımızda. Ama Türk ya da yabancı olması farketmiyor. Yeter ki müziğimizi anlayabilsin dedik.

Viyana klasik müziğin merkezi. Sizler de klasik müzik eğitimi almışsınız. Neden başka müziklere yöneldiniz?

Metin: Beni kişisel olarak klasik müzik fazlasıyla tatmin etti. Ama yapmak istediğim müzik o değildi. Klasik müzik çok güzel bir müzik ama fazlasıyla geliştirilmiş bir müzik. Ben sonuçta bilinen parçaları çalıp üzerine bir şeyler katamama çağımı düşündüm. Müziğin bu kadar fazla geliştirilmiş olması beni sıkıyor açıkçası. Bir de buradan giderken aldığımız bir kültür var. Ama orada büyüyünce bu kültüre başka şeyler de katıyorsunuz. Diğer kültürlerle duygusal bir ilişkiniz başlıyor. Bu yüzden müziğe sırf ilgi duyduğunuz

için değil, bizzat hissettiğiniz için giriyorsunuz. Mesela MC Sultan'la "Cane" türküsünü söylüyorduk. "Cane" Kürtçede bildiğim kadıyla arkadaş, dost demek. Afrikalı arkadaşımızın dilinde de aynı anlama geliyormuş. Herkes müzik evrensel diyor, ama o evrensellik küçük küçük parçalardan oluşuyor. Bu parçaların eminim ki birbiriyle ilişkisi var. Müzik de bunun için güzel bir araç.

Sizin kuşağınızın Viyana'da nasıl bir ortamı var?

Özden: Viyana az önce konuştuğumuz gibi klasik müziğin göbeği. Enternasyonal müziğin de göbeği olması gerek bence. Pek çok kültürle besleniyor çünkü. Tarihi buna elverişli. Ama kitle çok az. Havası, suyu, doğası mükemmel ama sanatsal yönü giderek azalıyor gibi geliyor bana. Devletin Viyana'ya ve diğer kentlere müthiş baktığı bir gerçek. Ama kitleden kesinlikle memnun değilim.

Avusturya'daki son seçimlerde Türklerin yoğunlukta olduğu yerlerde aşırı sağcılar, faşistler kazandı galiba...

Metin: Evet. Türklerden de onlara oy verenler oldu. "Adamlar haklı" diyen Türkler gördüm. Tabii böyle basit düşünenlerin sayısı çok az. Avusturya küçük ama genelde Avrupa'da sağcı partilerin fazla oy alması tehlikeli bence. Sağcı Avusturya Özgürlük Partisi de Alman-Hitler geleneğinden bir parti. "Namusumuz için yaşanz" vs. gibi sloganları var. Yabancılar baskı Sosyalist Parti döneminde de vardı, bu bir gerçek. Ama şimdi biraz daha belirgin. Şunu söylemek gerekir: Avusturya'da halk çok duyarlı. O parti iktidara ortak olduğunda yüzbinin üstünde insan sokaklara döküldü. Hâlâ yürüyüşler yapıyor. Bir de Avrupa'nın ağız bir kere yanmış, Hitler'den dolayı. Sevindirici olan şu ki, böyle bir parti Almanya'da iktidar olmadı. Öyle olsa daha tehlikeli olurdu. Buradaki oyların çoğu tepki oylarıydı. O yüzden fazla bir şey yapamıyor faşistler. Türkiye'de de sağcı parti iktidara ortak. Sonuçta ona karşı durmak gerekir.

Lou Reed Viyana turnesini iptal etmişti, sizin de benzer bir tepkiniz oldu mu?

Evet, oldu. Viyana Belediyesi'nin her yıl düzenlediği büyük bir müzik organizasyonu var. Dünyanın dört bir yanından müzik grupları gelecekti. Biz de katılacaktık. Ama bütün sanatçılarla birlikte protesto ettik ve katılmadık.

Viyana'ya gittikten sonra Türkiye'ye gelip gittiniz mi?

Metin: Ben aşağı yukarı 12 yıl hiç gidip gelmedim. 80'li yıllarda Türkiye'de neler olup bittiğinden açıkçası gazeteler dışında pek haberim yoktu. 92'den sonra aşağı yukarı her yıl geliyorum.

Buradan neler dinliyordunuz?

Metin: Açıkçası ilk önce böyle bir arayışa gir-

dim. Kendi tarzımda bir şeyler bulamadım. Türkiye'den gelen insanlardan en çok duyduğum müzik arabeskti. Bana çok enteresan geldi. Aşırı derecede duygusal, ama bence oturmamış bir müzikti. Daha sonra pop müzikleri dinledim. O yıllarda müthiş bir pop akımı vardı. Bu işi iyi yapan insanlar da var, ama kötü yapanlar çok daha fazla bence. Popçuların albümlerine baktım ve şunu gördüm: Tüm popçulara aynı insanlar söz-müzik yazıyor, aynı insanlar çalıyor, aynı insanlar klip çekiyor. Bu, müzikten çok bir fabrikaya benziyor. Dünyada müzik böyle araç olarak kullanılıyor ama bu kadar da fazla olmaması lazım. İşin içinde azıcık da olsa insanların yaşadıkları şeyler, duyguları olması gerekir.

MC Sultan nasıl ilgi gördü?

Metin: İyi tepkiler geldi. Satış açısından Türkiye'de de, Avusturya'da da önemli bir grafik yakalayamadı ama güzel eleştiriler geldi. Avusturya'dakiler daha olumluysa bence. Türkiye'deki insanlara fazla hitap edemedi açıkçası.

Eden'in üçüncü elemanı Vlado da MC Sultan'da sizinle birlikteydi değil mi?

Özden: Evet. Onunla da ilk orada tanıştık. Alman-İtalyan melezi arkadaşımız Mario'yla tanışmıştık önce. Grubun kurulma sürecinde ilk olarak Vlado katıldı bize. Yabancıların üçüncü jenerasyonun kurmuş olduğu kültürel ve politik etkinlikler yapan bir dergi ve kurum var Viyana'da.

İsmi Echo. Onun bünyesinde grubu kurduk. Çalışmalar yaptıktan sonra kendimizi bağımsızlaştırdık. Çünkü önümüz açıktı. İlk albümü o dönemde kaydettik.

Vlado müziğinin altyapısı için vazgeçilmez bir eleman. Onun ilgisi nasıl Anadolu seslerine?

Özden: Vlado'nun en büyük şansı Saraybosnalı olması. Biliyorsunuz, Saraybosna dünyadaki birçok kültürün birleştiği yer. Hem Batı kültürünü

olsun hem de oryantal kültürü çok yakından incelemiş, almış Vlado.

Heterojen bir aile yapısı var. Babası müslüman ve müzisyen. Türk müziğine de yabancı değil.

Müzik dışında kültürü-

müzü de çok seviyor. Yaptığımız müzikteki hiçbir şey ona yabancı değildi. Çok severek yapıyor her şeyi.

Basın bülteninizde "Oryantal müziği modern zamanın ruhuyla birleştirme çabası..." yazıyor. "Oryantal" kelimesi sizin için ne ifade ediyor?

Özden: Şöyle diyebilirim, müzikte Doğu motiflerinin -ki bu Doğunun içine Hindistan, Afganistan, Azerbaycan, Anadolu gibi pek çok bölge girer- bir yerlerde kullanılması. Zaten bu çaba 90'lı yıllarda kendisini iyice gösterdi. İnsanlar artık Batı'yla Doğu'yu birbirine kaynaştırmaya çalışıyorlar. Bunu yapmak her zaman kolay olmuyor tabii ki. Birçok çelişkiler doğabiliyor. Müziklerin armonik yapıları birbiriyle alakasız olabiliyor. Bunu ustaca yapabilmek çok zor. Bizim en büyük şansımız, Vlado Dzihan'ın prodüktörümüz olması. Çünkü onun Saraybosnalı olması hem bizim için hem de kendi için çok büyük şans. Biz herkesin bu tür şeyler denemesini istiyoruz. Türk kültürünü aldık ama Viyana'da yaşıyoruz, müziğimiz de böyle büyüyor. Yüzümüz Batı'ya dönük ama Anadolu'yu unutuyoruz. Evde yabancı albümlerin yanında hâlâ ailemin Türkiye'den getirdiği albümler var. Kulaklarımız sürekli bunlarla dolu. Bu bizim için bir avantaj, bunu iyi değerlendirmeliyiz diye düşünüyorum. Oryantal motiflere Batı müziğini iyi kattık diye düşünüyorum.

Metin: Her ne kadar başka bir ülkede yaşasan da, politik olarak halkların kardeşliğinden bahsedilse de bazen çelişkiler doğuyor. Bu çelişkileri ön plana koyup hayata oradan bakarsan başka şeyler görürsün. Ama bunları ortaya çıkartmazsan yaşam tarzın daha farklı olur. Mesela arabesk bizim yaşamımızda da var. Bu arabesk tadları da müziğimizde kullandık. Çünkü yaşamımız böyle. Ama şimdi Müslüm Gürses kalkıp pop yapamaz. Çünkü öyle hissetmi-

yor. O yaşamı nasıl hissediyorsa öyle davranıyor. Ondan başka bir şey isteyemezsiniz. Müzik tamamen his meselesi. Bizim müziğimiz tamamen bizim kişisel yaşantımızdan kesitler taşıyor. Kısa sürede çok paralar kazanmak filan da istemiyoruz. Sadece düşüncelerimizi, sevgimizi, özlemimizi, aşklarımızı müziğe dökmek istiyoruz. Egomuzu tatmin ettiğimiz bile söylenebilir. Doğrudur. İlla da insanlara güzel şeyler vere-

Popçuların albümlerine baktım ve şunu gördüm: Tüm popçulara aynı insanlar söz-müzik yazıyor, aynı insanlar çalıyor, aynı insanlar klip çekiyor. Bu, müzikten çok bir fabrikaya benziyor. İşin içinde azıcık da olsa insanların yaşadıkları şeyler, duyguları olması gerekir.

ceğiz diye bir kaygımız yok. Biz ortaya bir şey koyuyoruz. Bakalım insanların tepkisi nasıl olacak?

Eden'i kurma fikri nasıl ortaya çıktı? MC Sultan'dan biraz farklı bir yapınız var...

Özden: Metin abiyle bu konuyu çok kez konuştuk. Türkiye'ye yönelik de bir şeyler yapılabilir dedik. MC Sultan'da gördüğümüz Doğu müziğini Batıya yorumlamaktı. Eden'da ise tam tersini yaptık. Yani Batı sound'unu Anadolu'ya yorumladık. Fark ne dersiniz, amacımız yine aynı, ama rüzgarın akışı farklı. Kendi sözlerimizi Türkçe söylüyoruz. MC Sultan'da Almanca, İngilizce, İtalyanca, Fransızca gibi pek çok dilde müzik yapıyorduk. Eden'da bu yapıyı küçülttük. Vlado da bize katıldı. Birkaç yıldır bu proje üstünde çalışıyoruz. Bu bizim için bir ihtiyaçtı. MC Sultan'ın müziği beni ruhsal olarak çok tatmin eden bir müzikti. Ama küçük bir eksiklik duyuyordum. Kendimizi daha çok bulabileceğimiz bir müzikteydi gönlüm. Eden bunu fazlasıyla karşıladı.

Grubun ismi nereden geliyor?

Metin: Bunu çok yönlü olarak düşünebiliriz. Biz müzik yaparken belli bir stile bağlı kalmak istemiyoruz. Yaptığımız müziği herkese göndermek istiyoruz. Hepimizin başlangıcı da aynı olduğuna göre ve madem cennetten geliyoruz, ismimiz de öyle kalsın dedik.

"Eden Hava" şarkısı nasıl ortaya çıktı?

Metin: İlginç bir birleşimi var bu şarkının, değil mi? Anonim bir uzunhavayla başlıyor. Uzunhava bence sınırsız bir müzik. Çünkü bir müzisyenin verebileceği en güzel yorum uzunhava ile verilebilir. Çünkü uzunhava notalarla sınırlı değildir, ritmi yoktur. İçinizden nasıl geliyorsa öyle söylersiniz. Ama Avusturyalılar uzunhava duyduğunda "aa bu ne, karınız mı ağrıyor" diyebiliyor. Biz de uzunhavayı öyle bir hale getirelim ki, Avusturyalılar da dinlesin dedik. Bir altyapı,

ritm yazdık ama serbest okuduk. Normalde solist değilim ama uzunhavayı ben okudum. En dertli benim herhalde. (gülüyor)

Aranızda Malatyalı var mı? Çünkü bu türkü bir Arguvan uzunhavası...

Özden: Evet, ben Malatyalıyım.

Metin: Ben de Erzincanlıyım. Ama Erzincanlı göremedim diyebilirim. Küçük yaşta ayrılmışız.

"Aşağı mahallenin kişi mi değdi" uzunhavasını ben seçmişim. Abuzer Karakoç'un "Alvar Değişleri" adında bir kaseti vardı bende. Ben o adama hayrandım. Korkunç güzel türküleri vardı. Sadece sazlarla yapılmış bir albüm. Ama verdiği duygu, hava inanılmaz bir şey. Hiç unutmam, arabayla bir hafta Almanya, İsviçre arasında mekik dokumuştum. O hafta boyunca bir tek o kaseti dinlemiştim.

Özden: İşe bak, Malatyalı ve solist olan benim, Arguvan havasını okuyan o! (gülüyor)

Metin: Uzunhavayı okurken tedirgindim. Abuzer Karakoç'un verdiği havayı verip veremeyeceğimden emin değildim. Sonuçta kendi yaşamımızdan bir şeyler işte...

O da Paris'te yaşıyordu...

Metin: Evet, biliyorum. Kan kanserinden ölmüş birkaç yıl önce. Çok üzüldüm.

"Alvar Değişleri" birkaç hafta sonra kaset ve CD olarak tekrar basılacak Türkiye'de...

Metin: Harika bir haber. CD'sini edinmek isterim. Hayatım boyunca dinleyebileceğim bir albüm o. Duygusuna erişmek zor...

MC Sultan devam ediyor mu?

Özden: MC Sultan'la büyük bir es verdik şimdi. Vlado ve gitaracı arkadaş drum'n'bass yaptıkları bir çalışmaya başladılar. Biz Eden'a yoğunlaştık. Hepimiz bir aradayız ama MC Sultan biraz arka planda kaldı. Ama kesinlikle MC Sultan bir daha gelmeyecek demiyorum. Bir bakarsınız, iki sene sonra tekrar canlandırabiliriz. Ama Eden vaktimizi epey alıyor.

Viyana'da sizin tarzınızda gruplar var mı?

Özden: Açıkürelilikle söyleyebilirim ki, Eden tarzına yakın pek grup yok. Almanya'da dahi bu tarz yok. Hip-hop daha güçlü Almanya'da. Viyana'da da hip-hop kültürü pek yok. Ama buradaki müzisyenlerin çoğu düğünlerde çalarak para kazanıyor. Nitelikli müzik pek yok.

İkiniz de hâlâ Viyana'da mı yaşıyorsunuz?

Özden: Evet. Buraya gidip geliyoruz. İstanbul çok güzel. Ama öyle bir stres var ki burada, bizi çok rahatsız ediyor. Hele Viyana gibi sakin bir kentle kıyaslayınca daha da belirginleşiyor bu. Dengesizlikler fazla burada. İstanbul iyi ve kötü yönleriyle büyük bir metropol. Müthiş bir kitle var. Böylesine bir genç kitleyle dünyayı değiştirir insan.

Söyleşi: Ulaş Özdemir

amblem,

logotype,

kitap,

sürelî yayın,

broşür,

basın ilanı,

faaliyet raporu,

afiş,

ambalaj

tasarımları;

storyboard,

illüstrasyon,

vs.

tanıtım metni

kısaca,

konumuz

"tanıtım,

reklam

ve

yayınçılık

ürünleri"

tel. 2491746- 2455606

SECONDAL

Geçen sayının "blind test"inde ne diyordu Oğuz Aral: "Bu ne sağlam sestir böyle. Adamin gırtlığının şakası makası yok. Bu gırtlığın konservatuarda falan ders yapılması lazım... Şu müzikte bir tane hata bulamazsın. Ne kadar sade, düzgün bir ritmi var..." "Ciguli Forte" bize de ilaç gibi gelmişti, "Binnaz"ıyla, "Yapma Bana Numara"sıyla... Roll değerlendirmesinde büyük ekseriyetle "99'un en iyi ikinci albümü" ünvanını kazanan "Binnaz"ın yaratıcısına, 34. sayımızın arka kapağında da Walt Whitman'lı bir selam göndermiştik. Yeni albümü "Horozum"da, eski gözağrımız "Çiki Çiki Baba'yı görünce hepten sekiz olduk, bir randevu aldık, "çiplak göz"le gördük, bir çayını içtik, söyleştik ve muradımıza erdik. Nasıl biri mi? İnanın, "Angel".

BU İMAJDA KALASIN

Yeni albümünüzde "Çiki Çiki Baba'yı söylüyorsunuz. Meşhur bir şarkı, hatta Kemal Sunal'ın eski bir filminde de vardı ama, aslında bir Hint şarkısı. İlk kez nerede duyduğunuzu hatırlıyor musunuz bu şarkıyı?

Ciguli: Sinemada, Hint sinemasında duydum.

Hint filmlerini çok mu severdiniz?

Haftada dört sefer giderdim param olduğu zaman. Bulgaristan'da devamlı oynardı. Hint filmlerini sizin burda halk o kadar beğenmezmiş. Ama bizim halkımız çok ezik olduğundan, hep Hint filmlerine sever gitsinler. Ben de Hintlere hasta bir insan. Çünkü Hint müziğinde çok şeyler buldum ben.

Çok acıklı filmlerdi, değil mi?

O sinemalarda, o duyguyu, lazım yaşayın sen. O duyguyu yaşamadın mı, hiç gitme o sinemaya daha iyi. O sinema beni ağlatır. Bazıları ağlamıyor, ağlamak da istemiyor, ama ben her bir filmde Raj Kapoor'un, ağlardım. O kadar güzel sinema yapmış adam. Oyuncululuğuna ayrıyetten ben ağlıyorum. Şarkı okumasına ağlıyorum. Gösteriyor ne kadar fakir, ne kadar alçakgönüllü olduğunu. İtiyorlar onu, kakıyorlar onu, botağın içine giriyor, yine güzel şarkı okuyor. O nasıl ses, o nasıl gırtlak, o nasıl nağme! O nağmeleri az çok onlardan kaptım. Mesela Nergis vardı, şarkıcı. O da Hindistan'dan. Onlar Raj Kapoor'la beraberce artist olarak senelerce sinema düzmüşler. Ama nasıl ince o gırtlak! Mesela "Yapma Bana Numara"daki o gırtlak Nergis'ten aldım. Bir erkek yapsın kadın sesi, çok zor. Ben çok uğraştım. Birden olmuyor. Dünyada sanıyorum bir tek ben verebiliyorum böyle iki ses. O da bir ustalık.

Çocukken mi başladınız ses çalışmalarına?

Evet, çok prova yapardım. 9-10 yaşında başladım böyle Hint sinemalarına gitmeye. Devamlı Raj Kapoor'lara bakardım ben. O zamanlar çok gelirdi, şimdi gelmiyor artık. Yazlık sinemalarda oynardı. "Avare" vardı. İtalyan, Amerikan filmleri de vardı. Tıklım tıklım dolardı sinemalar. Türkiye'den sinema yoktu ama, bakamazdık Türkçe filmlere. Şimdi televizyon var, sinemalar da kapandı.

Kaç kardeşsiniz, onların arasında da müzisyen

var mı?

Beş kardeşiz. Benim büyüğüm rahmetli oldu, o biraz çalardı akordeon. Ama vazgeçti. Bana bıraktı. Bir de dedem figorna çalarmış. Borazan gibi böyle. Figorna diyoruz biz ona.

Flüt? Trompet?

Trampet. Trampet çalarmış dedem... Babam rahmetli, çok güzel şarkı okurdu. Bana da gösterirdi, (gırtlığını tutuyor) "oğlum burda böyle yapsan iyi olur, yap bakayım, bir daha dene, bir daha dene, hah, şimdi oldu..." Cahil adamdı, notası yok, bir şeyi yok, ama çok güzel gırtlak vardı. Arkadaşlarına arasına okurdu.

Neler okurdu?

Bulgarca parçaların Türkçesini okurdu. Kendi yazardı. Babamın bir parçası vardı önceki kasetimde: "Gide de gide bir meşeye dayandım / Ah dayandıkça al kanlara boyandım / Meret de kal-

sin şu mapusun kilidi / Ah yüreğimde yağ kalmadı eridi." Babamdan bana bu parça kaldı. "Sen bunu oku, gün gelecek, sen Türkiye'de çalacan" dedi bana. "Yah" derdim, "olmaz böyle bir şey". Demek adam bilirmiş.

Onlar Türkiye'yi tanıyorlar mıydı?

Hayır, hiç gelmemişler.

Bulgaristan'ın neresinde yaşıyorsunuz?

Haskova'da.

Sofya'ya yakın mı?

Uzak. 230 kilometre Sofya bana.

Edime'ye ne kadar?

Aşağı yukarı bir buçuk saat.

Çocukluğunuzda konuştuğunuz dil Türkçe miydi?

Biz Türkçe konuşurduk. Ama bu demokrasi gelmezden önce -yedi-sekiz sene oldu zaten demokrasiye gireli biz- beş sene boyunca Türkçe konuşamadım. Beş sene Türkçe çalamadım. Ama demokrasi gelince, gene serbest oldu. "Sen Türksün, git Türkiye'ye" derlerdi. Ben de derdim, "beni gönderin Türkiye'ye, niye göndermiyorsunuz?" Bazılarını gönderdiler, bizi göndermediler. Gördüler bizi cahil adam diye. Ama cahil değiliz, ben Bulgar mektebi okudum. Bulgarca çok iyi bilirim. Sekiz yıl okudum. Zaten bize okulda vermezdiler Türkçeyi. Okutmazdılar.

Bu yasaklar sadece beş senelik bir dönemde mi oldu? Annenizin babanızın zamanında nasılmış?

Annem-babam Türk, müslüman.

Ama onlar cahil kalmışlar, okuyamamışlar fakirlikten fıkıralıktan. Çok kalaba büyümüşler.

Oradaki nüfus daha çok Türk müydü?

Daha çok Türk yaşar. Kırcalı'da, Haskova'da, bunların hepsinde Türk köyleri vardı. Zaten oradan patladı bu isim değiştirme hikayeleri.

Sizin isminiz de değişti mi?

Ahmet'ti ismim. "Angel olacan" dedi. "Tamam" dedim, "Angel olayım".

Güzel isimmiş.

Angel bir melekmış. (gülüyor)

Ne zaman başladı bu baskı, yasaklar?

İsim değiştirmeler, 80'inci senelerde başladı. Önce bir problem yoktu. Sonra ne oldu acaba bilmiyorum. Rusya mı bir şey yaptı, bilmiyorum. Biz Rusya'ya bağlıydık, Rusya ne derse, onu yapardı Bulgaristan. Büyük devletti, o karıştırdı.

Rusya sizin gözünüzde nasıl bir yerd? Mesela gitmek ister miydiniz?

Gittim Rusya'ya. 10 seneyi geçti. Daha değildim Türkiye'de. Gezeyim, folklor orkestralarını göreyim diye gittim. Ben Rus müziğini dinlerdim ama, pek çalamazdık o müziği. Zor müzik. Bizim halkımız oynayamıyor böyle şeylerle. Ama Bulgar müziği çok iyi geliyor bizim halkımıza, yani ordaki Türkümüze. Yabancı gelmiyor, kulaklar alışık.

Çingene nüfus nasıl orada? Siz Çingene misiniz?

Hayır. Çingeneler bizden çok uzak. 400 kilometre yerde. Şumnu'da, Varna gibi yerlerde Çingeneler var. Onların yaptığı müzik de çok güzel. Bizimkine çok az bir yakın.

Onların hayatı Türklerden daha da mı zordu? Daha da mı itilirlerdi?

Tabii, Bulgarlardan yana itilirdi. Türkler gene daha rahatmış. Çingeneleri hepten cahil görürdüler. Çoğu da mektebe gidememiş tabii.

Türkler Çingenelele nasıl davranırdı?

O zamanları iyi davranmazdılar. Onlar da aşağı görürdüler Çingeneleri. Ama şimdi öyle bir şey yok artık. Çingeneye Çingene diyemiyorsun. Çünkü demokrasi var, serbestlik var ama açlık var.

Serbestlik gelince, demokrasi gelince fakirlik biraz azalmadı mı?

İş imkanı artık hiç yok. Yeni demokrasiye girince çok zor. Fabrikalar kapandı, bitti. Devlet fabrikalarıydı. Herkeş çalışırdı devlette. Herkeşin parası vardı. Ucuzluk vardı. Fakirdik ama idare ederdik. Çünkü iş vardı insanlara. Şimdi demokrasi var, ama iş yok insanlara.

Babanız ne iş yapardı?

Babam hamaldı. Yük taşırdı. Kumaş taşırdı fabrikalara. Zaten herkeşe iş vardı. Bir kişi yoktu evde yatsın. Babam fabrikaya bağlı çalışırdı, devlet memuru gibi. Hamallıktı işi, biliniyordu hangi işte. Saati belli. Annem de süpürgeciydi aynı fabrikada. Babamla gidip gelirdiler. Hastane bedava, ameliyat, iğne, aspirin bedava. Devlet ev de verirdi, çok komik bir para tutardı senden. 80'den sonra Todor Jivkov zamanı birdenbire başladı her şey. Jivkov yanlış yaptı, bizim isimleri değiştirdi. Değiştirmeyecekti. Ne lazım sana? Burda, Türkiye'de nasıl her bir dil konuşuluyor, İngilizce konuşuluyor, Amerikanca konuşuluyor, değil mi? Kim ne isterse konuşsun yaa! Sana ne lazım! Bütün halkın sana çalışıyor zaten, tütünde çalışıyor, orda burda çalışıyor, ucuz çalışıyor...

Bulgarlarla Türklerin arası nasıldı? Ahabaplık, dostluk ilişkileri kurulur muydu?

Tabii, çok iyiydi. Bulgarlar bize, biz Bulgarlara alıştık. Beraber okuduk, mektep bitirdik, mahallede bir büyüdük.

Bulgar - Türk evlilikleri var mıydı?

Çok seyrekteydi... Onlar da istemezdi, bizim adlarımızı değiştirdi. "Ahmet'ken Angel oldu, ben şimdi nasıl bağırırım ona" derlerdi, "nasıl çağırırım?"

Sizin soyadınız ne oldu peki?

Şimdi benim tam adım Angel Yordanov Popov. Kimliğim, pasaportum hâlâ öyle. Şimdi değiştirmeye gidersem, Türk isimle bana çok zor vize verirler. Ben Türkiye'ye de gelemem. Zaten gelemedim, burada çalışamazdım. Bulgar isminle istediğin yere git. Bakıyor ki pasaportunda An-

gel yazıyor. "Tamam" diye düşünüyor, "bu Türkiye'ye gidecek, ama dönecek, orda kalmayacak." (gülüyor)

Angel ismi size yaramış o zaman...

İyi oldu tabii. (gülüyor) Çünkü gelemeyecektim Türkiye'ye. Bu seviyeye gelemeyecektim, müziğimi gösteremeyecektim. Kaset yapamayacaktım, çoluk çocuğuma iyi, rahat bakamayacaktım. Demek biraz kafam çalışmış benim. (gülüyor)

Peki hanımınız? Onun ismi?

Ona da dedim, değiştirmeyecen ismini. Yoksa ben gidecem, sen Türk isminle kalacan burda... Yandın sen Ayten! Ben başka Ayten alacam! (kahkaya atıyor)

Onun ismi ne olmuştu?

Albena. Albena diye deniz var bizim orda, Romanya sınırında. Diyorum Ayten'e, "sen deniz kızısın artık."

Çocuklarınızın da Bulgarca ismi var mı?

Ferdi Filip oldu. İbo da Yuri oldu. Yani, Yuri Gagarin oldu. Hani havada uçan. (gülüyor)

İsimleri kendiniz mi seçiyorsunuz?

(memurun sesini taklit ediyor) Böyle sırtaraktan, "seç bir isim" diyor sana oradaki memur. Listeler var. Angel'i de listeden ben seçtim. Dedim ne olayım, ne olayım? Angel'i gördüm, "Angel'i istiyorum efendim" dedim. "Bravooo!" (kahkaha atıyor) Ne yapayım, dayak yemeyim...

Direnen oluyor muydu? İsmi değiştirmek istemeyenler var mıydı?

Tabii tabii. Dövdürdiler onları. Alırdı polis, "olacan mı Ivan" derdi. "Olmayacam". Paatt, dayak. "Olacaam, olacaam..." (gülüyor)

Türkler polis olabiliyor muydu orda?

Polis olamıyordı.

Askerlik koşulları nasıldı? Siz askere gittiniz mi?

Evet, iki yıl. Bulgarlar da, Türkler de, herkeş iki yıl. Askerde kötü muamele vardı ama herkeşe vardı. Askerlik işte. Biraz itirdiler.

Asıl soyadınız neydi sizin?

Hüseyinoğlu. Ama Çigüli olarak, çocuklar bana bu lağabı taktılar. 11 yaşındaydım. O zamanlar biraz hızlı çalardım akordeonu, meraklıydım. Üç-beş ayın içinde kendi kendime güzel öğrendim. Almanya'ya gelen giden Türk arabalar olurdu, bizim ordan geçerdiler. Ben de onları durdururdum, "abi, ne olur bir kaset verir misin, ben müzisyenim, öğreniyim be abi..." derdim. Verirlerdi. Ordan dinlerdim Ferdi Tayfur'u, Orhan Gencebay'ı, Müslüm Gürses'i, Bülent Ersoy'u, Hayri Şahin'i... Azar azar bir şeyler kaptım onlardan.

Siz o şarkıları hep akordeonla mı çalıyordunuz? Bu insanların parçalarında akordeon pek olmaz halbuki...

Var, var. Ama çok seyrekte. Ben akordeon çalıyor, org çalıyor, synthesizer çalıyor, biraz da bateri vurabiliirim.

Burada bir köyde olsa, çocuk bağlamaya filan heves eder. Sizin bulunduğunuz yerde, çocukların çalmak istediği ilk alet akordeon muydu?

Evet, akordeon. Bir de klarinet gidiyor bizde. Benim iyime geldi akordeon. Şarkı da okuyordum çünkü.

Para kazanmak için başka işler yaptınız mı?

Yok, hep müzisyenlik yaptım. Hiç uğraşmadım, uğraşmak da istemiyordum. Ağlardım bana akordeon alsınlar diye. Ama fakirlikten yetişmezdi para. Ekleye bükleye paraları, çok zor al-

dılar bana bir akordeon. 11 yaşındaydım. Onla yattım, onla kalktım. Evde de sokakta da herkeşe çalıyordum. "Abi gel bir tane okuyayım sana..." derdim, sokaktan adam çevirip. (gülüyor) Komşum çok güzel çalardı, ikimiz de 57 doğumluyduk. O yeni bir parça bulduğu zaman avlu kenarında durur, dinlerdim. Sonra içeri girerdim, kapanırdım, aynısını ben de çalardım. O da rahmetli oldu.

Radyo dinler miydiniz?

Evet. Ama Türkiye radyosu dinleyemedik. O zaman yoktu öyle kanallar. Sofya radyosunda bazen çalardı, tiyatro oyunlarından Türkçe parçalar... Televizyonda öyle programlar yoktu tabii. Şimdi artık satelitler var, her şeyler var. Bütün dünyayı tutuyoruz artık biz.

Müzikten nasıl para kazanmaya başladınız?

13 yaşında başladım düğünlere gitmeye. Çocukken bakmaya giderdim düğünlere, ama artık müzisyen olarak. (gülüyor) Çocukken ihtiyaçlar etrafımda toplanırdılar, "bir de bu çocuğu dinleyelim yaa" derdiler. Okurdum onlara. "Ahmet bizim düğünümüz içinmiş yaa" derdiler. Birkaç para verirdiler bana. Ben de ekmeğe alıp götürürdüm eve. Sevinirdi annem. (gülüyor) Ne yapayım, fakirlik, fıkarcılık... Daha çok düğünler Hasköy'de, Kırcaali'de olurdu. Babam rahmetli, beni çok gezdirirdi arkamda akordeonla. Korkuyordum. Babam "ya bunu çalacan, usta olacan, ya da kır onu at" derdi, "Türkiye'ye lazım yetişmen." Ustalarla tanıştırdı beni, çok güzel çalardılar ustalar.

Onun gibi olmak istediğiniz, hocam dediğiniz

Almanya'ya gelen giden Türk arabalar olurdu, bizim ordan geçerdiler. Ben de onları durdururdum, "abi, ne olur bir kaset verir misin, ben müzisyenim, öğreniyim be abi..." derdim. Verirlerdi. Ordan dinlerdim Ferdi Tayfur'u, Orhan Gencebay'ı, Bülent Ersoy'u... Azar azar bir şeyler kaptım onlardan.

bir ustanız var mıydı?

Çok üstün biri vardı. Amcamın çocuğu Rasim. Notası da vardı. Çocuklara öğretti. Onun gibi olmak isterdim. Ama şimdi... (sıkılıyor, tereddüt ediyor) Bilmem nasıl konuşayım...

Siz onu geçtiniz.

Evet. (gülüyor) Çok beğeniyor beni. "Sen demiri delip de geçtin" diyor. "Ama" diyor, "ben inanırdım senin böyle olacağına, görürdüm ama sana söylemezdim. Şımarıyayın diye."

Oradaki düğünlerden bahseder misiniz biraz?..

Ben buraya gelince baktım, çok şeyimiz aynı. Camiye gitmemiz aynı, namazımız aynı, cenazamız aynı, düğünümüz aynı.

Ama sizin düğünler daha neşeli sanki...

Fakirlik olunca daha bir neşe oluyor sanki. Ben öyle gözümle görüyorum.

Düğün dışında, hayatın içinde çok fazla müzik var mıdır?

Düğünden düğüne... Düğünler uzun sürerdi o zamanlar. Perşembe başlardı, pazartesi bitirdi. Beş gün düğün.

Ne güzel.

Güzel ama, ya yorgunluk? "Amman be" derdim ya, "bitse de alsak paramızı, eve gitsek..." (gülüyor)

Çalarken oynar mıydınız aynı zamanda? Şimdiki danslarınız o zamanlardan mı kalma?

Çok az vardı. Bu kadar oynamazdım o zamanları.

Babanızı kaybettiğinizde artık yavaş yavaş ustalaşmaya başlamış mıydınız? Yoksa o günleri göremedi mi?

O günleri göremedi. 15 yaşındaydım babamı kaybettiğimde. Annem hayatta. Çok seviyor. Arasıra ona da yardım yapıyorum. Ama çocuklarım var, daha önce insan çocuklarına yardım yapmak mecburda.

Kaç çocuk var?

İki çocuk. İkiside oğlan. İkisini de everdik.

Babanız o kadar çok istemiş.

Bir Türkiye hayali var mıydı sizde?

Vardı. Eskilerimiz de söylerdi, anlatırdı. Ninem burdan evlenmiş dedeme. Edirne'den. Dedem o zamanları gelip gidermiş, serbestlik varmış, tüccar olmuş, öküz alıp, manda alıp getirmiş. Ordan tanışmışlar ninemle. Ninem göç etmiş Bulgaristan'a.

Siz nasıl geldiniz Türkiye'ye?

Rahmetli büyüğüm getirdi. Ağabeyim İbrahim. Bir gün geldi "dinleyeyim bakayım, nasıl müzisyensin" dedi. 20 sene olmuş akordeonu alalı, hiç dinlememişti beni. Çaldım. "Senin bu çaldığın müzik Türkiye için" dedi. "Değil burası için."

Ne iş yapardı abinizin?

Tüccardı, pasaportu vardı, Türkiye'ye gelip giderdi, kot pantolon filan satardı. "Sende Türk parmağı var, gırtlak var. Seni orda bir dinletiyim" dedi. "Yapma abi, ben aslanlarla, kaplanlarla uğraşamam" dedim. Param da yok. "Sat bir şeylerini" dedi. Zaten bir televizyon var, çocuklar da hep ona bakıyorlar. (gülüyor)

Sattınız mı?

Valla sattım, çocuklar ağlamaya başladılar. Ayda bir-iki sefer düğüne gidecen de, aile bakacan da, eşya alacan da... Sallantıda duruyordum.

Hanım çalışıyor muydu?

Çalışırdı fabrikada. Beton fabrikasında, çimento-yu lokum gibi alırdı sırtına, lüüpp atardı. Bakardım, bakardım, "vaayy be" derdim. (gülüyor)

Televizyonu sattınız, sonra?

O zamanlar bayağı para yapardı televizyon. 150 mark. Aldım parayı, yarısını hanıma verdim, yarısını kendime aldım. "Ama o parayla da çanak çömlek, çatal bıçak alalım, iş bulamazsak orda satarız, belki beğenmezler bizim müziğimizi" dedim. Kalmayalım oralarda. (gülüyor) Bir de kaşkaval aldık satmak için. Bizim kaşkaval peynirimiz ünlü... Atladık otobüse, doğrudan İstanbul'a, Aksaray'a.

Beğendiniz mi ilk gördüğünüzde İstanbul'u?

Beğenmem mi! Beni ilk Kumkapı'ya, müzisyen çocukların takıldığı kahvelere götürdü ağabeyim. Oturduk gündüzden masaya. Bir ihtiyar geldi, akordeonu gördü, sordu, "kim çalar bunu?" dedi. "Ben çalarım" dedim. Çaldım, dinledi. Allaahh! "Ben ekmek parasına geldim abi, çalışacak bir yer bulabilir miyim?" dedim. "Tam yerine gelmişin oğlum" dedi, "en iyi sensin, ben daha böyle müzik dinlemedim."

Ne söylemişiniz?

Orhan Gencebay'dan "Gitti de gitti" parçasını okudum. "Amman be" dedi ihtiyar, "simitler gibi seni kapacaklar." Akşama müzisyenler gelecekmiş, onları bekledik, bütün gün kaldık kahvede. Pazar da yakındı, kaşarı da sattık, abim "kurtardık işi" dedi, "hem televizyonu geri alcaz, hem odun-kömür alcaz..." Kıştı, o kadar da soğuktu!.. Akşam 40-50 kişi orda. Onlara da çaldım. "Vaayy be, Bulgaristan'da böyle müzisyenler mi varmış" dediler. Aldılar bir tabak, başladılar bana toplamaya para. Gücüme gitti. Bizde böyle para geçmez. Ama sevindik tabii. Abim

dedi, "valla kaşkavaldan daha çok para etti senin şarkılar." (gülüyor) Müslüm Gürses'in kemancısı vardı Arif Çalısır isminde. O çocuk beni aldı, "patrona seni bir dinletiyim abi" dedi. Gittik Üçler'e. Kumkapı Üçler Restorant. Orda yedi yıl her gece bahşişe çalıştım.

Ne geçiyordu elinize?

Ben dünyaya sanki gelmişim güldürmeye insanları. Öyle yaratılmışım. Ben de öyle hissediyorum kendimi. İnsanları neşelendirmek istiyorum. İyi yaşasınlar, çocuklar gülsünler, mutlu olsunlar. Parçalarını böyle sıra sıra düşünerek koyuyorum kasetlerime. Halk öyle istiyor. Ben de halktan bir kişiyim.

İyi paraydı. Bulgaristan'a para da gönderiyordum, abimin eline veriyordum, götürüyordum. Kumkapı'dan kazandığım parayla çocuklarıma bir daire aldım. Geçen haftalarda da Dost Müzik'ten araba paramı aldım, ama ben araba istemedim, öbür çocuğuma bir ev aldım Bulgaristan'dan. Çünkü iki gelin bir evde yaşayamaz. Daha rahat olsun çocuklarım. Ayrı evleri olsun. Şimdi de başvurduğum Türk vatandaşlığına. Ben de iki yıl oturma var. Hanıma da iki yıl oturma aldım. Bakalım ne olacak. Büyüklük ne derse o olsun.

Şimdi nerede oturuyorsunuz?

Şişli'de kiradayım.

Uzun süre otelde kaldığınızı duymuştuk.

Kumkapı'dayken mi? Kumkapı'da Üçler'de kalırdım, yedi sene sandalye üstünde yattım. Ne yapayım, otele vereceğime, birkaç para cebime kalsın dedim. Patronlarımla bana çok güvenleri vardı, anahtar verirdiler, bazı yalnız kalırdım, bazı Anadolu'dan gelme, Diyarbakır'dan gelme komi arkadaşlar olurdu, onlarla çok iyi anlaşırıldık, beraber kalırdık.

Üçler'den başka yerde çalışmadınız mı?

Üçler'de boya badana olmuştu, ara vermiştiler, altı ay Kumkapı Neyzen'de çalıştım. Ordan da üç-beş para kazandık, allah bin bereket versin. Bir de Beyoğlu'nda Anadolu'da bir sene çalıştım.

Gündüzleri ne yapardınız?

Müzik dinlemeye giderdim bazen Dolapdere'ye, arkadaşlara. Orda da yaşadım bir sene, hanımla, çocuklarla.

Kimler sizi dinliyordu Üçler'de?

Sezen Aksu gelirdi, Zerrin Özer gelirdi, İbrahim Tatlıses'in orkestrası benim yanımdaydı iki-üç günde bir. Mustafa Topaloğlu gelirdi, bayağı şarkıcılar, sanatçılar gelirdi beni dinlemeye. Ama kimse elimden tutmazdı o zaman. Görürdüler nasıl akordeon çalmamı, nasıl okumamı, bir daha gelirdiler, bir daha gelirdiler.

Ama bir şey teklif eden yoktu, öyle mi?

Yook, yook, tutmadılar elimden. Elimden biraz tuttu benim Sibel Can. İzmir'de bir sünnet düğü-

nünde gördü çalmamı. "Ben Ciguli'yi isterim, Ciguli'siz gitmem ben fuara" dedi. Sonra Rumeli Hisarı'nda da beraberdik. Allah razı olsun, beni tanıttı. Ondan sonra karar verdim kaset yapmaya.

Daha önce de bir kasetiniz varmış sizin...

Vardı ama iyi olmadı o. Benim söylediğim gibi yapmadılar müziğimi. Sene 95-96'ydi... Sonra bir arkadaş beni Galip abinin (Kayıhan) yanına getirdi, Galip abi beni dinledi. "Senin üstüne dünyada müzisyen olamaz" dedi bana. Kendisi de müzisyen, Amerika'da çalmış, eski Marşandiz grubunda çalışmış, Edip Akbayram'la çalışmış.

Kumkapı'da çalıştığınız sıralarda "Binnaz" filan var mıydı? Onu söyler miydiniz?

Vardı. Bazı bazı okurdum "Binnaz"ı Kumkapı'da. "Yapma Bana Numara"yı daha çok okuttururlardı bana, daha çok istek vardı. Anlamazdılar "Binnaz"dan. "Binnaz"dan ne zaman anladılar, klip çıktıktan sonra.

Başka hangi şarkılar giderdi Kumkapı'da?

Çok şarkılar okurdum. Türk sanat müziği de okurdum. Mesela "Dönülmez akşamın ufku"nu çok isterdiler. Mesela "Unutturamaz seni hiçbir şey."

Bulgaristan'da bu şarkılar gider miydi?

Türk sanat müziği Bulgaristan'da geçmiyor. Beğenmiyorlar. Ağır geliyor onlara. Arabesk daha çok gidiyor. Mesela Ferdi Tayfur, Kibariye, Suat Sayın, Orhan Gencebay...

Peki o albümden siz kendi kararınızı kendiniz verebildiniz mi? Sizin söylediklerinize riayet ettiler mi?

Patronlarla beraber karar verdik. Galip Kayıhan, Gökay Özkan, bir de ben. "Ciguli, acaba böyle yapsak iyi olur mu" diyorlar. "İyi olur abi" diyorum. "Peki abi, böyle yapsak nasıl olur" diyorum. "Daha güzel olur" diyorlar. Şapkama olsun, ayakkabıma olsun, üçümüz karar veriyoruz. Benim istediğim hep oluyor, ama onların katkısıyla da daha güzel oluyor.

Kafanızda bir şapka var mıydı her zaman?

Yoktu, patronlarım söyledi.

Ama çok yakışıyor...

Bilmiyorum, ama şapkasız daha çirkinim. (gülüyor) Onlar dedi ki, "bu imajda kalasın." Madem öyle diyorsunuz, öyle olsun. Hoşuma giden şeyi ben taşıyım.

Pembe bir takım elbiseniz varmış, ama beğenmediğinizi duyduk...

Kadın rengidir diyorlar. "Oğlum gittin sen" diyorlar. (gülüyor)

Televizyonda arkadaşlar görmüş, harikaymış...

Yapma abi ya! (kahkaha atıyor)

Bir senedir çok konuşulan bir insansınız. Hakınızda çok olumsuz şeyler söylediler, maskara dediler, şarlatan dediler. Bunlar kızdırdı mı, üzdü mü, gücendirdi mi sizi?

Adnan Şenses de benim için konuştu, Coşkun Sabah da, Ajda Pekkan da... Gücenmeyim dedim, gücendim yani. Onlar büyük sanatçı. Ben dün gelmişim. Lâzımı demeleri "bir kardeşim de gelmiş aramıza, hoş gelmiş." Ben hepsini seviyorum, hepsinin kasetlerini dinliyorum. Sen koskoca Coşkun Sabah olmuşun, benimle ne ilgin var senin? Sen koskoca Adnan Şenses'sin, benimle ne ilgin var abi ya? Ben sana ne yaptım? Ben de bu yere gelene kadar az çekme-

dim. Sanatçılar birbirlerinin elinden tutsunlar iştiyorum. Hepimiz insanız. İnsan insanla olur, insan insanı kaldırı. Yok lüzumu beni kötülerim, ben onları kötüyeyim. Bu camiada bir tence-rede kaynayan adamlar... Belki duydunuz, "şu ülkede domates yetişmiyor, Ciguli yetişiyor" demişler. Ciguli yetişiyor ama nasıl yetişiyor? Ben de öyle bir cevap verdim, "alsın bir akordeon bakalım, nasıl yetişiyor Ciguli göstereyim bana". 33 sene oldu ben akordeonu çalıyorum.

Yalnız sanatçılar değil, basında da büyük tepkiler oldu size karşı...

Gazeteciler bana burda başka konuşuyor, sonra oraya başka yazıyor. İyi değil böyle. Sonra, beni cahil gibi görüyorlar, kimse düzgün soru sormuyor yani... "Ayten'den çok mu korkuyorsun?", "Ayten'in üstünde mi geziyorsun?" Sorulara bak yaa! Benim iki gelinim, iki çocuğum şaşırarak bakıyor televizyona: Ne biçim soru soruyorlar babama? Babam akılsız mı, fakersiz mi?

Sizi çok beğenen, ciddiye alan insanların sayısı da az değil tabii...

Yakın zamanda benim müziğim için bir kitap çıkacak Amerika'da. Sonia (Tamar Seeman) diye bir araştırmacı var. Amerika'da birilerine dinletmiş, "böyle bir ses olamaz, böyle akordeon olmaz" demişler... Başka bir yerden de duydum, Amerika'da dinlenmiş müziğim, çalınmış. Sabahleyin Amerikalılar giderken işe beni dinletmişler, Ciguli'yi. Telefonda benim arkadaşım Mecnun bana bunu söy-

Belki duydunuz, "şu ülkede domates yetişmiyor, Ciguli yetişiyor" demişler. Ciguli yetişiyor ama nasıl yetişiyor? Ben de öyle bir cevap verdim, "alsın bir akordeon bakalım, nasıl yetişiyor Ciguli göstereyim bana". 33 sene oldu ben akordeonu çalıyorum.

lüyor. Mecnun'un amcası Amerika'da saksofon çalıyor, orda çalışıyor. O benim müziğimi Amiralikılara dinletmiş, "kim bu adam, nerden bu" demişler. O da dermiş ki "bu benim komşum".

Bizim derginin sen sayısında, karikatürist Oğuz Aral, sizin sesiniz için "İbrahim Tatlıses'e beş basar" diyor...

Yok abi, olur mu? İbrahim Tatlıses o.

Sever misiniz İbrahim Tatlıses'i?

Ben onu beğenmesem, oğlumun adını koymazdım lbo.

Bir oğlunuz daha olsa ne koyardınız adını?

Orhan Gencebay olur, yahut da Ciguli olur. (gülüyor)

Ciguli ne demek? Hızlı arabalara mı Ciguli deniyor Bulgaristan'da?

Hızlı araba demek. 30-40 yıl öncesi vardı, Rusya dağıttı Bulgaristan'a bu arabaları. Markası Ciguli'ydı. Benim akordeonu hızlı çalmamı gören çocuklar "aa, Ciguli gibi hızlı kaçıyor bu" dediler. Adım Ciguli kaldı.

Siz hiç kullandınız mı Ciguli? Hızlı kaçıyor mu sahiden?

Şimdi oğluma aldım bir Ciguli. 600 mark para verdim, 30 yıllık bir Ciguli buldum. Antika gibi, ucuz da. Daha sonra çok paramız olursa alacağız başka bir araba. Şimdi onla idare etsin.

Zuhal Ceran (basın danışmanı): Çok acayip bir baba. Bu huylarını biraz abartmış durumda. Mesela sabunla traş olduğunu biliyorum. Ona traş köpüğü alıyorum, kullanmıyor. "Ne yaptın traş köpüğünü" diyorum. "Valla niyetim var oğluma göndermeye..." diyor.

Bir önceki albüm ne kadar sattı?

450 bin-500 bin diyorlar.

O albümden, "Ciguli Forte"den, hak ettiğiniz kadar para kazandığınızı düşünüyor musunuz?

Artık ikinci kasette inşallah bir ev de alacaklar. İlkinde hakkınız biraz yenmiş gibi değil mi?

Biraz. Ama bir on bin dolar aldık, daha önce de verdiler iki bin dolar. Ben de çocuğuma bir ev hediye ettim, Allah bin bereket versin. Şimdi bundan sonra anlaşma yaptık, çekler verdiler bana. Ama gözüm çok yükseklerde değil benim. Sponsorum "sana bir araba alalım" dedi. Ben "motor istiyorum" dedim, yollarda çocukların arasında olayım, istediğim zaman durdurayım, çocuklarla konuşayım.

Aldılar mı, kullandınız mı?

Aldılar. Şimdi motorum var. Ama kullanmayı bilmiyorum. Bir haftada öğrenirim. Akordeon çalmaktan kolaydır. (gülüyor)

Zuhal Ceran: Üstelik "küçük motor olsun" dedi, kurye motorlarından aldırttı. Pır pır ses çıkıyor istiyormuş. Bir gün, istediği arabayı bana gösterdi, artık yere düşüyordum: Küçük, yıkık dökük bir kamyonet. "Ben bundan istiyorum işte" dedi. Hayalleri küçük bir çocuğunki gibi.

Demin filmlerde ağladığınızı söylemişsiniz. Dinlediğiniz zaman sizi ağlatan şarkılar da var mı?

Türk sanatçılardan Orhan Gencebay, Bülent Ersoy, Ferdi Tayfur ağlattı beni.

Hangi şarkılar mesela?

Mesela Ferdi Tayfur'dan: (söylüyor) "Susadım çeşmeye varmaz olaydım / Elinden bir tas su içmez olaydım / Yolum düştü köyünüze geçmez

olaydım / Varmaz olaydım / Güzel yüzüne bakmaz olaydım..." İlk dinlediğimde asker miydim, neydim. Ağlattı beni.

En çok sevdiğiniz Orhan Gencebay şarkısı hangisi?

"Gitti de gitti sevgilim gitti..." Çok seviyorum, çok da güzel çalıyorum ben onu. Ona Orhan Gencebay'a bir kere çaldım, benden dinledi. Bir gün evine gitmiştik, geçen ay. Hanımı da, Sevim abla da beni çok seviyor.

Bu yeni albümünüz "Horozum"da her şey istediğiniz gibi oldu mu?

Tam istediğim gibi oldu. Sanıyorum ki 12 tane "Binnaz" oldu.

"Romale" isminde çok ilginç bir parça var...

Onun hikayesi ne?

Yugoslavya Çingenelerinden bir parça bu. Halk şarkısı. 20-25 senedir bu parçayı biliyorum ben. "Romale" çingenem demek, garip çingenem. Çavale de çocuk demek. Ah romale, ah çavale... Ama öbür sözlerin ne dediğini bilmiyorum ben de.

Şarkılannızda sık sık geçen kumarçılık teması var. Nereden geliyor bu? Bulgaristan'da kumar yaygın mıdır?

Burda görüyorum, daha çok tavla oynuyorlar kahvelerde. Orda kiğat oynarlar. Tersa derler, bi lot derler, elli derler. Ben de ordan biliyorum.

"Aso" nedir? Bir şarkınızın adı "Aso".

Birli. As yani. Kız, papaz, vale, birli toplandı mı eline, elli oluyor. Ben pek oynamazdım, ama kahvelerde oynayanlara bakardım. Sabaha kadar kiğat oynarlar. Şarkı onu anlatıyor. "Al sana aso, kozların bitti, vale papaz sizin olsun, ver bana kızı, oyna koca ustam son elleri, tersa, bi lot, son elli, oyun bitti..." (gülüyor)

"Löpçüler" in sözünü Aysel Gürel yazmış. Müziği ise anonim...

Düğünlerde çalınan bir parçaydı. Bulgar havası-

na doğru giden bir şey. Ama ben daha değişik yaptım, yine de anonim yazdık.

Bulgaristan'da çok "löpçü" var mı?

Olmaz mı abi yaa. (gülüyor)

Burda mı daha çok, orda mı?

Orda daha çok galiba. (gülüyor)

"Sinbad" diye bir şarkı var. Gemici Sinbad masalından değil mi?

Sözleri benim patronum Gökay Özkan yazdı. Sinbad bir küçücük çocuk. Gemici Sinbad. Bir de küçük kuşu vardı, Şeyla isminde. Yardım ederdi hep Sinbad'a. Gemi batıyor, kuş Sinbad'ı kaldırıyor, çıkıyor. Kuş insanlara haber ediyor: "Sinbad boğuluyor, hep sizi kurtarırdı, siz de şimdi Sinbad'ı kurtarın." Ben televizyonda görürdüm, çocuk sinemasında. Müziği Bağdat müziği, o müziğin üstüne Türkçe yazdık.

Albumünüzde Radi Kazakov'un şarkıları var. Kimdir Radi Kazakov?

Çok büyük bir gitarist Bulgaristan'da. Benimle aynı yaşta. 10 sene önce tanıştım onunla, bayağı düğünlerde çalıştık. Bulgaristan'da çok ünlü biridir, hatta dünyada ünlü, Amerika'da da çalışmış.

O şarkıların sözü ve müziği Radi Kazakov'a ait. Türkçe biliyor mu? O da ismi değiştirilen Türklerden mi?

Rıza'yımış ismi. Ama Türkçeyi çok az biliyor, çünkü hep Bulgarca çalışmış, Bulgarca okumuş, söylemiş. Radi, Şumnu taraflarından, Tolbukin taraflarındandı. Şimdi Hollanda'da galiba. Konserlerde geziyor, çok iyi bir grubu var. Estrad müziği yapıyor, Trakya müziği yapıyor. Çingenece, Bulgarca, Türkçe okuyor. Hocaların hocası desem yeri var. Zaten Türkiye'ye gelmiş, gitmiş, baterist Okay Temiz'le burda çalışmış...

Çalanlar içinde adı geçen Haskovalı Mecnun kim?

Bizim keyboard'cı. Klarinetçim Toraman de oralı. Kayıtlar için geldiler, inşallah vize alabilirlerse konserlerim için de gelecekler. Yalnız bu adamlar bana çalabilir, başka kimseler çalamıyor.

Hiç dünyanın başka yerlerinden müzisyenlerle birlikte çalışmak ister miydiniz? Mesela Goran Bregoviç'i tanıyor musunuz?

Anatolia restoranında müşteriler çok anlattı bana Goran Bregoviç'i. Bir kişi değil, iki kişi değil, 15 kişi söyledi bana "çok iyidir" diye. Bir kere dinledim, çok kısa dinledim.

Burada keşfettiğiniz Türk müzisyenler var mı?

Şimdi mesela Tarkan'ı çok beğeniyorum.

Banış Manço'yu dinlediniz mi?

Banış Manço da güzel. Allah rahmet eylesin. Ço-

cukların sevgilisi abi. Güzel sanatçı. Ben sevmem mi? Ordayken de bildirdim ben Banış Manço'yu.

Çocukları çok önemsiyorsunuz...

Çocuk hastasıyım ben... Ben dünyaya sanki gelmişim güldürmeye insanları. Öyle yaratılmışım. Ben de öyle hissediyordum kendimi. İnsanları neşelendirmek istiyordum. İyi yaşasınlar, çocuklar gülsünler, mutlu olsunlar. Parçalarımı böyle sıra sıra düşünerek koyuyorum kasetlerime. Halk öyle istiyor. Ben de halktan bir kişiyim.

Hiç kızdığınız, öfkelendiğiniz olmuyor mu? Kızınca ne yaparsınız?

Bir şey yapmıyorum ki! Ne kızayım! Ben görüyorum o adamı daha cahil benden. Gülüyorum ben ona.

Mesela "Sinbad" şarkısında "kötülere dersini bildirtirecem" diyorsunuz. Nasıl bildirtireceksiniz? Güldürerek olmaz herhalde artık...

Güldürerek de oluyor. Gülüyorsunuz ona. Anlayan adam anlıyor kendini.

Tek tek insanları bir yana bırakın. Dünyanın haline, olup bitenlere kızdığınız olmuyor mu? Mesela "kötü"lerden bahsediyorsunuz. Kimdir iyi, kimdir kötü sizin için?

Kötüler, yardım etmeyenler olabilir. Bazı insanlar, hep bana hep bana istiyorlar. Hep keselerini doldursunlar. Ama, sen de ekmek ye, ben de yiyeyim, o da yesin, iyi olan budur. Değil yalnız sen kazanasın, benim çoluk çocuğum aç dursun.

Albumde hep fakirler, fıkarakalar var. "Zengin kızı istemem" diyorsunuz mesela...

Zenginler süpürüyor seni yaa. Hep istiyor kendine daha çok olsun. Ama ister ki sen yeterince ölmeyesin. Bir parça ekmek yiyenin, hep gözüne bakasın onun. Ama öyle olmaması lazım. Şu çayı hep sen içme. Biraz da bize de ver. Biz de içelim. Biz sana çalışıyoruz nasılsa! Sen de biraz gör bizi. Herkeste çoluk çocuk var. Haklıyım değil mi abi?

Kimse kimseye çalışmaması daha iyi değil mi?

Daha iyi ama, kurallar öyle olmuş.

Orhan Gencebay'ın şarkısında da var ya: "Kula kulluk edene yazıklar olsun".

Var. Batsın bu dünya, bitsin bu rüya. (gülüyor)

Çalışmadığınız zaman nasıl geçiyor İstanbul'da

vakit? Bir yerlere gidiyor musunuz?

Televizyona bakıyorum. Biraz gezmeye çıkıyorum, parklara marklara...

En çok sevdiğiniz yer neresi İstanbul'da? Boğaz'ı seviyor musunuz mesela?

Tabii. Boğaz'ı kim sevmez? Ama takılmadım ben bir yere. Pek yer bilmiyorum. Kumkapı'yı biliyorum.

Kendi kendinize bir rakı içeyim dediğiniz zaman nereye gidiyorsunuz?

Kumkapı'ya gidiyorum.

Üçler'e gidiyor musunuz?

Daha geçen hafta gittim. Patronlarım çok seviyorlar beni, ben de onları çok seviyorum. Üçler'den çok ekmek yedim, çocuklarıma baktım, çocuklarıma büyüttüm.

Onlar da sizden çok ekmek yemişlerdir, hiç merak etmeyin... Rakı sever misiniz?

Biraz. Her erkek sever biraz için. Güzel salataya beraber. Oohhh!

Hanımınızla beraber gidiyor musunuz rakı içmeye?

Geçen hafta götürdüm Kumkapı'ya ama, içemiyordum. Azıcık bir şarap aldı, "amman be" dedim, "bir içemedin şu kadarlık şeyi".

Bulgaristan'da ne içerirsiniz?

Mastika var. Sakızlı. Güzel de kokuyor. Ama içtin mi sabahleyin kalkamıyorsun, başağrısından. Ama rakı mükemmel. Hele Tekirdağ rakısı aldım geçende. Allaaah! Süt müsün be babam. (gülüyor) İki duble içtim, bir şey yok. Ben bir dublede sarhoş olurum.

En sevdiğiniz meze ne?

En sevdiğim yiyecek? Balık. Lüfere hastayım.

Kaşkavalla gider mi rakı?

Gidiyor, kaşkavalla da gidiyor. Beyaz peynir, salatalık yapıyorum. Bir de taze soğan, domates... Yemek de yaparım ben. Ben hanımına yemek yaparım. "Ayten otur sen, ben yapayım" derim.

Zenginler süpürüyor seni yaa. Hep istiyor kendine daha çok olsun. Ama ister ki sen yeterince ölmeyesin. Bir parça ekmek yiyenin, hep gözüne bakasın onun. Ama öyle olmaması lazım. Şu çayı hep sen içme. Biraz da bize de ver. Biz de içelim. Biz sana çalışıyoruz nasılsa! Sen de biraz gör bizi. Herkeste çoluk çocuk var. Haklıyım değil mi abi?

Mesela ne yaparsınız?

Sulu köfte yaparım, patlıcan dolma yaparım, etli fasulyeyi çok güzel yaparım. Sonra, pastırma ustasıyım. Dedem zamanında gösterdi bana. Bu lazım olacak sana dedi. Benim gibi pastırma yapan yok Türkiye'de.

Sahiden yapabiliyor musunuz?

Tabii, sen ne diyon! Pastırma mı yaa, sizin bu sattığınız?

Nasıl yapılır pastırma?

Koyundan yapılır. Odundan sandıklar var ya. İnce kışatla onu sandığın içine olduğu gibi dōşüyorum. Her tarafından deliyorum. Eti dōşemeden önce en kalın tuzlara, kaya tuzlarına atıyorum. Ondandır kesiyorum. Etlerini parça parça yapıyorum. Onun üstüne gene tuz, onun üstüne gene tuz... Ondandır bir legen buluyorum. Alıyorum o sandığı legenın üstüne koyuyorum. Ağır taşlardan alıp koyuyorum ki, eti ezsin. Etin kanlarını çıkarıyorum legenın içine. Dölüyor legen. Sonra bir daha kanlarını çıkarıyorum. Ondandır indiriyorum açığa. Örtüyorum üstünü naylonla güzelce. Serin bir yere koyuyorum. Bekliyorum 10-15 gün. 10-15 gün sonra, sen ye pastırma!

[Sevinç Erbulak]

"Babaevi"nin "Bilge"si, "Aşk-ı Memnu"nun "Nihal"i, "Sefiller"in "Cosette"i, Altan - Füsün Erbulak çiftinin "Sevinç"i... 10 şarkı çaldık, sohbet daldık...

HER MAVİ BAŞKA BİR MAVİDİR İSTER İSTEMEZ

Wes Montgomery - Tequila
(Plays The Blues)

(uzun uzun dinliyor) Çok meşhur bir şarkı, şu anda değişik bir versiyonu çalıyor sanki. Neydi bu, sadece tek bir söz söyleniyor olması lazım ortasında. Tamam, tekilaaaa...

Babanız söyledirdi bunu... "Söyleyebildiğim en iyi şarkı" derdi, "tek bir sözü olduğu için"...

(gülüyor) Doğru, haklısınız... Duyunca aklım başka yerlere gitti, Mayalar, Meksika falan geldi aklıma... Mayaların tarihi çok ilgimi çekiyor. Amerika Amerika olmazdan önceki zamanlar orada yaşayan insanların tarihine karşı bir ilgim var. Mısır da benim için böyle bir yerdi, oraya gitmeyi becerdim, muhteşemdi. Ben genelde gezmeyi severim ve bir yere gittiysem artık oraya bir daha gitmek değil, parayı biriktirip başka bir yere gitmeyi düşünürüm. Tekrar gitmeyi istediğim yer, bir tek Mısır.

Mısır'da sizi en çok cezbeden ne oldu?

Tutankamon oldu, niye bilmiyorum. Hikayesi çok ilgimi çekti, 14 yaşında tahta geçmesi, vezir tarafından 19'unda öldürülmesi, genç karısı... Hepsini de gördüm. Eşyaları gördüm, mumyalarken beyinlerini çekiyorlarmış kafalarından, onun için kullandıkları kapları gördüm... Adamın çocuğunun kanının lekesi duruyor hâlâ, sandaletleri... Beş bin yıl öncesine ait bir şey gözümün önünde duruyor. Korkunç mistik ve ürkütücü geldi bana.

Tarihi, turistik tarafının yanı sıra, bir de "güncel" Mısır var; sokakları, kahveleri...

Beni çok etkileyen şeyler oldu, ama bu sadece Mısır'a özgü değil. Ben Güneydoğu'dan yeni döndüm, bazı şeylerin hiçbir farkı yok. Sefillik, her yerde sefillik. Mısır'da gemiyle gezdik. Limanlarına uğrayıp, gezip tekrar gemide uyuyor-

duk. Annemin şekeri var, o yüzden ona sandviçler hazırlıyorduk. Limanlara her yanaştığımızda çocuklar üşüşüp gemiye tırmanmaya başlıyorlardı. Bir gün bir tanesi hepsinden önce gemiye tımandı. Annem elindeki sandviçi ona verdi. Çocuk baktı ki arkadan diğerleri de koşarak geliyor, attı ağzına sandviçi, sonra böyle avucunun içiyle (taklidini yapıyor) hepsini ağzına tıktı. Ben o zamanlar kendi ülkemde Ankara, İzmir dışında pek dolaşmadığım için, böyle bir şey nasıl olabilir diye şaşırılmışım. Ama şimdi üç-dört gün oldu Güneydoğu'dan döneli, olabiliyormuş. Bu anlamda Mısır, o turistlerin gezmediği arka tarafla aynı burası gibi. Zaten arka taraflarını çok gezesin istemiyorlar. Piramitlerde, müzelerde dolaş istiyorlar. Oralar da Hilton'a dön,

Fotografilar: Şahan Nuroğlu

odanda keyifle otur...

Mısır'a giderken yanınıza kitap aldınız mı?

Epey kitap vardı... Aslında her yolculuğa çıkar-ken, bu sefer kitap almayacağım yanıma diyorum. Çünkü sürekli her yerde okumaya başlıyorum. Çalışırken sette falan bile okuyorum dalıp. Bir de bir yazarı buluyorum, şans eseri ya da tavsiyeyle ve oturup onun bütün kitaplarını okuyorum, sadece o yazara konsantre oluyorum. Buket Uzuner'in bir kitabında Paul Auster'la ilgili kısa bir cümle vardı. O cümle üzerine gidip bütün kitaplarını aldım ve çarpıldım.

En çok neyi çarptı Paul Auster'in?

Babam kendi devrinde çok popülerdi, ama öyle yaşamazdı. Hep güler yüzlüydü, herkese eşit davranırdı. Limon suyu içtiğinde "ne güzel limonata" diyebilirdi. Annemse "bu ekşi şeyi nasıl içtin" derdi. Ben de galiba ikisinin karşıyım...

Hayatın içinde hem cellat hem de kurban olma durumu... O kadar enteresan bir adam ki; onu okuyana kadar her şeyi iyi gözlemlediğimi, incik cıncık detaylarına kadar farkında olduğumu zannediyordum. Onu okuyunca, birileri de beni göz-lüyor, takip ediyor fikri geldi... Şimdi "Kızıl Boyalı Saçlar" diye bir kitap aldım buraya gelirken. Tanımadığım bir Yunanlı yazar; kitabın sadece arkasını okudum ve çok değişik geldi. (çanta-sından çıkarıp gösteriyor ve kitabın arkasından okuyor) "Çağdaş Hamlet'ler, zorbalar, kutsallaştırılan serseriler, fahişeler, genelevler, mahalleler, gecekonducular, erkek delisi kadınlar, üç kağıtçılar, küçük burjuvalar, eski solcular, geçmişin idealistleri olan günümüzün başarılı işadamları, dolandırıcılar, rezil kişiler, insanlara değil ayna-

daki görüntülerine aşık olanlar, bir dönemin insanların resmi." Bu kadar bir parça yüzünden kitabı aldım ve doğru yaptığımı düşünüyorum.

Bu bölüm sizi neden bu kadar etkiledi?

Hemen her şey var içinde, benim için... Ben insanları yargımlarken de -çok da yargılamamaya çalışıyorum- hayatı irdelerken de hiç kimseyi iyi-kötü ya da basitçe fahişe, serseri, üçkağıtçı gibi tek bir isim altında toplamaktan hoşlanmıyorum, çünkü kendime baktığımda ben de zaman zaman bunların hepsi oluyorum. İnsanlara ve koşullara göre... O yüzden öyle "içimizdeki Polyanna" türünden kitaplar hiç çekmiyor beni. İnanmıyorum çünkü. Sadece Polyanna olmaya veya sadece kötü olmaya inanmıyorum. Şöyle diyor adam: (tekrar elindeki kitaptan okuyor) "Sefil düşüncelerle suçluluklar arasında kaybolarak hayattaki büyük sırnı çözemedik. Soru da cevapsız ve acımasız kalakaldı. Nasıl yaşadım, neden öyle yaşadım, neyi yapabileceksen yapmadım, başka bir yol, başka bir anlam arıyordum, yanlış zilleri, yanlış kapıları çaldım, yanlış yollara saptım, yanlış insanları sevdim, yanlış yataklarda uyudum, yanlış evlerde yaşadım. Neden hayal ettiklerimi, düşündüklerimi bu kadar küçümsüyorsunuz?" Bu hoşuma gitti. Çünkü bunları ben de çok yaptım.

Hakikaten o kadar çok yanlış yaptınız mı?

Yoo, belki o kadar yok ama, hiç korkmam yanlış yapmaktan ve yaşamaktan. Çünkü o beni çok değiştiriyor ya da geliştiriyor. Hangisi olduğuna o kadar emin değilim, ama çok yanlış kapı çalırım, çok yanlış insan severim, bu çok var benim hayatımda. Galiba o yüzden sevdim bunu.

Siz o alıntıyı okurken aklınıza annenizin "Niçin

Geç Kaldım" adlı kitabı geldi. Siz okudunuz mu o kitabı?

Çok oldu. Aslında oturup bir daha okumam la- zım. Ama genel olarak hâlâ aklımda. Benim bu- güne dek yaşadıklarım "Niçin Geç Kaldım"ı yaz- dırarak bir şey değil. Dönüp baktığımda hiçbir zaman "neden böyle bir şey yaşadım" dediğim bir şey olmadı.

"Şans eseri veya tavsiyeyle bir yazar buluyo- rum, bütün kitaplarını okuyorum" dediniz. İs- terseniz biz de bir yazar tavsiye edelim: Oscar Wilde... Hiç okudunuz mu Wilde'ı?

Ben kitap okurken üzerini çizerim, okuduğum tarihi atarım, not tutarım. Bazen bakarım ki- ta- ba, okumuşum ama hiçbir şey hatırlamıyorum, demek ki zamanlaması yanlış. Bir kitap bitirince hemen başka bir kitaba başlayabilirim. Ama, Wilde'ın "Dorian Gray'in Portresi" öyle olmadı. Çok ağır geldi, anlamama anlamında değil, faz- la geldi. Üç-dört gün başka bir şey okudum, kitabı düşündüm. Ama benim için en tepe nok- tası "Koku"dur -Patrick Süskind'in romanı. Onun kadar değil ama, "Dorian Gray'in Portre- si" de hemen hemen o kadar etkiledi.

Sultana - Patron (Çerkez Kızı)

Tanıdığım birisi değil. Kim bu?

Sultana. Parçanın adı "Patron".

Gazetede gördüm geçenlerde tesadüfen, yeni birisi olarak albümü çıkıyor diye... Güzelmiş.

Şarkının sözlerine ne diyorsunuz?

Ali Sürmeli'nin yaşadıklarını hatırlıyor musunuz? Onu çok iyi anlıyorum. Bir oyuncunun sahnede bir şeyi istemeden oynaması kadar Çin işkence- si olamaz. Her rol sizin en istediğiniz rol olma- yabilir, ama adam şunu diyor: "Yaptığımız iş sa- nat değil, bu bir tiyatro değil, oyun değil, insana bir şey verecek bir şey değil." Sakıp Saban- cı'nın röportajlarının derlemesinden bir şey yapı- yor. Bakanlık emriyle, repertuara alınmadan te- peden konuyor, tüm oyuncular peki demek zo- runda kalıyor. Sonra gel sanlı bana, resim çekti. İstemiyoruz abi... Böyle bir özgürlüğüm var, za- ten içim kanyor, rahat bırak beni. Hayır, bırak- maz. Herif derdini anlatırken de orada öbürü şöyle yapıyor. (sırtına takliti yapıyor) Ertesi gün

gazetede insanlara soruyorlar, ne düşündükleri- ni. Devlet Tiyatrosu'ndaki insanlar, "devlet me- muru olmasak da cevap verebilsek, ama bir ta- kim kurumsal yasaklar olduğu için konuşma hakkımız yok" diyorlar. İşte bu hiçbir yere götür- mez insanı... Zihni Göktaş'ın başına geldi, bir yönetmen, tutmuş, "ne biçim adamsın, dinozo- run" demiş ona; o da "sizinle çalışmak istemi- yorum" demiş. İki buçuk milyar ceza ödedi Zihni Göktaş. Aynı zamanda da bir oyunda tıkr tıkr oynatıldı. Hem adamı oynatıyorsun, emeğini kul- lanıyorsun hem de ceza ödediyorsun. Böyle bir ülkede yaşıyoruz. Sekiz yıldır şehir tiyatrosunda- yım, sekiz yıldır kadro bekliyorum.

"Babaevi"nin patronlarıyla aranız nasıl?

Senin her şeyine karışabileceklerini zannediyor- lar. Oysa o insanlarla sadece iş ilişkim var, on-

Dizi çekiyorduk Zekeriyaköy'de. Gani Müjde'lerin falan 150 milyarlara aldıkları evlerin olduğu sitelerde. Onların bekçileri var ve hepsi Kürt. Kızıltepe'de köyleri boşaltılmış. Orada siteler oluşana kadar bekçilik yapıyorlar, oluştuktan sonra da istenmiyorlar, görüntüyü bozuyorlar diye.

ları sevmek zorunda değilim. Sadece işimi se- vebilirim. Bunu algılayamıyorlar, tiyatro düşlerini falan da anlamadıkları gibi, parayla adam et- mek adına bir takım küçük cezalar -adını böyle koyuyorlar- kesiyorlar. Yüksek ihtimalle "Baba- evi"ne önümüzdeki sene devam etmeyeceğim. Dokuz gün akut gribal enfeksiyon diye bir şeye yakalandım, ateşim hiç düşmedi, sete hiç gide- medim. O adamlar için önemli olan işin devam etmesi, sen hasta mısın, ölüyor musun ilgilen- mezler. On gün sonra sete gittim, senaryoda Bilge, yani ben, Antalya'ya gidiverdim. "Nedir bu?" diye sordum. İrfan Tözüm gayet kendin- den emin tavırla, "bu küçük bir ceza, aynı tarz- da bir cezayı da Halil'e (Ergün) yapacağım" de- di. Bu benim hayatımda kabul edemeyeceğim bir şey. Eşi Melike, "Yanlış anlama, İrfan seni kızı gibi görür. Mesela Melodi -kızları- yanlış bir şey yaptığı zaman onu banyoya kitler, sana da bu tip ceza vermek istedi" diye konuştuğunda ben daha fena oluyorum. Öyle bir anlaşmam da var ki, ben olmadığım için kaç bölüm çekilemezse,

bilmem ne kadar dolar vermem gerek. Çok fa- şist bir tavır bu, hayatımda ben buna bir yerler- de tanık olduğum zaman bana dokunmasa bile müdahale etme isteği duyarım. "İki bölüm daha kalırım, sonra benim mezar taşımdan başlarsı- nız, çünkü sizinle artık çalışmak istemiyorum" dedim. İstedim ki, orada "peki, defol git" desin. "Ya işte bak, ne güzel her şey, heyecanlandığım için böyle bir şey yaptım" dedi. Ben çıktım git- tim. İrfan'la yaptığım kavga sonucunda ne olabi- lir, bütün yapımcılar birbirleriyle kankadır ve bu duyulur, size bir daha iş vermezler, hiçbir kanal- da. Olsun, televizyon benim için önemli değil, benim derdim tiyatro. Onların bana verdiği şan şöreti de istemiyorum. Seni bulup, bir ışık ha- lesi biçiminde sunduklarını, bir yıldız yarattıkları- nı zannediyorlar. Umurumda değil. Hep hayatım-

da televizyon mu vardı? Yooo... Olduğu zaman yaptık, yapmayabiliriz de.

Levent Kırca'nın sahneye koyduğu "Sefiller"de Cosette rolündesiniz. Memnun musunuz?

Benim için çok önemli oyunlar ve roller var, bun- lardan biri de "Sefiller"deki Cosette'ti. Hep aşk için Romeo ve Juliet'ten bahsedilir ya, benim için Cosette ve Marius'un aşkı çok daha büyük ve çağdaştır. Sadece derin bir aşk hikayesi de- ğil, devrimci çocuk, meselesi başka, fakat bir- den aşık oluyor kız, kesinlikle anlamıyor. Aşk bazen öyle bir şey, kafa olarak hiç buluşmaya- bilirsiniz ama bir şey buluşturur sizi. Bir gün çe- kimden geldim, aynanın karşısında makyajımı siliyorum, annem "sana bir haberim var, hem çok üzüleceksin hem çok sevineceksin" dedi: "Levent abin yeni bir oyun koyuyormuş". Alaycı bir şekilde "Sefiller'i koymuyor ya" dedim. An- nem, "onu koyuyormuş" dedi. Aynanın karşısın- da ağlamaya başladım. Levent abinin ekibinden Teoman'ı aradım, "hem çok tebrik ediyorum hem de çok kiskanyorum" dedim. "25 yaşına

gölge

PZT: METROPOLİ2
SALI: BLUES EXPRESS
ÇARŞ: WHATZ UP!
PERŞ: THE PROJECT
CUMA: İZMARİT
TRIP
CMT: EYVON
BLUE BAND
PAZAR: SOUL P

geldim, bir kere daha böyle bir prodüksiyonun konması için daha iyisinin yapılması gerekir, on yıl sonra tekrar konsa ve bana teklif edilse bile, artık ben Cosette'i oynayamam." Teoman, Levent abiye söylemiş bunu. Levent abi beni çağır-
dı. İçim içimi yiyerek gittim. "Ya, demek sen çok seviyormuşsun 'Sefiller'i, biliyordum" falan diyor, ben de "ne yapalım sağlık olsun" diyorum. "Ya bilseydim aslında sana da, şu, neydi kızın adı, ha Cosette, o rol iyi giderdi" falan diyor. Numa yapıyormuş. "Evet, çok isterdim" dedim, omuzuma vurup "iyi, oyna o zaman" dedi. İkinci bir kast yapıldı ve haftanın dört günü ben oynamaya başladım. Bu bir mucizeydi.

Bülent Ortaçgil - Normal (Light)

Bülent mi bu? Bu adamın sadece müziğini sevmiyorum, kendisini de çok seviyorum. Çünkü anlattığı, savunduğu şeyi yapıyor. Müziğinde de öyle. Çok tanışıklığımız yok, üç gün "Süper Baba"da beraber olmuştuk.

Şarkıda anlattığı memleket "normal"liklerine ne diyorsunuz?

Geçen yaz "Kelebekler Özgürdür"le Anadolu turnesine çıktığımızda çok inanılmaz şeyler görmedim. Ama bu defa Güneynoğlu'ya gidince öyle şeyler yaşadım ki, başka bir ülkedeymiş gibi hissettim. 2000 kilometre öteye gidiyoruz ve 2000 tane kontrolden geçiyoruz, sabıka kaydım dan evli miyim, bakire miyim, bekar mıyım, her şeyim devlet tarafından öğreniliyor. Polis oyun tekstone bakıyor, ters bir şey yoksa kabul ediyor ve gidiyoruz. Gittiğimiz her yerde polis birinci sıradan oyunu kameraya çekiyor. Teyzeler falan çocuklarıyla geliyorlar, biz oynarken onlar bez değiştiriyor. Cep telefonları çalıyor, uzun uzun konuşuyorlar. Askeriyeden veya polisten yüksek mevkide biri gelirse diye birinci sıraya masa konuyor; su, çik-
çek, kahve, sigara, kül-
lük falan. Kızıltepe'de bizi korumakla görevli tüm polisler, "siz elbette ücretsiz gireceksi-

niz ama aileleriniz bilet alarak girecekler içeriye" dedi Hadi abi (Çaman). Polis de "biz sizinle dışarıda görüşeceğiz" dedi... Matine-suare oynamayı düşünüyorduk, ama matineleri oynayamadık seyirci azlığından. Bir de Midyat'ta soyulduk: 30 kişilik salonda 70 tane polis vardiyalar halinde dolaşılıyor. Annemin çantasından gözlük, para, telefon, ne varsa çalındı. Nusaybin'deki oyunumuz, polisler Rauf Denktaş'la Demirel'i korumaya gittiği için oynanamadı. "Hem sizi hem de onları koruyamayız" dediler. Hadi abi, "korunmak değil, oyun oynamak istiyoruz" dedi.

me. Sekiz yıldır İstanbul'daymışlar. Kızıltepe'de köyleri boşaltılmış. Buraya gelmişler. Tercihleri değil aslında. Siteler oluşana kadar bekçilik yapıyorlar, oluştuktan sonra da istenmiyorlar orada, görüntüyü bozuyorlar diye. Tekrar başka bir siteye geçiyorlar, inşaat bitene dek. Onlarla sohbetim oldu. Bazı sözcükleri orada öğrendim. Çocukları Türkçe biliyorlardı. Oradaki okullara gidiyorlardı çünkü. Ama arkadaşlık kuramamışlar fazla. Bir barikat olduğu kesin arada. O gece onlarla sabahladık. Hiçbir eşyaları yoktu. Sadece bir televizyonları vardı ve o tüm dünyalarıydı. Onlardan dinlediklerimi Kızıltepe'ye gidince gözlerimle gördüm. Evler boş, içeride bazı eşyalar duruyor hâlâ, acil bir gitmişlik var, aceleyle götürmüşler ve her yere dağılmışlar. Aileler de dağılmış.

Ciwan Haco - Dest (Bilûra Min)

Nece bu?

Kürtçe.

Hiç benzetemedim. Kulağımdaki Kürtçe bu değil, oralarda duyduğum. Kürtçede çok güzel isimler var. Kızılderili isimleri gibi anlamları var. **Orada hiç Kürtçe bilmediğinize hayıflandınız mı?**

Öğrenilebilecek olduğunu keşfettim, ama hayıflanmadım. Öğretmenler Evi'nde öğretmenlerle sohbet ediyorduk, öğretmenin birisi "a'yı b'yi öğretene kadar, önce iki yıl Türkçeyi öğretiyorum. Ve bunu neden yaptığımı bilmiyorum, neden onun dilini yadsıyıp yeni bir dil öğrettiğimi bilmiyorum" dedi. Ama bu çok özel bir durumdu, bütün öğretmenlerin düşüncesi değil bu. Öy-

le bir imkanım olsa Kürtçe öğrenmeyi çok isterdim.

Oralara gittikten sonra "Kürt sorunu" hakkındaki düşüncelerinizde bir değişim oldu mu?

Çok farklı bir noktaya gelmedim. Ama, tanıklık etmek, görmek, içinde olmakla uzaktan bilmek arasında fark var. Daha önce benim için bir "sorun"dan ibaretken şimdi "neden böyle oldu" sorusu daha büyük bir mesele haline geldi. Güneynoğlu'ya gitmeden önce, dizinin son bölümünü çekiyorduk burada, Zekeriyaköy'de. Gani Müjde'lerin falan 150 milyarlara aldıkları evlerin olduğu siteler var, oradaydık. Onların bekçileri var ve hepsi Kürt. O gece evlerini açtılar bize. Şahide diye bir kadın vardı, hiç Türkçe bilmiyordu. İşte o zaman hayıflandım Kürtçe bilmediği-

Erkekler pek itiraf etmese de, aslında kafalarında bir kadının ilk erkeği olma fikri var. "Biraz gezmiş ve oynaşmış olsun, ama bakire olsa daha iyi olur" gibi fikirleri var ve bu bana çok tuhaf geliyor.

me. Sekiz yıldır İstanbul'daymışlar. Kızıltepe'de köyleri boşaltılmış. Buraya gelmişler. Tercihleri değil aslında. Siteler oluşana kadar bekçilik yapıyorlar, oluştuktan sonra da istenmiyorlar orada, görüntüyü bozuyorlar diye. Tekrar başka bir siteye geçiyorlar, inşaat bitene dek. Onlarla sohbetim oldu. Bazı sözcükleri orada öğrendim. Çocukları Türkçe biliyorlardı. Oradaki okullara gidiyorlardı çünkü. Ama arkadaşlık kuramamışlar fazla. Bir barikat olduğu kesin arada. O gece onlarla sabahladık. Hiçbir eşyaları yoktu. Sadece bir televizyonları vardı ve o tüm dünyalarıydı. Onlardan dinlediklerimi Kızıltepe'ye gidince gözlerimle gördüm. Evler boş, içeride bazı eşyalar duruyor hâlâ, acil bir gitmişlik var, aceleyle götürmüşler ve her yere dağılmışlar. Aileler de dağılmış.

Madonna - Forbidden Love (Bedtime Stories)

Madonna mı?

Evet, "Forbidden Love" şarkısı.

Çok sevdiğim bir kadın. Bir dolu insana çok yakın gelen, ama mesleğinden aşklarına kadar kendi tercihlerini yaşayan bir kadın. Çok renkli bir kadın. Hem dilinde hem de vücudunda erotizm olan bir kadın. Nefis bir orji yapıyordu sahnede, cesaret ister. Ama asla göze kötü görünmüyordu. Bir zamanlar çok hayrandım, konseri-

ne de gitmişim. Çok anarşist bir yapısı var.

Konser nasıldı?

Saha içi biletim vardı, boyum kısa olduğu için iyi göremiyordum ama orada bulunmak önemliydi zaten benim için. Çok güzel, beline kadar saçları olan bir gitaristi vardı. Konserin sonunda çocuk gitar attı boynundan, birbirlerine sarıldılar, çok hoş bir görüntüyüdü.

Hangi şarkısıyla keşfetmişsiniz Madonna'yı?

"Like A Virgin" ya da "La Isla Bonita" olabilir... O zamanlar Madonna çok ön plandaydı. Bizim de küçük olduğumuz, Michael Jackson tişörtleri giydiğimiz, Madonna bilezikleri taktığımız zamanlardı. Acid falan müziklerinin olduğu, "Don't Worry Be Happy" zamanları. Öylesine başladı bende Madonna. Şimdi o zaman sevdiğimden çok daha farklı ve daha çok seviyorum. Zamanla o da kendinin farkına vardı. Güzel bir şeydir o. Kendini küçümsemeyen, o kadar mütevazı olmadan devam edersin hayata.

"Forbidden Love", adı üstünde, bir yasak aşk şarkısı. Siz de "Aşk-ı Memnu"da Bihter rolünü oynuyorsunuz...

Bihter'in hikayesi de bir yasak aşk hikayesi tabii: Bütün tabulara rağmen, dolu dizgin yaşama-
lı mıdır insan, yoksa evlenip barklanıp unutmalı mıdır? Oradaki çelişki şu: Anne yok ve baba, kı-
zı Nihal için hem anne, hem baba, hem de sevgili. Ve Bihter çıkıyor ortaya, babanın başını dön-
dürüyor, aralarına giriyor. Nihal Bihter'i sevmeye çalışıyor önce. Babam seviyorsa ben de sevmeye çalışayım, mücadeleye girmeyeyim, çirkinleşmeyeyim, babam beni sevmeye devam etsin diyor ama, düşmanlık başlıyor. Sonra bir trajedi gibi Bihter amcaoğluna aşık oluyor. O dönem için Bihter çok devrimci. Bir dönem yasaklanmış "Aşk-ı Memnu", ama bugün için "Aşk-ı Memnu" artık normal. Oluyor, yaşanıyor ve öyle bir aşk-ı memnu için birbirini öldürmeyebilir insanlar, eğer Doğu'ya gitmezsek tabii. Amcaoğlu biraz da düzene ve devlete karşı, Servet-i Fünun'cu, ama pasif bir adam.

Seyirci reaksiyonu nasıl bu yasak aşka?

Seyirci tam olarak anlamıyor bence. Finalde Bihter vuruyor kendisini. Kız babayla başbaşa kalıyor. Seyircilerden bir teyzenin orada "iyi oldu orospuya" dediğini duydum. Aynen böyle dedi. Seyirciye göre kötü kadın Bihter, melek çiçeği Nihal olarak görünüyor. Oysa bunu vermek gibi derdi yok oyunun.

Niye böyle bir tepki çekiyor Bihter?

Çünkü şöyle anlamak gibi özel bir yeteneği var bizim izleyicinin: Sadece kötü kadın bu Bihter. Adamla evlendi, konağa geldi, her şeyi alt üst etti. Gitti amcaoğluna aşık oldu. Bihter adama aşık olup gelmiyor konağa. Babası, annesinin başka bir adama yazdığı aşk mektuplarını buluyor ve kalp krizinden ölüyor, annesi nefret ettiği bir anne modeli ve kendi konağından kurtulmak için adamla evlenip oraya geliyor, önce sevmeye çalışıyor, ama tak diye amcaoğluna aşık oluyor. Nihal'in hayatında babasının modeli baskın. Babasıyla konuşuyor, "sana layık olamadım" diyor, kendisini bir anda annesi gibi buluyor. Ama seyirci "ah canım Nihal, bu Bihter mahvetti ortalığı" gibi algılıyor. Biz mi yanlış verdik, seyirci mi bunu algılayabilecek durumda değil, bilmiyorum. Yasak aşka tahammülü yok kimsenin. Benim annemin kitabı da bu yüzden yakıldı. "60 Günlük Bir Şey" di kitabın adı, içindeki bazı bölümler çıkarılarak "Niçin Geç Kaldım" olarak basıldı tekrar.

Annenizin kitabına konu olan "yasak aşk" ya-

şandığında Altan Erbulak'a öyle bir yüklenildi ki, -üstelik bunda başı çeken yazar-çizer takımıydı- sonunda, babanız "ne istiyorsunuz, öldüreyim mi Füsün'u?" demişti. "Kamuoyu"na yaptığı açıklama o cümleden ibaretti ve o cümle üzerine yaygara kesilmişti.

Ama, bütün o baskılardan dolayı babamla anem boşandı. Aynı evde yaşamaya devam ettiller fakat etraf rahatladı, Altan boşadı kansını ve namusunu kurtardı diye. Birkaç yıl sonra gizlice tekrar evlendiler. Öyle düşünmedikleri halde genele göre yaşamak zorunda kaldılar.

Laura Branigan - Self Control (Self Control)

"All the night" diye girecek değil mi... Evet... Bunlar o zamanlar çok dinlediğim şarkılar. Kim di bu?

Laura Branigan.

O zamanlar diskoya falan giderdim. Birisine aşık olduğumuzda, anlatamadığımızı Discorim'da dans ederek anlattığımız zamanlardı. En komik zamanlar, babam da yoktu o zamanlar. Kendimden büyük insanlarla diskolara gidip bira içtiğim zamanlar.

Her şeye yeni başladığınız zamanlar...

Evet ama, çok erken olarak. Yaşıtım olmayan insanlarıym. Ben 14-15'im, 20-22 yaşında insanlarla takılıyorum o sıralar. Hâlâ da benden büyüklerle takılıyorum aslında.

Kendi tecrübemizden 14-15 yaşındaki bir erkek çocuğun ne menem olduğunu biliyoruz; peki bir kız çocuğu nasıl oluyor o yaşlarda?

Ben pek yaştlarım gibi değildim, ama o yıllar insanın, aileden "biz senin yaşındayken" diye başlayan lafları duymaya başladığı ve aileyle çatıştığı, o baskıları ilk hissetmeye başladığı zamanlar. Sanırım karşı cinsi keşfe çıktığım zamanlardı. Hep kendimden büyük insanlara aşık olduğum, onların bana çocuk muamelesi yaptığı ve derin acılar çektiğim zamanlar. Ama sadece benim kafamdaydı bu acılar, çünkü yaşanan bir şey yoktu ortada. 13 yaşındayken bir çocuğa aşık oldum, 18'ime dek sürdü. Çok uzun bir süreydi ve karşılığı olmayan bir ilişkiydi. O insanın bana yaptığı kaldınlamayacak şeyleri peki der, kabul ederdim. Sonraki dönemlerimde, başka insanlara en ufak durumlarda bile ay-

nı şansı hiç tanımadım. Belki de hata yaptım. Onun tırnağı kadar şeyleri yapanlarla ilişkim bitti, şalteri indirdim anında.

Koko Taylor - I'm A Woman (The Earthshaker)

Kim bu? Tanımıyorum.

Koko Taylor, "I'm A Woman"... Şimdi biraz da kadın olmaktan bahsedelim isterseniz...

Mesela bekaret konusundan başlarsak, benim için hiçbir zaman sorun olmadı. Bu toplumda bir kadın için çok önemli bir şey bekaret. Benim içinse sadece ilk insanın kim olduğu çok önemli. Kocam olacağı için demiyorum, ama çok önemliydi. Bu yüzden önem verdiğim bir insanla yaşadım bunu. Sonunda ne oldu? Evlenmedik. Ama

Teoman'ın o "İki Yabancı" şarkısı bana yaşadıklarımı hatırlatıyor. İlişki sürerken de, o ilk güzel dönem biterken de iki yabancı haline geliyor insanlar. Sevgilim var diyelim, yan yanayız ve dışardan harika görünüyoruz. Ama aslında iki yabancıya dönüşmüşüz artık.

benim için çok güzeldi. İnsanlar bu baskıyı ne kadar üzerlerinde hissedersen, o kadar yanlış zamanda ve o kadar yanlış insanlarla yaşıyorlar bunu. Kafasındaki tek takıntı, bunun bir an önce hallolması olarak beliriyor. 17-18 yaşındaydım ve daha kimseyle birlikte olmamıştım; annem arkadaşlanma hep sormuş: "Sevinç birisiyle beraber oldu mu, benden saklıyor mu?" 20'li yaşlarda ise "Sevinç neden hâlâ kimseyle birlikte olmadın, bir sorun mu var?" oldu bu. Yaşadığımız ülkeye çok ters bir durum tabii ki bizimkisi. Bu duyulunca insanlar "karı manyak, kızı ondan manyak" diye düşünürler, ama ben de aynı şekilde bir çocuk yetiştirmeyi düşünüyorum. Bekaretin, zarar meselesinin çok önemsiz olduğunu düşünüyorum. Erkekler pek itiraf etmese de, aslında kafalarında bir kadının ilk erkeği olma fikri var. "Biraz gezmüş ve oynamış olsun, ama bakire olsa daha iyi olur" gibi fikirleri var ve bu bana çok tuhaf geliyor.

Iggy Pop - She Called Me Daddy (Avenue B)

(sözleri dikkatle takip ediyor) Aralarındaki ilişki bitmiş ve adam gitmiş, kız adama "baba" diyor-

muş. Tanımıyorum, kim bu?

Iggy Pop.

(CD kapağını inceliyor) Daniel Day Lewis'e benziyor sanki.

Hangisi daha yakışıklı?

Kesinlikle Daniel.

Bizce Iggy...

(Iggy Pop'un CD kapağındaki resmine bakarak) Bu adam, evet biraz orijinal, nevi şahsına münhasır bir tip olduğu görülüyor ama, öyle yakışıklı biri değil. Daniel daha yakışıklı.

Peki kadınlar sevgililerinden biraz baba rolü bekler mi?

Çok çelişkili bir cevap vereceğim, benim de net çözebildiğim bir konu değil. Bence iki insan sürekli beraber olmamalı. Her yere beraber gitme-

meliler, her gece beraber uyumamalılar. Bazen yalnız kalmalılar, başka arkadaşlarıyla birlikte olmalılar. Kızlarla ya da erkeklerle çıkabileniler dışarıya. Böyle bir tarafım var ama, diğer taraftan bir kollanma, sevdiğim insanın biraz baba rolü oynamasını isteme gibi tarafım da var. Sarılırken beni içine alması, uyurken kafamı onun kalbinin üzerine koymak isteği gibi bir durum var. Ama son ilişkim bu yüzden bitti. Fazla kollama ve koruma yüzünden. Bir süre sonra "bir fanus olsun ve içinde iki insan olsun" a dönüşüyor. Ve o koruyan, kollayan ve daha güçlü olan insanın seçtiği yerlere, onun seçtiği insanlarla gitmek gibi bir durum ortaya çıksın isteniyor. "Ben tek başıma şu filme gidiyorum" dendiğinde, "artık beni sevmiyor musun?" a dönmesi ilişkinin... Böyle bir şey olmamalı. Tek başıma bir şey yaşamak istersem, bu aşkımin bittiği anlamına gelmez... Beş tane erkeği birleştirence benim istediğim insan çıkıyor sanki ortaya. Ama ben bunu düşünüyorsam, hayatıma girenler de üç beş kızı birleştiriyorlardı kafalarında, kesin... Bizim mesleğimizde sanırım biraz huzurlu olmak lazım. Ama ben ikili ilişkilerde de, iş hayatımda da sürekli bir didişme halindeyim.

ÇARŞAMBA 22.00 ÖNDER FOCAN HAMMOND TRIO

PERŞEMBE 21.00 DJ ERAY ÇAVDARLI (Latin Jazz - Pop Jazz)

CUMA 22.00 KERİM ÇAPLI BAND

CUMARTESİ 22.00 YAVUZ ÇETİN GROUP

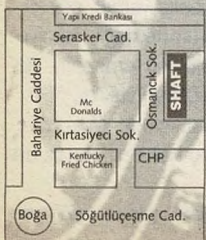
PAZAR 21.00 DJ EMSAL SALIK (Funk - Soul - Rock - Blues)

SHAFT

BLUES & JAZZ CLUB

Saat 11.00 / 04.00
arası açıktır

Pazar
Biralarda
indirim günü

Serasker Cad. Osmancık Sok. No: 13 Kadıköy / İstanbul Tel: 0216 349 99 56 - 0216 349 48 65

İlişkilerinizde yaşadığınız o didişmede, baba imgesinin bir rolü var mı?

Oldu sanıyorum. Benim babamın çok neşeli bir tarafı vardı. Babamın şöyle taraflarını karşımdaki insanda çok arıyorum: Hem çok sorumluluk sahibi olmasını istiyorum, hem de "boş ver be Sevinç" tarzı olmasını istiyorum. Aynı babam gibi. Bir tek şey istiyorum sanırım: güven duygusu. "Babaevi"nde bir çocukla sevgiliyim. Dizide sarılıyor, öpüşüyoruz diye bunu ciddi sorun haline getiren bir sevgili olunca, bana gelip "İstesen değiştirebilirsin bu senaryoyu" dediğinde, "hoşuna gidiyor aslında, değil mi?" dediğinde, bunu son derece ilkel buluyorum. Onunla geçirdiğim zamana çok acıyorum ve bunu daha önceden göremediğim için kendime kızıyorum.

Aşkla kıskançlık arasında bir ilişki olduğu varsayılabiliyor... Sizce de kaçınılmaz bir şey mi bu?

Ben de kıskanç bir insanım. Sadece aşta değil, iş konusunda da kıskancım, ama bunun bir ayar olmalı. Karşıdakine zarar verecek duruma gelirse, bu can sıkıcı oluyor. Koruyucu olmakla güç sahibi olarak hükmedici olmak arasında ince bir sınır var ve benim hayatıma girenler sanırım bunu hep kaçırdı. Çok fazla ilişkim olmadı, ama hepsinin bitme sebebi hep budur aslında. Benim için ideal yaşam, aşta da işte de özgür olmak, net olmak, şeffaf olmak. Benim gördüğüm örneklerde işinde çok başarılı olan kadınlar aşta bunu tutturamıyorlar, çok dolu dizgin bir aş yaşarken de, diğer taraf bu defa sekteye uğruyor.

Teoman - O (O)

Teoman mı? Son albümünden, "Paramparça"nın olduğu albümünden mi?

Hayır, bir öncekinden.

Bu son albümde, Şebnem Ferah'la söyledikleri "İki Yabancı" diye bir şarkı var, onu seviyorum. Ama Türkçeyi sonradan öğrenmiş biri gibi söylemesi beni rahatsız ediyor. Mesela Pâraaampârçiaaa... (taklit ediyor) Başka bir aksan var. Belki tarzıdır bu. Fakat o "İki Yabancı" öylesine güzel ki... Sözleri çok güzel... "Birliktedik ama yalnız... Bazı sahneler var aklımda... Bir yaz gecesinden ya da Çölde Çay filminden... Seninkiler gibi değil ama... Biliyorum güzellikleri çirkin yapmakta, sonra da bunları dünyaya atmakta üstüne yok... Neyin değerini bildin ki benim değerimi bileceksin... Sen zaten bunu da mahvedeceksin..." Ne kadar dolmuşsa artık. (gülüyor) Kadın ve erkek çok farklı iki yapı. Eskiden daha rahat bir araya gelmelerinin sebebi nedir? Mesela benim anneannem ve dedem elli yıl aynı yastığa baş koymuşlar. Bunun sırrı nedir? Aşk mı? Aileler karar vermiş, öyle evlenmişler. Neden sürmüş? Aynı evin içinde bir ömür, dışarı sadece akrabalarına gitmek için çıkmışlar, açılmadan, fazla tanık olmadan yaşayıp gitmişler. Bizler hem bazı şeyleri biliyoruz, hem bilmeye bir açlığımız var; bildikçe, tanık oldukça en iyiyi aramaya başlıyoruz, en iyiye bir özlem başlıyoruz ve gittikçe daha da zorlaşıyor ilişkiler. Annemde var bu inancı, evlilik kurumunun artık yok olma yüz tuttuğunu söylüyor. Eskiden evlilik, daha ziyade bir defa olan bir şeydi. Şimdi benim ablam dördüncü kocasıyla Norveç'te yaşıyor. İnternette tanıştılar. Ablam kocasından ayrılmıştı,

internette takılıyordu. Daha önce üç kere evlenmiş dört çocuğu bir adamla tanıştı internette. Adam buraya geldi. Ablamın yaşgününde sürpriz yapmak için... Sadece Norveççe biliyor. Gak guk bir şeyler konuştular, ablam evlenip adamla Norveç'e gitti, altı ayda Norveççe öğrendi ve o adamla orada çiçek gibi yaşıyor. Şöyle bakıyor hayata: Bugün bu adamı çok seviyorum, çok hoşuma gidiyor onunla yaşadıklarım. Ama yarın vazgeçip İstanbul'a dönebilirim. Yeniden evlenebilirim. Ben de böyle bakarken, bir tarafım da, "evlenirsen bir kere evlen ve hayatının sonuna kadar onunla yaşa" gibi bakıyor.

"Aşk-ı Memnu" nun finalinde, Bihter vuruyor kendini. Seyircilerden bir teyzenin "iyi oldu orospuya" dediğini duydum. Aynen böyle dedi. Biz mi yanlış verdik, seyirci mi algılayamadı, bilmiyorum. Yasak aşka tahammülü yok kimsenin. Annemin kitabı da bu yüzden yakıldı.

Bütün bunları Teoman nasıl düşündürdü size şimdi?

Çünkü Teoman'ın o "İki Yabancı" şarkısı bana tüm o yaşadıklarımı hatırlatıyor. İlişki sürerken de, o ilk güzel dönem biterken iki yabancı haline geliyor insanlar. Resim olarak değil, yaşadıkları anlamında. Sevgiliim var diyelim, yan yanayız ve dışarıdan harika görünüyoruz. Ama aslında iki yabancıya dönüşmüşüz artık. Aşkın o ilk hali bitiyor bir süre sonra.

Ciguli - Çiki Çiki Ba Ba (Horozum)

Tanımıyorum. Bulamayacağım galiba.

İpucu, "Binnaz".

Ha, Ciguli. Eski bir şarkı bu, değil mi?

Evet, eski bir Hint şarkısı...

Komik bir adam. Ama dizisini hiç beğenmedim. Bizim dizide ablamı oynayan Ayşegül'e rol teklifi gelmişti. Kız reddetti. "Ama Ciguli'yle oynama fırsatını kaçırdınız" dediler. Sonra diziyi seyretmiştik Ayşegül'le, kaçırılmayacak bir tarafı yokmuş. Müziğine hiçbir itirazım yok. Dizi olmamış ama.

Aslında "Tekila"yı size biraz babanızı anlatmak için çalmıştık. Zira, Altan Erbulak'ın fan'yız. Evde nasıl biriydi babanız?.. İlişkiniz nasıldı?

Babamla en sevdiğimiz oyun cüce adam oyunuydu. Kapıyı çalar, dizlerinin önüne çökerdi kapının önünde. Kapıyı açınca onu gördüm ve dizlerinin üzerine çöktüğü için aynı boyda olduk, o zaman eşit boylarda sarılırdık birbirimize. Düztabandım ben küçükken. Bu yüzden hep özel botlar giymem gerekirdi. Bütün arkadaşlarının farklı farklı ayakkabıları varken ben hep o hantal botları giydiğim için botlardan nefret ederdim. Ne zaman bir yerlerden fazladan bir para kazansa beni Disney'e götürür, "dolaş, ne istiyorsan al" derdi. Kendisi de bu sırada mağazadaki maymunla sohbet ederdi. Bir keresinde üzerinde yürüdükçe hareket eden hayvanların olduğu bir botla geldi: "Disney senin için özel bir bot tasarımı yaptı" dedi. (gülüyor) 12 yaşındayken bir çocukluk aşkı vardı: Mehmet. Bir gün bizdeydi, otururken babam geldi, biz korktuk, Mehmet masanın altına saklandı. Babam, şöyle bir dolaştı içeride, "arkadaşına söyle, masanın altından çıkıp çalışma odasına gelsin ve tanışalım" dedi. Biz daha ufacığız ama, o Mehmet'le ciddi ciddi konuştu. "Kızıma iyi bakıyor musun, onu üzüyor musun, birbirinizi koruyor musunuz?" diye sorular sordu. Başka hiçbir erkek arkadaşımı tanımadığı için çok üzülürüm. Keşke aşk ilişkilerimde yaşadıklarımı, sıkıntılarımı anlatabilseydim; eminim gerektiği yerde bir şey söyler, benim bazı şeyleri daha kolay anlamamı sağlardı. Şimdi hâlâ babamla konuşurum: Aşk olduğumda ona anlatırım. Karşımda babam varmış gibi kafa sesiyeli konuşurum. İnsanın yaşadığı aşkları kendi anababasıyla konuşması kadar iyi olamaz hiçbir zaman bir başkasıyla konuşması. Arkadaşlarıma anne ve babaları hep "şunu yapma, o çocukla konuşma, sigara içme, uyuturucu kullanma, şunu giyme" falan derdi. Babamsa bana böyle şeyler hiç yapmadı. "Sevinç, benim fikrim bu konuda böyle, ama sen kabul etmiyorsan, tamam, istediğini yaşa. Üzülürsen, gel, birlikte acısını paylaşalım, mutlu olursan da gel beni yanıt, mutluluğunu paylaşalım" derdi.

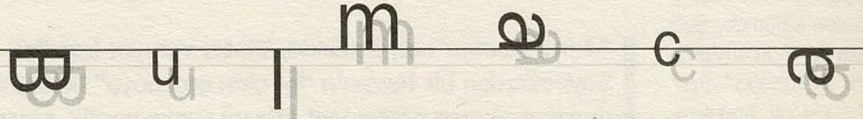
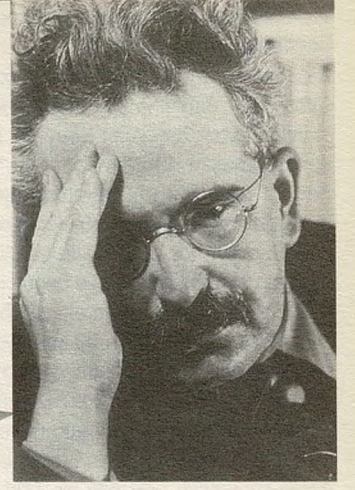
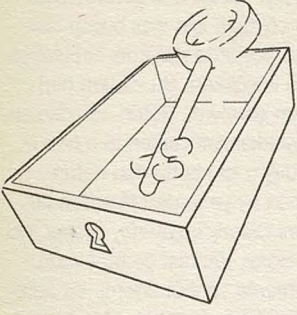
Babanz Çevre Tiyatrosu'nu kurduğunda "Kocamustafapaşa'da, kenar mahallede tiyatromu olur?" denmişti, o da "tam da orada olması gerekir" diye yanıtlamıştı.

Babam öyle yaşıyordu. Oradaki insanların farkındaydı. O zaman babamın yaptığına orada büyük ilgi vardı. Ama şimdi yok maalesef. Babam kendi devrinde çok popülerdi, ama öyle yaşamazdı. Hep güler yüzlüydü, herkese eşit davranırdı. Limon suyu içtiğinde "ne güzel limonata" diyebilirdi. Annemse "bu ekşi şeyi nasıl içtin" derdi. Ben de galiba ikisinin karışımıym... Babam asker çocuğu, bir atı varmış küçükken. Hiç kimsenin binemediği vahşi bir atmış. Delikır'ın adı. Babam altı yedi yaşlarındayken onunla ilginç bir ilişki kurmuşlar ve babam Delikır'a binner, dört nala gidermiş. Yıllar yıllar sonra Delikır'ı bir çöpçü atı olarak görmüş babam. Tanınmaz bir haldeymiş. Çöpçüye de hiç dokundurtmuyormuş kendisini. Babamla birbirlerini görünce, aradan yıllar geçmiş olmasına rağmen çok sevinmişler yeniden. "Delikır" diye bir de öyküsü vardır babamın. Bir de "Muhteşem Bir Mavinin İçindeki Mavi" diye çok sevdiğim bir şiiri var. Şöyle başlıyor: "Bir balıkçının oltasında dir yaşam". Sonra dizeler akıyor. "Akvaryumda ölmekten denizde ölüm doğumdur / Her mavi başka bir mavidir ister istemez / Ve akvaryumları denizlerden bu mavi ayırır / Ayırır hiç yaşanmamış zamanları maviler / Ayırır."

kıraathane

ROLL KİTAPLIĞI

- Ben Okri** Aç Yol (İmge)
Christopher Caudwell Yanılsama ve Gerçeklik (Payel)
Goethe Faust (İstanbul Kitabevi)
Halil Turhanlı Bir Erdem Olarak Sapkınlık (Çiviyazıları)
Henri Lefebvre Modern Dünyada Gündelik Hayat (Metis)
Immanuel Kant Fragmanlar (Altıkırkbeş)
İslam Çupi Hey Gidi İstanbul (Çınar)
John Zerzan Gelecekteki İlkel (Kaos)
Lewis Carroll Köpan Avı (Roll)
Marlene Dietrich Benden Sonra Tufan (Ekin)
Michel del Castillo Gitar (Can)
Michel Tournier Kızılgağaçlar Kralı (Ayrıntı)
Michel Balivet Şeyh Bedreddin: Tasavvuf ve İsyan (Tarih Vakfı Yurt)
Murat Belge Marksist Estetik (Birikim)
Oğuz Demiralp Tanrı Bakışlı Çocuk (YKY)
Oscar Wilde Sosyalizm ve İnsan Ruhı (Roll)
Sigmund Freud Uygarlığın Huzursuzluğu (Metis)
Talat Parman Ergenlik ya da Merhaba Hüzün (Bağlam)
Ünsal Oskay Tek Kişilik Haçlı Seferleri (İnkılâp)
Witold Gombrowicz Ferdydurke (Ayrıntı)

Bu ay memleketimizin 15 romanının giriş cümlelerini sıraladık... Sağ tarafta da roman isimleri yer alıyor... Doğru eşleştirmeleri yapın, hangi roman hangi cümleyle başlıyor bulun... Cevaplar ağustosta...

- 1 Döndü, baktı: Oda kapısı yine kendine açılıyordu; hem de bununla üçüncü defa.
- 2 Öğleden ewel saat on birde Kadıköy'den Köprü'ye hareket eden vapurun güvertesinde iki genç, yan yana oturmuş konuşuyorlardı.
- 3 Köprüden Kadıköy'e kalkan 19:30 vapurunun birinci mevki kamarasında, karı koca oldukları anlaşılan iki yaşlı kişi oturuyordu.
- 4 İşkence odasının penceresinden vapurlar küçücük görünüyor. Çocukluğumda çamaşır leğeninde yüzdürdüğüm vapurlar kadar küçük.
- 5 J'aime (seviyorum) / tu aime (seviyorsun) / il aime (seviyor) / Et mon frère vous aime (biraderim de sizi seviyor).
- 6 Bu olayda Hasan ya altısında ya yedisindeydi –Anavarza kayalıklarının üstünde kartallar dönüyordu, kanat kanada.
- 7 Sen-Jan şövalyelerinden Notüs Gladys, sayvana çıkan merdivenin kapısında, hancı güzeli yerine, karayağz oğlanı görünce somurttu.
- 8 Birden kaldırımlardan taşan kalabalıkta onun da olabileceği aklıma geldi.
- 9 Havaya karışan pamuk ve yün kıllarile yarı kapanmış tepe camlarında, gece, perde perde aklaşıyor.
- 10 Şimdi olduğu gibi çocukken de pek canımın kıymetini bilirdim.
- 11 Her günün Paris'i başka.
- 12 Yandaki odadan Asuman ile Naciye Hanımın sesleri duyulur.
- 13 Park Otel'de bann iç bölümünde oturan Selim, Bayan M'nin barın geniş salonuna girdiğini farkettti.
- 14 Elimde bir aşk kitabının hayali ağırlığı var.
- 15 Buzlu cam bölmeli dikdörtgen odanın penceresiz, kapısı loş koridora hep açık üçte birine sıkışık, ayaklarından birinin kınığı takoz destekli masasına abanmış, sabah çayına eğri simidini daldırıp çıkarıyor.

- a Afrodit Buhurdanında Bir Kadın, REŞAT ENİS
- b Aylaklar, MELİH CEVDET ANDAY
- c Devlet Ana, KEMAL TAHİR
- d Miskinler Tekkesi, REŞAT NURİ GÜNTEKİN
- e Aşk İşaretleri, LATİFE TEKİN
- f Buzul Çağının Virüsü, VÜS'AT O. BENER
- g Üç İstanbul, MİTHAT CEMAL KUNTAY
- h Bir Küçük Burjuvanın Gençlik Yılları, DEMİR ÖZLÜ
- i İçimizdeki Şeytan, SABAHATTİN ALI
- j Mürebbiye, HÜSEYİN RAHİM GÜRPINAR
- k Yılanı Öldürseler, YAŞAR KEMAL
- l Büyük Gözaltı, ÇETİN ALTAN
- m Zenciler Birbirine Benzemez, ATTİLA İLHAN
- n Tehlikeli Oyunlar, OĞUZ ATAY
- o Aylak Adam, YUSUF ATILGAN

Ahmet İnsel'in "Solu Yeniden Tanımlamak" adlı kitabı vesilesiyle başladığımız "dizi"nin üçüncü bölümünde işsizlikten, gelir dağılımı eşitsizliğinden girdik, siyasal İslam ve MHP'den çıktık. Kemalizm, Kürt meselesi, Avrupa Birliği, Türkiye solu gibi enine boyuna konuşmak istediğimiz konulara sıra getiremedik. Sağlık olsun diyelim ve Ahmet İnsel'e kulak verelim...

Bir kara delik

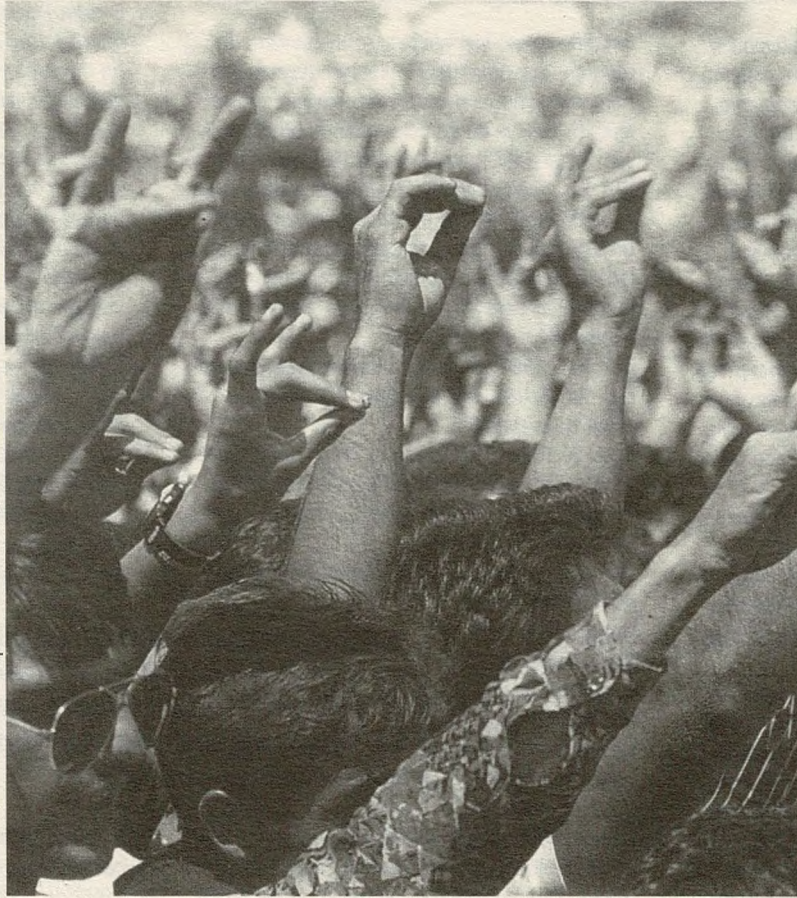
Dün gece (23 Haziran) televizyonda "iki Türkiye" tartışılıyordu. Kanal 7'de, "iskele - Sancak" programında, üç konuşmacı da -Bülent Tanla, Serdar Turgut ve Soli Özal- bütün ekonominin yedi milyonluk bir kesim içinde döndüğünü, toplumun geri kalanının dışlandığını, bunun da hayra alamet olmadığını söylüyordu...

Ahmet İnsel: Demokrasinin daha işler olduğu toplumlarda ekonominin önemli kriterlerden biri işsizliktir; işsizlik verileri üzerine çok ciddi bir tartışma, büyük bir hassasiyet vardır. İşsizlik konusundaki hassasiyet, elbette ki işsizliğin ortadan kalkmasını sağlayan politikaları devreye sokmaya yeterli değil. Ama böyle bir hassasiyet vardır ve Avrupa ülkelerinin çoğunda işsizlik nedeniyle hükümetler düşer... Bu gelişmiş pazar ekonomisi sistemi içinde, iktisat politikaları bazında, kısa vadeli sonuç alıcı işsizlikle mücadele politikalarından da mahrumuz. Beni en çok çarpan, Türkiye'de işsizlik konusunda hiçbir tartışmanın olmaması. Borsadaki dalgalanmalar üzerine gazeteler her gün iki sayfa ayırıyor, halbuki günlük dalgalanmalar bunlar, o günkü dalgalanmanın ertesi gün hiçbir değeri yok. Döviz dalgalanmaları üzerine sayfalarca yer ayırırlar, televizyonlar borsa, döviz gibi mülk sahiplerini ilgilendiren haberlere bayağı ciddi bir yer ayırıyor. Buna karşılık, Türkiye'de çalışan nüfusta DİE'nin 1998 verilerine göre, yüzde 10 civarında işsizlik olduğu görülüyor -tarımı dışarıda bırakarak söylüyorum, çünkü tarımda kim işli, kim işsiz belli değil. Yüzde 10 işsizlik, Avrupa standartlarında yüksek bir işsizlik oranı ve Türkiye'de hava civa diyebileceğim haberlere, bilgilere büyük yer ayrılırken, işsizliğin sözü bile edilmiyor. İşsizlik bir de şu bakımdan önemli: Bir istikrar programı başlattık, istikrar programları her yerde, ekonominin canlılığını kaçınılmaz olarak daraltır, çünkü enflasyonun yarattığı fiktif bir canlılık vardır ve Türkiye ekonomisi yirmi yıldır o fiktif -bir kısmı da gerçek- canlılık üzerinde ayakta duruyor...

Enflasyon için kullanılan "para illüzyonu" tabiri Türkiye ekonomisinin son yirmi yılının özeti gibi...

Hem para illüzyonu var, hem de toplum içinde yaratılan değerlerin bölüşülmesinde, güçlü tarafın o değerlerin büyük bölümüne fazla çatışma olma-

dan el koymasına imkan veriyor enflasyon. Enflasyonda önemli olan sizin ne kadar artış kazanacağınız değil, Türkiye'de yaşanan enflasyon, istikrarlı yüksek enflasyon... Yüzde 80 enflasyonda, siz 12 ay sonra yüzde 80 ücret artışı elde edebilirsiniz, ama 12 ay zarfında uğrayacağınız alım gücü kaybı yeter zaten. Gelirlerini her an yükseltme imkanı olan, yani sanayiciler, tüccarlar, mülk sahipleri gibi kesimlerin diğerlerinden daha erken fiyatlarını yükseltmeleri ve diğerlerinin bunu daha geç yakalamasıdır enflasyon. Aradaki altı ay -ki yüzde 80'lik bir enflasyon ortamında altı ay çok önemlidir- yeterli zaten. Türkiye'de istikrarlı bir yüksek enflasyon var. Brezilya'daki gibi, yüzde binlere, üç binlere

MHP astronomideki "kara deliğe" benziyor, etraftaki bütün herşeyi kendisine çeken bir kara delik. Bütün siyasi enerjiyi çeken ve onun etrafında dalgalanmasını, dönmesini sağlayan bir kara delik bu. MHP merkezi oluşturan parti durumuna geldi, ya da gelmeye çok yakın.

varan bir hiper enflasyon da yaşamadık. Türkiye'nin bu uzun dönemli istikrarlı yüksek enflasyonu dünya literatüründe neredeyse bir örnek vaka teşkil etmeye başladı. Hakikaten de incelenmesi gereken ilginç bir örnek vaka. Bu istikrar programıyla, enflasyonun azalması, çoğu farklı başında kişinin de dediği gibi, büyük oranda

sabit gelirlielerin gelirlerinde bir düşme yaratacak. Tarımda sübvansiyonların azaltılmasıyla beraber, tarımdan bir çıkış yaşanacak. Bu belki de olması gereken bir şey, Türkiye'de, çalışan nüfusun yüzde 45'i tarımda, ama tarımın ulusal gelire katkısı yüzde 15. Çok az randımanlı bir tarım istihdamı yapımız var. Büyük ihtimalle, yüzde 45'lerden yüzde 30'lara ineceğiz. Dolayısıyla, tarımdaki nüfus başka bir yere kayacak. Bütün bunlar gerçekten de olması gereken şeyler, ama bunları bir vahşi kapitalizmle, yani 17.-18. yüzyılda sanayi devriminde olduğu gibi, insanları kırlardan kentlere zorla aç bılaç taşıyıp ucuz emek yaratarak da yapabilirsiniz, sosyal politikalarla dengeleyerek de yapabilirsiniz... Den-

iyor ki, bu işsizler ordusu, informal, kayıt-dışı ekonomi sağolsun, oralarda kendisine gelir olanakları buluyor. "Türkiye ekonomisi çok canlı" gibi hamasi laflarla ekonominin bir şekilde kendi kendini düzenleyeceği varsayılıyor. Bugüne kadar bunun aile ekonomisi, geniş aile dayanışması çerçevesinde bir şekilde dengelendiği kabul edildi: Çocuklar da çalışıyor, herkesin geliri bir araya getiriliyor, o ortak gelir üzerinden 10-15 kişi yaşamlarını sürdürmeye çalışıyor. İşsizlik konusunu Türkiye'de sendikalar bile konuşmuyor, hatta başta sendikalar konuşmuyor. Siyasi partilerin hangisinde işsizlik sorununu ön plana çıkaran bir kampanya var? Ne CHP'de ne DSP'de var, sağ partilerde elbette yok.

Geçenlerde, Çetin Altan DİE verilerine dayanarak çok çarpıcı bir tespit yaptı. 2010 yılı itibarıyla Türkiye tablosu şu: 25 milyon mesleksiz genç. İşsizlikten de vahim bir durum değil mi bu ürkütücü orandaki mesleksizlik?

Şimdi, bir tarafta işsizlik... Diğer tarafta gelir dağılımı eşitsizliği.

DPT'nin yaptığı son gelir dağılımı analizlerinde, resmî ulusal gelirin -kayıt dışını dışarıda bıraktığım için resmî diyorum- yüzde 55 civarındaki bölümü, nüfusun yüzde 20'sinde toplanmış. Bu yüzde 20'nin içindeki en zengin yüzde 5, ulusal gelirin yüzde 20'sini elde ediyor. Herkesin bildiği, söylediği bir şey bu, Dünya Bankası'nın, IMF'nin verilerinde de bu çok açık olarak var: Türkiye gelir dağılımı adaleti bakımından dünyadaki en kötü üç-dört ülkeden biri. Ve düzeltme yönünde bir emare yok, bilakis kötüleşme yönünde emareler var. Kötü durumdan iyi duruma gidiyor olsak, iyiyeye gidiyoruz diye konuşulmuyor diyebiliriz. Öyle bir şey de yok. Ve kötüleşme ihtimali daha da yüksek, bu istikrar

politikalarıyla.

Üçüncüsü, sosyal harcamalardaki inanılmaz adaletsizlik. İşte Çetin Altan'ın bahsettiği mesleksiz 25 milyon genç: Okuma-yazma bilen, sözde lise mezunu, fakat mesleği olmayan 25 milyon. Eğitim politikasındaki, sağlık politikasındaki adaletsizlik, gelir dağılımındaki adaletsizlikten belki daha da büyük. Eğitim politikasındaki adaletsizliği çok açık görebiliriz: Türkiye'de ortalama eğitim süresi üçbuçuk yıl. Şimdi mecburi eğitim süresi beş yıldan sekiz yıla çıkarıldığı için mekanik olarak biraz artacaktır. Üçbuçuk yıl ortalama eğitim süresi ne demektir?

Hepimiz ilkokul dördten terkiz... Ortalama eğitim düzeyimiz ilkokul dördüncü sınıf bile değil demek ki...

Üniversitelerde, aşağı yukarı bir-birbuçuk milyon öğrenci var galiba, onların da ortalamaya dahil olduğunu düşünürseniz, toplumun geniş bir kesimi ilkokul birinci sınıftan terk durumunda aslında. Böyle inanılmaz bir uçurum var.

Sadece siyasi haklar yoktur sosyal devlette, sosyal haklar vardır.

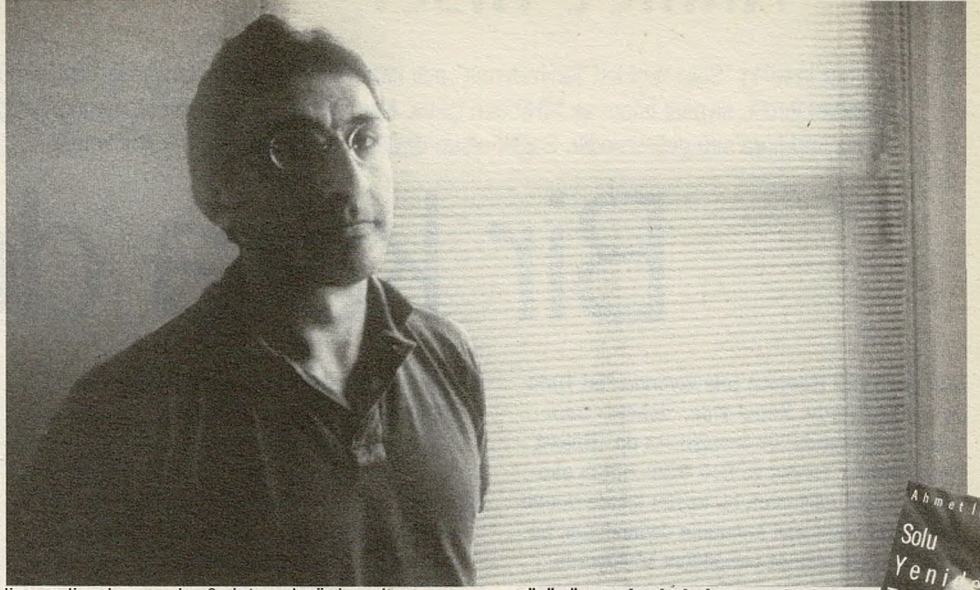
Anayasada da sosyal devlet diyoruz. Sosyal devlet olmanın gereği sosyal hakların olmasıdır. Belki yetmiş bin sosyal hak sayabiliriz,

ama esas olarak üç-dört kalemde toplayabiliriz: Eğitim hakkı, sağlık hakkı, konut hakkı, çalışma hakkı-gelir hakkı. Bunların dördü de karşılanmıyor. Karşılanmadığı gibi, toplum arasında giderek daha fazla bir mutlu azınlık, ayrıcalıklı bir kesim ve çoğunluğu oluşturan dışlanmışlar kesimi keskinleşiyor. Gelir dağılımında uçurum, çalışma hakkında uçurum, eğitim hakkında büyük bir uçurum, sağlık hakkında büyük bir uçurum. Resmen özelleştirilmiş durumda sağlık hizmetleri. Geliri olanlar sağlık hizmetlerini karşılıyor ve dünya fiyatlarının üzerinde ödeme yaparak karşılıyor. Burjuvazi de dünya fiyatlarından daha fazla para veriyor. Burjuvazi aslında vermediği vergileri, eğitim, sağlık harcamaları çerçevesinde veriyor, çocuğu için, kendisi için.

Sağlık hizmeti dediğimiz şey, aslında yaşama hakkı. Çünkü sağlık hizmeti demek, ilaç demek, tedavi demek, ameliyat demek, hasta bakımı demek... Son yirmi yılın sağlık politikası, aslında filen yaşama hakkına tecavüz değil mi?

Bölgeler veya sosyal sınıflar itibariyle ortalama yaşam umudu hesaplanmalı Türkiye'de. Nasıl ki iller bazında gayri safi milli hasıla, gelir dağılımı hesabımız var, bir de iller bazında ortalama yaşam umudu hesabı yapılsaydı, o zaman çok daha açık biçimde çıkardı ortaya Türkiye'deki eşitsizlik. Vatandaşlar arasındaki, her şeyin ötesinde, yaşama hakkı eşitsizliği istatistik olarak görüldü. Bazı illerde 56, bazılarında ise 76 çikabilir pekala.

Bütün bunların üzerine bir de yurttaşların devletle olan ilişkilerindeki eşitsizlik ekleniyor, ki bu çok bariz bir eşitsizliktir: Polisle Urfa'da bir işçi olarak başka bir ilişki kurarsınız, İstanbul'da bir işveren olarak, bir zengin olarak apayrı bir ilişki kurarsınız... Polis örneğini veriyorum ama, bu bütün devlet yapısı için geçerli. Devletle ilişkide bir sınıfsal eşitsizlik temelini var olduğunu görüyoruz. Eğitim ilişkilerinde kısmi sınıfsal eşitsizlik söz konusu; kısmi diyorum, çünkü hâlâ biraz o 1930-40'ların eşitlikçi cumhuriyet modelinden kalma bir eğitim çabası var: Her vilayette bir iyi

lise, o liseden merkezi sistemde üniversiteye girme şansını yakalayan alttaki sınıfların çocuk-

Türkiye'de gerçek anlamda bir oligarşi var. Oligarşi lafını kullanmaktan kaçınmamak lazım. Küçük bir azınlığın, toplumun ürettiği mal ve hizmetler üzerinde büyük bir kullanma önceliğinin ve tekelinin bulunduğu ve sınıfsal biçimde kendisini yeniden ürettiği bir Türkiye söz konusu.

larından birkaç kişi hâlâ var, o mekanizma tamamen kapanmış değil, Allaha. Ama sağlık harcamalarına ve diğerlerine baktığınız zaman, aslında Türkiye'de gerçek anlamda bir oligarşi var. Oligarşi lafını kullanmaktan kaçınmamak lazım. Bu, finans oligarşisi, sermaye oligarşisi anlamında değil. Küçük bir azınlığın, toplumun ürettiği mal ve hizmetler üzerinde büyük bir kullanma önceliğinin ve tekelinin bulunduğu ve bunun da sınıfsal biçimde kendisini yeniden ürettiği bir Türkiye söz konusu...

Demirel, 1993'teki seçim kampanyası sırasında, "iki Türkiye var" demişti, "biri Belçika, öteki Habeşistan"...

Evet, iki Türkiye var... İçerdekiler ve dışardakiler tabirini de kullanabiliriz. Sistemin içine girmiş, kendini üreten, beş-altı milyon... Sayısı on milyondan azdır herhalde...

6-7 milyon olmalı... Bülent Tanla, Serdar Turgut ve Soli Özel'in Kanal 7'de yaptıkları tartışmada yaklaşık 6.8 milyon gibi bir rakamı veri alıyordu, bütün gece bu konuşuldu, bir tarafta yedi milyon, diğer tarafta diğerleri...

55 milyonluk dışlanmışlar ve 6-7 milyon da içerdekiler, yani bu sistemin nemasını yeme tekelini elinde bulunduranlar.

Ve 2010 yılında 25 milyon mesleksiz genç...

O insanlar bir dönüşüm potansiyeli taşıyacak, ayaklanacak diye de düşünebilirsiniz, ama aynı zamanda faşizmin de vurucu gücü olabilirler. Her şey olabilirler. Ama onların en önemli ortak özelliği dışlanmış olmaları; dışlanmış olduklarının bilincinde oldukları andan itibaren de toplum için inanılmaz büyük bir patlama unsuru haline gelebilirler. Patlama iyi de olabilir, kötü de olabilir.

Büyük bir infilak gibi değil de, toplumun bir mayın tarlası haline gelmesi gibi belki de. Burjuvazi bundan iyice korkmaya başladı gibi

görüyoruz, zira bahsi geçen tartışmadaki üç konuşmacıya, temsil ettikleri kesimler açısından baktığımızda, o endişeli, kaygılı halleri bu durumun artık burjuvazi için de korkutucu olduğunu gösteriyor. Serdar Turgut, biraz da sinik bir ifadeyle "bu yedi milyonun varlığı tehdit altında, illa da büyük bir patlama gerekmez" diyordu...

O evler kuruluyor, Etiler sırtlarında, Ulus mahallesinde, Beykoz'un arka taraflarında, etraflarında inanılmaz duvarlar, bekçiler... Son 20 yılda, gerçek bir ilkel sermaye birikimi modeli yaşandı Türkiye'de. Klasik pazar ekonomisinde, ortaya çıkan kâr ve kârın tasarrufu, tasarrufun yeniden yatırıma dönüşmesi, yatırımdan yeniden kâr üretilmesi mekanizmaları, genişletilmiş sermaye birikimi olarak tanımlanır. İlkel sermaye birikimi ise daha çok el koymak, gaspetmek, siyasi güç kullanarak veya iktisadi güç kullanarak diğerinin hakkını elinden almak gibi yöntemlerdir. Özal, Türkiye'de gerçek anlamda bir ilkel sermaye birikimi modeli oluşturdu. Örneğin, bir yığın Güneydoğulu uyuşturucu kaçakçısıyla zımnî bir anlaşma yapıldı, isimlerini vermek şimdi kanunî olarak mümkün değil ama, bilinen, bugün saygıdeğer işadamları konumunda olan bir sürü işadamları otuz sene ewel Lice'de uyuşturucu kaçakçısıydı. Sermaye birikimi bunların üzerinden oluş-

Devlet, anayasada kendisini sosyal devlet olarak tanımlıyorsa, o sosyal devletin hiçbir gereği yerine getirilmediği için, bir kesim büyük bir fütursuzlukla tahakkümünü, zenginleşmesini sergileyebildiği için, toplumsal vicdan nezdinde meşru bir başkaldırı hakkı çıkar ortaya.

tu. Diğer taraftan, biliyorsunuz, yurtdışında kara paranın aklanması mekanizmasıyla ilgili, 1988'de İsviçre'de yapılan zımnî ittifak var: Kara para aklamak isteyen kişilere "getirin paranızı buraya, Türkiye'ye sermaye gelsin, bir göz yumacağız" dendi. Bunun da aracısının Adnan Kahveci olduğu söylenir. Çok büyük bir kara para aklanıp sermaye olmak üzere Türkiye'ye geldi. Arkasından, devlet mülkünün peşkeş çekilmesiyle ve devlet mülkünün ötesinde, devlet ihalelerinin peşkeş çekilmesiyle inanılmaz bir sermaye birikimi oluşturuldu. Olur olmaz devlet ihalesi yapıldı, bunlar üzerinden hak edilmeleyen hak edişler ödendi... Gerçek anlamda bir ilkel sermaye birikimi oldu.

MHP Genel başkan Yardımcısı Şevket Yahniçci, Radikal'de Neşe Düzel'le yaptığı söyleşide ay-

nen şöyle diyor: "Türkiye'de Yüksekova - Mar-silya yolunda 100 milyar dolarlık uyuşturucu payı vardır. Bu üleşilir. Polis yol verir, TIR'lar yürür, önde polis arabası gider, arkada bilmem kimler eskort yapar... 100 milyar dolarlık bu uyuşturucunun 20 milyar dolar yakalanır, geri kalan 80 milyar doların beşte biri içte bölüşü-lür."

Uyuşturucu, Türkiye ekonomisinde bir sektör, gerçek bir sektör. Bu ilkel sermaye birikiminin bir uzantısıydı bence. Enflasyon üzerinden olu-şan sermaye birikimi, daha incelikli, daha usta-lıklı, daha modern -en azından öyle görünen- birikim modeliydi. Ve çok hızlı bir gelir dağılımı eşitsizliği ortaya çıktı. Türkiye'de şu anda nüfus-un yüzde 5'i, neredeyse Avrupa'nın en yüksek refah seviyesinde yaşıyor. Gelir gücünün ötesin-de, alım gücü olarak bakmak lazım, çünkü belki

gelir olarak karşılaştı-rdığınızda, İngiliz burju-vazisinden daha fazla geliri yok, ama İngiliz burjuvazisiyle karşılaştı-rılamayacak kadar ucu-za hizmet kullanabiliyor.

Çok daha ucuza hizmetçi kullanıyor, şoför kulla-nıyor, geri kalmış ekonominin, ucuz emek eko-nomisinin hizmetlerini kullanıyor... Refah seviye-si olarak bakarsanız, İngiliz burjuvazisinden çok daha yüksek aslında, nitekim gidip Avrupa'larda yaşamak telaşında değil bizim burjuvazi artık, çünkü burada daha iyi yaşıyor Avrupa'dan.

Tatile gidiyorlar şimdi, kayak yapmaya...

Klasik protestan burjuvazinin insana itici gelen o mihsıçtılığı vardır, hem kazanır hem de hiçbir şekilde malını göstermez, yemez, yedirmez, bi-riktirir, milyonları vardır, evinde sanki orta halli bir aile gibi yaşar. İnsana itici gelir, "ne diye bu kadar para kazanıyorsun o zaman?" diye soru-rur. Bizim burjuvazimiz ise inanılmaz bir har vurup harman savurma telaşı içinde, bunu yapar-ken de iş çığırından çıkmış durumda.

Bizimki Latin modeli galiba... 1980'de, Demirel-Özal ikilisinin imzalarını taşıyan 24 Ocak kararları ilan edildiğinde, Ecevit, "bu Latin Amerika modelidir, demokrasiye yürümez" de-mişti. Yedi-sekiz ay sonra da cunta iktidara el koydu. Ve 20 yıl içinde Türkiye, Kolombiya'laş-tı. Latin modelinin burjuvazisi mürşif, gösteriş budalası, protestan modelinde ise o hasislikle birlikte sermaye birikiminin bir kısmı sosyal politikalara tahsis ediliyor... Burjuvazi meşru-iyetini öyle sürdürebiliyor...

İskandinav ülkelerinde sosyalist başbakan sine-maya yürüyerek gidiyorsa, bütün o geleneğin bir sonucu, bir örnek teşkil ediyor. Bizdeyse beni şaşkınlığa düşüren bir şey var, uzun vadede bakarsak, belki burjuvazinin zayıflaması açısından iyi bir şey: Bizde burjuvazi kendisini yeniden sınıf olarak üretmek için de gayret sarfetmiyor. Burjuvazinin çocukları o şekilde yetişiyor ki, on-ların toplum içinde önder konumunda olması mümkün değil, onlar sadece emredici konu-munda olabilirler, örnek teşkil edici konumda olamazlar. Sadece mülk sahibi iktidarını kulla-nabilirler. Ama, burjuvazi sadece mülk sahibi ik-tidarını kullanmaya dayalı bir iktidar mekanizma-sı değildir, örnek olma mekanizmasıdır. Emir ve-ren konumunda olmak, bir sınıfın kendini yeni-den üretme aşamasında dayanacağı son nokta. Uzun dönemde yapamazsın bunu. Şimdi Vehbi Koc'u sevelim, sevmeyelim, kendisini meşru kı-lan bir örnek teşkil etme statüsü vardı. Kendine

göre bir sınıfsal tutarlılığı vardı. Şimdi bu burju-vazinin çocuklarına bakıyorum, bir kere iyi öğ-renci değiller. Bakın merkezi sisteme -Türki-ye'de allahtan o sistem var-, hangi öğrenciler iyi yerlere giriyorlar? Orta halli memur çocukları, orta sınıf ailelerin çocukları, taşranın iyi Anadolu liselerinden gelen çocuklar... Burjuvazinin okul-larından gelen kimse yok. İlkokullara çocukları özel şoförle yolluyorlar, ortaokullardaki çocuklar-da cep telefonu var. Bazı özel okullarda 12, 13, 14 yaşındaki çocukların cep harçlıkları 200-300 milyon lira. Bu çocuk nasıl dünyasını şaşırmaz? Sınıfsal olarak kendisini yeniden üretmekten aciz bir sınıf Türkiye burjuvazisi.

Bir de "Anadolu kaplanları" var, Anadolu burju-vazisi diyebileceğimiz kesim. Orada durum farklı ama galiba...

Anadolu burjuvazisi, orta ölçekli Anadolu sanayi-

cisi, işadamı zümresi daha muhafazakâr, dışa açılmada daha temkinli, daha kendi işlerinin ba-şında olan insanlar. Öbür burjuvazi gibi holding-leşme seviyesine gelmedikleri için kendi işleri-nin başındalar, yani doğrudan patron pozisyo-nundalar, hatta hem patron hem de usta konu-mundalar, yani atölyeye girip çıkıyor, o işi bili-yor, belki makinenin başına oturabiliyor. Refah partisinin dayanmak istediği kesim o. Bu çatış-ma, Anadolu ve büyük şehir çatışması, son dö-neme özgü değil, bu çatışmayı biz cumhuriyet öncesi ve hemen sonrasında, gayrı müslimlerle ilgili yaşadık.

Etyen Mahçupyan bir panelde anlatmıştı. Erba-kan, basına kapalı bir toplantıda şöyle diyor: "Bu mesele laiklik - şeriatçılık çatışması değil, iktisadi bir çatışma..."

Bence de doğru bu. Gerçek anlamda bir sınıf çatışmasının tezahürü söz konusu. Şeriatçılık dediğimiz olgu aslında, modernleşmiş ve kast haline gelmiş bir orta-yüksek sınıfla, burjuvazi ve devlet burjuvazisiyle beraber, diğer kesimler arasındaki sınıf çatışmasının bir tezahürü...Yüz-binlerce dolarlık düğünler, bu tür ortaya para saçmalar... Buna burju-vazi demeye dilim var-mıyor. Çünkü öyle bir ta-vır, sınıf olmanın bilin-cinde bir sınıf yok, ken-disini uzun vadede yeni-den üretmenin gerektiğinin bilincinde bir sınıf gi-bi bile gözükmüyor bana. Ve bu fütursuzluk... Belki bu fütursuzluk, dökmek, saçmak, o parayı çok fazla kolay kazanmaktan da geliyor. Bir yan-da bu fütursuzluk ve diğer yanda biraz ewel söyledimiz bütün o işsizlik; eğitim hakkındaki, yaşam hakkındaki eşitsizlikler... Bütün bunları topladığımızda, bence, demokrasi çerçevesinde kalmakla beraber, toplumda isyan, daha doğru-su başkaldırı hakkı gündeme gelir. Ve bu meş-rudur. İsyen kalkıp da ortalığı yıkıp dökmek değildir. O alttakilerin, o dışlanmışların ve bu duruma etik bir sorumluluk olarak karşı çıkma ihtiyacı duyanların, illa o dışlanmışlar kategori-sinde yer almamakla beraber, bu durumu insa-nî nedenlerle, etik nedenlerle kabul edemeyen-lerin, etmeyecek durumda olanların başkaldırı hakkı doğar. Başkaldırı hakkı biraz ewel söyle-

diğimiz o rutini bozmaktır. Herkesin umursamaz olduğu işsizlik konusunu gündeme getirecek her türlü yola başvurmak meşrudur. İnsanların o fütursuzluğunu kırabilecek yollara başvurmak meşrudur. Yani üsttekilerin, zenginlerin, biraz daha geniş tutarak hükmedenlerin diyelim, ayaklarının yere basmasını, toplumsal gerçekle karşılaşmasını sağlayacak bir yüzleşmenin adı-dır başkaldırı. Bu, sokak yürüyüşleri halinde olabilir, sivil itaatsizlik biçimleri halinde olabilir, grevler halinde olabilir, bazı kesimlerin vergi ver-memeyi bir eylem haline getirmesi şeklinde ola-bilir... Bazı yerlerde gider işgal de yaparsınız, gi-der valiliği işgal edersiniz mesela...

Bunları yapabilmek için örgütlü olmak gereki-yor... Sadece biçimsel anlamıyla da değil...

Bunlar örgütlü olabilir, örgütsüz olabilir... Ben il-la olur, olmaz, nasıl olur konusuna gelmek pek istemiyorum. Çünkü sonuç olarak "nasıl olur" a girdiğimiz zaman, terörle mücadele yasaının kapsamına gireriz, onun için onu konuşamayız. Ama bu, meşrudur -kanunidir demiyorum-, meşrudur. Eğer devlet, anayasada kendisini sosyal devlet olarak tanımlıyorsa, o sosyal dev-letin hiçbir gereği yerine getirilmediği için, bir kesim bu kadar büyük bir fütursuzlukla tahak-kümünü, zenginleşmesini sergileyebildiği için, toplumsal vicdan nezdinde meşru bir başkaldırı hakkı çıkar ortaya. Başkaldırı hakkı yakmak, yıkmak, dökmek, vurmak, öldürmek değildir. Kesinlikle bunları kapsamaz. Bu sadece, toplu-ma empoze edilen gündem rutinini bozmaktır. Bence, en önemlisi gündem rutinini değiştirmek, başka bir şeyi gündeme getirmektir. Açla-rın yürüyüşüdür. İşsizlerin İş Bulma Kurumları'nı işgal etme-sidir. İsyen hakkı, elbette Türkiye'de düşünül-mesi pek kolay olmayan bir hak, çünkü bunun en küçük adımında ceberrut bir devletle karşıla-şacaksınız. Örneğin, toplantı ve gösteri yürüyüş-leri kanunu çerçevesinde izin vermeyecekler. Veyahut, 15 kişi valilik önünde toplandığında, 350 çevik kuvvet polisi onun etrafını çevirecek ve o 15 kişiyi içeri atacak. Devletin toplantı ve gösteri konusunda bu kadar hassas olmasını izah edecek bir tek şey var: Devlet bu baskı, daha doğrusu fütursuzluk düzenini bozacak her türlü girişimden neredeyse irrasyonel bir biçim-de korkuyor. Kapalı salon toplantısında Kürt ko-

İslâmî hareketin temel motivasyonu o fütursuz burjuvazinin, laikçi, Batıcı ve tahakkümcü devlet bürokrasisinin empoze ettiği yaşam tarzına, değerlere, toplum düzenine karşı tepki oldu.

nusunun konuşulmasından korktuğu gibi, bütün bunlardan korkuyor. Gayet düzenli, sessiz, sa-kin, temiz bir toplum görünümü verip sadece o görünüm üzerinden günün gün etmeye dayalı bir iktidar anlayışı var. Karşımızda uzun vadede düşünmekten aciz bir burjuvazi olduğu gibi, uzun vadede düşünmekten aciz bir devlet yapısı da var. Artık gününbirlik varolma, direnme noktaları-na çekilmiş, uzun vadede Türkiye toplumuyla beraber nasıl bir yeni dünyada yer alabileceği konusunda düşünmekten bile korkan bir dev-let. Onu düşünmenin ortaya çıkartacağı gerek-lerden jnanılmaz derecede ürken, dolayısıyla da düşünmeyerek, gündemi erteleyerek zaman ka-zanmaya çalışan bir devlet yapımız var. Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde bunu çok somut yaşı-yoruz. Ne olacağının, ne yapılması gerektiğinin aşığı yukarı herkes bilincinde. Fakat, yıl bile

değil, neredeyse bir ay daha zaman kazanmaya çalışılıyor. Ne olacak bir ay daha zaman kazanınca? Bu irrasyonelzmdir. Bu, uzun vadeli varoluş projesinin, uzun vadeli politikanın olmasını gösteriyor. Devletin el yordamıyla gittiğini gösteriyor.

Tarif ettiğiniz toplumsal yapı içerisinde, tepki nereden gelebilir? Böyle bir tepki nasıl oluşabilir?

Şu andaki Türkiye’de, böyle bir tepkinin taşıyıcısı olacak toplumsal hareketler yok maalesef. Bu tepkinin kısmi olarak ifadesi islâmî hareket içinden oldu. Islâmî hareket, 1980’lerden itibaren, islâmî söylem üzerinden bir sınıf hareketi haline dönüştü ve islâmî söylem üzerinden alttakilerin önemli bir kısmının, üsttekilerin empoze ettiği toplum modeline veyahut yaşam modeline tepkisinin ifadesi oldu. Bu, demokrat, sosyalist bir adam olarak, benim açımdan olumlu bir hedef üzerinden oluşturulmuş bir hareketlenme değil elbette. Ama, islâmî hareketin temel motivasyonu, o fütursuz burjuvazinin, laikçi, Batıcı ve tahakkümcü devlet bürokrasisinin empoze ettiği yaşam tarzına, değerlere, toplum düzenine karşı tepki oldu. Artık herkes biliyor, dolayısıyla uzun uzun anlatmaya gerek yok, Türkiye’de 1980’de islâmî hareketin ana damarlarından biri, 1960-1970 aralığında, Türkiye solunun ana damarlardan biriydi. Islâmî hareket, büyük kentlerin çevresinde, hem kente, kent in ışıklarına çok yakın, hem de aynı zamanda, kent in ışıklarına ulaşamayan zümrenin özelemlerini ve tepkilerini dile getirdi. Özelemlerini islâmî referans üzerinden dile getirdi ama, daha çok bir modernleşme projesiydi. O devlet ve modernleşmiş fütursuz burjuvazinin empoze ettiği yaşam tarzına tepkiyi dile getirdi. 1960’larda, 1970’lerde, bu, anti-emperyalizm üzerinden ifade ediliyordu, ama benzerdi aslında. Başörtüsü, türban, şeriat, bir tarafın sürekliliği şeriat ucubesini çıkarması, diğer tarafın da bazı simgeleri sürekli ön plana çıkarıp siyasallaştırması aslında bunun çok açık göstergeleri: Bir sınıf savaşının ifadesi... Tabii klasik iktisadî anlamda bir sınıf savaşı olmayabilir, daha sosyalistik biçimde tanımlanmış sınıflar...

Islâmî kesimin kendisi de farklı sınıflardan oluşuyor... Bu çerçevede nasıl değerlendiriyorsunuz siyasal islâmî?

Islâmî kesimin kendisi de farklı sınıflardan oluşuyor... Bu çerçevede nasıl değerlendiriyorsunuz siyasal islâmî?

Siyasal islâm ile ilgili Türkiye’yi aşan bir gerçek var. Siyasal islâm 1980’lerde, bazı müslüman ülkelerde bir tepki hareketi olarak gelişti. Fakat daha çok otoriter, diktatoryal yönetimlere karşı tepki hareketiydi. Siyasal islâm, müslüman dünyasında 1970 sonrası konjonktüründe alttakilerin siyaset sahnesine girmesinin bir aracıydı. Alttakiler siyasete böyle girdiler. Vahşi biçimde girdiler. Ama böyle girdiler. Cezayir’de böyle girdiler, İran’da böyle girdiler. Ben hiçbir zaman popülizmi sevmemiş ve fakirliğin, alta olmanın bir üstünlük içerdiği kanısında değilim. Dolayısıyla, o kesimin siyasete girmesiyle siyaset daha iyi olacak anlamına gelmiyor. Siyasete nasıl eklemeliğine bağlı. İran’daki veyahut Cezayir’de olduğu gibi bir eklemleme çok daha gaddar ve çok daha diktatoryal olabilir. Siyasal islâm bir şekilde bir modernleşmenin son

Aşırı bir milliyetçilik üzerinden toplum yeniden konumlandırıldı. PKK’yla olan çatışma bir ölüm-kalım savaşı haline getirildi. Türklüğün son mücadelesi haline dönüştürülerek bir yeni milliyetçilik dalgası yaratıldı.

tezahürü, son aşamasıydı. Tepki ve karşı tepki mekanizması içinde ele almak gerekir. Türkiye’de o anlamda islâmın siyasallaşmasını biz aslında çok ciddi yaşamadık. Adalet Partisi içinden Milli Nizam Partisi ayrışmasından sonra, bu görünür hale geldi. Aslında, Türkiye’de Demokrat Parti ve AP’nin içinde bir Milli Selamet Partisi nüvesi her zaman vardı. 1971 darbesi olmasaydı, 1980 darbesi olmasaydı, Türkiye’de CHP ve AP kendi doğal süreçleri içinde liderlerini değiştirebilirdiler, büyük ihtimalle Adalet Partisi çizgisi bu hassasiyetleri, o siyasal tınıyı kendi bünyeleri içinde tutmaya devam edeceklerdi, edebilirlerdi. Türkiye’deki siyasal islâmın en önemli tezahürü bence, yükselen alttakilerin, alta kalmışların yükselmeye başlayan kesiminin tepkilerini ve istemlerini dile getirmesi. Onun ötesinde siyasal islâmın bir düşüşünü yaşıyoruz. Siyasal islâmın ciddi bir projesinin olduğunu da zannetmiyorum. Bir söylemi, toplumu iktisadi, siyasi planda yeniden örgütlenme projesinin olduğu bile söylenemez aslında. Kendilerinin bile inanmadıkları bir söylemi aslında o adil düzen. Adil düzen lafından ifade edilen bir şey vardı. Adil düzen lafının edilmesi bile 1980-90 konjonktüründe anlaşılır. Orada bir simge var: Bu düzen kabul edilmez bir düzen. Bu eşitsizlik kabul edilmez.

Bunda hakikaten sosyalistlerle benzer bir tını, eşitlik talebi tınısı, bulmak mümkün. Fakat, siyasal islâmın büyük açmazı, temel referans noktalarını kendi kendine sorgulayamayacak durumda olmasıdır. Siyasal islâm, hıristiyanlıktan çok daha belirgin biçimde temel referans noktalarında siyasetin elini kolunu bağıyor. Kuran’ın mutlak ve emredici bir söz olması ve islâm dünyası içinde adı konmuş reformlar yapmanın mümkün olmaması –filen yapıyorlar, ama adı konmamış reformlar bunlar. Son tahlilde de siyaset, modern dünyada insanların her şeyi yapabileceklerinin fikri üstüne dayanır. Çünkü siyasetin modern dünyadaki dayanağı insanlardır; ne tanrı kelamıdır, ne doğa kanunudur. Siyasal islâmın söylemiyle sosyalist söylem arasındaki temel ayırım şu: Sosyalist söylem, insanların temel kurucu ve yaratıcı güç olduğunu kabul eder; islâmî bir bakış açısından baktığınız zaman, son tahlilde, insan sadece emredilenin, Allah kelamının uygulayıcısı olmak durumundadır. Ve o anlamda da, sadece ve sadece o dile getirilmiş doğruların yorumlanmasıyla yetkilidir. Kendisini kurucu kılamaz. Siyasal islâmın, modern dünyada, islâm kültüründeki toplumlarda kutsalın kaybedilmesine karşı son tepki olduğu söylenebilir. Bir son tepki.

Türkiye’deki siyasal islâmın, alta kalmışlarla alta kalmışların yükselmeye başlayan kesiminin tepkilerini ve istemlerini dile getirdiğini söylediniz. Bu aynı zamanda islâmî hareket içindeki sınıf çelişkisini de gösteriyor. Abdurrahman Dilipak da Refah’ın zengin müslümanların partisi haline gelmesinden yakınıyordu...

Bir sınıf partisi olmadığı için alttakilerin dinamizmine dayanıyor ama, kendisi sınıf partisi değil. Daha doğrusu, kendisi alttakilerden değil. Öyle bir organik ilişkisi yok...

MHP’nin yükselişini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Ben Türkiye’de siyasal islâmdan daha ciddi tehlikenin MHP olduğu kanısındayım. Siyasal islâm Türkiye toplumunun bütününe kapsayamayacak darlıktadır. MHP’nin daha tehlikeli olduğu kanısındayım, MHP’nin kendisinden dolayı değil. MHP’nin bulunduğu konumlanış, şu anda Türkiye’de astronomideki “kara deliğe” benziyor, etraftaki bütün her şeyi kendisine çeken bir kara delik. Şu anda MHP, Türkiye siyasetinin kara deliği. Bütün siyasetler MHP’nin pozisyonuna evrilmek durumunda. MHP merkezi oluşturan parti durumuna geldi, ya da gelmeye çok yakın. 90’larda Türkiye toplumuna empoze edilen siyasal duruş, bakış, perspektif bunda büyük bir etmen oldu. Aşırı bir milliyetçilik üzerinden Türkiye toplumu yeniden konumlandırıldı 90’larda. PKK’yla olan çatışma bir araç haline dönüştürüldü, bir varoluş, bir ölüm-kalım savaşı haline getirildi giderek. Türklüğün son mücadelesi haline dönüştürülerek bir yeni milliyetçilik dalgası yaratıldı, bu yeni milliyetçilik dalgasının etrafında da bir milliyetçi merkez oluştu; kara delik şu anda milliyetçi merkez. Bütün siyasi enerjiyi çeken ve onun etrafında dalgalanmasını, dönmesini sağlayan bir kara delik bu. Ve önümüzdeki dönemde de bir yığın toplumsal dönüşüm projesinin önüne çıkacak büyük engellerden bir tanesi de bu milliyetçi merkez olacak. Türkiye’de siyasi anlamda bir özgürleşmenin, serbestleşmenin önündeki engellerden bir tanesi bu milliyetçi merkez, bu milliyetçi kara delik olacak.

Söyleşi: Siren İdemem - Yücel Göktürk

20 YILIN ARDINDA HIPHOP

8. KISIM

Küba'dan Amerika'ya kaçan Tony "Scarface" Montana, nigga'lar için nasıl Che modeline dönüştü? "Para, güç, saygı" şiarının sırrı ne? Filmcilerden müzikkilere uzanan kahramanlar silsilesinde siyasetçilere de yer vardı: Ama Louis Farrakhan ve İslâm Ümmeti aralarına kadınları almayı reddedince siyah kadınlar ne cevap verdi? Kadınlar kurtlar sofrasında nasıl tundu, ilk kadın rapçiler kimlerdi? Fugees rap tarihinde nasıl bir kapı araladı?.. Sinemadan müziğe, erkek maşizminden kadın direnişine, kahraman gerilladan kitlesel eylemlere, işte Amerika, işte hip-hop, işte tarih: Değme rhyme'a taş çıkaran tefrikamızda yine son sürat heyecan var...

Hollywood'un büyük gangster filmlerinden alınma sözlere, diyaloglara, ses efektlerine, müzikal temalara hip-hop gruplarında sık sık rastlandı. Artık bir gelenek haline gelen albüm introlarında kurulan dramatik atmosferin en büyük esin kaynakları gene bu filmler oldu. Rapçiler, rhyme'larını "Baba" Marlon Brando'nun, Al Pacino'nun, Robert De Niro'nun, Robert Duvall'ın sesinden gangster deyişlerin üstüne döşediler. "Godfather", "Goodfellas", "Carlito's Way", "Last Don", "Hoodlum", "King of New York", "Taxi Driver" gibi filmler hip-hop kuşakları tarafından defaten seyredilip, neredeyse hatim edildi. Notorious BIG'in Junior MAFIA ekibi daha da ileri gidip kendilerine Capone, Nino Brown, Bugsy, Chic Delvico gibi mafya babalarının isimlerini verdiler. Bu klasiklerin iki büyük yönetmeni Francis Ford Coppola ve Martin Scorsese hip-hop kültürde filozof itiban gördü. Gangster karakterlerine yönelik bu romantik ilgi, Rakim'in dizeleriyle bir yeraltı sloganı haline geldi: "Pacino gibi ağır ol / De Niro gibi öldür / Kara Gambino / Kahraman gibi ol." Bütün bunların içinde "Scarface"nin bambaşka bir yeri vardı, Montana'nın trajedisi bir başka türlü dokundu onlara. Brian De Palma'nın 1983 tarihli sinema klasiği "Scarface"de (Faça Surat) Al Pacino'nun canlandırdığı Kübalı mafya babası Tony Montana, bir hip-hop kahramanı oldu.

"Dünya senin..."

Reagan iktidarı başlamadan birkaç ay önce, Mayıs 1980'de, Fidel Castro, Mariel limanını 72 saat süreyle açarak, Amerika'daki akrabalarının yanına gitmek isteyen Kübalıların ülkeyi terketmelerine izin verdi. Bu süre içinde Amerika'dan gelen üç bin dolayında tekne toplam 125 bin siyasi mülteciyi Miami'ye taşıdı. Castro o günlerde verdiği söylevinde şunları söyledi: "Devrimin ruhuna uyum sağlamak istemiyorlar. Öyleyse onları istemiyoruz. Onlara ihtiyacımız yok." Transfer sırasında hükümet kuvvetleri tekne sahiplerini, Castro'nun emriyle, mülteci ailelerin yanısıra sabıkalıları da almaya zorluyordu. Sonuçta, Amerika'ya giden siyasi mültecilerin 30 binden fazlasının Küba'da hüküm giyip hapis yattığı ortaya çıktı. "Scarface"nin Tony Montana'sı işte bunlardan biriydi. Amerika'daki yaşamına bulaşıklıkla başlayan Montana, gözü kara bir ganster olarak katıldığı çetede süratle sivrilir. Bir gün, başarısız bir flört girişiminde bulunup kızdan tokat yiyen can dostu Manny'ye şu öğüdü verir: "Bu ülkede önce para kazanman lazım. Para kazanınca güç de kazanacaksın. O zaman kız senin..." Baba Don Corleone'nin "para-güç-saygı" formülü, Montana'nın da yaşam kılavuzudur. Ama o, formülü "dünya senin" sözleriyle kişiselleştirir.

Buna takmıştır Montana, "dünya senin" şuraltı bir fıslıtı halinde bütün yaşamına sinmiştir. Komünistlerden söz ederken de "sana n'apılacağını söylerler" diye refleks bir öfke gösterir. Castro rejiminde büyümüş bir liman bıçkıdır, bu yüzden devrim öncesini "refah" dönemi olarak bellemiştir. Coppola, İtalyan mafyasının faşist Batista rejimi sırasında Küba'yla kurduğu ilişkileri "Baba"nın ikinci bölümünde anlatmıştır. Devrimden önce bir kumar ve fuhuş merkezi olan Küba, aynı zamanda uluslararası suç şebekelerinin ofisi ve Amerikan moblalarının arka bahçesiydi. Her türlü karanlık işin döndüğü bir yerdi. Devrim bu ilişkiler ağını tamamen yoketti. Castro'nun Küba'sında suç işleyerek sadece sabıkalı değil, aynı zamanda karşı-devrimci de olan Antony, Amerika'ya vardığında geçmişle arasındaki bağı adını Tony yaparak kopardı. Montana ise baba yadigarı olarak ebediyen öyle kalacaktı. De Palma, 1930'larda çekilen ve Amerikan film noir'ın erken örneklerinden biri olan ilk "Scarface"nin "dünya senin" mottosunu yeniden yükselen liberalizmin simgesi olarak filmde aynen tekrarladı. Mutlak dürüstlüğe dayalı bir "erkek etiği" taşıyan Montana'nın tirmanışı, neo-liberalizmin karmaşık ilişkiler ağının merkezinde gerçekleşir. Tony Montana, Meksika-Kolombiya eksenli uluslararası kokain şebekesinin kontrol ettiği pazara girmek isteyen Bolivyalı kokain kartelinin ortaklık teklifini kabul ederek Miami'de imparatorluğunu kurar. Amerika'ya akan narkotrafiğin yönünü değiştirme cesaretini göstermiştir. Bankalara akıl almaz miktarda nakit pa-

ra akıtarak siyasi nüfuz kazanır. Bolivyalı kartel, ordu ve derin devlete uzanan karanlık ilişkileri açıklayan bir demokrat politikacı yüzünden zor duruma düşünce, Montana'ya başvurur. Politikacının konuyu Birleşmiş Milletler'e götürmek üzere New York'ta bulunduğu sırada öldürülmesini hedefleyen suikast planını gerçekleştirmek için yardım ister. Montana bundan hoşlanmaz ama kabul eder. Kartelin bomba uzmanı, suikasti uzaktan kumandalı bir bombayla gerçekleştirecektir. Ama kurban binadan kansı ve çocuklarıyla birlikte çıkınca her şey değişir. Montana derhal suikasti iptal eder. Çünkü mafyanın değişmez yasası, bu oyunda kadınlar ve çocuklar yoktur, der. Emirlerini Montana'dan değil, kartelden alan suikastçı ise infazı gerçekleştirmeye kararlıdır. Orada küçük bir tereddüt yaşar Montana. İlişkide olduğu kişilerin böyle bir ahlâki olmadığını dehşetle farketmiştir. Kartelle savaşmak pahasına da olsa silahını çekip bombacıyı öldürür. Boliviya'yla yaptığı en son telefon konuşmasında kartelin patronu Sosa'yla kapışır. Montana ona son söz olarak şunu söyler: "Bu dünyada sadece iki şeyim var, taşaklarım ve sözüm. Onları da kimseye yedirtmem." Vahşi kapitalizmle girdiği ahlâki hesaplaşmadan tıpkı Castro gibi asi taraf olarak çıkar. Montana bundan sonra çevresini de yakın trajik bir cinnetin içinde bulur kendini. Ölürken bir mafya babası gibi değil, bir gerilla gibi ölür. Sarayını ele geçiren kontrgerillanın mermi yağmuruna haykırarak cevap verirken, Montana imgesinin kurduğu Küba-Boliviya ilişkisiyle Che imgesinin kurduğu Küba-Boliviya ilişkisi birebir çakışır.

Pacino gibi ağır ol: Scarface

Posterler ve yüzler

Hiphop gençliğinin odasında "Scarface" Al Pacino'nun posterini Che'nin posteriyle bir araya getiren bu kült film, bir yandan hiphop'un geliştirdiği tarihsel sürecin bütün elementlerini de ortaya koydu. "Baba" üçlemesi 1901-1980 yıllarını kapsıyordu. "Scarface" ise 1980'den sonrasını, hem de "Baba" ile arasında mükemmel bir dramatik manyetizma kurarak anlattı. Tony Montana hiphop kuşağının çağdaşıydı, zamanla romantik kahramanı oldu. N.W.A. daha işin başında "damarlarımda Scarface'in kanı akıyor" dedi. Paris kurduğu indie plak şirketine Scarface adını verdi. Geto Boys'un head rapçisinin adı bizzat Scarface'di. Rakim'den Nas'a birçok rapçi, tabii ki Tupac da dahil, rhyme'larında Scarface'e gönderme yaptılar. Notorious BIG, filmin mottosunu "World is Yours" diye şarkı haline getirdi. Hiphop sinemanın film noiri olan "New Jack City" de breakbeat esprisini sinemaya taşıyarak "Scarface"den "break-cut" yaptı.

Para, güç, saygı... Tam da bu sırayla. Hiphop kültür, içinde bulunduğu kimlik arayışını Montana gibi bu sözcükleri fikri sabit halinde tekrarlayarak yaşadı. Kimileri Montana'nın bireyci nihilizmini üstlendi, kimileri sadece vurdu-kırdı bölümlerindeki korkusuzluğunu, ama film nihayetinde bir çıkmazın filmiydi. Birçok yerde hata yapmıştı Montana. Bir gün çok sarhoş ve mutsuzken ağzına gelen her şeyi söyleyerek aşağıladığı kapitalistleri fazla hafife almıştı. Para geldikten sonra güç kazandığını sanarak yanılmıştı. Karşı tarafın güçten ne anladığını ancak suikast operasyonunda öğrenebildi. Onlara göre hedefe ulaşmak için her yol mübahtı. Bu alemde güç, sözünün eri olmaktan değil, çenesini tutmaktan geçiyordu. Tek başına, yapayalnız, trajik bir adamdı Montana, bu yüzden olmadı. Ama İtalyanlar "kenetlenmiş" bir aileydi, başardılar.

Coppola, "Baba" üçlemesini küçük bir tarihsel dokunuşla tamamlar. İkinci kuşak baba Michael Corleone (Al Pacino), Vatikan'da, başarılı bir İtalyan işadamaı olarak Papa'nın elinden onur nişanı alır. Modernizm çağını başından bugüne katederek her ne pahasına olursa olsun İtalyan kimliğini, katolik geleneklerini ve yaşam biçimini korumayı başaran aile, bu sembolik anıma ritüeliyle metaforik olarak "temiz"e çıkar. İtalyan mafyası gücünü milliyetçiliğinden alıyordu. Bugün artık Sicilya'da bile uygulanmayan gelenekler, New York'un Brooklyn'inde hâlâ yaşıyor. İkinci Dünya savaşı öncesinde İtalya'da Mussolini iktidara yürürken Chicago, Detroit ve New York'taki mafya ailelerinin tam desteğini almıştı. İtalyan faşistlerine her türlü yardımda bulundular. Parayı kazandılar, ama "güç" kuru paradan gelmedi. Siyasi nüfuz kazandıkları oranda güç kazandılar.

Hiphop her zaman "para, güç, saygı" formülünü kendine göre yorumlamaya çalıştı. Bu neredeyse bir ulusal sorun gibiydi. Siyahlar mafya oyununun başından beri oradaydı, ama hiçbir zaman etkili olmadılar. 1930'ların Harlem'inde geçen "Hoodlum" filmi bu tarihsel başarısızlığı anlatır ve konunun bam teline doku-

Sister Souljah

nur: Siyahlar dikiş tutturamadı, çünkü aralarında güven ilişkileri yoktu, kenetlenmiş bir "aile" olmak şöyle dursun, her fırsatta birbirlerini kazıkladılar. Böylece Afro-Amerikan cemaat içindeki toplumsal güven ilişkilerini, Afro-santirik komünal değerleri kurmayı üstlenen hiphop kuşağının yolu gene siyah nasyonalizme çıktı. Zaten duvarda sadece Che ve Montana'nın değil, Malcolm X, Muhammet Ali ve Magic Johnson'ın da posterleri vardı. Ve hırslı lider Farrakhan bu yüzlerin arasına girmek için can atıyordu.

Kara yumruk, beyaz eldiven...

1992'de Los Angeles ayaklanmasını takip eden genel seçimler sırasında etkili bir siyasi güç olarak yıldızı parlayan Farrakhan, demokratların iktidardaki ilk altı ayı tamamlandığında medya ekonomik icraatı eleştiri yağmuruna tutarken, sürpriz bir çıkış yaparak Clinton'ı destekledi. Bu desteğin hikmeti çok sonraları ortaya çıktı. 1995'te İslâm Ümmeti, büyük bir organizasyona girerek Amerika'daki bütün siyah erkekleri Million Man March'ta yürümeye davet etti. Yürüyüş ve miting Washington'da, 1963'te Martin Luther King'in öncülüğünde yapılan gösteriyle aynı noktada yapılacaktır. King'in ünlü "I Have A Dream" söylevini verdiği 1963 sivil haklar yürüyüşü sırasında İslâm Ümmeti'nin doğal lideri Elijah Muhammed de oradaydı ve Farrakhan'a "çok fazla hoppalık, çok fazla şakalaşma, bir piknik atmosferi var, böyle olmaz, bir gün bu eylemi ben düzenleyeceğim, bekle" demişti. Elijah Muhammed hayalini hiçbir zaman gerçekleştiremedi, ama Farrakhan bunu bir vasiyet olarak kabul etti. "Allah'ın ordusu" kavramını sık sık kullanarak birçok kesimin içine korku salan Louis Farrakhan, Million Man March eylemini sadece siyah erkeklerle sınırlayıp tehditkâr bir adım daha attı. Bütün ilanlarda siyah kadınların eylem alanına sokulmayacağı özellikle belirtildi: "No girls allowed!" Beyanlarında açıkça siyah kadına "evinde otur, çocuğuna bak" diyordu Farrakhan. "Piknik atmosferinde", gevşek bir eylem olmayacak, Elijah Muhammed'in anısına yakışır bir siyah bilinç günü olacaktır. Bütün kartlarını açmıştı. Siyasi yaşamının en büyük kumarnı oynuyordu. Gerçekten bir milyon kişiyi oraya toplayabilecek miydi? Amerika'da Farrakhan'ın peşinden gidecek 1 milyon siyah erkek var mıydı?

Vardı. 15 Ekim 1995 günü, başkent Washington D.C.'deki Lincoln Anıtı'nın kitlesel eylemleriyle ünlü parkında, ülkenin her yanından 800 bini aşkın siyah erkek bir araya geldi. Million Man March adını dolduran büyük bir gösteri oldu. Kürsüye 80 konuşmacı çıktı. Bunların arasında Demokrat Parti'nin siyah yüzü Jesse

Tarihi gün 15 Ekim 1995: Million Man March

Jackson'ın yanısıra, Martin Luther King'in desteğiyle sivil haklar mücadelesini başlatan ilk siyah yurttaş olan Rosa Parks, yazar Maya Angelou ve Malcolm X'in dul eşi Betty Shabazz gibi kadın konuşmacılar da bulunmaktaydı. Konuşmacılar arasında Farrakhan'ın muhtemel konuşmasını peşinen eleştirip anti-semitizm ve siyah ırkçılık konusunda karşıt görüş beyan edenlerin sayısı ise bir hayli fazlaydı. Ama bu bir şeyi değiştirmede. Farrakhan ayrımcılık imalarını burada da tekrarlardı: "Hâlâ iki Amerika var, biri siyah, biri beyaz, ayrı ve eşitsiz." Konuşmasının sonunda ulusal bir ajandadan söz açtı. "Kardeşlerim" dedi, "artık hepimiz tek bir ajandada birleşebiliriz. 1996 seçimlerinde oylarımızı isteyenler bu ajandaya bakarak konuşacak."

Farrakhan sert, tavizsiz, maço üslubunu bir kez daha tekrarlayarak Million Man March'ı İslâm Ümmeti'nin gövde gösterisi haline getirdi. Siyah bilincin sürdürdüğü insan hakları mücadelesini destekleyen bütün demokrat unsurlar, Farrakhan'ın şovenist tavrı yüzünden bir kez daha dışlandılar. Dünya ölçekli bir politika benimseyerek Afrika'daki siyasi nüfuzunu Clinton'la masaya oturduğunda koz olarak kullanan Farrakhan için uluslararası pan-Afrikanist söylemi kızıştırmak, Amerika'daki demokratik cepheleden çok daha önemliydi. Olaysız geçen Million Man March'a en büyük tepki siyah kadınlardan geldi. Alana alınmayan siyah feminist örgütler Washington sokaklarında sivil haklar mücadelesini gölgeleyen seksizmi protesto eden gösteriler yaptı. Kadın örgütlerinin tepkisi ülke geneline yayıldı. Yılların kadın eylemcisi Jewell Jackson McCabe "Ne cürettir ki, biri bizden sessiz kalarak bütünlüğe katıldığımızı göstermemizi istiyor" diye konuştu. Kara Panterler'in ünlü kadın militanı Angela Davis ise, "Erkekliği en hassas kavramlarla tanımlamaya çalışıp kadınlar yok sayan bir yürüyüş, bir hareket, bir ajanda olamaz. Bu noktadan çıkıp herhangi bir pozitif adım atmanın imkanı yoktur" dedi.

Sistaz versus Brothaz

Farrakhan'ın seksizmi Afro-Amerikan toplumsal yaşamda gangsta rap hareketi ile iyice azgınlanan erkek şovenizmini koyulaştırdı. East-West çatışması tam da bu süreçte yaşanıyor ve

sergilenen erkekçilik tahammül sınırlarını geçmişti. Bunlar hiphop kültüre doğrudan yansıyarak nicedir potansiyel halinde biriken bir feminenleşme dalgasını harekete geçirdi. Queen Latifah'ın öncülüğünü yaptığı hiphop feminizm, 90'larda Yo-Yo, Hurricane G, Da Brad, TLC, Mia-X, Missy Elliott gibi yeni kadın MC'lerle güçlenmiş, Lil' Kim, Foxy Brown gibi hiphop vamları ortaya çıkmıştı. Tupac'ın 1995'te hem pop hem de r&b listelerine bir numaradan giren "Dear Mama"sı bu feminen yumuşama süreciyle paralellik taşıyordu: "Bir crack ucubesiyken bile / siyah kraliçeydin, canım anem" diyordu, bütün kadınları ağlattı. Siyah Amerika, Tupac'ın hastanede can çektiği bir hafta boyunca endişe içinde bekledi. Bir umut kurtulabilir diye düşünürken, radyolarda yürek paralayan bir ilahi çalıyordu. Tupac'ın ölümüyle aynı döneme rastgelen "Killing Me Softly" sadece kadınları veya sadece siyahları değil, herkesi ağlattı. Ceylan gözlü oğullarını toprağa verirken, Mother Afrika'nın o büyüü sesi kulaklarında çınlıyordu. 1996'da Fugees'in bir Afrika tarıçası kadar güzel rapçisi Lauryn Hill, Roberta Flack'in dokunaklı baladı "Killing Me Softly"yi yeniden söylerken, hiphop'un dümenini içinde kadınların da bulunduğu, pozitif bir geleceğe doğru kırdı.

Kadınlar hiphop'ta başından beri vardı. Little Lee'nin 1980'de çıkan "To the Beat Y'all", ilk kadın rap plağıydı. Erken dönem hiphop'undaki ilk prestijli kadın rapçi, aynı zamanda kendi DJ'liğini de yapan Sha Rock oldu. Gene bu sıralarda iki adaş kadın, Roxanne Sharte ve Real Roxanne, MC'ler kervanına katıldı. Dişi hiphop'un pop alanına çıkışı 1986'da Salt-N-Pepa'yla gerçekleşti. Mükemmel bir uyumla rap yapan Salt ve Pepper'in siyah kadının günlük hayatta maruz kaldığı şiddete karşı söylediği rhyme'lar, hiphop'taki ilk feminist öğeler olarak belirdi. Feminist tavrı ise kalın sesi ve özgün hikayeciliği ile MC Lyte getirdi. Bunlar sadece açılıştı. 1988'de Queen Latifah, İngiliz MC Monie Love ile birlikte "Ladies First" parçasıyla hiphop feminizmi alenen başlattı. 1990'da Public Enemy'nin bünyesine katılan Sister Souljah (soldier/asker - farklı bir yazılış) kendini bir "raptivist" olarak görüyor, İslâm Ümmeti'yle

feminizm arasında bir köprü kurmaya çalışıyordu. Entelektüel bir kadındı, "No Disrespect" adında bir kitap yazdı. Şimdilerde Puff Daddy'nin sağ kolu.

Batı yakasında NWA'ın başlattığı hareketlilik sırasında etkisiz de olsa kadın rapçiler belirdi. 1989'da Ice Cube tarafından tesadüfen bir pazar yerinde rhyme söylerken keşfedilen Yo-Yo, "It's A Man's World" adlı ilk single'ını çıkardı. Kendini gangsta feminist olarak tanımlayan Yo-Yo gerçek bir eylemciydi. Intelligent Black Women's Coalition adında bir örgüt kurarak LA gettolarında yıllarca aktif politika yaptı. Sonraları ortaya çıkan The Boss, Leshawn, Chaise, Hurricane G gibi rapçiler de Yo-Yo'nun bu girişimine destek olarak gangsta feminizmi yaygınlaştırdılar. "Ruj sürmüş gangster" şeklinde eleştirilere maruz kalan bu yönsemenin antitezi, gene feminist eylemci bir grup olan TLC'ydı. 1992'de akıllı başında siyah kızlar olarak geldikleri ilk albümden siyah yaşamı tehdit eden AIDS'e karşı korunaklı seks propagandası yaptılar.

Getto Vamları, Ana Tanrıça ve Burger King

TLC istisnası bir yana, erkek rapçilerin saldırgan dünyasına adım atan kadın MC'lerin ortak özelliği, ortalığı karıştıran, asi bir tutum içinde olmalarıydı. Gay'lerin kendilerine karşı aşağılayıcı bir biçimde kullanılan "queer" (ibne) sözcüğünü sahiplenip politikalarına mal etmesinden esinlenen NWA ve öteki gangsta grupları, pejoratif bir ton taşıyan "nigger" sözcüğünü yeniden anlamlandırmıştı. Gangsta feministler ise bunu "bitch" (orospu) sözcüğüne uyguladılar, kendilerini "bitch" olarak tanımlayarak maşist saldırganlığına karşı taktik bir avantaj elde ettiler. Kadın MC'lerin birbiri ardına gelişi hiphop'un havasını değiştirdi. Müziğe belirgin bir seksapel katmışlardı.

90'ların ortasına gelindiğinde kadın rapçiler arasında bir başka eğilim belirdi. Lil' Kim ve ezeli rakibi Foxy Brown'ın başını çektiği vamp kadınlar pop sahnesinde hemen yer edindiler. Notorious BIG'in Junior MAFIA tayfasında yer alan Lil' Kim, sahidan ilginç bir kadındı. Annesi aileyi o daha sekiz yaşındayken terketmişti. 15'inde ise babası bir başka kadınla evlendi ve üvey anne Kim'i hemen kapı dışarı etti. Bundan sonra hiphopla büyümüş, bu yaşam biçimini seven getto kızlarının birçoğu gibi, oğlanlarla ekipler oluşturup drug satmaya başladı. Dişi torbacılar New York drug sektörünün yeni ve etkili taktiği idi. Yeraltında büyüyen Lil' Kim, 1996'da çıkan ilk single'ına anlamlı bir şekilde "Money, Power, Respect", albüme ise "Hard Core" adını vermişti. En seksi pozuna bü-

rünüp "Fuck for Car Keys" gibi şarkılar söyleyince hiphop bu defa sista'lar arası hır-güre tanık oldu. Erkek dergilerine soyunmaktan çekinmeyen rakibi Foxy Brown da bu kanalda ilerliyordu. Jay Z tarafından prodükte edilen Foxy Brown, sonraları Nas ve bir grup MC ile Godfather esintili The Firm grubunu oluşturdu. Cinselliğini fütursuzca sergileyen kaba saba getto kızları, zamanla kendine özgü bir trend haline geldi.

Bütün bunlar hiphop kültürünün içinde güçlü bir kadın hareketinin oluşmasını sağlamıştı. Ama bunun Afro-Amerikan kadına mal olduğu söyle-nemezdi. Üniversite okumuş, söz yazar, beste yapan, şarkı söyleyen, zeki, güzel bir genç ane olarak Lauryn Hill, her şeyi bir üst düzeye taşıyan, feminist tavrı kitleselleştiren dokunuş oldu. Aslında The Fugees'in kendisi bizzat bir yenilikler yumağıydı. Haiti asıllı göçmen ailelerden gelme New Jersey'li üç gençin, Wyclef Jean, Prakazrel "Pras" Michel ve Lauryn Hill'in kurduğu grup, 1994'te ilk albümü "Blunted On Reality"yi yayınladı. Hiphop underground'da çok tutulan bu albüm müzik markette sadece 130 bin tane sattı. The Fugees'in ikinci albümü "The Score" ise dünya çapında 17 milyon satarak bütün zamanların en çok satan albümleri arasına girdi. "Fu-Gee-La" ve "Killing Me Softly" gibi iki sağlam hit'le gelen albümden ska ve reggae'den gospel ve soul'a kadar uzanan bir eklektik zeminde gezinmelerine rağmen hiphop kalmayı başardılar.

The Fugees, hiphop'un dilinin ucuna gelip de bir türlü söyleyemediği birçok şey söyledi bu albümden. Bir kere ille de rap yapacağız diye tutturmayıp yeri geldiğinde şarkı da söylediler. Her şey break olacak diye bir saplantıları da yoktu, yeri gelince enstrümanlarını çaldılar. Albümün kapağında ironik bir edayla "Baba" filminin logosunu taklit ettiler. Bu tavrı parçalarında gangstacılık oynayanları tiye alarak sürdürdüler. Hiphop'ta her zaman devrimden söz edildi, ama nicedir The Fugees kadar sıcak bir devrim söylemi duyulmamıştı. Rhyme'lariya son derece yaratıcıydı, her yanından zeka fışkırtıyordu. Zıprı deha Wyclef, Bob Marley'in "No Woman No Cry" şarkısının sözlerini tamamen kişiselleştirerek kendine uyarladı. Bir başka parçada Burger King'de çalıştığı sıralarda onu kaytaran arkadaşlarını ispiyonlaması için casusluğa zorlayan şefini nasıl alt ettiğini anlattı. Dolaysız, süssüz, küçük bir müzikle büyük bir albüm yapmışlardı.

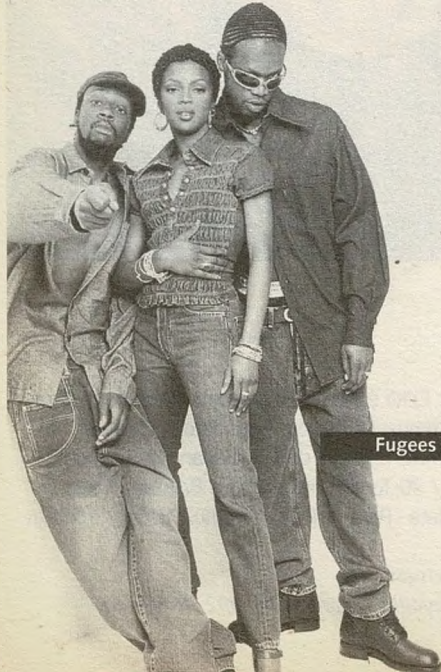
The Fugees elemanlarının her biri bu başarıyı solo albümlerde sürdürdüler. 1987'de Wyclef "Presents The Carnival", bir yıl sonra ise Hill "Miseducation of Lauryn Hill" albümleriyle Grammy aldılar. "Planet Rock"ta yeni şeyler olmaya başlamıştı...

Da Brad

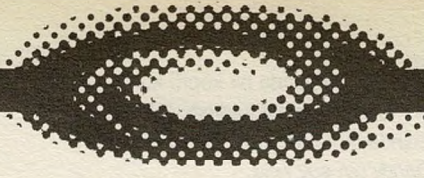
Foxy Brown

Fugees

Lil' Kim

İSTANBUL CAZ FESTİVALİ'NDE KULÜP KONSERLERİ

BABYLON (bütün konserler 23:00'te)

5 Temmuz **DJ Krush**

6 Temmuz **Aşkın Arsunan Ethno Karma Band** feat. Levent Altındağ

7 - 8 - 9 Temmuz **İlhan Erşahin & Wax Poetic 2000**

10 Temmuz **Mich Gerber**

11 Temmuz **Orishas** Gözlerimiz kulaklarımız açık, Segundoları, Ferrerleri, Sosyal Kulüp emektarlarını İstanbul'a bekliyoruz. Ama, Ferrer'le açılıp Segundo'yla kapanan festivalin bir ara durağı var ki, arada köprü olacak, İstanbul - Havana yolculuğunda en baba servisi yapacak. İhtiyarların yanında Orishas, genç Kübalılardan müteşekkil. Festival yıldızlarından el almışlıkları da var: Çan Çan'ı bir icra etmişler ki, o kadar olur. Latin hiphop'u, Afro-Karib'in 2000 sesleri Orishas repertuarında... Sadece yaşlıları seyretmekle olmaz, çemberi tamamlamak lazım.

12 Temmuz **Patricia Barber** "Caz, çağdaş klasik müzik, bir dost, şiir, yalnızlık, sincerity, sinizm, prophecy, umut, well-crafted form, inspiration, aşk,

seks ve eğlence..." Kendi müziğinin tarifi bu Patricia Barber'in. Mübalağa ediyor sayılmaz. 1998'in en kayda değer albümlerinden "Modern Cool"dan beri, parmakla gösterilen nadir sanatçılardan biri kendisi. Bir derginin deyişiyle, yaptığı müzik, ultra edebî caz-pop. Loş bir atmosfer, bas-davul-piyano, ve Barber'in kelimeyi tam manasıyla hak eder biçimde cool vokali. Kendi yazdığı sözler çok yetkin, çok mahir, etkilendiğini söylediği sanatçılar kadar -Egon Schiele'den Tarkovski'ye, Samuel Beckett'ten Henri Bresson'a- entellektüel. Cover'larını da saymazsak olmaz: Doors'un "Light My Fire"ı, Paul Anka'nın "She's A Lady"si, Peter Green'in (ve Santana'nın) "Black Magic Woman"ı onun yorumunda bambaşka hüviyetlere bürünü-

Orishas

yorlar... Patricia Barber bu yıl festivalin gizli sürprizi dersek, hiç de abartmış olmayız, hatta fazla gizli kalmasından, sonra da insanların pişman olmasından korkarız.

Babylon'da o akşam sigara içmek -sanatçının ricasıyla- yasaklanmış, aldırmanın, festival defterinizde bir çentiği şimdiden Barber'a atın... Gerçi enstrümantal ama, olsun, "Constantinople" isimli Barber bestesini İstanbul'da dinleyen İstanbullular olarak bahtiyar bir gece geçiririz...

13 Temmuz **LTJ Bukem**

14 Temmuz **Arkin Allen** feat. Montreal Tribal Trio

15 Temmuz **Urban Groove Party**

ROXY

(Bütün konserler 23:30'da)

5 - 6 Temmuz **Christian McBride Quartet** /

7 Temmuz **Radio Days**

8 Temmuz **Wibutee** / 10 Temmuz **Audio**

Fact wsg Tiger Okoshi

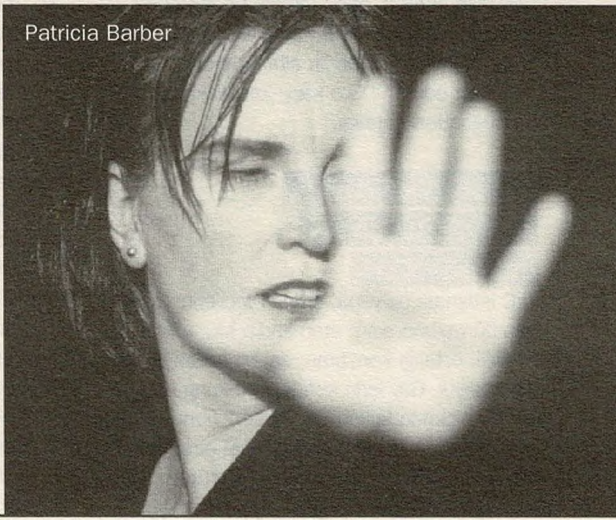
11 Temmuz **John Nugent Trio** feat. N. Payton

12 Temmuz **John Nugent Trio** feat. Turkish All Stars

13 Temmuz **John Nugent Trio** in "jam session"

14 - 15 Temmuz **Tim Hagans Sextet**

Patricia Barber

[konser] ↓

Alanis Morissette

2000 yazının sürprizi ve yıldızı "rock dalında" bize sorarsanız Lou Reed. Mukayese etmek gibi olmasın ama, galiba büyük çoğunluk Alanis Morissette diye düşünecek, 22 Temmuz'da Maslak Parkorman'a akın akın gidecek. Alanis Morissette hoş şarkıların hoş şarkıcısı, Şebnem Ferah kuşağının "diva"sı... İlk albümü "Jagged Little Pill" gayet iyi bir albümdü, ama nasıl oldu da o kadar üstüne düşüldü, biz de anlamadık. "Supposed Former Infatuation Junkie" de hiç fena albüm değil, ama nedense ewelki kadar sevilmedi. O niye öyle oldu da bu böyle oldu dersenez, cevabımız yok. "Unplugged" albümünde de özellikle Police şarkısı "King Of Pain"i çok beğenmiştik. Gevelemeyelim: Alanis Morissette konserine gidelim, iyi icra edilmiş bir rock'la karşılaşacağımızı bilelim, keyfini çıkaralım. Üstelik ön grupları da gayet iyi: Replikas, Nekropsi, Hakan Kurşun, Morissette'den önce sahne alacaklar. Bir yaz akşamı hepsi güzel gider...

[gezi] ↓

Kayaköy Sanat Kampı

Bu yaz şöyle güney taraflarına uzanmak gibi bir arzunuz varsa, Kayaköy'e de bir uğrayın. Fethiye yakınlarındaki Kayaköy, Likya medeniyetinden bu yana yaşayan bir köy. Ayakta kalan kilisesiyle, taş evleriyle illa ki görülecek yerlerden. Kayaköy Sanat Kampı, bu tarihi beldede bir haftalık kamplar düzenliyor ve sizi yürüyüşe, mavi yolculuğa, kampta atölyelere katılmaya davet ediyor. Fotoğraf, seramik, ahşap boyama, halı dokuma atölyeleri, işi bilenler tarafından veriliyor, muhabbet bahsi size kalıyor. Pansiyonda kalırsanız 120, çadırda kalırsanız 110 milyon ödüyorsunuz, güzel bir hafta geçiriyorsunuz. Bir hafta daha kalmak isterseniz, %15 indirim var. Ayrıntılar Galatasaray'da Fotoğrafevi'nde...

Abelya Turizm

Günübürlük Turlar

8 Temmuz: Uçmaktedere / 9 Temmuz: Erikli şelalesi; Karpuzdere (Sapanca); Balkaya / 15 Temmuz: Nüzhetiye / 16 Temmuz: Örnekköy; Aygır deresi; Çaldere / 22 Temmuz: Kilimli - Kadurga / 23 Temmuz: İstanbul deresi (Sapanca); Sıcakdere; Yayladere / 29 Temmuz: Sülüklügöl / 30 Temmuz: Sultaniye; Balkaya; Kanlıçay **Kültür gezileri** / 2 - 19 Temmuz: Galata - Pera / 8 - 22 Temmuz: Balat / 15 Temmuz: Divanyolu

Botanik gezisi 8 Temmuz: Belgrad ormanı

İstiklal Cad. Zambak Sok. no:21/4 Beyoğlu - İstanbul Tel: 292 39 86 - 87

<http://www.abelyatour.com>

[radyo] ↓

[televizyon] ↓

Acık Radyo
94.9**pazartesi****Arzın Merkezine Seyahat**Gökhan Akçura
20:00 - 21:00 Blues - rock**Vertigo**Hilmi Tezgör
21:00 - 22:00

Alternatif müziğin her türü

Fotosentez
Roll
22:00 - 23:00**Ahtapotun Bahçesi**Cüneyt Cebenoyan - Cem
Sorguç 23:00 - 00:00

Alter-lâtif Müzik

Harita Metod Defteri Halil Turhanlı
00:00 - 01:00
Müzik tarihine alternatif bakış**salı****Yeryüzün Lanetlileri**Metin Yeğin - Özgür Can
15:35 - 16:30

Anti-kahramanlar

GitareskJak Kohen 21:00 - 22:00
Rock ve blues ustaları**Esintiler**Seda Binbaşgil
22:00 - 23:00 Caz**Keyif Unsurları**Richard Hamer - Ludwig
Lehner 23:00 - 00:00**Seksek**Osman Kaytaoğlu
00:00 - 01:00

Türlerarası sıçramalar

çarşamba**Artı - Eksi**Korhan Gümüş - Çiğdem
Öztürk 13:05 - 14:00

Uygarlık, şehirlilik

Yeşilin Rengi Melda Keskin
14:00 - 14:30 Çevre**Latin Lover**Ayhan Sicimoğlu
20:00 - 21:00

"Latince" müzik

Café Latino Lalia Gonzalez
21:00 - 22:00**Ayin Karanlık Yüzü**

Yosi Falay 22:00 - 23:00

Caz Portreleri Mustafa Aykın
23:00 - 00:00**perşembe****Hayalet Gemi'nin Simgeler**Sözlüğü Nazlı Ökten - Murat
Gülsoy - Ergun Kocabiyik
16:30 - 17:00**Magical Mystery Tour**Alfredo Antillon
21:00 - 22:00**Satmayan Plaklar**Cemil Gandur
22:00 - 23:00

Caz ve rock

Caznâme Tunçel Gülsoy
23:00 - 00:00**Caz Odası**

Alper Arslan 00:00 - 01:00

cuma**Cuma Adlı Adamlar**Ömer Madra-Halil Turhanlı
11:00 - 12:00**Öbür Dünya** Ahmet Uluğ
20:00 - 21:00

Ritm ve armoni programı

Night Flight

DJ Naki 21:00 - 22:00

Atlantik SunarÖmer Atay - Reha Erdem
22:00 - 23:00

Acid caz, ambient

cumartesi**Java Donat Bayer**

09:00 - 10:00 Chanson

Mekanlar ve Çağlar İçinde**Müzik** Iştar Gözaydın
10:00 - 11:00

Şehirler ve şarkıları

Sandıktaki Sesler Ariana Ferentinou
11:00 - 12:00

Yunan şarkısının yüz yılı

Tuna'nın Beri Yanı Muammer Ketenoğlu
14:00 - 15:00

Balkan ağırlıklı etnik müzik

Yaban ÇiçekleriGülseren Onaç
15:00 - 16:00

Dünya Müziği

Sadânüvis

Cemal Ünlü 18:00 - 19:00

Türk ses kayıt tarihi

Smokestack Lightnin'Stephen Kinzer
19:00 - 20:00 Blues**High Times** Ras Memo

20:00 - 21:00 Reggae

D and Dope Headzİsmet & Barış
21:00 - 22:00 Hip-hop, dub**Gilles Peterson****"Worldwide"**
22:00 - 24:00 Caz, acid
caz, drum'n'bass, latin**Electrocution**Metehan Çorumluoğlu
01:00 - 03:00

İletken şarkılar

pazar**Mavi Nota**

Cengiz Işıl 11:00 - 12:00

Caz ve füzyon

Saz ve SözBülent Aksoy - Ersu Pekin
16:00 - 17:00

Osmanlı musikişinin gelişimi

MCM'DE TEMMUZ Events

8 Temmuz, 01:00

Special Trip Hop

17 Temmuz, 24:00

Special Soul

19 Temmuz, 16:00

Special Trip Hop

23 Temmuz, 24:00

Special French Hip Hop

30 Temmuz, 23:00

Jeff Buckley**13' Music**

(Her gün 13:30 ve 20:00)

3 Temmuz FFF

6 - 9 - 10 Temmuz

Destiny's Child8 - 12 Temmuz **Kent**

13 - 16 - 17 Temmuz

Counting Crows15 - 19 Temmuz **Mobi**18 Temmuz **Macy Gray**
21 Temmuz **Spécial Japan**
28 Temmuz **Stephan Eicher****L'Intégrale**(Cumartesi 14:30, pazar
15:30, pazartesi 22:00)

1 - 2 - 3 Temmuz

Mylène Farmer8 - 9 - 10 Temmuz **NTM**

15 - 16 - 17 Temmuz

Sting

22 - 23 - 24 Temmuz

Whitney Houston

30 - 31 Temmuz / 1

Ağustos AC/DC**Le Mag**(Cumartesi 22:00, pazar
14:30, çarşamba 22:30)1 - 2 - 5 Temmuz **Metallica**

8 - 9 - 12 Temmuz

Pascal Obispo

15 - 16 - 19 Temmuz

Christina Aguilera22 - 23 - 26 Temmuz **Zazie**

29 - 30 Temmuz / 2

Ağustos Sting**Le Hit**

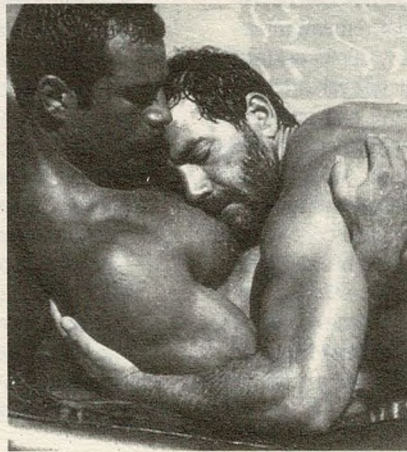
(Cuma 22:00)

7 Temmuz **K-mel**14 Temmuz **Ménélik**21 Temmuz **Rudeluck**28 Temmuz **Eiffel 65**4 Ağustos **Hélène Segara**

[mecmua] ↓

SİNEMASAL

Türkiye'nin belki de en akademik sinema dergisi, İzmir menşeli Sinemasal. "Akademik" lafı sizi korkutmasın, kastımız, dergide çok güzel yazılar var, ama üzerlerine ciddiyetle eğilmeyi beklerler. Mevsimlik Sinemasal'ın dördüncü sayısı, baharda çıktı. Mustafa Sözen'in ilginç yazısı "Türk Klipleri Üzerine" bu sayıya kaldığı yerden devam ediyor. Peter Greenaway'den Pedro Almodovar'a, Alan J. Pakula'ya, çeşitli yönetmenlere değinen yazıları, kitle kültürü, "anlatı kuramı ve televizyon", "kapitalizm, kitle iletişim araçları ve etik" gibi ağır yazılar tamamıyor. Sinemasal'ın bu ayki en hacimli yazısı, Chris Jones imzalı bir inceleme: "Lezbiyen ve gay sineması"...

KAOS GL

Lezbiyen ve gay sinemasını yukarıdan okuduysak, şimdi meseleyi biraz daha "açımlayalım": Yandaki fotoğraftaki dalyan gibi abiler neden birbirlerine şefkatle sarılıyorlar, hem neden sarılmasınlar? Bu ve benzeri soruların yanıtlarını arayacağımız yayın, Kaos GL. Temmuz sayıları "poşetli" çıkmış, üzülük, kızdık; yıkılmıyorlar, ayakta, sevindik. Dergide yine, güzel denemeler, araştırmalar, şiirler, en önemlisi de dayanışma ve mücadele var. Derginin logosunun altında yazdığı gibi: Eşcinsellerin kurtuluşu -aynı zamanda- heteroseksüelleri de özgürleştirecektir...

İTÜ VAKFI DERGİSİ

Yandaki fotoğraf Verdi'nin "Attila" operasından bir hatıra: Oynayan da, Attila Manizade. Annesinin "gül gibi mesleğin dururken neden papaz gibi bağıracağını" demesine aldırmandan operaya yıllarını veren bir üstad, aynı zamanda -annesinin tercihi- mimar. Kendisiyle yapılmış nükteli söyleyişi okuduğumuz yer de, İTÜ Vakfı dergisi. Her ay bir konuyu ayrıntılarıyla işleyen, söyleşilerle, makalelerle destekleyen derginin 31. sayısının konusu "Türkiye'de müzik eğitimi". Yalçın Tura'dan Can Etili'ye, Kamran İnce'den İhsan Özgen'e, Fatih Erkoç'a söyleşilerle dolu dergiye, Evin İlyasoğlu, Ruhi Ayangil, Avadis Hacınlyan ve hatta Mes'ud Cemil, makaleleriyle katkıda bulunmuşlar. İTÜ dergisinin bol görsel malzemeyle desteklenmiş bu sayısını elbette sadece konservatuvarlılara tavsiye etmekle yetinmiyoruz. Herkese lazım. İsteme adresi şöyle: İTÜ Vakfı Eğitim Tesisleri, İTÜ Maçka Kampüsü 80394 Teşvikiye - İstanbul. Telefon: 243 16 27 e-mail: ituvderg@itu.edu.tr

Eğer bir beyaz sana nereye gittiğini sorarsa nereden geldiğini söyle (Bir Mississippi sözü)

Daha iyi bir orta eğitimden geçseydim, bu kadar psikopat olmayabilirdim. (Roll künyesinden biri -adı bizde saklı)

Çöp tenekesinde bile kendimi görürüm ben **BURHAN UYGUR**

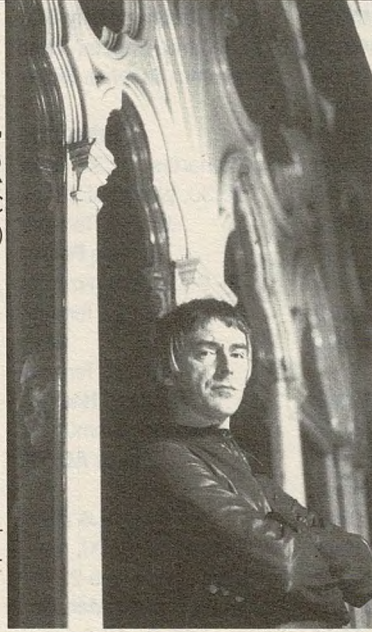
Ahmet Rasim bisikletler üzerine Uşşak'tan, Şehnaz çarparak, Gerdaniye-Buselik kıyısından Neva'ya inen, Muhayyer çeşnili, ama biraz Şevkefza'yı andırır bir şarkı da yapmıştır. Aa, onu buraya almazsak çatlınız: Bisiklete binerim / İster isem inerim / Dilberleri görünce / Gözlerimi süzerim / Vay aman!

SALAH BİRSEL, Sergüzeşt-i Nono Bey ve Elmas Boğaziçi

PAUL WELLER

Heliocentric
(Universal)

Asayiş berkemal. Her Weller albümü bizde böyle baba bir laf etme isteği uyandırır. Weller iyi müzisyendir, sıkıdır -çoğu zaman kendini tekrarlasa da. Son iki albümdür otomatikçe bağladığının kendi de farkında sanırsanız ki, bu albümden yeni sound arayışlarına girmiş Weller. Egzantrik yaylı aranjeleri, değişmez çalgıcılarıyla emprovize takılmalar, jam session numaraları vs. (Prodüksiyonu yine kankası Brendan Lynch'le kotarmış.) Ama şu var: Sıkıntılı, paranoyak bir adam Weller, istemese yapmaz. Belli ki canı istemiş, stüdyoda eğlenmiş arkadaşlarıyla, "bunu da böyle verelim" demiş. Güzel olmuş, live havalı olmuş. Weller müziğinin kaideleşmiş nüansları hâlâ geçerli: Sağlam drum'n'bass aranjeleri, pırl pırl kayıtlar, teklemeden bir rock'n'roll. Ama "Heliocentric" zor bir albüm. Melodiler akılda kalıcı değil, sözler biraz kasavet hakim, yaylılar derinlik ve anlaşılabilirlik katmış şarkılara. Bilhassa "There's No Drinking After You're Dead" groteskçe bir parça. Ağdalı, buhranlı bir kasetmiş gibi tınlamasın, geleneksel Weller formuna tabi şarkılar bunlar. Hâlâ şaşkın bir Weller var karşımızda. Derin hislerin adamı durumlarına devam. Kırkını da solladı ya, daha bir olgun, aşk meşk muhabbetlerine daha bir "big brother" trip'ile hakim. Ama aynı şaşkınlık! Derdini anlatamazsa küfredip geçer, beş saat hak vermeni beklemez senden. Muğlaklık, kaybedenlik düzeyine gelmemiş (ve gelmeyecek de) bir "loner"lik vs. İnsan tabii ister istemez -iflah olmaz romantizmiyle- "You Do Something To Me" arıyor, ama bulamıyor. Çünkü aşktan yana yaralı Paul Weller, ve mazozizme pas verecek göz yok artık onda. Psikedelik olayım diyor, olamıyor, zira fazla İngiliz ve hâlâ şurasından burasından 60'lara bağlı. Trendy değil ama, biraz yalancı. Tükürdüğünü de yalar, büyük laf da eder. Yok bırakacakmış da, salaş bir barda çalacakmış... Yani yaparsa, helal olsun ona... Weller'la anılarınız varsa, kimi şarkıları kimi hislerinize tercüman oluyor, kimi dönemlerinize tekabül ediyorsa, yeni anlaşmalar imzalamanız işten bile değil. Kaset kapağı üstüne de konuşmaya değer. Weller, pudradan ağırlaşmış yüzü, gıcır gıcır pabuçları, düzgün esvabıyla kıçını devirip iki seksen yayılmış. Tam bir Erol Atar poz! Şamdanlar ve Babil bahçeleri fonu eksik. Cismi filan küçük bir adammış Weller. Olay bu yani, magazin magazin bitirelim. *Gökem Başkan*

RICHARD ASHCROFT

Alone With Everybody
(EMI)

Biz de söyleyelim, tam olsun: Verve'ün hayat çizgisi ne kadar da eğri büğrüymüş. Richard Ashcroft o zamanlardan bunu görmüş olmalı. Daha ilk yıllarında "drugs do work" sarhoşluğunu üzerlerinden atmadan çıkan söylentiler, önce yarı dağınık bir havaya bürünmeleri, sonra tekrar birleşmeleri, akabinde yine dağılmaları, bir süre dağınık kaldıktan sonra yeniden birleşmeleri vb... Ama Richard Ashcroft, malum, Verve'ün bütün sahnelerinde kayıtsız şartsız tek baskın karakter. Bu ilk solo plağında da daha önce grupla yaptıklarından çok uzakta değil. Belki geçmişteki keyifli uyuşuklukların yerinde şimdi biraz daha buruk bir havanın hakim olduğu söylenebilir.

Ashcroft'un "herkesle birlikte" ama bu defa tek başına dönüşü, ilk bakışta milyonlarca defa rastladığımız gruptan-kopan-lider vakasına bir ilave gibi. Öbür taraftan, gruptaki dağılıma baktığımızda da ağır basmak bir yana, Verve neredeyse Ashcroft'a eşit sayılacak bir ağırlığa sahip. O zamanlar "başaltı" konumundaki gitaristleri Nick McCabe bile dengeyi fazla değiştiremiyor. Hani "Alone With Everybody" Verve imzasıyla çıksa pek bir şey farketmeyecek.

Albüme gelince, az çok beklediğimiz gibi, bir ucunda hassas ve "içli" şarkılar, öbür ucunda yüksek volümlü gitarlarla coşan bir albüm "Alone With Everybody". İlk hitiye ne zamandır klibini hayranlıkla seyrettiğimiz "A Song For The Lovers". Şimdiye kadar Ashcroft'ın yazdığı en garip aşk bestesi. Ama garipliği, burukluktan... Bundan başka "I Get My Beat" ve "Slow Was My Heart" da albümü inceltenler arasında. Ashcroft sanki eski aşklarına, dostlarına bu şarkılarla selam gönderiyor. Aralarda kuru gitarların tesiriyle tıkanmış ya da bayıltıcı durağanlıktaki birkaç şarkıyı saymazsak, geride kalanlar da albümü taşımaya yetiyor. Richard Ashcroft "solo" olarak nedense en çok Mike Scott'u çağırıyor. Gerçi The Waterboys'da daha dengeli bir dağılım olduğu muhakkak ama, Scott tek başına grubuyla yaptıklarının devamını getirmeyi sürdürüyor. Gördüğümüz kadarıyla Ashcroft'un da niyeti aynı. *Gökhan Pamuk*

DURAN DURAN

Pop Trash
(Sony Türkiye)

Yeniden cilalanmaya başlanan seksenleri yaşamış olup da "ne güzel bir topluluğumuzdu sen Duran Duran" demek mümkün mü? Şimdi her gün yeni bir tanesi türeyen "boy-band"ler gibi değildi o yılların, en az beş delikanlıdan oluşan ve bunların beşte üçü banko bebek yüzlü olması şartı konulan topluluklar. Spandau Ballet'sinden (onların da yeni albümleri çıkıyormuş), Kajagoogoo'suna bütün gruplarda elemanlar bir alet falan çalardı da, sahnede beşbirer-

de jimnastik hareketleri yaparak gülünç duruma düşmesinler diye... Sonra onların da başına beklenen akıbet musallat oldu. Hayranları yaşları büyüdükçe bu gruplardan uzaklaştılar, yeni dinleyiciler içinse topluluk elemanları artık yaşlıydılar. Duran Duran ilk "üç Taylor"lı kadrosundaki "üç Taylor"ı da kaybetmiş olarak yirminci yılına varmakta yavaş yavaş... Önceki albümleri "Mezzadaland" tam bir fiyasko oldu, yayınlandığı tek ülke Amerika'da bile ikinci hafta satıştan çekildi. Bir önceki cover albümleri "Thank You" ise yerden yere vurulmuştu. Hatta Simon LeBon bir Public Enemy parçasını söyleyince kendisiyle alay etmeyen kalmamıştı. "Pop Trash" LeBon - Rhodes ikilisi için kanaatimizce son şans. Bu şans iyi kullanmışlar demeyi ne kadar çok isterdik. İronik olarak mı koydular albümün ismini nedir, şarkıların tamamı sanırsanız kısa bir süre sonra "pop çöplüğü"nde ikamete başlayacaklar. 12 parçadan "Starting Remember" dışında bir şey kalmıyorsa geriye, biz ne kadar özlemiş olsak da kabul etmek gerekiyor ki, bu zamanlar başka zamanlar... *Atilla Aydoğdu*

Ne peki / Yere dökülen bir un sessizliği mi / Göğe bırakılan bir balon sessizliği mi / İşini bitirmiş bir örgütü / Tamircisinin / Tuşlardan birine dokunacakkenki / Dikkati ve tedirginliği mi. **EDİP CANSEVER**

Asıl gizem varoluş değildir, varolmayıştır. **UMBERTO ECO**, Foucault Sarkacı

teoman song! Kulağımda gürültüler / Uyurken televizyon açık kalmış / Bir ülkenin bodrum katında / Kirli bir savaş varmış / Midem bulanıyor, galiba dünya tuttu / Beni hep unuttu

Vus, benim eve bir hizmetçi almada gösterdiğim çekingenliğin demokratik kişiliğimden değil, işe gereksinimi olan birini bundan mahrum edecek burjuva züppeliğinden kaynaklandığını söyleyince ev ve mutfak işlerine yardımcı olması için Omanadia adında kısa boylu, bodur bir Sudanlı kadını tuttum. **MAYA ANGELOU**, Kadın Kalbi

ASIAN DUB FOUNDATION

Community Music
(WEA / Balet)

1. Yenilikçi müziğin gelişimini desteklemek.
2. Müzisyen adaylarını motive etmek ve onlara pratik bilgiler ve destek vermek.
3. Öğrencilere güven ve bağımsız düşünme yetisi aşılamak.
4. Öğrencilere müziklerinin gelişimine katkıda bulunacak bir dünya görüşü sunmak.

Asian Dub Foundation'ın eğitim kanadı ADFED'in asıl amaçları bunlar. Ağırlıklı olarak Asyalı gençlere müzik eğitimi vermeye çalışan bir kuruluş. Genç Asyalı müzisyenlerin hem müzik endüstrisinin dikkatini çekmeleri için bir araç hem de çevrelerinde olup bitenlerden daha sorumlu olmalarını sağlayacak bir kuruluş.

Grubun piyasaya çıkışı gerçekten daha iyi olamazdı. Londra'nın doğusu için yapılan seçimlerde ilk defa İngiliz Nasyonel Partisi seçimi kazanmıştı. Asyalılara karşı şiddet olayları ise gün geçtikçe artmaktaydı. İşte böyle bir ortamda ADF radikal tavırını ortaya koydu ve çok geniş bir kitleye seslenme imkanı buldu. Özellikle 86 yılında kendisine saldıran beş beyaza karşı kendini korumak için işinde kullandığı bıçakla bir kişinin ölümüne sebep olan ve idamla yargılanan Saptal Ram için yaptıkları kampanyalar, daha büyük bir kitlenin dikkatini çekmelerini sağladı. Radikal tavrıyla punk gruplarıyla özdeşleştirilen ADF, gündelik hayatta rastladıkları olaylara karşı nefretlerini müziğe yansıtıyorlar. Sadece ırkçılık karşıtı değil, aynı zamanda sosyal adalet istemi içinde olan bir grup. Yaptıkları müzik ise çevrelerinde olan müzik. Geçmişlerinden gelen bir Asya müziği var. Bir de İngiltere'de yaşamalarından kaynaklanan elektronik müzik var. Kendi deyişleriyle, yaptıkları müzik yaşadıkları hayatla paralel gidiyor.

ADF'nin temelleri, 93 yılında, Farringdon'da, Community Music House adlı, genç müzisyenlere üretme ve araştırma olanağı sunan bir eğitim evinde atıldı. Orada eğitmen olan Dr. Das, yine Community Music House'da çalışan Pandit G ve öğrenci Deedar tarafından grubun çekirdek kadrosu oluşturuldu. Daha sonra ise

Chandrasonic ve Sunj gruba katıldı. İki EP'den sonra 1995 yılında o iki EP'yi kapsayan "Facts And Fictions" adlı albümü yayınlandı. 98 yılında yayınlanan "Rafi's Revenge" ise büyük ilgi gördü ve İngiltere turnesinde Primal Scream'e, Amerika turnesinde Beastie Boys'a eşlik ettiler. Bu albüm mercury Müzik ödüllerinde aday da gösterildi, fakat kazanamadı.

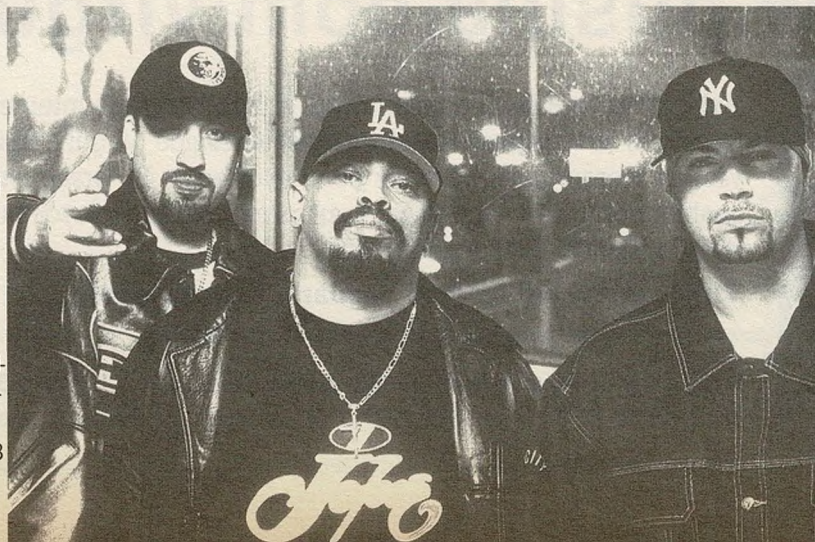
Son albümleri "Community Music", John Stevens tarafından kurulan Community Music House'a bir gönderme aslında. Çok beklenen ve merak edilen bir albümdü ve oldukça da beğeni topladı. NME dergisi bu albüme 10 üzerinden 10 verdi, ki yedi yıldır hiçbir albüm tam puan alamamıştı. Albümden ikincisi "New Way, New Life" olmak üzere iki tane single yayınlandı. Ayrıca çok takdir ettikleri Nusrat Fateh Ali Khan'ın da "Ta Deem" adlı parçasını cover'lamışlar. Bu albümde jungle, punk, rap ve raggea var, bir de radikal politikalar. *Özhan Binici*

CYPRESS HILL

Skull & Bones
(Sony Türkiye)

Son zamanlarda Cypress Hill mi çok fazla albüm çıkarmaya başladı, yoksa bize mi öyle geliyor? Daha İspanyolca toplama albümlerinin dumanı tüterken (albümün ismi "Los Grandes Exitos En Espanol"du), bu sefer hikayenin ikiyüzünü de anlattıkları "Skull and Bones" ile karşımızdalar... Cypress Hill, diğer karaderili hiphop'çılardan bir ton daha açık tene bir topluluk. Kökleri Güney Amerika'dan, müzikleri rock'tan yeşermiş. Her hiphop grubu kadar, hatta daha da çok "macho" bir tavır sergiliyorlar. Son zamanlarda dergilere verdikleri röportajlara göz atınca bir hayli irkiliyorsunuz. Birisini eşcinsel olduğu için öldürmekle kendi düşünceleri arasında ince bir hat kalmış. Kuru-kafa takıntıları yerli yerinde...

"Skull" bu sefer albümün ismine bile taşınmış, ilk bölümün de üstbaşlığı aynı zamanda... İlk single "Superstar" burada "rap" yorumuyla, B

yüzünde de "rock" versiyonuyla yer alıyor. Her iki yüzde de değişmeyen şeyler, "Black Sunday" den beri Cypress Hill'de değişmeyen şeyler zaten: İnce kıyılmış bir fon, hipnotize etmeye kadar varan armoni ve hiç kuşkusuz bol bol "advisory" etiketine malolan bol küfürlü bir vokal... Cypress Hill, dinleyicisini efsunlama kabiliyeti olan bir grup. Bütün zencileri birbirine benzeten zihniyet için bile "yeşil zenci" onlar. Yeşil, 98 albümleri "IV"ün tema rengiydi, ancak bayraktarlığını yaptıkları "ot kültürü" nün de simge rengi... Albümün açık yeşil diyebileceğimiz "Kuru-kafa" bölümünde "High-life" ve "We Live This Shit" isimli parçaları, birbirinden ayırt edil-

mesi imkansızmış gibi gelen 11 parçanın bir adım öne çıkmış neferleri olarak sayabiliriz. "Kemikler" başlığı altında ise altı parça yer alıyor. Cypress Hill, son dönemlerde Amerika'nın yükselen trend'i haline gelen "ne rap, ne rock" grupları Limp Bizkit ve Korn'a yakın bir tarz yakalamış bu bölümde. Yanlarına takviye maksadıyla çok sayıda konuk almışlar. Bu bölümde, geri planda insana transa geçiren hiphop altyapı, yerini gitarların savaşına bırakmış. Kötü mü olmuş? Kötü değil, ancak "kalin" bir müzik olmuş. Orhan Gencebay'ın Türk popu hakkında bir zamanlar söylediği "Bütün türler kaynaşacak, tek bir tür olacak" anlamında bir sözü vardı. Herhalde birileri de buna benzer bir sözü, Amerikan hiphop'ı ve rock'u hakkında zamanında öngör-müştür... *Atilla Aydoğdu*

Troçki'nin çok sevdiği bir köpeği var. Bir gün köpek yanında durmuş, ona bakmış. Troçki ne dese beğenirsiniz? "Bu köpekte insan bakışı var, değil mi?" Düşünün hele, Troçki gibi bir insan nasıl böyle saçmalayabilir! Bir köpekte insan bakışı olur mu hiç? Köpek dediğin köpek gibi bakar!" **ANDRE BRETON**

Kim ne derse desin kadınlara düşkünüm / Ne yapayım öyleyim / Kadın dendi mi sanki ben / Vişneli bir dondurmaya durmaksızın yalarım **EDİP CANSEVER**

"Bir şey isterken öyle tatlı oluyorsun ki, seni içime sokmak istiyorum Paul. Ama önce konuşmamız lazım, uzun uzun konuşmamız lazım." Paul hırsınla kuduruyordu. Onun istediği konuşmak değil, kadını kucaklamak, öpmek, aşkla yiyip bitirmektir. **ELINOR GLYN**, Üç Hafta

PEARL JAM

Binaural

(Sony Türkiye)

Çok zor bir durum açıkçası... Önceki Pearl Jam albümü "Yield" için yazdıklarımızı, onları takip etmeyi bırakacağımızı ifade ederek bitirmiştik. Üstelik bu yeni albüm de "Ten"e en yakın albüm olarak lanse edilmekte... Önceki tüm albümlerinde olduğu

gibi... Bizim onlara olan sempatemiz ve bıkkınlığımız hâlâ yerinde duruyor, tıpkı onların da yerlerinde dönenip kurlmaları gibi... İki albüm arasında "Class of 99" adı altında Pink Floyd'un "Another Brick In The Wall"unu yorumladılar, "Live On Two Legs" adında bir konser albümü yayınlarken dinleyicilerine "yıkılmadım ayakta" mesajını iletiler, bir de bir yardım amaçlı single yayınladılar. "Binaural"ın kapağına koydukları fotoğraf, birkaç yıl öncesine ait bir National Geographic fotoğrafı... Evrenin gözünü saptayan bir kare. Bu uhrevi havayı albümde solumak ise mümkün değil. Aksine daha sert bir üslup tutturmuşlar. Belki Eddie Vedder rahmetli Nusret Fatih Ali Han'la bir albüm yayınlatabilseydi, o çalışmanın kapağına daha çok yakıştırdı. Albüm boyunca alıp başa tekrar dinleme isteği uyandıran bir tek parçaya rastgeldik. O da ilk single olan "Nothing As It Seems". Geriye kalan 12 şarkı bir sonraki Pearl Jam albümü çıktığında, insanların "hah, işte 'Ten'den bu yana en iyi PJ albümü bu" diye umutlanmasına neden olacak tohumlar bizce. Biz anladığımızı söyleyelim, yorum dinleyene kalsın: Pearl Jam hâlâ Pearl Jam. *Atilla Aydoğdu*

SMOG

Dongs Of Sevotion

(Domino / Kod Müzik)

Bill Callahan, ya da Smog di-yelim, kimbilir kaç yıldır bütün mesaisini lo-fi'in gözle görülmeyecek derinliklerini keşfe adanmış durumda. Bık-madan, usanmadan, her de-fasında bir damar daha bulup içimize sızıyor, ama en ufak bir ümit kırıntısı bile vermiyor. O derine indikçe biz bir kere daha batıyoruz, biz battıkça yarattığı sessizlikler daha gür yükseliyor.

"Dongs Of Sevotion"ı da eklersek, Smog şu an onuncu albümü devirmiş durumda ve hâlâ "ümit" işi yok. Smog kervaniyla bizim gibi anca ikinci yarıda karşılaşanlar için "iyimler" olmak, Callahan'ın ya da Smog'un karşıt anlamı. Callahan bir vakitler folkun en sakın mevkilerinde yoldan çıkıyor; çıkıyor ama, ilerledikçe yüzeyle bağlantısını yavaş yavaş koparıyor. "Minimal" folk mu diyelim, lo-fi ötesi mi, bir Smog albümünü baştan sonra kateden her kim olursa, kanının çekildiğini, hayat ritminin karıştığını hissediyor. Ama Smog kanunlarına göre bunların bir "yıkım" değil, hayatı kanla yazmanın güzelliği olduğunu idrak ettiğimiz anda da alışmak zor gelmiyor.

Şimdi veya ileride karşılaşacağımız bütün yeni Smog albümleri için söylenecekler aşağı yukarı buna yakın. Bugüne gelip "Dongs Of Sevotion"a bağlandığımızda, aynı karakalpten taşmış yeni şarkılar için de durum değişmiyor. Callahan artık iyice arayışta durumda. Albüm ilk anda sanki bir şarkının uçboylarıymış gibi yayılmaya başlıyor, ama gıcır gıcır onbir yeni Callahan şarkısı, albüm döndükçe koyulaşır, bileniyor. Açılıştaki "Justice Aversion"ı ateşleyen synth sesleri, "Bloodflow"da çeşni niyetine bayan vokalistler, "cenazemde seksi giyin" diyen, öldükten sonra toprak altında ne hale geleceğiyle dalga geçen sözler bile albümün yaydığı elem dalgasını hafifletmiyor.

Bill Callahan sanki asırlardır yeryüzünde yaşayan bir adam gibi. Ya da bir "aziz". Sabırla, dirayyetle amellerini yerine getiriyor, "ilişkiler" üzerine edindiği tecrübeleri gitarının üzerinden hayata geri veriyor. Onu uzaktan seçmek çok zor. Hoş, yakına gelince de biraz can yakıyor ama bu konuda başka bir "aziz" bize tercüman oluyor: Gül de bir bize, diken de bir... *Gökhan Pamuk*

AYLIK KİTAP VE
ELEŞTİRİ DERGİSİ

virgül,

HER AY BAYİLERDE
HER AN İNTERNETTE

www.pusula.com/virgul

Aylık kitap ve eleştiri dergisi Virgül'e, bundan böyle internet ortamından da erişebileceksiniz. www.pusula.com/virgul adresinde, Virgül Dergisinde yayımlanmış bütün yazılan içeren geniş bir arşiv bulunuyor artık. Bu arşivi istediğiniz gibi tarayabilir, anahtar sözcüklerle aradığınız yazılan ve yazarları kolayca bulabilirsiniz: 1500'ü aşkın kitap hakkında 1300'den fazla yazı...

Virgül arşivi her ay yeni yazılarla zenginleşecek...

Pusula Yayıncılık ve İletişim Ltd. Büyükparmakkapı sok. 1/2 80060 Beyoğlu/İSTANBUL

Tel: 212.252 42 80 • Fax: 212.293 15 44 • e-posta: pusula@pusula.com • web: www.pusula.com

Sırası gelmişken sorayım: Bir göl kıyısında, güneş batarken, sazın balıklarının kıpırdanmalarının duyulduğu, bir balığın da kımıldamadan oturmuş durumda, kendine suyun aynasında sessizce bakıldığı sırada sabun köpükleri oluşturmaktan hoşlanıyor musunuz? **WITOLD GOMBROWICZ**, Ferdurdurke

ÖZÜR KÖŞESİ 1. Geçen ay Turgut Berkes söyleşisinde Müge Gürman'ın soyadını Güyman diye yazmışız. Klavyede R ve Y tuşları birbirine uzak, elimiz yanlışlıkla kaymış desek yutmazsınız, "parmak peltekliliği" böyle bir şey olsa gerek. Özür dileriz. 2. Saul Bellow'un "Victim" romanı Türkiye'de "Kurban" değil, "Endişe" adıyla basıldı. Ayrıca belirtmemiz gerekirdi, yazarın, geçen ayki Lou Reed söyleşisinde adı geçen Delmore Schwartz'ın hayatından yola çıkarak yazdığı "Humboldt's Gift" adlı bir romanı var... 3. Aritmetikten çıktık: Ajans sayfasındaki Festival haberine "10 Gün 10 Gece" diye başlık atmışız. Oysa ayın 5'inden 15'ine 11 gün eder.

MERCAN DEDE

Journeys Of A Dervish
(Golden Horn / Ekinoks)

Arkin Ilıcalı'nın ikinci albümü "Journeys of a Dervish" en nihayet ülkemizde de yayınlandı. Albüm Kanada Montreal'de 98 yılında kaydedilmiş ve 99'un başında piyasaya sürülmüştü. Çok farklı kesimlerden insanlara hitap eden bir müzik Arkin Ilıcalı'nın yaptığı. Mevlevi müziğinin çağdaş bir yorumu denebilir belki. İlk albüm "Sufi Dreams"ın kayıtları sırasında Arkin Ilıcalı'nın albümün altına kendi adını yazıp diğer insanların emeğine haksızlık etmemek için koyduğu bir ad Mercan Dede. İhsan Oktay Anar'ın bir kitabında bir karakter aslında.

Eğer bir sanatçının ilk albümü başarılıysa, ikinci albüm çıktığında her zaman ilk albümle kıyaslanır. Ama bu albüm için böyle kıyaslamaların sağlıklı olduğuna inanmıyorum. "Journeys of a Dervish" albümünde parçaların sadece yarısı Mercan Dede'ye ait. Diğer parçaların ise ya Mercan Dede tarafından düzenlenmeleri yapılmış ya da remix'leri. Çalıtığı sanatçılara baktığımızda ise, tamamen misafir sanatçılardan oluşmuş bir albüm izlenimi veriyor. Birden fazla parçada yer alan tek sanatçı Faroukh Shams. O da bir parçada vokal yaparken diğer parçada ney çalıyor.

Albümde göze batan parçalar ise "Journeys of a Dervish", "Fire Drums" ve "Remember The Loveliness". "Journeys of a Dervish" aslında bir İran halk şarkısı. "Fire Drums"da geçen sene kaybettiğimiz gazelhan Hafız Yusuf Bilgin'in 1990 yılında Türkiye'de kaydedilmiş bir gazeli yer alıyor. Bu parça albümdeki tek etnik-caz parça. Budist öğeler kullanılan "Remember The Loveliness" ise bir Sharon Wiener parçası. Doğulu olduğumuzun bilincinde olan ve o kültüre sarılan bir insan Arkin Ilıcalı. Batı müziğine özenen ve doğuyu, yani kendi memleketini es geçen insanların dikkatle dinlemeleri ve ders çıkarmaları gereken bir albüm... Arkin Ilıcalı'nın 14 Temmuz gecesi Caz Festivali kapsamında Babylon'da olacağını hatırlatalım. **Özhan Binici**

KID LOCO

Kid Loco Presents Jesus Life For Children Under 12 Inches
(WEA / Balet)

Müzik marketlerde, Hendrix'in "Electric Ladyland"ine selam yollayan şu fotoğrafın bulunduğu orijinal kapağı bir nevi "sansür"lenmiş biçimde, "Vakko Ambient Groove" ismiyle bulabileceğiniz albüm, aslında yurtdışında 99'un ekim ayında yayınlanan Kid Loco'nun "Jesus Life..."ı. Böyle bir sunuş politikası ne getirir ne götürür bilinmez ama, bizi pek hoşnut bırakmadı açıkçası. Ayrıca albümde groove var ama, ambient mı downtempo mu dersenez, hiç tereddüt etmeden downtempo derim. Kid Loco, yani Jean-Yves Prieur, Fransız elektronik müziğinin önde gelen isimleri arasında. Müzik kariyerine 80'lerin başlarında

bir punk gitaristi olarak başlayan Jean, 80'lerin sonunda hip-hop ve reggae ile ilgilenmiş. 96 yılına geldiğimizde ise Yellow müzik şirketinden "Blues Project EP" adlı ilk çalışmasını yayınlayan ve kendini Kid Loco diye adlandıran bir şahıs olarak çıkıyor karşımıza. Oldukça ilginç bir müzik kariyeri var gerçekten.

"Jesus Life..." gerçekten çok ilginç bir deneme. Sanılabileceğinin aksine, bir mix albüm değil. Kid Loco'nun çok farklı kesimlerden müzisyenlere yaptığı remix'lerin bir toplaması. Müzisyenlerin farklı kişilikleri, farklı kişiliğe sahip parçaların ortaya çıkmasına neden olmuş. Kid Loco ise bu parçaları bir bütünün parçaları haline getirmiş. Muhtemelen ilk remix'lerini yaparken böyle bir albüm yayınlayacağını tahmin etmiyordu. Buradan çıkarabileceğimiz sonuç ise, parçalara kendi stilini katabilen bir yorumcu olması. Parçaların kimlere ait olduğunu sorarsanız, hemen söyleyelim: Pulp, Badmarsh & Shri, Tal-

vin Singh, Kat Onoma (hem de "La Chambre"), Saint Etienne, Mogwai, Cornu, Gak Sato, Uriel, The Pastels, Tommy Hools, The High Llamas...

Sonuç olarak güzel bir iş çıkarmış Kid Loco. Café Del Mar tarzı toplamalardan hoşlanıyorsanız, kaçırmayın. **Özhan Binici**

TITAN Elevator (EMI)

Nicedir "America"nın peşine takıldık, Birleşik Devletler'in güney sınırlarını durmadan katediyoruz. Maksat, daha da güneyden gelip Amerikan topraklarına sızan ne varsa bulup çıkarmak; ama karşı tarafı gözetlediğimiz yer hep sınır. Öbür tarafa pek geçemiyoruz. Meksika'nın bağrından kopup dünyaya transfer olan Titan bile kuzey sınırlarını delmese, muhtemelen kimse haberdar olmayacak.

Titan, üç Meksikalı adamdan kurulu bir grup. Julian Lede gitarda, Jay de la Cueva bazen bas bazen davul çalıyor, synth vb.nin sorumlusu Emilio Acevedo. Elektronika ile punk'ı çarpıştırın, koyu Meksika sosları ve Latin groove'larıyla harmanlayın, (Ricky Martin ya da Gloria Estefan'ınkiler olmasın). Üzerine de bir tutam "disco" atmosferi ekleyin, işte kulak yordamıyla Titan'ın robot resmi böyle. Buna bilgi mahiyetinde kulağımıza gelenleri ekleyelim: Başka bir grupta da olsa Titan'cılarının geçmişi ta seksenlerin sonuna kadar gidiyor. Hatta daha kimse ilgilenmezken onlar Meksika'da elektronika'ya gönül veriyor.

Bu ilk albümleri "Elevator"ın arkasında tam dört prodüktörün imzası var. Biri, Disposable Heroes Of Hiphoprasynin ilkadamı Michael Franti, diğeri memleketlerinden tanıdıkları Paco Huidobra, kalanlar da müthiş etkisinde kaldıkları Sukia grubunun iki elemanı. Sukia'nın yaptıkları için nasıl lolipop tadında deniyorsa, Titan için de rahatlıkla aynı şey söylenebilir. Tek fark, Titan'ın yaptığı "Görevimiz Tehlike" tarzı filmlere tam oturacak, daha bıçkın bir "lolipop". Albümün iştah açıcı ve ortalığı hareketlendirici etkisi daha başında "1,2,3,4"de ortaya çıkıyor. Sonra ilk hitleri, dehşet verici bir Carole King cover'ı: "Corason"... "Elevator" baştan sona epey elektrikli bir ortamda inşa edilmiş, ama Meksika güneşinden de fazlasıyla nasibini almış, dipdiri bir albüm. Belki bu sene bizi yerimizden oynatacak en canlı elektronik albümü. **Gökhan Pamuk**

baştarafı ←8 de

mücadelesini öğretiyordu. Sert bir tavır, tarzı vardı, biraz acımasız görünse de, gereğini yapardı. Dedem İstiklal Savaşı'nı görmüş bir insandı, beni okumaya teşvik eden bir hali vardı. Ama dayatmacı bir şekilde değil, daima kendi okuyarak beni özendirirdi, bu merakla buluştururdu. Anneannem de mütebedeyindi, dindar bir insandı. Belki dürüstlüğü'nün kalıbını ondan kestim. Kesinlikle hiç dedikodu yapmazdı, bir kişi için kötü konuştuğunu bilmem. Sadece ibadetini yapardı, dünyevi hevesleri yoktu, evi, yuvası, eşi, çocukları, torunları, onun dünyası buydu. Çok da mutluymuştu. İnsanların yaşama formatlarına, zamanlara, dönemlere göre hakim olan pozisyonlar var. Neyse, annem çok güzel giyinirdi, beni Erol Büyükburç yapan etkenlerin başında da annem gelir. Çok şık giyinmeyi severdi, en güzel ayakkabıları alırdı, en güzel tayörleri giyerdi, şapkalarnı, kokularını ihmal etmezdi, son derece parizyen bir felsefesi vardı. Biraz aristokrat da gözükse, hoşuma giderdi, insansı bulurdum, "insan dediğin okkâl olmalı" derdim. Babam da çok sesiz, az fakat öz konuşan bir adamdı. Çok kibar, İspanyol asilzadesi havagâzi kalır yanında, ciddi söylüyorum. İnanılmaz bir adamdı. Bakın, resmi var, göstereyim size... (kalkıyor, resmi getiriyor) İşte abim, ablam... Çok ilginç, değil mi? Bakın babamdaki asaletle. Yeşil gözlüydü...

İstanbul'a gelişiniz nasıl oldu?

Hasan dayım İstanbul'a geldi, annemin annesinin kardeşi, yani büyükdâyım, pirlirimden biridir. Kendisi burada, Hacı Süleyman Efendi'nin dergahında dervişti. Derviş, resmen derviş. 120 yaşında öldü. Entere-san bir adamdı. Beni, annemi, ablamı İstanbul'a getiren oydu; babam o zaman Nusaybin'deydi, sonra tayini yapıldı, Sirkeci'ye geldi veznedar olarak.

Peki çocukluğunuzun ortamında müzik, sanat nasıldı?

Annem ud, keman çalardı, çok güzel bir sesi vardı. Bütün ailesi mutlaka ve mutlaka bir enstrüman çalardı, klasik Türk musikisi meşk ederlerdi, türkülerin de en soylularını alırlardı. Benim türkülerini aranje etmem biraz da oradan gelir, türkülerin lezzetini, güzelliğini o ailenin içinde farketdim. Mesela damda yemekler yenir, sonra herkes sazlarını alır ve meşk başlar. Herkes çalardı, kadın erkek beraber. Asri aile derlerdi bize yapısal olarak. Medeniyetin adımlarını hiçbir zaman ailemizden uzak tutmadık.

Belli şarkılar var mı o dönemden kulağınızda kalan, hangilerini severdiniz?

Ben türkülerle çok ilgilenirdim. Klasik müziği biraz soyuta gitmiş bir müzik olarak gördüm, öbürü daha somut gelirdi, daha gerçeğimizi yansıtan, daha bizden bir müzik. Çünkü o, bizim kopyadan gelen temalarımız. Birdenbire burada bir senteze ulaşıyor, Bizans'ı, Arabı, Acemi filan, değişik bir musiki türü çıkıyor. Klasik Türk musikisi de kendi döneminin popu yani...

Birçok dilde şarkı da söylüyorsunuz siz...

Bundan 27-28 sene para kazandım. Bu benim turistik bağlantım; bütün dünyaya bakışimdaki özgürlüğü ve rahatlığı da gösteriyor. Ben artık elin gavuru, şusu busu diye bakmıyordum, onları geç. Turistik programlarda hiçbir zaman sıkıntıya düşmedim, her zaman muzaffer ordular şeklinde indim sahneden, bu önemlidir. Bu işi de yaptım, onun için dünyadaki melodi zenginliğini, tema zenginliğini bilen adamım, binlerce

Eski bir kartpostal: Erol Büyükburç ve özel orkestrası Efsaneler

melodinin içinden geliyorum, bir melodimanım. Melodiman, eroınman gibi, melodisiz yaşayamaz. Amazon'da yapılan müziği bile aşağı yukarı burada biliyorum. İnkaların yaptığı müzik burada arşimde var. Bunları dinlerim ve ayırıştırırım. Açık Radyo'yu dinliyorum, vallahi çoğu bende var, yoksa da aldirıyorum.

Sizin bir de müzik ağaçları vardı...

Hah, evet! Millet onu tiye aldı, fakat sonra görecekler. Çok önemli. Müziğin şu ana kadar geçirdiği evreleri belirlemek adına yapmıştım. Öğrensinler diye. Kimsenin umurunda değil. Zaten o soyutlanma hikayesi var ya gençlikte, "eski tablolar, eski anlayışlar, hepsini çöp tenekesine at" hesabı... Onların hepsini ben sizden iyi biliyorum, çünkü onların kurucusu benim. (gülüyor)

Turistik programlarda hiçbir zaman sıkıntıya düşmedim, her zaman muzaffer ordular şeklinde indim sahneden. Dünyadaki melodi zenginliğini bilen adamım, binlerce melodinin içinden geliyorum, bir melodimanım. Melodiman, eroınman gibi, melodisiz yaşayamaz.

Müzik ağaçlarını yapmaya nasıl başladınız?

Müzik ağacı, benim başından beri üstünde durduğum bir konuydu. Konunun nereden gelip nereye gittiğini de, kaptanın seyir defteri gibi düşündüm. Doğrudan doğruya giden kaptan bendim. Ben nerede teslim aldım, nereye kadar götürdüm, neyi götürdüm, ben götürürken kimler neleri götürdü, nereye kadar götürdü? Bunları belirlemek, bunu tarihe kazandırmak önemli. Bu kadar ayrıntılara herkesin girmesinin imkanı yoktur. Benim anladığım kadarıyla bu piyasadaki insanlar, bir şekilde üç-beş şarkı söylerler, on-

dan sonrasıyla fazla elleşmezler, sadece gerektiği zaman konuya ilişkin kıt kanaat görüşleri vardır, onları söylerken bile zorlanırlar, karınları ağrır, sancılar çekerler. Benim ağzım bu konuda laf yapıyor.

Evinizde, salonda bir sürü kukla var. Bunlar sizin bir dönem yaptığınız kuklalar galiba...

Muppet Show'a karşı Türk özgün kuklasının yerini alması ve ayakta durabilmesi için düşündüğüm bir çalışmaydı, ama kadriyi bilemediler. Bunu göremez Türkiye, daha orada değil. Daha geliştirecektim bu kuklaları, dünya çapında filmle-re dönüştürmek istiyordum. Bunların hareket kabiliyetini artırıcı şeyler için İngiltere'yle temas-taydım, ağız, yüz hareketleri bunlara eklenilecekti. Adam gibi olacaktı. (yüz hareketleri yapıyor) Bunlara her şeyi söyletebiliyorsunuz, dilinin kemiği yok bunların. Bir İbîş birisini alır, istediği gibi yargılar. Mesela İbîş'i ben konuşuyordum, çok da güzel konuşurum. Bunun literatürünü bilmek lazım, bunu bilmek için de bir profesör kadar okuyacaksınız. Profesörün de oldum yani bu için. Ewela okudum, kuklanın ta derinliğine indim, yani dünyada kimler ne zamanlarda ne tür kuklalar yapmış, hepsini okudum. Sonunda ben yeni bir tür kukla icat edeyim dedim kendimce. (gülüyor)

Kaç tane kukla var burada?

Elli tane vardır. Hepsinin bir misyonu var. Son-suza kadar çoğaltabilirim bu tipleri, koyarım hepsini İbîş'in karşısına, resmigeçit yaparlar. Küçükken gider miydiniz kukla tiyatrolarına? Ben en çok cartoon filmleri seyredirdim, Walt Disney filmlerine bayıldım, yerlere yatardım. Sinemada film başlamadan önce iki-üç tane cartoon gösterirdi, filmde çok onlara meraklıydım. Mickey Mouse o zaman en gözde oyuncuydu. Benim karikatür merakım da o çizgi merakıyla bağlantılıdır. Hiçbir şey boşuna olmuyor, bir yerdeki önemli etkiler sonra içinizde pişiyor, bir süre sonra yemek olarak servise çıkıyor.

Ortaokulda mı başladınız çizmeye?

O sınıflarda arkadaşlarımı çizirdim, karikatürler yapardım. O çizdiğim resim bütün sınıfı doladı, herkes bir şey eklerdi, sonra ben onu tekrar revize ederdim, bir başka şey yapardım, ders bitene kadar böyle oyalanırdık. Karikatürü ben mesaj bağlamında düşünüyordum, toplumun iyileşmesi adına çalışmalar yaparız, gazetelere

ulaştınız bunları, işte şöyle böyle, o zamanki kafalar... Fakat yine de olayı çok kapsamlı görmüyordum, daha etkili, daha değişik yollar arıyordum hayatım boyunca. Sinema olayına geçişim bambaşka oldu: Çocukluğumda arkadaşlarıma film gösterirdim, onu hatırladım birden. Kendi yaptığım bir sinema makinesi vardı, film getirirlerdi dışarıdan, onları bağlardım makinele, karşı duvara çok silik bir yansıma olurdu; oturur arkadaşlara anlatırdım, dublaj yapardım. O film makinesi hâlâ duruyor. Meraklıyım filme hâlâ. Ayağım kırıkken burada yatıyordum, sabaha kadar dünyada gelmiş geçmiş bütün belgeselleri seyrediyordum, boks tarihinden yanardağlara kadar... (gülüyor)

Sizin her konuya merakınız var...

Meraklı taze olacaksın, en güzeli bu değil mi? Meslek dersin, şarkının en ağababasını söyleyim, o ayrı...

Kendinizi ne olarak tanımlarsınız, müzisyen, ressam...

Ben bu işin Leonardo da Vinci'siyim, söyleyeyim. Evet, gerçekten, kendi çapımda. Diyeceksiniz ki, "o nere, sen nere". O da insan ya! Leonardo da Vinci işte, ben de Erol Büyükburç, ne var yani? Her şeye bulaşmışlar Rönesansçılar da. Leonardo'nun da en büyük özelliği o: İnsan anatomisinden tutun, uçmaya, denizaltı projesine kadar hepsini tasarlayan adam. Bir yandan da Mona Lisa'yı çizmiştir.

Sizin ilk dışa vuran ilginiz ne oldu, resim mi, müzik mi?

Bebeklik yaşımdan beri bir şovmen olarak yaşadım. Beş yaşında dahi ailenin paylaşamadığı, sevimli, afacan, çok tatlı, yaratıcı bir çocuktum. Annemin kabul günlerinde olay açığa çıktı. Kadınlar matinesi diyebiliriz o kabul günlerine. Kadınlar o günlerde bensiz yapamazlardı, kadınların çok sevdiği bir tiptim. Fransızca Tino Rossi'den, Arapça Abdülvahab'dan, Türkçe tangolardan, biraz da opera sanatçılarından, Beniamino Gigli'den söyledim, "La Donna E Mobile" mesela... (söylemeye başlıyor) Benim bugünkü şarkıcılığım o zamanlardan etkiler var. Mesela Tino Rossi'nin romansı, romantik duygusu, Beniamino Gigli'nin tavrında zaman zaman sezilen o yücelik havasını verme eğilimi... Sonra Bing Crosby'yi farketmişim, hoşuma gitmişti. Sonra ilk defa Halep'te Judy Garland'ı seyretmişim, Mickey Rooney'le beraber, "Over The Rainbow"u söylüyordu. Onu seyrettiğimde bayılmıştım, abuk subuk söylüyordum, "samveer, ovr the riynbuuuv" diye. (gülüyor) Çok duygulu olduğumu hatırlıyorum. Ne olduğunu bilmiyorum ama, sihirli bir çocuktum.

Çizim müziğe ortaokulda eklendi o zaman...

Evet, spor da eklendi. Fatih Güreş Kulübü'ne gidiyordum, okulda da güreş takımıydım. Yazları da yüzmeye giderdim. Şarkıcılığı eyleme dönüştürmem de şöyle oldu, hayatındaki en önemli olay: Yenisaray'ın altında bir düğün sarayı vardı, arkadaşlarla beraber gidip amatörce şarkı söylerdik orada. Adamlar bizi istemezlerdi, "nereden geldi bu zıppıktılar" derlerdi. 40'lı yıllar bunlar. Sonra ben o kadar geliştirdim ki işi, 52'li yılda, İsmet Sıral, ben Ticaret Lisesi'nde yken okul çayında beni dinledi. Koca orkestra, o zamanın en iyi orkestrası.

Nasıl bir adamdı İsmet Sıral?

Dünya güzeli bir adam, o kadar iyi bir insan olmaz. Şerefsiz bir adam onun ölümüne sebebi-

Foto: Şahin Nuhoglu

yet verdi. Büyük müzisyenlere, büyük sanatçılara böyle hareket etmemek lazım... Bu hadise duyduğum kadarıyla şöyle: SİT meseleleri olmuş galiba, adam "satamazsın sen burayı" deyip İsmet Sıral'ın arazisini yok pahasına almış. Meğerse SİT meselesi falan değilmiş. Sonra bunu İsmet farkedince, kendini yakıp öldürmüş. Çok detaylı bilmiyorum ama kabaca bu. Böyle bir müzisyenin dışından tırnağından arttırıp yaptığı bir olayı söğüşlemek çok adi, inanılmaz bir numara.

Sizin hocanızdı yani İsmet Sıral...

Tabii. İsmet Sıral, Türk hafif müziğine geçiş yaparken bütün hadiselerin başındaki adamlardan biridir. Onun yanısıra, Müfit Kiper önemlidir, Zekai Apaydın önemlidir, sonrasında Süheyl Denizci, Vasfi Uçaroglu, Kemal Güreşoglu Orkestrası önemlidir. Tabii bir de bizim çocukluğumuzdan beri gelen bir serüven var, Fehmi Ege'ler, Necdet Koyutürk'ler, Necip Celal Antel'ler, İbrahim Özgür'ler, Celal İnce'ler, İbrahim Solmaz'lar... Ama bunların hiçbiri Türk pop müziğinin eylemini başlatmadı, özgün Türk pop şarkısı yapılmadı. Bir tek deneme olarak Yaşar Güvenirgil bir parça yapmıştı, o da İtalyanca bir parçaydı galiba, o çok önemli bir harekettir bana göre. Bir de İlham Gencer'in "Bak bir varmış bir yokmuş"u, orada da sadece söz galiba Türkçe olmuş oluyor. Ben hep o pencereden bakmaya çalıştım, Türk, özgün...

Ama sizin ilk plaklarınız hep İngilizceydi...

"Little Lucy"yle başladım, ama o da özendirici olsun diye yapıldı. Sekiz tane taş plak yaptım o dönem. Robert Kolej, Saint Benoit, Saint Michel gibi okullarda konserlere gidiyorduk, o çocuklara İngilizce söylemek daha hoş, daha etkili oluyordu. Alp diye bir arkadaşım vardı, "Little Lucy"nin sözlerini o yazmıştı, o da bir misyonerdir. Çok alkol alırdı, muhterem bir arkadaşım. Kendi halinde, çok beyfendi bir çocuktum. "Erol, bak bir şey daha getirdim" diye gelirdi. "Little Lucy"yi önüme koyar koymaz kaderimin onunla başladığını hissettim. "Little Lucy" deyip geçme: O zamanki gençliğin dünyaya bakışındaki kriterler değişti. O zaman İstanbul'da bir mozaik vardı, o mozaik de Ermenisiyle, Yahudisiyle, Rumuyla, Türküyle, şusuyla busuyla bir İstanbul kimliğiydi. O kimli-

ğe uygun, yatkın bir serüvendi bu.

İsmet Sıral Orkestrası'yla ilk ne çalmıştınız?

Hiç unutmam, "Jezebel" diye bir şarkı vardı, Edith Piaf'ın şarkısı, onu sonra Frankie Lane söyledi, ben de İngilizceden söyledim. Çok güzel bir şarkıdır. Şaşırdı İsmet Sıral. Nat King Cole'dan "Too Young"ı, "Mona Lisa"yı söyledim, sonra "Granada"yı söyledim, affladılar. Ama nasıl çaldılar! "Ben" dedim, "do majör söylüyorum"...

Nota bilginiz var mıydı?

Vardı. Şu gitarı 11 yaşlarımda İstanbul'a geldiğimde hemen almıştım, perdelerine bütün akorları yazdım. Yani bu işler öyle tırışkadan nağmeler olmadı, ciddi ciddi çalıştım. Misyon sahibi olduğumu buradan anla. Şarkılara mezurunda, zamanında girip çıkma, orkestra şarkıcılığı anlayışı çok mühimdi o zamanlar. Sahnenin tozunu yutmayı şarkıcıdan saymazlardı. Öyle az buz da değil, senelerce doğru dürüst çalışmak, orkestrayla haşır neşir olmak lazımdı ve mutlaka konsanvansiyonel şarkı türünde büyük bir repertuara sahip olmak gerekirdi. Orkestra sorgusuz sualsiz isteğe girer, söyleyeceksin. Bunu çalalım mı çalmayalım mı diye bir şey yoktu, ayıp olurdu.

Peki sonra sizin kendi orkestranız olmadı mı?

Bu 52'li yıllardı, fiili olarak bir büyük orkestrada çalışmak gibi bir bahtıyarlığa erişmişim. Rahmetliyle beraber iki-üç sene çalıştım. Sonra Erol Büyükburç Vokal Grubu'nu kurdum. Türkiye'de

Bu piyasadaki insanlar, bir şekilde üç-beş şarkı söylerler, ondan sonrasıyla fazla elleşmezler, sadece gerektiği zaman konuya ilişkin kıt kanaat görüşleri vardır, onları söylerken bile zorlanırlar, karnlarını ağrır, sancılar çekerler. Benim ağzım bu konuda laf yapıyor.

bir tek Somer Soyata'lar ve biz vardık, bir de Kuyruklyıldızlar vardı. Bugüne kadar elliye yakın orkestra kurdum. Niçin bu kadar kurdun diyeceksiniz: Sezonlara göre oluyordu. İşin bittiği devirlerde orkestrayı dağıtmak gerekiyordu, sonra yeniden kuruyordum. Bu gruplu çalışmaların bazıları çok uzun sürdü, özellikle Kadri Ünal'la olan Vokal Grubu, dört-beş sene sürdü. Zordur ha dört-beş sene sürdürmek! 58'li yıllarda profesyonel olarak hayata atıldık, "Little Lucy" gibi İngilizce sözlü bestelerin yapıldığı devredir.

"Little Lucy"nin çıkışı nasıl oldu?

Caravan'da çalışıyorduk, bir de Reşat Kulüp'te.

Aynı gecede iki yere gidiyorduk. Reşat Kulüp aristokrasinin devam ettiği bir yerd, Caravan'a da tam bizim kafadaki gençler takılırdı. Ama sanat boyutu halini almıştı; Türkiye'deki en ünlü müzisyenlerin programları bittikten sonra gelip de jam-session yaptığı bir yerd. Hilton'a da ara sıra ekstralara gidiyordum. Kulaklarına gitmiş, Odeon'dan çağırıldılar bizi, anlaştık. Odeon'un Yeşilköy'de bir stüdyosu vardı, 15 dakikada bir yanından tren geçerd. 15 dakikada doldurdun doldurdun, koca bir düdük bütün kaydı bozar. Tren geçerd, hemen startı verirdik, nanan nanan naa nan, "aman çocuklar, çabuk yapalım"... (gülüyor) Tedirginlik veren bir stüdyoydu. Kaç defa tren geldi geçti, duman etti bizi... O zaman evlerde gramofon vardı, yavaş yavaş pikaplar gelmeye başlamıştı.

Bir etki uyandırmış mıydı "Little Lucy"?

Olmaz olur mu? İnanılmaz! Bir arkadaşım vardı Ankara Radyosu'nda, çok modern görüşlü, geleceği sezen bir arkadaş. Denetime göndermeden radyodan mükerrer çalmış bu parçayı. Yıkılıyor Türkiye kim bu adam diye. Ninin ninin nı nı ("Little Lucy"yi mırıldanıyor), plak uçuyor, değil satılmak, yetiştirememiş adamlar. Ama gençlik de hazır, alestaydı. İstanbul'daki şöhretim büyüktü, o zaman fısıltı da çok güçlüydü. İnsanlar o zamanki şartlara göre bir teknik geliştirmişlerdi, bir anda iyi bir malı, iyi bir olayı şak diye Kağzıman'dan duyardı adam. Bunun en güzel göstergesi de Fethi Pehlivan'la çıktığım turne oldu. Bir-iki tane halk türküsü aranje etmişim daha henüz...

İlk türkü aranmasını Tülay German'ın "Burçak Tarlası" olarak bilinir yaygın olarak...

Hayır canım, Tülay German bir şey yapmadı ya. Benden on sene sonra. O Erdem Buri, sosyalist bilmem ne ayakları, sosyalist daha çok iş görür hesabı... Ben o zaman hafta hafta sosyalistim demiyordum ki. Bu ayaklar da çok koktu ya! O zaman da hoşuma gitmiyordu. Sanki ayrı gayrı bir hava varmış gibi, sen daha az sosyalist, ben daha çok sosyalist. Valla tam dayaklık insanlar, acayip tripler. Şimdi o kadar komik geliyor ki! "Tombalacak Halime"yi, "Kızılıklar Oldu mu"yu, seksen tane türküyü ben zaten yapmışım o zamana kadar, hepsi bitmiş, çoktan ben Erol Büyükburç olmuşum. Erol Büyükburç olmasam za-

ten Balkan festivallerine ilk beni götürmezler. Tülay German o zamana kadar ne türkü söylemiş? Hiçbir türkü bilmiyor ki, böyle bir eylemi yok. O zamana kadar caz söylerdi, "Summertime"i meşhurd, o kadar. Aziz arkadaşımız, çok severdim tabii kendisini, o başka. Ona bakarsın Alpay daha önce davrandı. Tanju Okan, Erkin Koray, bunların hak-kıdır türkü aranje etme meselesi. Hakkaten kafa koymuş adamlardır bunlar ha, doğru doğru dosdoğru. Tam canavar gibi işin üstüne giden adamlardır yani.

Alpay'la Tanju Okan Ankara ekolü, siz İstanbul...

Kabuğundan fazla çıkmadı Alpay. Ankara'yı tercih etti, orada kaldı. Zaman zaman İstanbul'a, bazı programlara gelmişti. Çok janti, çok akli başında bir arkadaşım, yaptığı eylemi de çok güzeldir. Gerçekten Türk Hafif Müziği'nin oluşumuna iyi bir misyon, iyi bir kimlikle katılmıştır, Timur gibi, Berkant gibi, Erkin gibi. Bir de eskilerle yenileri karıştırmamak lazım. Ben 52 yılında başladım sanata fiili olarak, hepsinden ewel de bütün bu eylemi yaptım. İnsan geçmişiyle ilgilenmediği, onu hiçe saydığı zaman kendisi aslında hiç olur. Kurumlaşmamız lazım. "Fehmi Ege'miz, Celal İnce'miz vardı" der gibi, "Alpay'ımız, Erol Büyükburç'umuz, Tanju Okan'ımız, Berkant'ımız, Cem Karaca'mız vardı" denmesi lazım. Bütün o kuşağın baba çocuklarının adını anmak lazım.

Cem Karacalar, Ersenler Anadolu Pop yaparken, siz türkü düzenlemekten vazgeçmiş, "Berduş" gibi plaklar doldurmaya başlamıştınız...

Hayır, benim formatımda hiçbir zaman tek kimlik özelliği yoktu. İşte bunu beyinler alamadı. Bir devrim yapıldığı zaman sığağı sığağına devam edeceksin olaya. Çok kimlikli davranış da Türk toplumunun özgün karakterine uymaz. Çok yüzölçüm, çok kişiliklilik toplumun taşıyabileceği özellikler değildir. Peki ben bunu niye yaptım? Ben o sırada Türk toplumunda hafif müziğin mayasının tuttuğunu farkettim. İngilizce şarkılarla başladı. Mayalanmaya başladığını gördüğüm andan itibaren bu sefer halk türkülerini aranje ettim. Repertuarım zenginleşti, kişiliğim ikileşti bu sefer sahnede. Ondan sonra "bu iki kişilik bana yetmiyor" dedim, "bir de Türk Pop Müziği diye bir olay pazarlayayım, asıl bulunması, oturulması gereken konu bu". Tabii ben bir misyoner gibi hareket ediyorum, yani yalnız yorumcu değilim, mimarım aynı zamanda. Olayın bütün temellerini tek tek atma durumuyla karşı karşıyayım. Böyle bir sorumluluğun altındaki bir adamı tek yönlü bir adam gibi nitelendirmezsin. Beni başka bir fanus içine alabilirsin. Ben böyle bir yö-rüngenin ihtilalini yapmışım.

Peki o kadar türe, birçoğuna ilk defa el attınız, çevrenizdeki insanlar, orkestranızda çalanlar bunu yadırgamıyor muydu?

Tabii. Orkestrayla olan ihtilafın ayıyuka çıkmıştı. Sorun şuydu: Ben standartları, Amerikan, Avrupa pop şarkılarını söylüyordum orkestrayla, ama birdenbire kalktım, repertuarıma türküler kattım. Bu, orkestrada çalan caz, standart, balad düşkünü arkadaşlara ters geldi. Bir türkü isterse aranje edilsin, hangi konuma getirilsin

Standartları, Amerikan, Avrupa pop şarkılarını söylüyordum, birdenbire kalktım, repertuarıma türküler kattım. Bu, orkestrada çalan caz, standart, balad düşkünü arkadaşlara ters geldi. Kendilerine yakıştıramadılar. Modern çocuklardı, kafaları türkü mürkü almıyordu.

getirilsin, hiç önemli değildi onlar için. Kendilerine yakıştıramadılar. Mesela ilk İngilizce yaparken "ya Erolcum, dalga geçerler" demişlerdi bana. "Geçsinler, ben söyleyeceğim" dedim, "mecbur muyum Amerikalının şarkısını söylemeye, bir tane de kendim icat ederim, ne var bunda?" Gülüyorlardı aralarında. Onları çok dinledik biz. Sonra bir baktık, aaa, plak yok satıyor. Munisleştiler, bu adam bir şey biliyor dediler. Dedim asıl şimdi başlıyor. Eee? Türkü... "Yaa, buna zor alıştık, bir de bunu mu çıkardın? Türkücü müyüz, bir de şimdi saz mı çalcaz?.." Modern çocuklardı, kafaları türkü mürkü almıyordu. Bir yaptık, patladı olay, ne turnesi kaldı, ne gazinosu. Kıyamet kopuyor. Dedim "daha durun, bitmedi daha..." Ne? "Yeni Türkçe besteler..." Dediler "yaa ne biçim olacak, salata gibi, macun gibi şarkı, ne bu yaa, ne çıkacak..." Ne çıkacaksa çıkacak, bir şeyler çıkacak. Cıvciv çıkacak, kuş çıkacak. Sonra bir baktık, cıvciv de çıktı, kuş da çıktı. Yok satıyor plaklar. "Siz daha durun" dedim.

Solda Kenan Doğulu'ya benzeyen genç, Yurdaer Doğulu, ortadaki de Ayferi

"Nee? Yapma! Yine ne var?" "Bunu zor taşıyacaksınız" dedim, "bunda gerçekten ihtilafımız olacak". "Neymiş o?" "Sazcılar da alacam kadroya..."

O zaman ayrılan oldu mu?

Ohooo. Şimdi beni anlamaya başladınız, değil mi? Ben hep plan kuranım, plan uygulayım. Benim gibi adamlara Amerika'da think-tank derler, "düşünen tanklar", biliyorsunuz. Benim misyonum budur. Yorumculuğuma bakıyorum, süper yorumculuk, güvenirim yorumculuğuma. Zaten melodiman olan bir adamın yorumcu olamaması mümkün değil.

Sizin glam rock'çu zamanlarınız vardı bir de...

74-77 arası... O zaman Doors'dan parçalar söylüyorduk, Sweet'ten, Slade'den... Bütün o dönemin bütün LP'leri bende var, burda akşama kadar alem yapardık. O parçaları çalarken tabii, önce bir dem tutturacaksın, öyle havadan bir-

1965'te, Bulgaristan'da, Balkan Festivali'nde

1972'de Gar Gazinosu'nda meşhur incili kaftanıyla

denbire sahneye atamazsın kendini. "Ben rock söyleyeceğim" diye olmaz yani.

Var değil mi rock plağınız?

Bir sürü öyle plağım çıktı, ciddi ciddi. Mesela "Allahım Beni de Gör" diye bir parça var, onu dinle, kafa iyi, otur aşağı. Bugüne kadar yapılmış belki en güzel rock parçalarından biridir. Bunu belirleyecek bir kıyafet göstereceğim sana, bugüne kadar kimse böyle bir kıyafet giymedi. Rock'u nasıl bir seviyeye getirdiğimi, rock'u nasıl irdelediğimi görün. Ben eski zamanlarda biraz Elvis'e takılıyordum, biraz Fats Domino'ya takılıyordum, biraz Bill Haley, biraz Animals... Biraz Beatles'a takıldım, sonra sonra. Bütün o grupların antolojilerini bilirim. Ben tümünden gidişi takip ediyordum: Burada bir kulvar var, bir koşu var, birileri kendini salıyor bu müzik hipodromunun içine, başlıyor koşmaya. Herkes kendince bir müzikal kimlik tutturuyor, kimi hard rock, kimi blues eğilimli, kimi underground... Herkesin kendine göre bir kulvarı var. Ben bunların hepsini takip ediyordum. Ray Charles'ı da severdim, onun "Unchain My Heart"ını, "What'd I Say"ini söylüyordum, benden kaçmıyordu. Fakat salt bir rock'çu gibi sert uygulamadım. Rock'u bir eşan-tiyon gibi kullandım programlarımda. Diyelim ki bir gece kulübünde program yapıyorum, "Evergreen"lerden, standartlardan söyledim, finale doğru da bir rock'n'roll söyleyeyim gibi, millete daha bir coşku kazandırmak ya da geceyi böyle bir parçayla noktalamak gibi bir şey...

Nasıldı peki rock'çu olmak?

Rock'u ben biraz aristokrat kullandım. Biraz ağır geldi benim kreatıma. Kreattan kreata fark var. Bu bir ayrı beklenti, bir ayrı atmosferdir. Ben diyelim ki bir ambiyans müziği yapıyordum, bir yemek müziği normlarında, ya da gazino müziği... Gazinonun ayırıcı, Hilton Roof'un ayırıcı, Hilton Lobi ayırıcı, okul konserleri ayırıcı... Bunu kimse bilmiyor.

Mesela Hilton Roof'la Hilton Lobi arasındaki fark ne?

Söyleyeyim: Gece şarkıları vardır, bunlar o gece-nin atmosferine uygun düşen şarkılardır, ağır, dingin, akli başındalıkla söylenen baladlardır. Böyle baladları sabah sabah ya da lobeide söyleyemezsin. Lobeide daha canlı, oraya çay içmeye gelen insanlara daha sıcak gelecek, daha sevimli, tatlı gelecek şarkılar söylemeye eğilimli davranacaksın. Burada bu seçimi niye yapıyorsun? Öyle değil mi ama, gece olup da evinizde kitap okurken şöyle bir Clayderman gibi ya da yumuşak bir new age koyup hafif bir fon oluştursun, kitabına dalarsın. Kalkıp da bangır bangır rock çalıp da kitap okunmaz yani.

Sizin ilk çıktığınız yerler nasıl mekanlardı?

O zaman zaten her şey oluşmaktaydı Türkiye'de. Bütün gece kulüplerinin başlangıç tarihi benimledir. Mesela ilk defa Caravan bir bardı, onun gençliğin devam ettiği, gençliğin müdamim olduğu atmosferi oraya bizim kuşak getirdi. Benim oraya çıkmamla herkes geldi, orası kimlik değiştirdi. Reşat o zaman Cancan diye çalışıyordu, orkestralar, ufak tefek trio'lar falan çalışıyordu, fakat biz orada bir şov belirledik. Ondan sonra İstanbul'un kaymak sosyetesini oraya müdamim oldu. Küçükparmakkapı'da küçük bir yerdi, yer bulmak imkansızdı. Rezervasyonu üç-beş hafta önce yaptıracaksın orada Erol Büyükburç için.

Gelenler kimler oluyordu?

İşte, kaymak sosyete. Orası öyleydi. Birdenbire Normandia karşımızda belirdi, oraya da gittik. Normandia daha bir orta sınıf halkı ağırılıyordu. Onun yukarısında da Kulüp 12'nin ikinci versiyonu, gece kısmı, restoran kısmı vardı. Ben restoran kısmında çıkıyordum, Şevket Uğurluer altta çıkıyordu, gece kulübünde. Kulüp havası ayrıydı. Sonra benim dönemimde Suat Kulüp açıldı, Sıraselviler'de. O kulübün de ilk starlarından biri-

Rock'u ben biraz aristokrat kullandım. Biraz ağır geldi benim kreatıma. Bu bir ayrı beklenti, bir ayrı atmosferdir. O parçaları çalarken önce bir dem tutturacaksın, öyle havadan birdenbire sahneye atamazsın kendini. "Ben rock söyleyeceğim" diye olmaz yani.

yim ben. Adamlar bana bakıp "ya Erol, çalışır mısın" diye yer açıyorlardı, böyle bir zamandı. Ondan sonra Batı Kulüp'ler mi açılmadı, Selçuk'un Yeri mi açılmadı, binbir tane yer açıldı.

Hep Beyoğlu'nda mı bunlar?

Hep quartier orasıydı genellikle tabii. Sonra gazino süreci başladı. Çıktığım ilk gazino Taksim'deki Maksim'dir. Her zamanki klasik Fahrettin Aslan'ın yeri. Orada Behiye Aksoy'lu kadrolarla başladım, bu işi gazinoya taşıyan adam da benim.

Galiba Klasik Türk Müziği söylemeyip de asolist olan da ilk sizsiniz...

Evet evet, hadise bu, evet... Bu, devrin değiştiğinin de göstergesidir: Aynı şekilde bütün gazinolarda, mesela Bebek Belediye'de dört-beş sene star olarak çalıştım, başsolist olarak. Ankara Lunapark'ta öyle, İzmir'de öyle... Toplum beni bekliyordu. Şimdi sözgelimi Fahrettin Aslan Tarkan'ı bağladı, onu star yaptı ve onun altına da bir sürü kadro koydu, böyle bir devir.

Bu gazinolarda vaktiyle annenizin kabul günle-

Öndeki Afro saçlı delikanlı Metin Özülkü, solundaki Cem Bezeys

rinde olduğu gibi kadınlar matinesi de olur muydu?

Olmaz mı, en büyük özelliği buydu. Zaten kadınların coşkulu starı bendim. Programım başladığı anda son derece değişik olaylarla karşılaştım. Onlardan dem vurmuyayım, onlar biraz karışık... (gülüyor)

Sizi neredeyse taciz mi ederlerdi, çok mu ilgi gösterirlerdi?

İşin nezahatini bozmadı tabii hanımefendiler. Fakat çok ateşli bir atmosfer oluşurdu.

Gazinodaki repertuarınızda neler vardı?

Daha gazino normlarına uygun parçalar seçerdim. Kendi yaptığım bestelerim o zaman gündemdedeydi, diyelim ki "Ağlarım", "Gözlerime İyice Bak", "Altın Tasta Üzüm Var"...

Bir de kadın isimli şarkılarınız vardı...

"Mürüvvet", "Neşeli Birsen"...

"Cilveli Ferda"...

Aaa, hatırlıyor musun onları? Allah Allah...

Masallar vardı, "Ali Baba Kırk Haramiler", "Alaattin'in Sihirli Lambası"...

Ben onları hilelik olsun diye yapmıştım, belki masallara yeni kapı açarım diye. Masalların bir şekilde müzikli hale getirip yeni bir ekol oluşturmak istemişim.

Peki o zamanın gazinoları bugünün Etiler'indeki kulüpler gibi miydi?

Hayır, yoo... Gazinonun bir formatı vardı, çok da oturmuş bir formattı. Benden önceki format şuydu: Asolist, asolistten öncesi Orhan Boran ya da o zamanların ikili komedyenleri, ondan sonra başaltı dediğimiz ya bir türkücü ya ikinci solist bir kadın klasik musikiden, sonra halk türküsü söyleyen birisi, sonra sıra kızları dediğimiz olaylar, onun ötesi fasil...

Dansöz olmaz mıydı?

Hayır, yoktu. Asolist de klasik müzik söylerdi, ondan önce çıkanların onun repertuarından söylememeye yasağı vardı.

Bayağı bir hiyerarşi...

Hiyerarşi vardı, o askeri düzen devam ederdi... Maksim'de başladıktan sonra bir hafta geçmedi, millet kuyruğa girdi. Hakikaten kadronun as elemanlarından oldum. Hadise bu: Yürek ister. Bu işlerin kapısını açmak, yırtmak, saldırganlık ister, çalışma ister, hakkaten bir de mal koymak ister önüne...

Sahne dekorlarınıza çok özen göstermişsiniz...

Tabii, o benim hastalıklarından birisiydi, zaten

servetimin tümünü oralara yatırdım, elbiselere ve dekorlara. Mesaj içeren dekorlar yapardım. Bir örnek vereyim: Uzay... Armstrong uzaya gittiği zaman, iki astronot sarkıttım yukarıdan, arka ya da uzay yaptım, öyle çıktım. Gazino atmosferi içerisinde millet şaşırды, "lan bu ne", birdenbire böyle mekanik, gayet teknik bir görüntü. İçinde de romantizmi barındırmaya çalışıyoruz yani. Böyle bir vaziyet... Bunun gibi bir sürü şey: İstiridyel kabuklarının, denizatlarının arasında bulunmak, fonda çok değişik dekorlar... Hep absürd, değişik şeyler yapardım... Her şarkıda bir kıyafet değiştirdim. Hepsinin de isimleri vardı. Aynı şeyi bir de Zeki Müren yapardı. Elbiseleri de kendim çizdim. Ama hakikaten de baktığın zaman defilelik elbiselerdi, öyle tırışkadan nağmeler değil. Bildiğin gibi değil, iş o kadar inceltilmiş, o kadar rafine hale gelmişti ki... Bu değerlendirmeler, bu saptamalar şimdilerde yok. Şimdi böyle bir şeyle uğraştığın zaman millete komik geliyor. Ama hep deneye yana bunları buralara kadar getirdim. Ne olursa olsun, Türk Hafif Müziği'ni Türkiye'de kabul ettirdim. Otursunlar kalksınlar, bana dua etsinler.

Sonuçta bunca muhafazakarlığın, ufuksuzluğun olduğu bir toplumda siz bir sürü şeyi ilk defa denediniz. Hiç direnmeyle, eleştiriyi karşılamadınız mı?

Hayır. Daima devrimleri yaparken de, güler yüzlü, iyi niyetli ve inanmış olarak gideceksiniz. O zaman daha çabuk kabul ettirilir her şey. Toplumla "ben senden daha bilgiliyim, ben sana fark atarım, senden daha zeki-yim" ayaklarıyla girmeyeceksiniz. Onun seviyesinde, onun bilinç düzeyinde, sohbet eder gibi, "bu yanlış, bu doğru" diyeceksiniz, bu kadar basit.

Eski Ses dergilerinde var: "Berduş" plağı çıktığı zaman "oh, nihayet halka indim" demişsiniz...

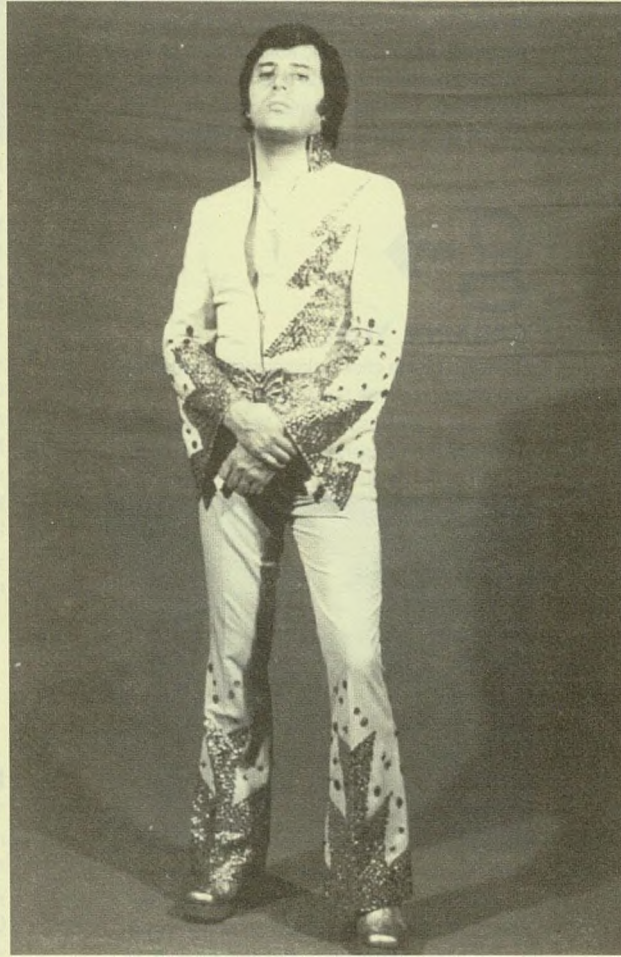
(kalkkaha atıyor) Çok güzel... Bu sürece ben gerçekten bilerek girdim. En azından tabandaki halkla yakınlaşmak, onu doğru- dan karşıma almak istiyordum. Ne kadar olsa, o bir şekilde benim varlığını biliyor, ama oturup karşına seni dinlemiyor. O zaman Anadolu turnesine çıktığımda, "Berduş"tan, "Avare Aşık"tan sonra, o halkla karşılaşma- ya başladım. O halk bir beklenti içindeydi.

Benim böyle bir davetimden, açık yüreğimi orta- ya koyuşumdan çok memnun kaldı, ve beni ger- çekten yıllarca omuzunda taşıdı. Hâlâ da taşı- yor. Fakat bu arada, ben mesafeler konusunda çok daha değişik bir felsefe içindeyim. Konvan- siyonel dediğimiz şarkılarla, standartlarla karşı- larına çıkıp onlara gereken gıdayı, gereken türü veriyorum. Burada da "halkla bütünleşmek" di- ye bir olay var. Halkın kendi içinde sınıflara ayrı- lıp bölünmesini de sevmiyorum. Aslında aşağı- la yukarıyı birleştirmek, kaynaştırmak istiyorum. Bu konuların birbirlerinden fazlasıyla kesin hat- larla ayrılmasından yana değilim. Ama işte ya- vaş yavaş belki bu akord da düzeldi, bu da bir akordsuzluk bence.

Sanatın toplumu iyileştireceğine inanıyor mu- sunuz?

Tabii, tabii, iyileştirecek. Hindistan'daki gibi kastlara ayrılmış bir toplum düşünmek istemiyorum. Toplum homojendir, tepeden tabana kadar herkes eşittir ve eşit mesafededir. Benim felse- fem bu. Hiyerarşi... Tamam kardeşim, olabilir, o için düzeninde vardır, ailelerin, başka olayların

içinde bu formül uygulanır, ama ne olursa ol- sun, o işin geçerliliği bittiği anda ilişkilerde artık o hükümler olmaz. Amerikalılar bunu uyguluyor- lar. Mesela subay olarak çok arkadaşlarım ol- du. Gemiden iniyorlar, er arkadaşıyla subay eğ- lence yerine kol kola geliyorlar. Gemiyi döndük- leri zaman tak diye askerlik başlıyor... Ya da gi- decekler eğlence yerine, biri birine bakıyor, "ha- di hadi, eğlen biraz eğlen..." O da lutfeder filan, "hadi rahat ol rahat"... Ne bu ya? Kimsin ulan? Altı üstü götü boklu bir insansın, af buyrun... Ama doğru tanımlamıyor muyum? Nedir ki in- san dediğin? Soruyorum, hakikaten, nedir?.. Bi- raz belki amiyane oldu söylediklerim ama, böy- ledir insanlar... Boşu boşuna insanlar kerkinir- ler, bilmemneler, bilmemneler... Bugün herif aç- mış sonuna kadar, bari bir şey dinlese salak,

Porsche'u almış altına, sarı böyle, Allaaah, dün- yayı görmüyor, feleğini şaşırılmış, öyle bir kroki olmuş ki kendi kendine... Dan dan dan dan... Cıs tap cıs tap... Aman Allahım...

Bugünün insan ilişkileri kırk sene öncesinden ne kadar farklı sizce?

Bildiğiniz gibi tanım sürecinden endüstri süreci- ne, oradan da bilgi çağına geçtik. Şimdi bilgi ça- ğında, daha bireysel, daha selfish, daha egosu- na tutsak insan tipleri oluştu. Ya kardeşim, bu yaşam tarzı biraz kopuk değil mi, sen biraz şöy- le gelsen de biz biraz daha halvet olsak, daha güzel dostluklar kursak, daha güzel bir cemiyet oluşursak, daha tatlı bir insanlık yaşasak... Böyle bir şey söylemeye hakkın hukukun yok, çok uzakta kalırsın, komik olursun. Onun için böyle bir vaaz vermeye de gerek yok. Sadece benim üstünde durduğum konu, -ben olduğu gibi formatı görüyorum-, insanların çok yaşanma- ya değer buldukları formüllerin aslında bir halü- sinasyon, bir yanlış görüntüsünde olduklarını görmek hoşuma gitmiyor. Bir şeyin hakkını ver- mek vardı bizim anlayışımızda. Müzik dinleye-

ceksen, hakikaten güzel müzik dinle, müziği ay- rıştır, ekollere ayır, güzel güzel dinle, bilinçli din- le. Öyle dangada dangada, olmaz, o yanlış bir kere, olmuyor öyle. Espriye gelince: Keh kih keh kih... Kardeşim, biraz da doğru dürüst lisanslı konuşma yap ya! Bir iler tutar tarafı olsun, mü- zikten mi, politikadan mı, maçtan mı bahsediyorsun, hepsini daha güzel, daha kaliteli, daha rafine konuşmalarla yap. Ondan sonra hep mu- habbetler kız kadın tavlama, terketmeler, ben şimdi öbürüne transfer oldum, sen al abi, kulla- nabilirsin... Çok çirkin ya... Bu seviyesizlikler ho- şuma gitmiyor. Biz eskiden flört ediyorsak bir hanımefendiyle, bir güzel insanla, bunu kimseye söylemezdik. Ben o kadar medyatik adam olma- ma rağmen, aşk maceralarım mecmualara ko- lay kolay girmedim... Erol abinizi tuhaf bulmuşsu- nuzdur ama, değişik adamımdır yani.

Sizin epey bir de sinema serüveniniz var, bir hayli filmde oynamışsınız...

Tabii, ciddi ciddi oynadım. Aslında benim düşündüğüm o değildi. Ben sinemada Ja- mes Dean ekolünün yakınından gitmek isti- yordum. Öyle bir takım projelerim vardı, Hulki abinin (Saner) kafasına olay yatmadı. Bir şey de diyemezdim, kendi prodüksiyonu... O zaman referanslar öyleydi: Ben yeni plaklarımı yaptım, yeni şarkılar şimdi bu filmde... Millet sinemadan çıkar çıkmaz plakları alıyordu. Klip yerine geçiyordu, ben o yolu bulmuştum, o yol önemli bir yoldu... Türk Hafif Müziği'nde en tepede nereye ge- linebilirse, oraya gelen adam benim. Bunun kriterleri nedir dersin: Gazinoda assolist ol- mak, film sayısında bu kadar fazlalık ve si- nemada gişe gibi bir avantaja sahip ol- mak... Bugün yalnız filme baş koymuş bir adamın gişe yaptığı zamanki afrası tafrası kendine yetiyor. Bende bir de film boyutun- da ayrı bir Erol Büyükburç var. İkisi ayrı güç. **Yıllar yılı söylenen bir şey var, izinlikle soralım: Derler ki, siz sahneye çıktığınız- da pantolonunuza patlıcan sokarmışsınız...**

Çok içerledim, çünkü sahibisini inkar etmek gibi bir şey oluyor. Ben enayi miyim, kendi fizyolojik durumumu kendim bilmez miyim? Bunda ayıp yok, gayıp yok, Allah Allah. Alla- hû Teâlâ bana biraz opsiyon tanımış olabilir, olsun. Benim normal durumum o, ne yapay- ım? O zamanlar pantolonlar İspanyol paçaydı, yukarısı dardı. Otomatikman insanda bir siluet oluşuyordu, ama o zamanki anlayışa da aykırı değildi, çünkü herkes buna benzer pantolonlar giyiyordu, o bir modaydı... Bu durumu sonra Ay- kut Işıklar yazdı, şuur altında yer etmiş herhalde arkadaşın. Bu arada geçmiş olsun derim kendi- sine, son günlerde Danimarka'da fena dayak ye- miş çocuk, eski arkadaşımdır. O bir yazı yazdı, ben tabii dava açtım kendisine, davayı kazandı- m. O, kıskançlığın odaklandığı bir olay haline dönüştü. Benim o zaman çok şöhretli olmam, bir de erotik malzemelerim böyle irice durma- sı, beni kıskananları büsbütün çileden çıkarttı, ben öyle düşünüyorum. Psikolojik tarifi budur. Düşün ki bugün gereğinden fazla şöhret olmuş bir adam, çıkıyor sahneye, bir de pantolonu dar mı dar, üstelik de böyle bir görüntü var... Otoma- tikman bir basınç daha yükleniyor adama. Hadi diyor, şöhretine, sesine eyvallah, bu da nereden çıktı? Bu da KDV'si diyeceksin... Benim KDV'mi çekemediler... (gülüyor) Daha var mı böyle ekstre- rem sorular, ben onlara bayılırım?..

f →

FARGO

"Fargo" nun yönetmenleri Coen biraderler, bir kent ve bir film olarak Fargo'yu anlatıyor...

Joel Coen: Estetik olarak "Fargo" plastik bir kavramda özetlenebilir neredeyse: Üstüne kırmızı lekeler sıçratabileceğiniz bir tual, kanla doldurabileceğiniz boş bir çerçeve.

Ethan Coen: Biz Minnesota'da büyüdük. Yöre, kışları bembeyaz bir görünüme bürünür. Hava kapalıyken ufuk kaybolur ve gökyüzü yeryüzünden ayırt edilemez olur. Kasıtlı olarak, filmi yazın çek-

mek istemedik. Sadece kış olması da yetmiyordu, özellikle bulutlu günleri, içkarartıcı gökyüzünü kolluyorduk.

Joel: Bizim açımızdan önemli olan, hikayenin geçtiği ortamlar, manzaralar ve mekanlar üstüne özel bir film yapmaktı. Görünüşte, bu film basit bir kaçınılma ve cinayet hikayesi. Ama böyle bir yörede bu basit iş, çok daha zengin ve ilginç bir hale geliyor.

Ethan: Dil, tıpkı kıyafetler ve manzaralar gibiydi. Mümkün olduğu kadar gerçeğe sadık kalarak yörenin özelliklerini vermek istiyorduk.

Joel: Filmdeki şiveler ve konuşma biçimi yörenin tipik bir özelliği. Genellikle İsveç kökenli insanlar yaşıyor ve konuşma dilinde İskandinav ve Kanada sözcükler yaygın. Bizim için olağanüstü bir taraf yok. Ama Minnesota'nın yerlisi olmayanlara çok egzotik geliyor. Bütün Amerikalılar güney aksanını tanıyor, çünkü şarkılarla ve filmlerle hep gündemde. Minnesota aksanı ise insanlara yabancı geliyor, filmlerde de nadiren kullanılıyor. Daha egzotik. Ve bizim için egzotizm ilginç bir açı.

Ethan: Ortabatıda hayatı oluşturan şeyin özünü yakalamaya çalıştık: Ruhsuz kahveler, restoranlar, çirkin ve kişisiz iç mekanlar... Filmin prodüksiyonunda, dekor tasarımcısından en beylik, kişisellikten en uzak dekorlar istedik. İş zordu, çünkü Amerikan usulü bir kitsch'e düşmek de istemiyorduk.

"Fargo" ile Raymond Carver arasındaki tek ortak nokta bayağlık duygusu, ama o kadar. Norman Rockwell'in dünyası da, "Fargo" nunkine oranla daha çok güvenlikli ve daha güler yüzlü. Rockwell daha ziyade "nerede o eski zamanlar" nostaljisini simgeliyor. Sıradan ve gündelik olanı yüceltiyor. Bizse gündeliği pek yüceltmiyoruz, ama mahkum da etmiyoruz. Minnesota'da filme gösterilen tepki çok çeşitlilik ve zıtlıklar içeriyordu. Filme hayran kalanlar oldu, çünkü Ortabatıyı göklere çıkardığımızı düşünüyorlardı. Diğerleri ise nefret ettiler, çünkü tavrımızı çok küçümseyici buldular. "Fargo" ne bir suçlama ne de yüceltme

filmi. Biz sadece olabildiğince dürüst biçimde memleketimizi tasvir etmeye çalıştık. Ama tüm bunları bir cinayet öyküsü bağlamına yerleştirdik.

Joel: Ailemiz "Fargo"daki karakterlerden daha eğitilmişti. Onlardaki öğretmenlik vasfı, bir Yahudi ortamında yetişmemiz, farklı yönleri itti bizi. Zaten ne annemiz ne de babamız Minnesota'lı. Biri New York'lu, diğeri de İngiltere'de büyümüş. Ama biz tüm diğer Ortabatı çocukları gibi büyüdük. Ailemizin eğitimimiz konusunda gösterdiği hassasiyet, hiç kuşkusuz bir an evvel oraları terk edebilmemizde önemli rol oynadı. Oysa klasik Ortabatı insanları oldukları gibi kalma, bir yere kıpırdamama eğilimindedirler.

g →

GAGARIN, YURI

Dünyanın dışına çıkan, okyanuslara oradan bakan ilk insan olarak tarihe geçti.

Baykonur Uzay Üssü'ne inen Vostok 1'den dışarı adımını atan Gagarin, bir çiftinin oğlu olarak 9 Mart 1934'te dünyaya gelmişti. Yakınlarında

ki bir okulda altı yıl okuduktan sonra meslek okulu ve teknik okullara devam etti. 1957'de Sovyet Hava Kuvvetleri'nden çok iyi dereceyle mezun oldu ve kozmonot eğitimine başladı. İlk kozmonot grubunu oluşturmak üzere seçilen yirmi savaş pilotunun arasından sıyrılarak "Kozmos'un Kolomb'u" ünvanını alan Gagarin oldu. 12 Nisan sabahı bir otobüsle üsse geldi. Ve yirmi milyon beygir gücünde sekiz motorlu Vostok 1'le uzaya fırlatıldı. Dünyadan 327 km uzaklaştı, saatte 27 000 km hıza ulaştı ve dünyanın yörüngesine oturdu. Burada roketin kontrolü artık Gagarin'de değildi. Ağır basınç altında beynin çalışmasından emin olunmadığı için, yer kontroldeki bilgisayarın devreye girmesine karar verilmişti. Sıvı alımı ve yemek deneylerini gerçekleştirdi. Dönüşe geçildi, kapsül roketten ayrıldı, atmosfere girdiğinde dışardaki alevleri görebiliyordu, kendi vücut ısısı da 68 dereceyi bulmuştu. Paraşütüyle yere indiğinde toplam 108 dakika süren yolculuğu son buldu.

"Bunun için yaşıyordum" dedi, "doğayla her şeyden uzak yüzyüze gelmek için". Bunu hep yapmak istiyordu.

Açıklanmayan nedenlerle uçuşuna izin verilmez olmuştu. Uzun süren ayrılıktan sonra yeniden yeterli sınavlarına girdi, yeniden savaş pilotu eğitimlerine başladı. Eğitmeni kendisini çok

fazla zorladığını söyledi, gerçi hiç işten el çektilmemeliydi... MIG 15 deneme uçuşlarına başladı ve birkaç seferden sonra gene bilinmeyen bir sebeple uçağı düştü. Karısı yıllar sonra "bazı şeylerin sonsuza kadar söylenmemesi gerektiği"ni söyledi.

GIGLI, BENIAMINO

Enrico Caruso'nun ardından gelip her zaman onunla karşılaştırılma bahtsızlığına rağmen en büyüklerden biri olarak kendini ka-

bul ettirmiş İtalyan tenor.

Daha Caruso ölmeden bir yıl önce, Toscanini yönetimindeki parlak bir "La Scala" açılışından sonra, birçok eleştirmen tarafından yüzyılın en güzel tenor sesi kabul edildi.

Savaş sırasında ordu tarafından zaman zaman sekteye uğratılrsa da, 41 yıllık kariyeri operanın sönük döneminde altın bir sayfa oluşturdu.

Ne zaman bir "Caruso rölü" olsa gerksiz karşılaştırmalara maruz kalan Gigli, en nihayet kendi kendini "en iyi" ilan etti. Gördüğü ilgi de bunu yalanlamıyordu. Filmler çevirdi. Hayatını yazdı. 67 yaşında ölene dek şarkı söylemeyi bırakmadı.

k →

KARAKOÇ, ABUZER

"Alvar Deyişleri" albümüyle ün yapmış halk ozanı. 1952 yılında Sivas'ın Gürün ilçesine bağlı Alacamezar köyünde doğdu. Alacamezar, Alvar yöresi olarak bilinen yörenin köylerindendi.

Çamşılı, Arguvan gibi güçlü "havalara" sahip yörelerden biriydi Alvar. Pek çok halk ozanı bu yöreden yetişmişti. Karakoç, Reşadiyeli halk ozanı Muharrem Koç'tan bağlama dersleri alarak müziğe başladı. Yüksek öğrenimini Gazi Üniversitesi Yüksek Öğretmen Okulu Müzik Bölümü'nde cello üzerine yaptı. Şan dersleri aldı. Döneminin halk ozanlarına oranla, Batı müziğiyle daha içli dışlı olmasına rağmen yöresel tavrını asla kaybetmedi. 70'li yıllarda bir yandan örgütsel mücadeleler içinde bulundu, diğer yandan Aşık İhsani ve Aşık Mahzuni Şerif geleneğini sürdüren türkülerıyla plaklar yayınladı. Reper-tuarındaki türküler hep yoğun bir araştırmanın ürünü oldu. Her zaman kendine has türkülerle

70'lerin ortasından Diyarbakır Cezaevi hatırası: Soldan ikinci Abuzer Karakoç, sağdan ikinci ozan Mehmet Koç

tanındı. O dönemde söylediği "İnce Memet" türküsü bugüne kadar pek çok müzisyen tarafından yorumlandı. 70'li yıllarda birçok kez tutuklandı. 1980'de yine cezaevine girdi. 30'dan fazla davanın 16'sından ceza aldı. Altı yıl cezaevinde yattı. Bu dönemde kan kanserine yakalandı. 1989 yılında farklı bir pasaportla yurtdışına çıkmak zorunda kaldı. Paris'e yerleşti. Türkiye'deyken hazırladığı "Hasretim Sana / Ülkeme Gelsin Bahar" albümü bu dönemin arayış albümüydü. Yurtdışında "Umut ve Sevdâ Şarkıları", "Paris Resitali" albümleri yayınlandı. 1990 yılında hemşehrisi olan genç bağlama ustası Hasret Gültekin'i yanına katıp "Alvar Deyişleri" albümünü kaydetti. Bugüne kadar Alvar'la ilgili yapılmış en önemli çalışma böylece ortaya çıkmıştı. Hastalığı amansızlaştıkça türkülere daha çok sarıldı. İnanılmaz bulunduğu Hasret Gültekin'in bağlama tavrı merhem olmuştu yaralanna. En büyük hayalleri Hasret Gültekin'le hazırlamak istediği "Alvar Deyişleri 2" albümü ve bozlaqlardan oluşan ikili albümdü. 1993 yılında Sivas Madımak Otel'de Hasret Gültekin ve diğer dostlarının ölmesi Karakoç'u sona daha da yaklaştırdı. 16 Ocak 1996 yılında Paris'te kan kanserinden öldü. Ölmeden birkaç saat önce bağlaması elinde dostlarıyla "Alvar Deyişleri 2"nin repertuarı üzerine çalışıyordu. "Geçilmiyor soyka dağlar / Görülüyor bizim Alvar" dizeleri dudalarının kıyısında kaldı...

S →

SİNBAD

Gemi denizin ortasındaki bir adanın yakınında batmıştı. Kader beni bir adaya attı. Bir dere gördüm. Yaşlı bir adam derenin kenarında duruyordu. Eliyle bir işaret yaptı, "beni sırtına al ve derenin öbür yanına geçir" der gibiydi. Kendi kendime "bu ihtiyara iyilik etmem gerek" dedim, "onu istediği yere götürüeyim, belki cennette bu iyiliğimin karşılığını görürüm". İhtiyar omuzuma aldım. Bana sınımsı yapılmış, bacaklarını boynuma dolamıştı. Bacakları tıpkı yabanöküzünün derisi gibi kara ve sertti. O zaman ihtiyardan korktum

ve onu omuzumdan atmak istedim. Ama ayaklarıyla omuzuma bastı, gırtlığımı sıktı. Ortalık kararverdi gözümde. Dediğini yapmadığımda ayaklarıyla bana vuruyor, kırbaçlardan daha çok canımı yakıyordu. Yaşlı adamla bu şekilde yaşamaya başladık. Yorgunluktan bitmişim. Birden aklıma bir şey geldi. Balkabaklarının en kurusunu seçtim, içine üzüm suyu doldurdum, ağzını kapatıp güneşe bıraktım. Birkaç gün güneşte kalan üzüm suyu şarap oldu. Her gün biraz şarap içiyordum. Sonra sırtımda yaşlı adamla koşmaya başladım. Ağaçların arasında dansettim. Ellerimi çırparak şarkı söyledim. İhtiyar benim bu halimi görünce bir işaret yaptı. Şarap içmek istiyordu. Kabağı hemen verdim. Balkabağında kalan şarabı içti. Birden neşelenerek omuzlarımda oynamaya başladı. Sonra da sarhoş oldu. Bacakları ve vücudundaki kaslar gevşeyiverdi. Onun sarhoş olduğunu anlayınca elimi bacaklarına götürdüm. Boynumu sıkın bu bacakları açtım. Sonra çömelip yere oturdum ve ihtiyar sırtımdan attım. Adada neşe içinde dolaşmaya başladım. Birdenbire dalgalı denizin ortasında bir gemi belirdi. Sonra yolcular gemiden inip karaya çıktılar. Onlara başımdan geçenleri anlattım. Hepsisi de epey şaşırıldı. Sonra "sırtına binen adama Deniz İhtiyarı derler" diye açıkladılar. "Omzuna bindiği hiç kimse ondan kaçamamıştır. İlk kurtulabilen sensin." Gemiyle gece gündüz yol aldık. Kader bizi kocaman yapılarla dolu bir kente gönderdi. Bu kente Maymunlar Kenti adı verilmişti. Biraz dolaşmak için gemiden indim. Ama gemi haberim olmadan yelken açıp gitti. Karaya çıktığıma pişman oldum elbet. Oturup ağlamaya başladım. O sırada kentte yaşayan adamlardan biri bana yaklaştı, bana pamuklu kumaştan yapılmış bir torba getirdi. Arkadaşlarının her birinin elinde benimki gibi çakıl dolu bir çuval vardı. Geniş bir vadiye gelene dek yolumuza devam ettik. Orada kimsenin tirmanamayacağı kadar ulu ağaçlar olduğunu gördüm. Vadide sayısız da maymun vardı, bizi görür görmez kaçıp ağaçlara tırmandılar. O zaman adamlar torbalarındaki çakıl taşlarını maymunlara atmaya başladılar. Maymunlar da onlara ağaçlardan kopardıkları meyvaları atıyorlardı. Bir sürü hindistan cevizim olmuştu. Bunlardan bir bölümünü sattım. Elime bolca para geçti.

Bir gün deniz kenarında dururken bir gemi limana yanaşıp limana demir attı. Hindistan cevizlerim ve diğer eşyalarımı la gemiye bindim. Demir attığımız her adada hindistan cevizlerini sattım ya da başka eşyalarla değiş tokuş ettim. Basra'ya gelene dek yolumuza devam ettik. Orada kısa bir süre kaldım. Sonra Bağdat kentine giderek kendi mahalleme girdim. Evime geldim. Ailemi ve arkadaşlarımı selamladım. Onlar da sağ salım döndüğüm için beni bir kez daha kutladılar. Getirdiğim mal ve eşyaları ambara koydum. Yetim ve dulları giydirdim. Yoksullara sadaka ve armağanlar verdim. Aileme, dost ve arkadaşlarıma değerli armağanlar sundum.

(1001 Gece Masalları'ndan)

U →

ULALUME - BİR BALAD

(Jeff Buckley'nin "Closed On Account Of Rabbits - Tales and Poems Of Edgar Allan Poe" albümünde seslendirdiği şiir)

Gökler, tatsız ve kül rengiydi gökler / Yapraklar -sararıp solmuşlardı / Yapraklar -kurumuş ve solmuşlardı / O çok gerilerde kalan yılın / Yayıpalmış ekiminde bir gece / Weir'in orta yerinde, puslu / Karanlık Auber Gölü kıyısında, zor zamandı. / Hüzünlü bir zamandı küflü kıyısında Auber gölünün / Weir ormanlığında, perilerin uğrağı.

Vaktiyle burada gezinmişim, ruhumla / Dev servilerin vadisinde / Psyche'yle servilerin vadisinde / Sanki erimiş maden ırmakları / Sanki kıpır kıpır lavlar / Yaanek'ten döken kükürt akıntılarını / Kuzey kutbu ülkelerinde / En uzak ülkelerinde kutbun / İnleyerek inen, Yaanek dağından aşağı. (...)

Dedim ki "hayal bu başka bir şey değil / Gideyim bu titreyen ışıkla / Bu billursu ışıkla yıkayalım. / Kâhinlere özgü görkemi umut ve / Güzellikle ışıldıyor gece- / Bak -göğe vuruyor gecenin içinden.

Böylece yatıştırdım Psyche'yi ve onu öptüm / Ve ayırdım düşüncesinden / Sıkıntısını ve endişesini yendim / Ve ulaştık gördüklerimizin sonuna. / Ama bizi durdurdu kapısı bir mezarın / Kapısı, yazıtlı bir mezarın / "Ne yazıyor" dedim "kapısında kardeşim / Bu yazıtlı mezarın?" Cevap verdi "Ulalume - Ulalume / Mezarı bu yitirdiğin Ulalume'nin."

Sonra, yaprakların sararıp solduğu gibi / Kuruyup solduğu gibi, yaprakların / Yüreğim kül tadına döndü / Ve haykırdım: Muhakkak ki ekimdi / Geçen yıl bu gece gelmişim -buralara inmişim / Buralara inmişim müthiş bir yükü. / Gecelerden bu gece o yıl / Ah, hangi şeytan beni buralara çekmişti / Şimdi biliyorum ki bu karanlık Auber Gölü / Bu Weir'in orta yeri, puslu / Şimdi biliyorum ki bu küflü kıyısı Auber gölünün / Bu Weir ormanlığı, perilerin uğrağı.

O zaman dedik ki -ikimiz- o zaman / Orman perileri miydi- / Periler, acıyan bağışlayan / Yolumuzu kapatıp onu / Bu kırlarda yatan sırdan- / Gizlice bu kırlarda yatan şeyden ayıran. / Bir gezegenin hayalini / Ay ruhlarının unutulmuşluğundan / Bu günahkâr kıvılcıklar saçan / Yıldız ruhlarının cehenneminden çekip çıkarın.

Edgar Allan Poe

Ne içindeyim zamanın,
ne de büsbütün dışında
Ahmet Hamdi Tanpınar

Şimdiki zaman, bir adının ortasında, geçmişten geleceğe attığımız adının ortasında. Akıca planda bir sürü rakam. 50 ile başlıyor, zira eğer tüm zamanı 100 kabul ederseniz, şimdiki zaman, her şeyin merkezinde ve dolayısıyla 50'de. Bu kadın 32'sinde, 33. yaşınının arifesinde. 33 İsa'nın ve İskender'in öldüğü yaş. Kimilerine göre, ikinci kurtarıcı birincisinden model alınmış. Her ikisi de şimdiki zamanın tipik örneği. Aynı zamanda potansiyel geleceğin ve kaydedilmiş geçmişin temsilcileri. Gerçekleşmek istedikleri amaçları yarıda kesilmiş. 32'den 33'e geçerken beden hâlâ müktedirdir. Gençliğin toyluğu ve budalaca iyimserliği geçmiş, sınızmı henüz gelmemiş, emeji odaklanmış. 33. yaş gençliğin son demininin bitişi ve olgunluğun başlangıcıdır.

Peter Greenaway
100 Allegories To Represent The World (Dünyayı temsil eden 100 alegori)

Dünyada Fransa İhtilali kadar büyük ve güzel epope azdır. 20-30 sene içinde beşeriyet iklimi yıl kendisini idare edecek düsturların hepsini bulmuştur. Fakat, başladığı zaman, neticenin sadece bir burjuvazi hakimiyeti ile biteceğini kim bilirdi?

Ahmet Hamdi Tanpınar

Jean Paul Marat... Konuşmacı, hatip, yazar, Fransız devriminde kalabalıkları ateşleyen, harekete geçiren propaganda ustası. Charlotte Corday adlı politik bir kadının tarafından bıçaklanarak öldürüldü. Burada diriltildi. Anadan doğma, çünkü gizlisinin saklısının olmadığını söyledi. Üzerinde, kaymaya başlayan alını orten bir türbanı var sadece. Elinde ise Fransız ulusal marşı "La Marseillaise"'nin notaları. Banyodaki duvar kağıdının motifleri Marat'ın tüyü kalemi. Kalem, kılıçtan daha güçlü müdür? Peki ya kalem tüydense? O durumda da tüy kılıçtan daha mı güçlüdür? Hayatının ve yazarının aristokratik bir şeceresi yoktu, kuğu tüyünden bir hayat geldi onunki. Ne sekreteri vardı, ne de doğru dürüst bir evi. Charlotte Corday arkasında. O da çıplak ve o da banyo yapmaya hazırlanıyor. Ve tarihin ona şaşırtıcı bir şefkatle verdiği hükmü dört gözle bekliyor.

Peter Greenaway
100 Allegories To Represent The World (Dünyayı temsil eden 100 alegori)